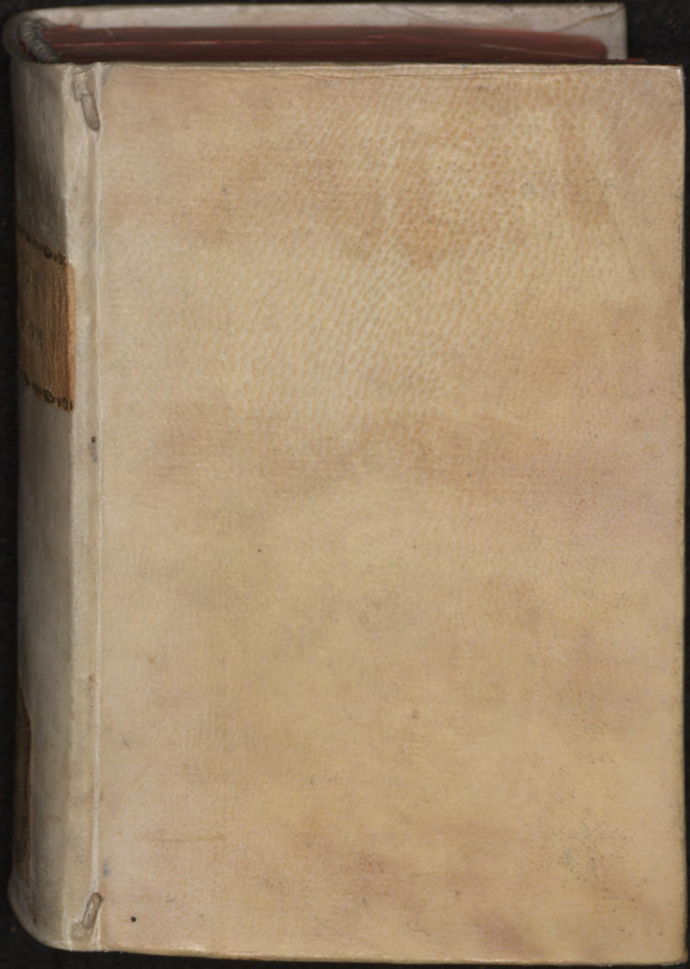

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

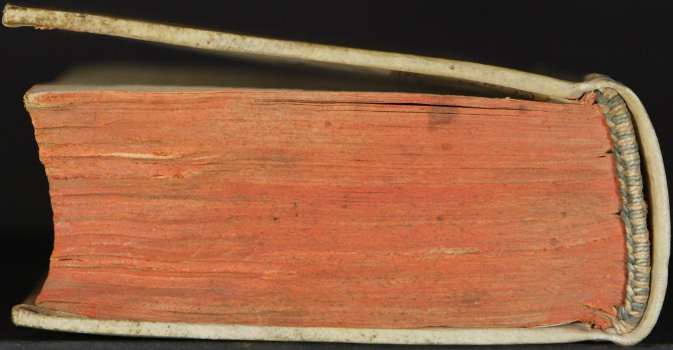

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.4.20

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Ald. 2/4

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE
ALDINI
II
4
20
RACCOLTA NENCINI

Ex Libris Joannis Nencini
1874

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Avv.^{to} Pietro Gini

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII LIBRI. XI

Vno nuper addito.

Eiusdem quae Praefationes appellantur.

MAXIMILIANI. II.

EX. PRIVILEGIO

IMP. CAES. AVG.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

VENETIIS. ∞ DLXXIII
In Aedibus Manutianis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

AD. ILLVSTRISS.

ALBERICVM . CIBO MALASPINAM MASSAE . ET . CARRARIAE PRINCIPEM

EX . IIS artibus, quae merito Liberales appellantur, excellere duas in primis, Litterarum ſcientiam, & Rei militaris praeſtantiam, in omni aetate omnium conſenſu iudicatum eſt: utra uero ex his ipſis illuſtrior, utra magis expetenda ſit, & quaeſitum aliquando eſt a magnis uiris, & minime tamen adhuc plane uidetur explicata deliberatio. nam, ut otium, & pax, ſine quibus litterae non conſiſtunt, armis comparentur: tamen nec ipſa feliciter ſatis arma tractantur, niſi adſint illa, quae magna ex parte a litteris petuntur, conſilium, ordo, prudentia, animi praeterea ita ratione temperata magnitudo, ut, ſicubi periculum occurrat, metus pariter ac temeritas

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

absint . itaque constat, quae nationes bellica gloria claruerunt, in ijsdem uiguisse studia doctrinae, ut in Graecia, quae Persarum innumerabiles exercitus non modo sustinuit, uerum etiam fregit, atque profligauit; ipsa uero numquam uinci, nisi a se ipsa, potuit. domesticis enim & diuisa discordijs, & infirmata bellis, non tam Philippi, Macedonum Regis, uirtute, quam propriis perculsa uiribus, afflictaq. corruit; Romana uero gente quae fuit ulla umquam gens aut belli gerendi scientia, ac fortitudine praestantior, aut his praecipue litteris, quae rudes animos humanitate informant, exculta diligentius? hinc illa manus ducum excellentium, quae Romani terminos imperij quamlongissime protulit, Catones, Aemiliani, Syllae, Luculli, Caesares, quos historiae mirabiliter laudant, nec tamen ita, ut eorum merita laudes ullae satis adaequare uideantur. Age, Macedonum tot uictoriae, tot militaria decora unde fluxerint, si quis interroget;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quid reſpondebimus ? hoc primum ,
ut opinor , ab Alexandro duce : is e-
nim Aſiam perdomuit uniuerſam , &
ad intimos etiam Oceani receſſus pe-
netraſſe fertur : deinde illud , a phalan-
ge , quae fuit acies in exercitu firmiſſi-
ma . quod utrumque ſi ſpectetur , ac
perpendatur accurate ; non exiguam
fortaſſe bellicae laudis partem litterae
ſibi uindicant . nam Alexandrum a pri-
mis annis diſciplina erudijt Ariſtote-
lis , & ad eam tum animi , tum inge-
nij praeſtantiam , quae poſtea res illas ,
omnium opinione maiores , & aggreſ-
ſus eſt , & confecit , praeceptis philo-
ſophiae pulcherrimis extulit . Phalan-
gem uero , eiusq. artem ſtruendae ab
uno primum Homeri poetae uerſu ma-
naſſe , doctiſſimi homines memoriae pro-
diderunt . Ergo uiciſſim & a litteris adiu-
uantur arma , & ab armis litterae ſuſti-
nentur . quod ſi , ubi quaeſitum armis im-
perium eſt , ibi artes illae uigerent , quae
litterarum uſu cognoſcuntur : conſerua-
rentur facile ſtudia ciuium , ac populo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.4.20

rum : & in communi omnium concordia, nullus umquam externis uiribus ad labefactandam publicam rem locus esse posset. quod contra & in Graecia, & apud Romanos, & ubiuis gentium accidisse, atque accidere quotidie, uidemus. Neque solum in una ciuitate, aut in una etiam gente multos, sed uix in singulis familijs singulos, qui utramque laudem adamauerint, & in utraque pariter excelluerint, reperire difficillimum est. unum quidem non modo nostra tempestate, sed multorum saeculorum memoria, historiae celebrant, quem uere phoenicem inter omnes Europae uniuersae Principes licet appellare, Laurentium Medicen, proauum tuum: cuius, nescio, plus ne uirtus in bellis, an in pace sapientia, ac moderatio enituerit. nam rem Florentinam, saepe aduersa fortuna nutantem, confirmauit, interdum malis prope exstinctam unus ipse non modo restituit, uerum etiam uehementer auxit. tranquillis uero rebus, ornauit patriam, muniuit legibus optimis, atque institu-

tis:

tis : iuſtitiam praeter ceteros, ac temperantiam publice, priuatimq. coluit: liberalitate, ſi quis umquam, delectatus eſt: cuius fama longinquas regiones peruagata, barbaras etiam gentes, & religione diuerſas, illi conciliauit, multoſque, aliqua modo uirtute, nobili ue arte inſignes, in urbem Florentiam perduxit. Et, ut alia uel in patriam, uel in ſingulos non uulgaria merita omittantur, quis miſeram Graeciam, ſuis ſedibus Othomanorum iniuria pulſam, ſupplicem, atque egentem hoſpitio excepit, benignitate ſubleuauit, perpetuo ſtudio fouit, ac tutatus eſt? unus eam laudem ſibi uindicat, unus in Italia Graecas litteras, & praeclara doctrinarum ſtudia Laurentius Medices excitauit: cum & ipſe pro ea, qua excelluit, eruditione acerrimus eſſet ingeniorum aeſtimator, & naturae quodam impulſu ad beneficentiam magnopere propenderet: ut mirandum minime uideatur, ſi, tanto patre genitus, domeſtico tam illuſtri exemplo commotus, Leo X, Pon-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tifex maximus, omnes liberales disciplinas praemijs extulit, atque ornauit amplissimis, effecitque, ut aliquando Romam in urbe Roma liceret agnoscere. In tua uero paterna gente Cibo, & in materna Malaspina, mirabilis omnium uirtutum in omni aetate fuit exercitatio. &, ne illa nimis uetera ex analibus fide dignis repetamus, iam inde ab eo tempore, cum, Graecorum Imperatorum aetate, opidum Pera, quod proxime Byzantium situm est, Genuenses obtinebant; quo tempore summis honoribus, & copijs maiores tuos floruisse constat: aut, cum Mucius ille Cibo, plane alter Mucius in tuenda patriae salute, triremibus priuato sumptu comparatis, atque instructis, Pisanos, Genuensium rebus acriter infensos, in Sardinia profligauit: sexcenta praeterea in Genuensium Remp. merita, in qua etiam Gulielmus Cibo Cruce rubea, publico insigni, uirtutis ergo decoratus est: haec ut omittam, & illa, quae auorum nostrorum memoria gesta sunt, attingam;

Aranus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Aranus , Aaron in hiſtorijs nominatus , equeſtri dignitate ornatus , Romani Senatoris titulo inſignis , antiqua ille quidem ſuae gentis nobilitate clarus , multo tamen ſuis laudibus illuſtrior, qui nihil umquam in uita non egregium , non amplum , non ingenuo nobiliq. uiro dignum aut cogitauit , aut fecit , is , qua tempeſtate Renatus Andegauenſis Alfonſo Neapolitanorum Regi bellum intulit , in eo bello , quaecumque a ſummo duce munera poſtulantur , ea fortiſſime praeſtitit , uſque eo , ut Renatus , Neapoli potitus , eum pro Rege , iure ſummo , ac poteſtate ampliſſima , conſtituerit . quo in imperio ita ſe geſſit abſtinenter , ita iuſtitiam eſt complexus , ut , cum ad Alfonſum rurſus uictoria inclinaſſet , afflictis Renati partibus , exceptus ab illo ſit honorifice in primis , ac ſplendide : quemq. apud Renatum antea , eundem apud eum , quem ſaepe armis laeſerat , ſaepe in diſcrimen uitae adduxerat , & dignitatis , & gratiae locum obtinuerit . Ex

hac

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

hac tantarum uirtutum praeſtantia filius eius, ad optimam naturam optima uoluntate adiuncta, documenta ſumpſit ad uitam laudabiliter inſtituendam, & ijs artibus excolendam, quibus poſtea maximam adeptus & uirtutis, & probitatis opinionem, Pontifex, approbante Deo, fauentibus, atque incumbentibus hominibus, creatus eſt. Nec ſe poſtea, ut multi, ſui diſſimilem praebuit; ſed, quantum antea contenderat, ut in ſtudio uirtutis omnes anteiret, tantum, ut ſe ipſe in omni laude uinceret, & ſtuduit, & conſecutus eſt. itaque, quemadmodum ei non modo ad obtinendam Cardinalis dignitatem, uerum etiam ad Pontificatum, antiqua maiorum exiſtimatio, & clariſſima patris memoria quaſi uiam ex aliqua parte munijt, aditumq. patefecit: ſic patris deinde tui fratrem, multis illum quidem animi bonis ornatum, multo tamen facilius ad Cardinalatum egregia Pontificatus Innocentij fama perduxit. Haec eſt in

tua

tua gente, magne Princeps, non opum, ac diuitiarum, quibus etiam minime digni ſaepe affluunt, ſed uirtutis, & gloriae, perpetua multorum ſaeculorum ſerie quaſi per manus tradita, & ad te ipſum uſque conſeruata hereditas. Nec uero paternum tibi quidem genus praedicandum, maternum autem diſſimulandum uidetur. utroque licet, ſi uetera ſpectas, aeque glorieris. nam Malaſpinarum nobilitas ſimul & antiquitas Etruſci poetae doctiſſimi, ac ſapientiſſimi Dantis teſtimonio cognoſcitur: nobilitas in eo, quod illam Italiae partem, quae hodie Luneiana communi uocabulo nuncupatur, Malaſpinis olim uniuerſam paruiſſe tradit: antiquitas autem, quod, cum ipſe annis ante nos ducentis quinquaginta floruerit, Corradum tamen Malaſpinam, non ut aetati ſuae proximum, ſed ut multis ante ſaeculis natum, honorifice appellat. Vides, a quibus uiris originem ducas, Alberice clariſſime. neque uero uides tu quidem, ſed non imi-

taris,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

taris, aut imitaris quidem, ſed non aſſequeris. uerſantur enim in animo tuo cogitationes egregiae: inde emergunt praeclara facta, tuis maioribus, teq. ipſo digna. &, quamquam tibi maxime propoſitum eſt militare decus, unde primum tuae gentis nobilitas fluxit: magni tamen facis earum doctrinarum ſtudia, quae ſi abſint ab hominum uita, ſimul abſit omnis humanitas, neque ſatis diu, quae merces uirtutis eſt, recte factorum memoria conſeruetur. faues ingenijs, ut audio: nihil deeſſe litteratis hominibus, nullum commodum, nullum ornamentum, pateris: cupis uirorum illuſtrium res geſtas aeternis mandari monumentis litterarum. & uidi iam de Laurentij Medices uita libros tres, a Nicolao Crotto luculenter conſcriptos: qui cum ſuperioribus diebus Venetias ueniſſet, mira quaedam de animi, ingenij, conſilij tui praeſtantia, de ſtudio erga nobiles diſciplinas, praeterea de humanitate, ac morum elegantia praedicabat. quae cum

in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

in te ipſo bona ſint, longe pluris intelligentium iudicio, quam ea, quae petuntur extrinſecus, aeſtimantur. nam argenti, atque auri magnam uim poſſidere, imperare populis, opida tenere munitiſſima, clarum eſſe a maioribus, omnes paene Italiae Principes, ſummos etiam Reges, neceſſitudine attingere; magna quidem haec ſunt, nec tibi communia cum multis, eiuſmodi tamen, ut inter fortunae munera referantur; quae ſcis etiam ad tui diſſimillimos peruenire: uitam autem ſic inſtituere, ut omnia conſilia, omnes actiones ratio moderetur; uirtutem in ſe ipſo expetere, in alijs diligere, ac ornare; uelle inter homines eminere beneficentia potius, quam poteſtate: haec quia partim ſequeris, partim adeptus iam es, iccirco te uere diuitem, qui aeterna bona tibi compares, uere nobilem, qui nobilitatem a te ipſo hauriàs, exiſtimamus. Atque etiam illa ipſa, quae dixi a fortuna pendere, quia cum uirtute coniungis, firmiora fiunt:

quan-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quandoquidem neque tuas urbes, tuamq. ditionem moenia potius, & aggeres, & flumina, quam populorum beneuolentia tuebitur; neque facilius ulla re, quam recte factis, beneuolentia comparatur. Quae ſit autem eorum, qui prope adſunt, qui te quotidie intuentur, ad te diligendum propenſio; nos, qui longinqui ſumus, ex noſtro in te ſingulari ſtudio facile iudicamus. nam me quidem, iam aliquot abhinc annis, ea, quae de te adoleſcentulo, rerum laudabilium infinita cupiditas, & magnarum indoles uirtutum, ferebatur, in tui amorem atque obſeruantiam coepit allicere: poſtea, tuis laudibus cum aetate auctis, incenſus ita ſum, ut ſtatuerim, tibi quidem primum, deinde etiam alijs, aut meum in te celebrando ingenium, aut certe uoluntatem aliquando oſtendere. Quare, cum haec iam increbuerit conſuetudo, ut, de quibus optime ſentimus, ijs dicata eſſe, & eorum nomine inſigniri noſtra ſcripta cupiamus: mittendum

putaui

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

putaui ad te, dum aliquid interim fortaſſe praeſtantius adornatur, uolumen Epiſtolarum, & Praefationum mearum. quas ego nequaquam edere animum induxiſſem, niſi me ſuadentis, atque etiam petentis Venetae nobilitatis mouiſſet auctoritas. quibus enim pro ſummis erga me meritis omnia debere mihi uideor; ijs cur aliquid a me negari aequum putem? cur non obſequar ampliſſimis uiris, non credam ſapientiſſimis, non gratificer amiciſſimis? Tuo uero nomini liber inſcriptus ut exiret, fecerunt illa ſuperiora: quae ne te offendant, (quandoquidem ſunt a me, non ut gratiam tuam ficta laudatione colligerem, ſed ut omnibus mei erga te ſtudij cauſſam ueriſſimam exponerem, commemorata) cupio impetrare a modeſtia tua, & debeo ſcilicet, cum etiam in ijs non tam ad laudandum, quam ad cohortandum non nulla pertineant: & currentibus ad metam, atque etiam appropinquantibus, minime moleſtas eſſe cohortantium

uoces,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

uoces, minime plausum displicere constat. Venetijs, ∞ D L I I X

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII LIBER. PRIMVS

RAINVTIO. FARNESIO CARDINALI. CREATO Romam.

QVIA *uirtus est ipsa per se amabilis; & quia nobilitati honor & obseruantia debetur; amaui te iam inde a tua pueritia, studio uirtutis incensum; & colui, clarissimo genere ortum, Pauli* III. *Pontificis nepotem. iam tum equidem uidi, praedixiq. multis, qui futurus esses: & nunc, opinionem, auguriumq. de te meum exitu comprobante, utrique nostrum gratulor; tibi, cui tribuuntur ea, quae semper illustria fuerunt, nunc eo magis, quod a Paulo* III. *Pontifice tribuuntur; mihi, qui de tua futura dignitate, fretus indole, moribus, ingenio tuo, adolescens uere coniecerim. Cardinalis es. optabile, & honorificum: sed est in isto honore pondus, & labor. cadunt in eam, quam nunc sustines, personam uirtutes omnes, atque ita cadunt, ut, si absint, is, qui honor est, honor esse desinat, uel sit etiam summa deformitas. Curae autem, & cogitationes illae sunt praeclarae, illae, Rainuti, te dignae, aeternaq. cum gloria coniunctae, pietatem praecipue colere; excu-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

bare animo pro salute, ac dignitate Ecclesiae; beneficentiam sine spe praemiorum exercere; nihil omnino facere, nihil cogitare, in quo statim decus non eluceat: nam, ubi paullo uidetur obscurius, ibi satis constat turpitudinem inesse. quae profecto tibi in mentem uenire, atque ob oculos assidue uersari, cum in aui tui summam gloriam intueris, necesse est. & omnino datum hoc uestro generi diuinitus uidetur, uobis nascentibus heroum numerus ut augeatur, & quasi maius lumen de sublimi quadam specula errantibus honestis disciplinis uiam, & hospitium ostendat. ergo alter alteri exemplo estis ad bene agendum: uobiscum simul & oriuntur uirtutes, & cum aetate crescunt; donec uitae munere perfunctos educant ex hanc rerum humanarum taeterrima caligine, & in illa sempiterna luce collocatos cum illo bonis omnibus circumfluente caelestium animorum coetu coniungant. Aut igitur mihi nullus tui cohortandi relictus est locus, aut hic tantum, ut uelis esse tui quam simillimus; quodq. tuo generi, tuo nomini, tibimet ipsi, tuisq. debes institutis, id cumulate persoluendum existimes. Vnum exoptandum, ut, qui tibi istam mentem cum ista auctoritate dedit, (dedit autem omnium auctor laudandarum rerum, & creator Deus) idem uelit utriusque rei fructum esse maxime diuturnum, & aequare tuae uitae spatium cum ijs bonis, quae in te summa contulit. profecto, tales gubernatores, tam peritos, tam uigilantes, Christiana religio si numquam non haberet;

ret; numquam illae exorirentur dissidentium opinionum horribiles procellae; quae iactare multis abhinc annis Petri nauem coeperunt, neque dum consistere patiuntur. quo quidem mihi libet ominari de te idem plane, quod cupio; futurum, ut optimis artibus, quamdiu uixeris, praesidio sis, & ornamento; uiuas autem, quamdiu uel temperantia duce, uel naturae lege licet. Vale. Venetijs. ∞ D XLIV

ALFONSO. CARAFAE. CARDINALI. CREATO Romam.

SOLENT esse, quae minus exspectantur, laetiora. nihil tamen ista, qua te auctum nuper accepimus, dignitate neque magis exspectatum apud eos, qui tua studia, tuos ad uirtutem praeclaros impetus nouerant, neque iucundius, aut laetitiae maioris umquam fuit. nemo enim dubitat, quin eum qui te nunc ornat, honorem ornaturus aliquando sis, eximia tua gloria bono publico coniuncta: quo te hortari res ipsa non patitur. nam, si attendes diligenter, & considerare cum animo tuo, adhibita in consilium ratione, uolueris, primum illud, quis te Cardinalem creauit; deinde, quae Cardinalis partes, quam graues, & laboriosae, quam eaedem honorificae, ac splendidae sint; postremo, quibus temporibus haec tibi sit imposita persona, quam alienis a uirtute, quam turpi omnibus in locis omnium pae-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ne scelerum labe foedatis: profecto ipse te, nullo cuiusquam hortatu, a te ipso de tua laude admonitus, excitabis ad excellentem omnium artium honestarum cupiditatem: quaeq. his artibus aduersantur, abijcies, atque contemnes, neque solum eo uiro, quem in posterum praestare debes, qualemq. te fore omnes auguramur, uerum indigna prorsus homine iudicabis. Vixisti semper antea laudabiliter: fuit in puero pudor; est in adolesente probitas, est perfecta paene ratio, & expetendarum uitandarumq. rerum scientia: desiderari uidebatur, in qua te ostenderes, occasio. delata diuinitus est omnium maxima, singulari consilio summi Pontificis Pauli IV. qui cum sit patruus parentis tui; cum te ab ineunte aetate non mediocriter dilexerit; cum omnes suos incredibili quadam complecti caritate consueuerit: tamen in te honestando alia quaedam secutus est: dedit honorem non propinquitati, aut familiae, sed tibi ipsi, qui familiae nomen studes illustrare, et, quo modo principia se dant, studium comprobabit euentus. En habes Alfonse campum, in quo tua uirtus, parta uigilijs, bene agendi consuetudine iam confirmata, excurrat. haec est illa, ad quam te exercebas, quo tuae spectabant curae, tuo ingenio, tuis optimis cogitationbus, ac studijs dignissima prouincia. ostende, quae tuae sit non modo uoluntatis, uerum etiam industriae praestantia; & prome ex animo tuo illa praeclara, quae, ut antiquum gentis tuae decus, ac domesticam praesentem uirtutem referres, a pueri-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tia collegisti. Non est, mihi crede, labor ei, qui benesentiat, bene facere. quod enim positum est in nobis ipsis, non aliunde pendet, non extrinsecus assumitur, in eo, quid obstat, quo minus uoluntatem res ipsa consequatur? Iam, ipsa uirtus inuitat, ipsa allicit, atque afficit sui studiosos omni uoluntate, omnibusq. praemijs. nec dubito, quin excellens animi tui uis omnes difficultates, omnia superet humana. Quare gratulor equidem tibi tua caussa, de isto, quo te extulit Pauli Pontificis diuina sapientia, honoris altissimo gradu: sed me mouet aliquanto magis publica res: quam tu, traditam tibi simul cum ista dignitate, atque commendatam, saepe, ac nunc quidem maxime, talium uirorum ope indigentem, tueberis in omni uita; praesidiumq. erit in te situm aduersus iniustitiam impietatemq. firmissimum. Quae si tibi magna uidentur, atque gloriosa; debes animum sic instituere, ac moderari, nihil ut ad te ipsum referas, nihil ipse tibi arroges, aut a te ipso exspectes. manasse a Deo cuncta puta; qui perennis aeternusq. bonorum omnium est fons. nos enim, ut nos, nihil sumus; aliquid autem, atque adeo plurimum, ut a Deo, & per Deum, esse possumus. Vale, Venetijs, CIↃ D L V I I.

STEPHANO. SAVLIO Decentianum. 3

MAGNVM est hoc, Sauli clarissime, humanitatis, & amoris in me tui argumentum, quod,

*cum in iſtis locis nunc ſis, ubi multam diei partem
cum ſingulari uiro, Cardinali Polo, grauiſſimis,
ſanctiſſimisq. ſermonibus traducas; non modo ta-
men de me cogites, quo ego uno contentus eſſe pote-
ram, uerum etiam id ipſum mihi declarandum litte-
ris exiſtimes. at quibus litteris? ſcriptis mehercu-
le, quod ad uerba attinet, elegantiſſime; quod ad
ſententias, prudentiſſime: ut ijs legendis non ma-
gis amarem amorem tuum, qui te ad ſcribendum im
pulerat, quam eloquentiam ſuſpicerem; qua effe-
ceras, ut illa ipſa, quae ſcriberes, cum ornatiora eſ-
ſent, amabiliora quoque uiderentur. Quare, cum ti-
bi ago gratias, ut debeo, immortales, quod ita anima-
tus in me ſis: tum uero etiam atque etiam te rogo, in
quo me ambitio quaedam mouet, ut id, quod facis,
perpetuo facias. quanti enim putas ad meam lau-
dem intereſſe, cum hoc percrebeſcit, me a Stepha-
no Saulio diligi: cuius eſt familia perilluſtris: qui
ſuae ipſe familiae clarum lumen eſt: quem praeclari
illi uiri, eius conſuetudine, & conuictu magnope-
re delectati, coluerunt, Bonamicus, Iulius Ca-
millus, Longolius. Haec ego, Sauli, cum aliquot
abhinc annis cogitarem; ſemper quidem, ut a te dili
gerer, optaui: ut uero etiam laudarer, optare fortaſ-
ſe potui, ſperare, cum ipſe me noſſem, certe non de-
bui. at tu in hac parte mecum ſane perliberaliter egi
ſti. ſcripſiſti, in hac Romanae linguae facultate, non,
mihi neminem praeſtare, ſed id, quod ego cum lege-
rem erubui, neminem eſſe, cui non ipſe antecellam.*

equidem,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

equidem, ut, quod res est, aperiam, fateor a prima
pueritia ita me in litteris esse uersatum, ut unam ma
xime spectarem eloquentiam, unam colerem, unam
admirarer. atque hoc me studio satis mea sponte fla
grantem, acrius inflammabant ij, qui tum homines
uiuebant, Bembus, Sadoletus, Bonamicus; quorum
nomina per orbem terrarum celebrata sermonibus,
& scriptis, exstingui nulla uetustate posse intellige-
bam. Polus hic noster, qui nunc in omni laude, o-
mniq. uirtute tantus est, suis me scriptis capiebat, at
que afficiebat maxime. ego tum, ut erat aetas mea,
praeter uerborum, & nonnullarum sententiarum or
namenta nihil agnoscebam. pure, & eleganter scri
bere putabam esse id, quod unum si assequerer, ex-
cellerem. sed Rhambertus meus, qui ex Gasparis Con
tareni, praestantissimi uiri, consuetudine pruden-
tiam hauserat, praeclara quaedam notabat in Po-
lo; meq. paullo aetate inferiorem, ex uulgata ue-
nalium magistrorum disciplina rudem, atque impoli
tum, erudiebat, & conformabat exemplo. tum qui-
dem, quantum proficerem, non me paenitebat: &
ex ijs, quae ieceram, fundamentis aliquid eiusmo-
di, quale ego uellem, excitari aliquando posse uide-
batur. sed in rebus humanis, quis est, cui nihil um-
quam secus accidat? cum in eloquentiae studio mul
tus essem, nec satis ualetudini parcerem, incidi in
morbum: qui cum esset per se grauis, tum eo factus
est periculosior, quod, usu mihi librorum a medicis
interdicto, magna sane est animi mei affectio, at-

 que

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

que aegritudo consecuta. post biennium denique ualetudine recuperata, cum praeteriti temporis iacturam sarcire diligentia uellem, ad pristina studia redeuntem exceperunt domesticae controuersiae; quas neque sedare minimo negotio, neque negligere sine graui mearum fortunarum exitio licebat. his quoque me difficultatibus aliquando is, cui omnia debeo, eripuit Deus. Lucem iam, quasi diu per tenebras errassem, uidebar adspicere: & quamquam, multorum annorum amisso fructu, erat sane cur ingemiscerem, uitamq. mihi haud satis iucundam putarem; tamen, otij spe recreatus, facile impetrabam a me ipso, ut ex animo meo superiorum molestiarum, atque incommodorum memoriam obliuione delerem. Vigebat item, ut antea, pristina illa cura: nec erat quidquam in meis consilijs antiquius, quam ut abditas atque implicatas in mente cogitationes non modo aperire atque explicare uerbis, uerum etiam exornare, quasiq. pigmentis & coloribus illustrare possem. res erat nec exigui temporis, & maximi laboris. tempus non, quantum rei magnitudo ferret, suppetebat; cum ex uetere patris instituto in hoc imprimendorum librorum munere, & restituendae antiquitatis cura distinerer. laborem autem, uel si abundarem tempore, perfecta ualetudinis meae ratio recusabat. utrumque tamen cum uoluntas uinceret; quotidieq. aliquot horas, occupationibus ereptas, stylo darem: ecce me nescio quis, homo certe satis fortuna felix, praemijs commotum, & blan-

ditijs

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ditijs captum, atque irretitum, Romam abduxit. ubi cum aliquot menses non in ijs, quae semper amaueram, litterarum studijs, sed inani officiorum genere consumpsissem; & ille, quem secutus eram, montes aureos pollicitus uix minima praestaret; collegi ipse me; neque solum studiorum meorum, quae intermiseram potius, quam dimiseram, uerum etiam rei familiaris, cui nisi consulerem, ipsa quoque iacere studia necesse erat, habendam mihi rationem duxi. quo consilio in patriam reuersus, retuli me omnino ad ueteres meas tum legendi, tum scribendi exercitationes: sed tum in domestica re constituenda, tum in emendandis antiquorum libris districtus, postea uero etiam erudienda duodecim nobilium adolescentium Academia per triennium occupatus, quantulam habuerim excolendae facultatem eloquentiae, quantumq. in tantis temporum angustijs per eam, quam ingressus eram, latine scribendi uiam procedere potuerim, facile, ut opinor, est existimare. Nosti tu, Sauli, cuius acies ingenij etiam ea, quae occultissima sunt, assequitur, primum, cuius prudentiae sit, quale illud est, quod in imitatione sit optimum, dijudicare; deinde, cuius industriae, quod optimum iudicamus, id re ipsa consequi. quod utrumque cum sit difficillimum; id quod, ut uides, aetate nostra optimorũ scriptorum paenuria declarat; cum tamen, q̃ui hoc in genere elaborent, plurimi sint: satis equidem mirari non possum, cur tu me in epistola tua summum feceris in eloquentia, dederisq. id, quod

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ego si accipiam, mei sane dissimillimus, hoc est impudens plane sim. nam, ut cetera, quae dixi esse ad studium huiusce laudis necessaria, mihi non defuerint, quae utinam mediocria fuissent: temporis quidem, ut paullo ante exposui, multo minus habui, quam res tanta postulabat. fatum in hoc singulare meum est, ut otio numquam abundem. abundem autem? utinam non semper indigerem maxime. nunc ad occupationem etiam accessit solicitudo: quam mihi ex immaturo Cardinalis Mafaei, diuini hominis, interitu exortam utinam aliquando dies exstinguat: ratio quidem hoc nondum potuit. ille mea studia fouebat unus: ille mihi otij spem dederat: & fecisset: quis enim ad benignitatem propensior? ille me, ubi opus esset, auctoritate ornabat, consilio monebat, re sustentabat. quid plura? in illo mihi erant omnia, & cum illo mihi omnia perierunt. quare non tam mihi cogitandum est, ut opus uniuersum de Romanis antiquitatibus, quod tu dilaudas, illo auctore institutum, possim absoluere, quam ut partem aliquam, iam confectam, liceat perpolire. quod ipsum, si mihi nunc per meas occupationes liceret, hic tamen, qui me uexat, dolor certe non concederet. ac mehercule haec ipsa, quae tu nunc legis, irrigaui lacrymis, cum scriberem: nec putaui fore, cum tot curis distinerer, ut possem scribere: sed magna uis amoris est, magna obseruantiae erga te meae. ea fecit, ut hoc officium rebus omnibus anteferrem. Aduentus tui iam aliquam nobis exspectationem amicorum sermo com-

mouerat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mouerat. eam tu quod litteris confirmes, ualde laetor. cupio enim tuam tum humanitatem, tum prudentiam, quarum altera tibi ab hominibus amorem, altera etiam honorem conciliat, in consuetudine & sermonibus regustare. me autem quod huius consilij praecipuam tibi ais esse caussam; facile patior mihi hoc a te, uiro grauissimo, persuaderi; amoq. mirabiliter animum, atque amorem istum tuum: cui respondere officijs etsi difficile est; perpetuo tamen studio, & singulari quodam obseruantiae genere, ut spero, tibi satisfaciam. Vale. Venetijs, ∞ D L I I I

EIDEM

Decentiano Genuam redeunti.

ETSI *multarum rerum curis atque oneribus ita premor, optime Sauli, ut respirare uix possim: tamen, ut litteris tuis, amantissime scriptis, aliquid responderem, abieci omnia, & officium, quod tibi a me debetur, habui antiquissimum. Video te miro quodam ueteris eloquentiae amore, ac studio teneri. significant hoc studia tua, declarant scripta, sermones ubique non obscure testantur. nae tu rem pulcherrima diligis: cuius me quoque forma cepit adolescentem: & de uoluntate illa, uel cupiditate potius, tantum abest, ut dies aliquid detraxerit, ut cum aetate simul amor creuerit. quare, cum tibi ego tam multis in rebus concedam; patere, obsecro te, in hac me una riualem esse tuum, nec tibi uel tantillum*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

omnino uelle concedere. sentimus enim idem, quod tu, nihil esse speciosius eloquentia, nihil praestantius: quam, ut ipse nosti, amarunt aetate nostra, atque appetiere quamplurimi; potiri autem, ut mihi quidem uidetur, adhuc nemo potuit. quis enim latinae orationis laudem non magnopere diligendam dixit? quis porro rationem, & quasi uiam, qua peruenire ad eam liceat, nobis indicauit? nam, qui se ita exercent, ut ex ueterum scriptis & membra, & integrum quandoque comprehensionis corpus sua in scripta transferant; non equidem eos reprehendo; siquidem perfecti similitudinem quãdam sequuntur; sed, quia perfectum ipsum non attingunt, in magna laude non posuerim. Obsecro te, Sauli, qui iudicio excellis, quid tibi de Christophoro Longolio uidetur? equidem, si quando, quid de scriptis illius existimem, interrogor, ita soleo respondere, exsilem esse in sententijs, non luculentum in uerbis; ut tamen de eo, si uitae contigisset usura diuturnior, bene censeam sperandum fuisse. sed, ut nunc est, mea quidem sententia, nullus est. quid enim affert exquisitum, quid singulare, quid non uulgatum, non ex quotidiana consuetudine, usuq. sumptum? At scribit interdum & de rebus familiaribus, & ad familiares. Quid tum? quasi non uel in obscuro argumento possit ingenij lumen elucere. Nam, quod in eo uerborum circuitus saepe a Cicerone totus est: si consulto fecit, quod inde laudem speraret, iudicium requiro. etenim, aliena quae sunt, ad nos translata stulte ia-

ctamus: ut neminem laudare solemus, quia pulcher, quod accipitur a natura; at quia temperatus, quia iustus; quae posita sunt in nobis ipsis. sin, quod potius existimo, inops a latina lingua explicare animi sensa aliter non potuit: necessitatem excuso: nec tamen, quod faciebat, diutius eum puto facturum fuisse. qui enim in illo otio Patauino nihil ageret aliud, quam ut se tum eloquentiae copijs, quae philosophiam ornant, tum earum artium instrumento, sine quibus muta silet eloquentia, locupletaret; utriusque studio facultatis consecutus esset, ut, suis quasi opibus abundans, de alieno quotidie parcius assumeret. cuius autem generis ea, quae moriens reliquit, scripta sunt; abesse eum iudico ab ea specie, quae est in scribendo optima, longissime. qua de re cum aliquot abhinc annis in conuentu amicorum sermo esset ortus, memini dissentire a me amicum hominem, & eruditum: qui Ciceronis in libris diu, multumq. uolutatus, tamen Longolium suspicit. aurea uidelicet cum assidue tractet, aerea non internoscit. itaque, paucis post illum sermonem diebus interiectis, cum epistolam ad me misisset, in qua ita scripsit, nihil sibi tam accidisse mirandum, quam quod a me audisset, cum dicerem, mihi Longoliana scripta non admodum probari: nihil rescripsi, quod homini quinquagenario insitam opinionem non speraui me posse euellere. & sunt omnino quaedam res, quas ubi sensu & iudicio ipsi non percipimus, atque assequimur,

nulla

nulla ſatis oratio probabit; ut cum Anaxagora, niuem atram iudicante, fruſtra de albedine diſputares. Improbas igitur, inquies, ſi ab antiquitate ſcribentes mutuemur? Ego uero, ſi apte fiat, etiam ſumme probo. ſed hoc ipſum, Apte, quam difficile ſit, ex eo licet cogitare, quod latinam linguam continet uniuerſam: uniuerſa enim ſub imitationem cadit. imitandi autem ratio, quia & multiplex eſt, & admodum recondita: primum, de ea praecipere ſigillatim, infinitae doctrinae eſt; deinde, quae praecipiantur, cognoſcere, & perfecte exſequi, non mediocris ingenij. Cumq. id, quod enitet in oratione, aut in re uideatur eſſe, aut in uerbis: ego olim rem ſignificatam ſimul cum uerbis ſignificantibus ſumebam; eaq. meis ſcriptis cum inſeruiſſem, tum optimum illud, quod quaeritur imitando, plane arbitrabar me eſſe conſecutum. poſtea coepit mihi meum conſilium diſplicere: cogitaui, quoniam id eſſet memoriae magis, quam ingenij; quod ego efficerem, praeſtare multos poſſe; quod autem multi poſſent, egregium non eſſe. Tum iniui rationem haud paullo difficiliorem, quam cum paucisſimis mihi eſſe communem intelligebam. exquiſitas ſententias, de Cicerone excerptas, aut de Terentio, tacitus in animo uerſabam. eas ornabam uerbis quam poteram lectiſſimis, ut, quaſi ueſtitu orationis mutato, cum eaedem eſſent, aliae tamen uiderentur. Erat non diſsimilis in uerborum figuris commentatio. ſi quas notaueram illuſtriores, ad alias

ſen-

turae satisfecit, opem tulerit ipsa dies: quae ualet ad omnia plurimum, animi uero morbis plus etiam interdum, quam ratio, medetur. Ad hanc aegritudinem accedunt domestica, meaq. propria. uxor, cuius praecipue studio res familiaris, ac domus tota nititur, quae me multis molestijs, multarumq. rerum & curarum onere leuabat, quae meam ualetudinem praesenti semper officio tuebatur, ipsa nunc iacet, periculi non expers, affectis diuturno morbo uiribus. ego uexor acerbissime anniuersarijs oculorum doloribus: quos sanare, cum iam paene tentata sint omnia, humanae artis esse non puto. remedia sunt ab uno illo, qui malis cunctis medetur, caelesti medico expetenda. is mihi optimam, ut spero, ualetudinem aliquando restituet: si hoc minus, muniet me saltem ea uirtute, qua res aduersae facile perferuntur. ita salus ex morbo nascetur, non haec, qua corpus uiget, quam ego adhuc omni remediorum genere frustra quaesiui, quae cum ipso corpore paucorum annorum spatio penitus exstinguetur, sed illa multo praestantior, qua nostrae mentes, cum sese ab hac terrestri labe seiunxerint, & cum purissimo illo caelestium animorum coetu consociauerint, perpetuo fruentur. interim, tot in me concurrentibus malis, aegre impetum sustineo, planeque, quoniam homo sum, debilitor aduersis. Hic tu me uocas ad scribendum; & hortaris, ut ea tradam litteris, quae assiduo latinae linguae usu, et diuturna tibi uideor exercitatione consecutus. Vis me scilicet, optime Sau-

li, eam uiam, quae ad eloquētiam ducit, aperire. ſpiſſum opus, ac difficile, multi otij, tranquillae mentis, non noſtrae fortunae, cuius tibi imaginem oſtendi, neque noſtrorum neruorum, quos tu putas eſſe ſatis firmos; ego, quam ſint imbecilli, experior ſaepe, ac ſentio. At erunt praeclari conatus, etiam ſi non ſuccedat. Si ita eſt, hac laude nemo excluditur. poteſt aggredi, qui uult. uelle autem quis non debet? ſiquidem egregia cupientem aliqua uel ex hoc ipſo gloria conſequetur. te, ſi quemquam, Sauli doctiſſime, te, inquam, ipſum decet maxime omnium id ſuſcipere, quod mihi imponis. quae enim ſunt ad hoc munus neceſſaria, quorum alijs alia deſunt, ea in te uno abundant omnia, ingenium, uſus diuturnus, doctrina, iudicium. quid? opes, & fortuna numquid huc pertinent? illae uero, mea ſententia, uel maxime. curſum enim ingeniorum retardat, uires debilitat, ac frangit inopia. an tu putas Ariſtotelem, & Platonem, illa Graeciae lumina, an Ciceronem noſtrum, an Plinium tam multa potuiſſe litteris mādare, niſi ſummum illis otium rerum omnium affluentia peperiſſet? domi alebant ſeruos eruditos: contubernales habebant, eximijs praemijs accerſitos ex ultimis terris, rhetores, hiſtoricos, praeſtantis ingenij, ſingularis doctrinae philoſophos. cum his ſe quotidie exercebant, commentabantur, diſputabant: horum omnium opera, quatenus liberet, utebantur. at ego ſumptum unius pueri, minima mercede conducti, quo in ſcribendo utor, aegre ſuſtineo. Et in his angu-

angustijs, in hac mea tam tenui ualetudine, tam aduersa fortuna, quia rudes homines, ueteris eloquentiae cupidos, meis scriptis non erudio, nec in rectam latine scribendi uiam induco, appellas me quasi malum debitorem, atque etiam accusas, uerbis tu quidem humanissimis, & alieno, ut uideris, nomine, re tamen ipsa grauiter, & , ut ergo interpretor, tuo iudicio: quod uereor in primis, facioque, sicuti, debeo, plurimi. uerumtamen uidere te puto, quam facultatem res desideret. quid autem praestari a me possit, nemo omnium, qui uiuunt, me ipso melius intelligit. quare noli mihi languorem, aut desidiam obijcere: quae abesse procul a me, qui anteactae meae uitae cursum inspiciet, atque examinabit, facile cognoscet. satis habeas, si nemo istam in te culpam conferat. qui cum ingenio praestes, aetatem omnem in Latina lingua contriueris, ex quo factum est, ut eam perfecte calleas; id quod tuorum scriptorum subtilitas, & elegantia declarat: cum ualetudinem non desideres; otio paene diffluas: addo etiam illud: cum optime tibi cum fortuna conueniat: quae tibi de suis bonis tantum elargita est, ut erogare quantamuis pecuniam in homines doctos eorumq. studia nullo tuo incōmodo possis: haec cum in te sint omnia, eaque, ut ego arbitror, summa, non minima quidem certe; abstines tamen ab hoc munere, & hortaris alios nulla tibi re, praeterquam uoluntate, & studio, conferendos. Quis non miretur sitire fontes? sitiunt enim certe, cum tu petis a me tamquam ex arido so-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

lo, quod in te ipso uberrimum esse constat; & cum ad nostram potius inopiam confugere, quam tuis copijs uti uis. Hoc loco mihi uenit in mentem, tuam quoque caussam, non modo meam, meditanti, quod tu fortasse respondeas. Distingues illa superiora: negabis in te uno esse omnia, quae dixi esse de latina lingua scribentibus necessaria. de fortuna concedes: patet enim: etiam, opinor, de ualetudine, de otio: ingenij laudem, & doctrinae, quae tua modestia est, abs te reijcies, fortasse etiam, quae tui est in me animi propensio, quae humanitas, ad me trãsferes. Nolim equidem tecum, Sauli, ne in tua quidem laude cõtendere: uerum, quod tu mihi de te ipso non credes, credent alij, uerumq. fatebuntur, adducti in hanc sententiam, ac plane confirmati, non tam auctoritate mea, quam tamen, in his praesertim elegantioribus litteris, in quibus iam tot annos uersor, non esse nullam intelligo, quam tuo ipsius testimonio, quod habet ponderis apud bonos ac sapientes uiros in omni re plurimum. te, inquam ipso teste locuplete, cui fides habenda uideatur, probabo tuam uirtutem. Oblitus ne es, aut oblitum me putas illius temporis, cum tu librum tuum de homine Christiano mihi ostẽdisti? bone Deus, quam in illo multa praeclara, cuius industriae, cuius prudentiae, quam a te grauiter, quam copiose, quam splendide tractata. neque uero ego unus illum librum, uidere alij, uidit, qui uir, & quantus, Reginaldus Polus Cardinalis, qui potest esse instar omnium, quem tu profecto iudicem in re tua

numquam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

numquam recusabis. hunc ego audiui, audiuere multi, de tuo interdum libro loquentem. ornabat laudibus. (& est homo, ut scis, natura simplex, rectus, cuius ab intimo sensu numquam ne minimum quidem aut uultus, aut oratio discrepet) quid pura? conferendum cum antiquitate iudicabat. Quamobrem redeo illuc, & concludo paucis. Magni facis eloquentiam. cupis eam cognosci, cupis amari, & coli. egregia cupiditas, & nobili sane uiro digna: uerum, ut tibi satisfacias, & inuenias exitum studij tui, elige de duobus utrum uis. aut ipse, qui potes, ostende nobis latinae linguae pulchritudinem, ac praestantiam; doce nos, doce posteros, quae sit eius adipiscendae, & perfruendae ratio ineunda: aut, si quos existimas hoc praestare posse, excita eos liberalitate, foue tuis copijs: noli pati, animum eorum hac et illa cura distrahi: sit intentus, & fixus hoc uno in studio; neque abducat eum ab opere pulcherrimo, ac nobilissimo humillimae interdum rei turpis, & sordida procuratio. ita consequeris facile, quod uis; optimisq. studijs & posteritati magna tua cum laude cõsules. Illa, quae scribis de leguleiis quibusdam, in meum librum de Romanis legibus, detrahendi studio, incurrentibus, legi nullo cum stomacho: nec sum miratus, a barbaris hominibus, sordido quodam litterarum genere assuetis, elegantioris doctrinae scientiam, & quasi lautitiam quandam studiorum contemni. Non placet istis meus liber: magnis uidelicet uiris, quorum fama aedium illarum, in quibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ipsi habitant, limina nondum est egressa. at placet Vincentio Portulacae, cuius est in urbe Brixia insignis auctoritas, illustre per Italiam nomen; placet Antonio Augustino, Marco Antonio Nattae, Laelio Taurello, Vido Pancirolo, iuris utriusque scientia claris; quorum nomina, scriptis egregiis testata uirtus, atque expressa, cum aeternitate coniunget. hos ego meorum laborum, & uigiliarum laudatores cum audio, uiros graues, & certos, omniumq. nobilissimos; uoculas raucae plebeculae contemno; quidq. leues, & obscuri homines de me sentiant, aut loquantur, non esse mihi ualde laborandum existimo. te quoque sperabam in meis praesidijs esse, &, si qui urgerent grauius, obsistere, impetumq. inuidiae, & maleuolentiae tua auctoritate ac testimonio frãgi. quod si facis; fructum fero meae singularis in te obseruantiae, & habeo tibi, quam debeo, gratiam: sin minus; hoc tamen nomine tibi debeo, quod meos obtrectatores flocci facis, usque eo, ut indignos, quibus respondeatur, existimes. Vale. Venetiis. ∞ D LIIX.

VIDO. FABRO

Patauium. 6

N E S C I O, *utrum fortunae succenseam, cuius culpa factum sit, ut ego tuas litteras duobus fere mensibus post eum diem, quo tu scripseras, acceperim; an eidem grãtias habeam, quod mihi, arculam quandam scriptorum meorum euoluenti, plane-*

neq.

neq. aliud agenti, de improuiso illas obtulerit: gratias habebo potius; quod eodem tempore simul cum iniuria beneficium accepi; & iniuriae beneficium praeferri, aequum est. sed, quoniam uereor, ne tarditatem in scribendo meam durius acceperis; hunc tu mihi scrupulum, Vide, si ex animo euelleres, faceres humane, nec tamen inique: cum hoc ipsum, quod commissum a me est, primum ex aliena culpa pendeat, deinde nunc quidem etiam corrigatur.

Venio ad tuas litteras: quibus mihi gratius nihil potuit accidere; dicerem, iucundius, nisi clausula illa de Bunello meo plane omnem iucunditatem eriperet. nam sic fac existimes, ex illius uiri interitu tantum me cepisse dolorem, quantum fortasse dies exhaurire nulla poterit. Vixerat mecum Venetijs per quadriennium: cum ego in illo probitatem morum, uirtutemq. diligerem; ille in me propensionem, credo, quandam ad litteras non improbaret. Intercessere etiam inter nos officia quaedam, sed a me leuia, nec satis digna, quae memoria tenerentur: quae tamen ille, ut erat gratus, non meminisse solum, sed praedicare etiam solebat. ego ab illo maximum habebam beneficium, quod me, cum Philelphis, & Campanis nescio quibus (ut alijs parcam) misere errantem, in hanc recte scribendi uiam primus induxerat. Videbatur quibusdam natura seuerior; sed erat lenissimus erga sui similes, hoc est erga bonos uiros; ubi uitium nosset, censor acerrimus. Distinguere homines non fortuna, sed moribus sole-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

bat. Loqui ad uoluntatem neque ipse poterat, neque ferre qui ad istam artem eruditus esset: totus erat apertus, & simplex. Satis scio fuisse, qui illum deprauatae religionis nomine in crimen uocauerint. quorum uitam si cum Bunelli uita compara-res, Socratem diceres iniquorum conspiratione circumuentum. Coluit omnes uirtutes & philosopho dignas, & homine Christiano, sed cōtinentiam praeter ceteras. hac uero ille triumphauit maxime, & triumphauit adolescens, cum ceteros uoluptas capit. quo mirandum est minus, si tantus postea uir ex tanto adolescente factus est. nam extremam uitae partem, quam, ut in fabula actum, decet esse perfectissimam, heroicam audio fuisse, & plane diuinam. Quare incumbamus, o Vide, & hanc operam Bunello nostro nauemus, ut illius nomen, immortalitate dignissimum, exstingui mortali cum corpore non sinamus. quod equidem enitar; & hominis mihi amicissimi, summi uiri, memoriam (si modo is ego sum, qui tantum praestare possim) profecto ab interitu uindicabo. uideo te in tuis litteris idem uelle: nec dubito, quin possis. nam & Bunellum amas mortuum: & uales plurimum ingenio; quod etiam pietas excitabit. cuius officij societas eo gratior utrique nostrum esse debet; quod cum apud alios laudabilis maxime erit, illustri exemplo gratiae referendae; tum ad animos nostros amore coniungendos, aeternaq. necessitudine conglutinandos, plus ualere nihil potest. Reliqua erant in epistola tua

magnifica

magnifica quaedam, & eleganter ſcripta de laudibus parentis mei; quae uerißima fateor; quaedam etiam de me ipſo, quae non agnoſco. nam, etſi tibi, nobilisſimo adoleſcenti, multis non ſolum fortunae, ſed etiam naturae, doctrinaeq. bonis ornato, &, quod caput eſt, uirtutis amanti, placere maxime uelim: tamen, quia nemo adhuc a me hoc impetrauit, ut ea mihi adſciſcerem, quae mea non eſſent, patere, obſecro te, de me ipſo mihi potius me credere, quam tibi. quod ſi, cupidum eſſe laudis, laudem eſſe uis: iſto me licet nomine non contemnas: quod ea, quae habent ij, qui laudabiles ducuntur, ego, eadem ut haberem, ſemper laboraui. ſed ſcis, uelle, & perficere, non idem eſſe. alterum contingit multis, alterum dumtaxat ijs, quos dij diligere putantur. quorum ego te in numero, optime Vide, praeſtanti natura praeditum, Bunelli praeceptis informatum, confido facile futurum. Vale. Venetijs.

MARCELLO. CERVINO
CARDINALI
Romam. 7

POSTEA *quam Roma diſceſsi, etſi tum mea uetus in te obſeruantia, tum tua in me perpetua beneuolentia poſtulare uidebatur, ut ad te quam ſaepisſime ſciberem; tamen id non feci: propterea quod omne otium, atque omnem etiam mentis tranquillitatem moleſtae in primis ademerunt occupatio-*

nes:

nes: quarum me, cum primum huc reuerti, tantus aestus absorbuit, ut longo interuallo uix emerserim. nam primum domesticas res ita male affectas offendi, ut eas seruare, multi temporis, non exigui laboris, etiam alicuius artis esset. deinde, cum illa, quam scis in meis epistolis nutu tantum appellari, inimica natio uirtutis, ac diligentiae, quae etiam patri meo, uiro optimo, (& adde, si quid uis) negotium exhibuit, ad me uexandum, atque opprimendum conspirasset: durius habui negotium, ut meas fortunas in tuto collocarem. sed me, qui antea praesto mihi semper affuit laboranti, idem in hoc potissimum discrimine egentem opis & consilij, nec mediocriter de toto rerum mearum statu sollicitum, respexit, ac liberauit Deus. itaque omni plane molestia perfunctus esse mihi uideor. quid quaeris? aliqua etiam officij specie ab ijsdem obseruamur: ac se satis apte simulationis, ut opinor, artificio tuentur. accipere tamen quod datur, quocumque animo detur, inscitiae non est: nec hodierni mores, & ratio temporum secus postulat. Cetera sunt in meis rebus non plane cuiusmodi nos optabamus, sed cuiusmodi tamen multi non sperarunt: quibus haec, quae nunc agimus, amplissima uidentur esse, cum nos prae ijs, quae, nisi quis casus nostris consilijs occurrerit, agere aliquando cogitamus, tenuissima iudicemus. quam quidem ad rem quod tu omnia, quae in te sunt, liberalissime polliceris; quodq. Alexandrum etiam Farnesium, praestantem omni uirtute Cardinalem,

in eandem rationem propensum esse affirmas: equidem de te sic existimo; & multas esse res, in quibus iuuari a te pro tua summa tum dignitate, tum etiam fortuna possim; et in iis rebus numquam omnino mihi tuam esse humanitatem defuturam: Farnesium autem, diuinum adolescentem, natum ad liberalitatem, & ad gloriam, non miror eo esse erga uirtutem animo, quo quia semper fuit auus eius, iccirco ad eum gradum, qui est in terris summus, et augustissimus, dijs hominibusq. uolentibus adscendit. ac sane ille cum domestico exemplo, tum multo etiam magis, egregia ipsius natura ad immortalitatis laudem excitatus, saepe alias, quanti bonas artes faceret, ostendit, sed proxime uel in primis, cum Hieronymum Ferrarium, iuuenem rarissimae uirtutis, sanequam pro eius meritis ornauit, atque auxit. in quo, cum apud unum posuisse beneficium uideatur, a multis tamen gratiam iniuit. nam, cum uos, tales uiri, patrocinium litterarum suscipitis: quicumque bonis artibus delectantur, animo recreati, ueniunt in spem aliquando fore, ut, post diuturnos labores, & molestiarum quasi tempestates, in quietis & otij portum, uobis adspirantibus, deferantur. quos si in cursu studiorum instituto uestrae benignitatis aura deficiat; haerebunt, neque iam poterunt, quo intendebant, sine ope auxilioq. uestro peruenire. uerum huiusmodi dubitationem uestra iam consuetudo sustulit. magna enim optimae uoluntatis documenta saepissime dedistis, maiora etiam

dare

dare cogitatis; cum quidem, ut Antonius Bladus ad me detulit, pulcherrimam rem, & uobis dignissimam aggressi, omnes libros Graece scriptos, qui nunc in bibliotheca Palatina conditi asseruantur, praelo subijcere cogitetis; ut, multiplicatis exemplaribus, per orbem terrarum, in usum omnium gentium, omniumq. saeculorum, diuulgentur. cui se muneri Bladus a te esse praepositum aiebat: itaque uenisse ad nos, ut & eos typos, quibus atramento illitis charta imprimitur, conflandos curaret, &, si qua praeterea sunt ad opus necessaria, maturaret. sane sum laetatus plurimum; hominemq. sua sponte diligentissimum, tamen cohortari non desino, ut in ea re, quae ad commodum studiosorum, maxime uero ad tuam, ut ego sentio, gloriam spectat, operae ne parcat: eiq. dixi, ut ad omnia me & fratribus uteretur. neque minus prolixè, quae uerbis pollicitus sum, ubi ille petierit, re praestabo. nam & hominem diligo; & uero tua uolũtas maximi est apud me ponderis. In Romulo quidem tuo, quem initio sum complexus ut fratrem tuum, deinde amare coepi ut te fratre dignum, nihil praetermitto, quod aut in officio cohortandi, aut etiam in studio iuuandi positum sit. sed ille, cui notissimae sunt occupationes meae, pudore, credo, facit, ut rarius ad me scribat: cum mihi, uel in maximis negotijs, ei uacare, non modo non molestum, sed etiam gratissimum sit. quod tu, si uidebitur, ad illum scribes: simulq. litteris admonebis, ut, quo consilio Patauium est pro-

fectus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

fectus, id ſtudio & diligentia conſequatur. neque tamen hoc dico, quod eum, adhuc quidem, lapſum eſſe putem; de quo etiam ea, quae uolumus, & uidemus, & audimus; ſed quod, infirmitatem eius aetatis cum recordor, interdum uereor, ut poſſit conſiſtere. Vale. Venetijs. M. D. XXXIX.

BERNARDINO. MAFAEIO EPISCOPO. CREATO Romam 8

VBI te audiui Epiſcopum eſſe creatum, laetatus ſum non tam ob ipſam rem, quae ſane eſt perhonorifica; propterea quod Epiſcopatus & ſacerdotium eſt, & maximum ſacerdotium; quam quia, de te ipſo cogitans, intelligebam te eum eſſe, cui ad iſtam honeſtandam dignitatem ſumma facultas in optima uoluntate non deeſſet. Tibi erunt, quae multis ſolent eſſe laborioſa, uirtus, & uigilantia, ex tua uetere conſuetudine facillima. non enim honorem quaſi legem bonitatis, ad quam te fingeres, accepiſti; ſed ad honorem bonus acceſſiſti, multis antea, magniſque rebus Paulo III probatus; cui Pontifici ? omnium ſapientiſſimo, & optimo; qui & ipſe Deo probatus eſt, & non probat niſi ſui ſimiles. Gratulor igitur tibi, non ut gratulantur ij, qui fere, quibus fructibus auctus ſis, unum cogitant, cetera magnopere non ſpectant; ſed ut ij, quibus dignitas, & religio prima ſunt: quae tu coles maxime, & eris in Chriſti mi-

litia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

litia antesignanus. Grauem sane personam Episcopi sustinetis. uestrum est, errantes animos in uiam reducere. & reducitis uos quidem praeceptis diuinae doctrinae tradendis: sed magna uis est in exemplo, cum ea, quae traditis, ipsi uita, & moribus exprimitis. quod tu praestabis utrumque omnium maxime: qui & habes non doctrinam modo, uerum etiam eloquentiam. quarum altera imperitos erudias, altera languentes excites; & uiuis, ut homo, satis extra culpam. quod memini me multis abhinc annis in tua prima adolescentia miratum; cum ea in te laudarem, quae tamen imitari uix poteram. quod fecisti adolescens, cum tua te singularis, optimaq. natura ad decus inuitaret, & quasi manu prehensum duceret; nunc, aetate confirmata, cum ad uoluntatem accesserit ratio, dubitem quin idem multo sis alacrius constantiusq. facturus? dubitet, qui te ignorat: mihi, cui tua studia, tui sensus ex nostra familiaritate notissimi sunt, dubitare non licet. Quare, ut ad prima redeam, non eo solum nomine tibi gratulor, quod Episcopus es, in summa dignitate constitutus; quod tibi scis esse commune cum multis; sed quod is es, qui cum ista dignitate uirtutem aequare possis. quod quia uides quam non multi potuerint, eo magis tu, qui potes, hoc ipsum, quod potes, acceptum Deo referre debes, tantumq. munus in te collatum, illud quidem plurimi facere, sed, quoniam est proprij erga te amoris argumentum, muneris caussam multo, quam ipsum munus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

nus, pluris aestimare. Vale. Venetijs. Kal. Maij. ∞ D XLVII.

GABRIELI . CATIANO
Brixiam. 9

EPISTOLAS *a te habeo duas: utramque scriptam elegantissime, sed illam pleniorem, quam* XI. *Kal. Sept. dederas: nam haec recentior, cui nonarum Oct. dies erat adscripta, argumentum habuit fere nullum. uenio igitur ad priorem: in qua cetera iucundissima, illud permolestum, quod te minus commode significas ualere: scribis enim, ualde te ob aduersam ualetudinem uereri, ne non illud, quod instituisti, absoluere, ac perpolire tibi liceat. Mi Catiane, excita prudentiam tuam; & occurre morbi principijs; ne ille, grauior deinde factus, & te, & amicos tuos, qui, te aegrotante, ualere non possunt, diutius uexet. Hoc loco mihi ueniunt in mentem, quae tu me olim, minus recte cum haberem, prudentissime, & amantissime monuisti. illa, illa ipse tibi nunc in memoriam redige; &, quae tuae tunc partes erant, eas nunc fac esse meas. Tu mihi non ex Hippocrate, aut Galeno, sed ex ueterum philosophorum libris ea remedia, quibus ad salutem meam praestantius esse nihil potuit, attulisti: ego nunc idem in te facio: tuamque tibi medicinam restituo. uis, quae meum morbum, te medente, sanarunt, ea tuo ipse in morbo praetermittere? non uis, opinor. non*

enim

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

enim id te dignum est: qui ea saepe legisti, unde homines alijs cauere cum discant, sibi eos non cauere turpe est. quare adhibe eam, quam ad omnes res soles, ad te curandum diligentiam: &, quod oneris suscepisse te scribis, id si grauius uidetur, quam ut perferre possis, depone prius, quam opprimare. magnum est, quod moliris, & magni non solum ingenij, quo tu non eges, sed etiam otij: quo nisi abundas, quo modo te speras ea, quae in iure ciuili dispersa sunt, quae scis esse minime pauca, primum posse cogere, deinde coacta ita disponere, ut ex certis generibus totum ius ciuile cognoscatur? atque ego tamen sic existimo: si quis est, qui hoc praestare possit, aut eum te esse, aut omnino neminem: sed, quoniam res et fortunae tuae, quemadmodum tu quidem affirmas, ita ferunt, ut in forum tibi necessario sit eundum, quae ratio, si modo & tibi, & populo placere uelis, multi temporis exercitationem desiderat; haec autē, quae a te est iuris ciuilis instituta digestio, eiusmodi est, ut nihil operosius existimetur: uereor, ne, duarum rerum difficillimarum tractatione distractus, utramque dum uis, neutram assequare. quam obrem, quid suscipias, tui consilij est: ego monendi partes, quae sunt prudentiae, non assumo: neque enim plus ulla in re me existimo uidere, quam tu uides: id, quod est beneuolentiae meae, faciam, ut magnopere te non solum horter, uerum etiam rogem, ualetudini tuae minus, quam gloriae, ne seruias: quae quidem nobis, qui te summe diligimus,

tantae

tantae curae eſt, ut plurimas noſtrae ſalutis partes in tua ſalute poſitas exiſtimemus. De Alciati libro, ualde te amo: ſed, eum, hoc quidem tempore, cur mittas, non eſt. ſunt quaedam, quae magis urgent. Quae ſcis a nobis anno proximo ſuperiore inſtituta, iam paene abſoluimus. Domeſtica fere ſunt ut uolumus. fratres ualent optime, ego ſicut ſoleo, hoc eſt, etſi non optime, ſic tamen, ut ſtudijs noſtris frui liceat. quod ſi perpetuo detur, equidem hac mea tenuitate contentus ero; illam firmitatem, illa athletarum latera non appeto: neque mihi umquam de natura queri ueniet in mentem, quae me corpuſculo finxerit imbecillo, gratias agam potius, quod effecerit, ut omnibus paene horis, aduerſae ualetudinis metu, ſpectanda mihi ratio ſit, & continentiam, quae uirtus eſt, aut certe ad uirtutem ducit, cogar amplecti. Amamur a multis: ſi modo ex uultu, & uerbis amor intelligitur: colimur etiam a nonnullis, qui, falſa de nobis opinione adducti, noſtram conſuetudinem, quaſi docti hominis, uidentur expetere. quibus ego ſi me patefecero, facile hunc errorem eripiam. &, puto, faciam; ne totos dies ſalutatoribus tribuam. Vale. Venetijs. ∞ D XLIII

FRANCISCO. LVISINO Patauium. 10

SI NESCIS, Luiſine, quantum ego amori noſtro tribuam; cognoſce ex hoc, quod & ſupe-

rioribus mensibus licere mihi per eum putaui ad tuas litteras, humanissime scriptas, nihil responde-re; & nunc, eodem fretus, etiam male respondeo. Non est hoc, inquis, officium colere. Quasi iam probaueris, quia non coluerim, ideo me turpem es-se. non placet ita duris legibus amicitiam adstrin-gi, ut numquam relaxentur. summam diligentiam maximis in rebus si ab amico requiris, iure facis: sed si etiam in minimis, non aequus es. est enim pro-fecto quaedam suauitas in negligentia: quam qui ex amicitia tollit, horridior est, quam ut urbani mores ferre possint. quare, si amabilis esse uis, (quam-quam quis te uno amabilior est?) uerumtamen, si id tibi propositum est, ut omnibus in rebus aeque a-mabilis, aeque iucundus sis: permitte mihi, ut liceat aliquando tecum esse negligenti. Nam, quod ad tuas litteras attinet, ita iudico, scriptas esse non solum eleganter, in quo tamen non minima laus est, sed etiam sapienter; quod quia solet ab aetate tua longius abesse, non soum laude, sed etiam admira-tione dignum est. uitium hoc in plerisque adolescen-tibus, atque etiam in robustioribus quibusdam fa-ma celebratis animaduerto, ut inania colligant, & eloquentiam non, ut ueteres illi, in sententijs, & uerbis a communi consuetudine alienis, sed in qui-busdam uulgaribus, ac paene puerilibus ineptijs con stituant. Quocirca non ego te, Luisine, hortabor, ut ex ista imperite scribentium turba te eximas: sed gratulabor potius, quod ita effecisti, ut hortatio-

ni

ni locum non reliqueris. hoc cum adolescens adhuc, & paene imberbis, nondum ea prudentia, quae extrinsecus assumitur, propter aetatem copiose instructus, naturali quadam ingenij facultate, & asidua Ciceronis lectione sis consecutus: cum illa accesserint Aristotelica, in quibus nunc totus es; usumq. rerum, qui in adolescentem non cadit, percallueris, qualem te uirum futurum putemus? non sum natura blandus: neque soleo cuiusquam auribus inseruire: potius offendit quosdam libertas mea. itaque, quod dicturus sum, gratiae caussa dictum ne putato. si quando accidit, ut interroger de ijs, qui antiquam illam perfecte scribendi laudem posse nobis uideantur iam paene amissam restituere, soleo te duobus praestantisimis adolescentibus, meis familiarisimis, Calino, & Amaltheo, tertium inserere. Calinum, puto, non nosti: qui clarisimum iuuenem, Aloysium Cornelium, singularis uiri, Ioannis Cornelij, filium, in Cyprum insulam secutus, tertium iam annum abest. sed mihi hoc uelim credas affirmanti: ea bona, quae magister tuus Aristoteles laudabilia esse dicit, omnia fere in illo adolescente aut esse iam, aut breui, ut ego auguror, futura. De Amaltheo autem quid sentiam, non expectas opinor, ut significem, neque ut ego tibi eum quasi latentem indicem, quem in illustri quadam specula uirtus constituit. quare coniunge te cum his, & eloquentiam tres optimi adolescentes, aetate fere pares, concordi studio, sicuti pulcherrimam uir-

ginem, diligite. quod si me etiam socium recipitis, & riualem in hoc amore fertis: erit praeclara consensio; & latinae linguae formam, quam, superioribus temporibus turpi barbarie uitiatam, nunc agnoscere uix possumus, posthac, ut opinio mea fert, intactam, illibatamq. tuebimur. Vale. Venetijs. ∞ D XLVII

PAVLO . CONTARENO
Venetias. II

CVM Venetijs proxime discessi, ut in hanc solitudinem ex ista frequentia me conferrem; magna sane laetitia perfruebar; & quod ad ea, quae homini carissima sunt in uita, uxorem, ac liberos meos redibam; & quod mihi, otium ad studia, amoenitatem ad ualetudinem quaerenti, hunc esse praeter ceteros locum expetendum atque adamandum intelligebam. sed, ut in rebus humanis nihil est simplex, in summa uoluptate molestiae tamen hoc erat, quod ita fortuna tulisset, ut, quo tempore tibi per anniuersarias Patauini gymnasij ferias Venetijs esse, & commorari liceret, tum ego a te disiungerer, magnamq. manendi cupiditatem maxima discedendi necessitas uinceret. nec uero mihi dubium est, quin cum meo sensu tuus quoque sensus congruat, &, quae me cura torquet, eadem te pungat. uinci enim in officio, atque amore, quam sit turpe, si te non mea uox aliquando docuisset, ipsi te libri, unde hauris illa praeclara, quibus ad laudem informamur, peni-

penitus erudirent. quod si, ut una simus, quod & tu, ut opinor, sperabas, & ego certe cupiebam, per interualla locorum non licet: at, quod proximum est, ut una esse uideamur, non uideo cur praestare litteris, & consequi non liceat. nam si propterea, simul esse, iucundum est, quia mutuo sermone fruimur: in litteris non ego quidem tuam uocem audio, neque tu meam; sed, quae uoci subest res, eam nihilo minus, quam una cum sumus, percipimus, hoc etiam maiore cum fructu, quod aliquanto scribimus accuratius, quam loquimur. quare uelim ad scribendum te des: &, cum me tuae consuetudinis usura, ob ingenij tui suauitatem, & sermonis elegantiam, mirifice capiat; haec, quae in te amo, quae nunc abesse doleo, fac, si me diligis, ne omnino desiderem. debes hoc mea caussa non nolle, tua uero maxime cupere. nam, cum te aliquot abhinc annis in rectam illam antiquae eloquentiae uiam dederis, patris tui, uiri optimi, ac sapientissimi, uocibus consilijsq. commotus, patrui uero, clarissimi ac praestantissimi ciuis, exemplo incitatus, turpe tibi est, in mediocri laude consistere; & ad summam peruenire, sine stylo assiduaq. exercitatione non licet. quid enim ille noster, cuius tu libros numquam de manibus deponis, quid aiebat? timere se, nisi frequenter declamaret, ne, quod adeptus erat in arte oratoria facultatis, exaresceret. Attende, mi Paule, & tuam caussam, a qua mea disiuncta non est, si placet, mecum considera. Ille sibi, homo Romanus, latinae oratio-

nis inopiam metuebat; cum tamen omnibus in hoc genere diuitijs abundaret: nos, quibus Latina lingua peregrina est, qui in optima scribendi aut dicendi ratione rudes, & infantes paene sumus, de summa eloquentia sine summo studio cogitabimus? & unam omnium difficillimam rem, eandemq. omnium gloriosissimam, ludibundi consequemur? Vides me ipsum, qui quid sim, ego quidem non satuo; sed sunt, quibus non esse nihil uidear; nullum paene diem intermittere, quin aliquid latine scribam? cum tamen, ex quo lapidem hunc uoluo, annus iam uigesimus abierit. Est adolescens in uestra nobilitate, tibi non ignotus, mihi admodum familiaris: quem excellenti praeditum ingenio, gloriae cupiditate flagrantem, nisi a Romanae eloquentiae laude ad huius maternae linguae studium falsa quaedam opinio traduxisset; erat, cur de illo sperarem ea, quae summa sunt. tantam enim operam in scribendo ponit, quantam tu uidelicet in legendo. sed neque illi in summa industria iudicij satis est, qui de Latinae linguae dignitate non optime sentire uideatur: neque tibi, rectissime iudicanti, ad id ipsum, quod probas, obtinendum suppetit industria. quare uellem, ut & tu illum in diligentia, & ille te imitaretur in sententia. quod utrumque si contingeret; nae ego uestrae utriusque laudi praeclare consultum putarem. Sed ille de suo consilio uiderit. iccirco enim se non existimat errare, quia, quos sequatur, auctores habet eos uiros, qui, quod optimum esse dicunt, in eo facile omni-

bus

bus hominibus antecellunt. Te uero, qui mecum in iisdem aedibus per triennium fere uixisti; qui, quidquid es, de meorum consiliorum praeceptorumq. fonte fluxisti; cuius a laude mea laus quodam modo pendet; te, inquam, mi Paule, quantum in me erit, errare non patiar; teque, coactus amore, & officijs tuis, hortari numquam desinam, ut in ueram ac sinceram eloquentiae formam, cuius ego tibi excellentem pulchritudinem, duorum ueterum oratorum exemplo, saepe demonstraui, tuae mentis oculos acriter intendas; eamq. tibi a me ueris, ut arbitror, lineis designatam, tu aliquando tuis scriptis, quasi coloribus, coneris exprimere. Graue, inquies, onus imponis, & difficilem mihi laborem mandas. Fateor ita esse: addo etiam illud, non esse nobis optandum, ut aliter sit. nam, cum omnium hominum in appetenda laude par prope uoluntas, similisq. sensus sit: quod omnes appetunt, id si esset eiusmodi, ut consequi multi possent; quanti, obsecro, aestimares? opinor, minimi. copiam enim uilitas, & uilitatem sequitur contemptus. quare non tibi est dolendum, quod de sudoribus manat gloria. laetare potius, quod, cum eam omnes amabilem esse, ualdeq. expetendam sentiant, plerosque tamen laboris magnitudo terret, & aemulandi studium rei difficultas imminuit. Est autem tibi ad hanc laudem, quo te uoco, aditus eo facilior, atque apertior, quod, quae duo sunt ad comparandum eloquentiam instrumenta maxime necessaria, ingenium, & memoria,

utrumque ſic tenes, ut in altero excellas, in altera ijs, qui excellere putantur, non admodum concedas. haec tu bona ſi languere ſinis; gratiam naturae non optimam refers: quae non in te benigna fuit, ut ſuum beneficium negligeres, ſed ut ad decus, ad dignitatem, ad immortalem, aeternamq. laudem conferres. Neque uero is ego ſum, qui te uelim eloquentiam a philoſophia ſeiungere, totosq. dies in hoc uno expoliendae orationis ſtudio conſumere. erras, ſi me ita ſentire putas. ego philoſophiam diuinum quiddam eſſe dico, iudicem ueritatis, magiſtram uitae, omnium uirtutum, omniumq. laudandarum artium parentem. ſed idem ita ſtatuo; ſi, qui optime ſciat, non optime loquatur, plerumque fieri, ut id ipſum, quod ſciat, neſcire uideatur: & ut in conuiuijs non parum intereſt, qua epulae ratione condiantur, ſic in ſermonibus, aut ſcriptis, magni refert, quibus animi cogitata uerbis enuncientur. quod ſi cui ita ſtupidus aut ita deprauatus eſt ſenſus, ut ornatae, & bene ſtructae orationis ſuauitatem, & tamquam harmoniam auribus non percipiat: hunc tu, ſi ſapis, neque conſules in re tua; quia, recte qui non intelligit, is ut recte iudicet, ſperare non licet: neque ipſum monebis; quia, quibus deſunt principia naturae, ijs inutilem artem eſſe conſtat. tu, ſi me audies, muſarum uocem ab ruſticano ſono diſtingues; & ut inanem multorum loquacitatem oderis, ſic elinguem quorundam ſapientiam non amabis. qua in ſententia uideo fuiſſe, quos uiros? Platonem, & Xenophontem:

phontem:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

phontem: quibus ego plus crederem solis nutu significantibus, quam omnibus, qui nunc ubique sunt, philosophis cum iureiurando confirmantibus. non ne uides magnum utrumque & excellentem in philosophia fuisse, utrumque tamen in hac, quam homines inepti reprehendunt, exornandae orationis facultate ita praestitisse, ut, eorum scripta cum legimus, nihil omnino purius, nihil elegantius, nihil illustrius fieri posse iudicemus? a qua laude plurimum abfuissent, nisi temporis industriaeq. multum in eloquentiae studio collocassent. neque uero eloquentiae studuissent, nisi ex ea decoris ornamentiq. plurimum ad philosophiam accedere, tamquam ad formosam uirginem a corporis cultu, iudicassent. Hos igitur ego te imitari malo, quorum nomina adhuc uigent, cum ipsi duobus abhinc annorum millibus obierint, quam istos, si qui sunt, qui te infirmissimis rationibus a pulcherrimo consilio conantur abducere. Perge, ut facis, in disciplina philosophiae; in qua Patauij artificem habes eximium M. Antonium Genuam: eloquentiam uero, cuius, ut opinor, in uia me ducem non contemnis, ne dimitte. utrumque enim & debes, si tibi magna proposita sunt; & potes, si, quod me saepe dixisse memini, diei horas apte, & cum ratione distribues. Vale, & patrem tuum, & patruum, quos ego plurimi sane facio, & communes amicos meo nomine saluta. Ex Plebe Sacij. ∞ D L V I

CHRI-

CHRISTOPHORO. MADRVTIO CARDINALI Mediolanum. 12

Avdio te de nobis & loqui, & sentire per honorifice: praeclarum hoc est, laudari a Principe uiro, & ab eo Principe, qui cum fortuna uirtutem ita coniunxerit, ut in utraque pariter emineat. atque ego te semper antea, cum numquam essem allocutus, numquam uidissem, tamen uehementer colui. mouebar tuis praestantissimis actionibus, hominumq. constanti sermone, omnia de te summa praedicantium. neque uero, si quis in te laudaret opes, aut nobilitatem, aut dignitatem, admirabar. communia multorum haec sunt, optabilia potius, quam laudabilia. sed illa, quae tua proprie sunt, cum audirem; unum esse Christophorum Madrutium, qui uirtutem ipse coleret studio singulari, in alijs ornaret praemijs amplissimis, omnesq. liberales disciplinas (fato quodam, temporum dicam, an hominum iniurijs? exsulantes) exciperet, amplecteretur, foueret; qui denique solidam gloriam spectaret, inania, quae multi sequuntur, contemneret: haec ego cum audirem, incitabar studio meae tibi singularis erga te obseruantiae declarandae: sed obstrepere litteris inanibus tali uiro, praeclaras Italiae urbes, multorumq. populorum fortunas non potestate magis, quam iustitia, tuenti, hominis esse uel inepti nimis,

uel

uel impudenter ambitioſi exiſtimabam. nunc autem, cum ad me ſermones tui, mea cum laude habiti, referantur; occaſionem cupide complector, quam mihi tua liberalitas offert: tibiq. gratias, quas poſſum quidem, ago, habeo autem certe maximas, atque immortales; tum quod ornes me teſtimonio iudicij tui, quod apud omnes ualere plurimum intelligo; tum uero, quod iſto officio, iſta tam praeſtanti humanitate quaſi fores mihi aperueris ad amicitiam tuam. qua quidem ego me, ſi minus alia re licebit, perpetuo certe, ac ſingulari erga te ſtudio, aſſiduaq. tuarum uirtutum praedicatione, dignum praeſtabo. quod cum antea fecerim, iudicio meo commotus; faciam tamen in poſterum alacrius, ac diligentius, tua humanitate incitatus: quam ſemper eandem in me futuram, non magis conſtantiae ratio, quam naturae tuae benignitas, mihi perſuadet. Vale. Venetijs. ∞ DLVII

ROMVLO. CERVINO Patauium. 13

QVOD tu perſaepe queri ſolitus es, id mihi nunc accidit, ut epiſtolae prorſus caream argumento: ſed ego tamen non committam, quod tu ſoles, ut argumenti me inopia deterreat a ſcribendo. quin uide, quam diuerſa ratio ſit: tu, cum ſententiam non habes, ualde tibi ais laborioſum eſſe epiſtolam texere: ego numquam facilius ſoleo ſcribere, quam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cum nihil habeo, quod ſcribam. At, inanes huiuſmodi litterae ſint, neceſſe eſt. Primum, hoc non ſemper. quandoque enim accidit, ut, nihil dicentes, aliquid tamen dicamus. & ut in fidibus eſt quaedam manus aberratio ſine arte, in qua tamen ipſa ars ſit: ſic in epiſtolis argumentum quandoque eſt ſine argumento. itaque, non ſemper inanes huiuſmodi litterae: ſiquidem in iјs ſolet aliquid nonnumquam exſiſtere, quod pondus habeat. ſed fac inanes eſſe: quid refert? non hoc ſpectamus, id ſequimur, ut, exercitatione duce, eo perueniamus aliquando, ubi ſita laus uideatur eloquentiae? quod ſi nobis tantum in hoc proficere non licet, ut ueteribus illis, quorum eſt puriſſima oratio, ſimiles eſſe poſſimus: at tentemus tamen, ſi poſſumus noſtris, qui inquinate loquuntur, diſſimiles eſſe. quod, ut opinor, & multum, & ſaepe ſcribendo conſequemur. Ac noli putare, ſemper in eo nobis, eſſe elaborandum, ut philoſophemur in epiſtolis. graues ſententiae probantur: fateor: ſed numquid hoc uno Latina lingua continetur? me quidem Cicero noſter paullo minus interdum delectat, de iocis cum agit, quam de turpi, & honeſto cum diſputat. utrobique enim ſunt ornamenta: & utrumque ſaepe neceſſarium eſt. itaque ad utrumque me do: teque, ut idem facias, etiam atque etiam hortor. cumq. res non erit, de qua ſcribas; tum tu, ſi me audis, uel leuiſſima quaeque ex omni parte, ex omni genere arripies, et iјs pro argumento utere. hoc autem quatenus agas, aut cum quibus agas, tibi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

bi non praescribo: cuius tanta prudentia est, quantam aetas ista, qua nunc es, capere uix potest. Summa sit, ut & cum argumento, & sine argumento saepissime scribas. Vale. Romae.

FRANCISCO. GONZAGAE Pataium. 14

O DI *paene meos oculos: etsi oculi sunt, idest omnium rerum carissimi: sed odi certe peius, quam antea, hunc morbum, quo mihi nunc tuus adspectus, tuus complexus eripitur. aduolarem enim ad te, si ualerem: nihil me moraretur: nihil esset tanti. an cum tu, magni principis filius, familia natus Italicarum omnium nobilissima, nec iam a maioribus tantum, sed a te ipso clarus, Mantua me, humilis hominem loci, nondum de facie notum, litteris humanissimis tua sponte salutandum putaueris; ego, cum Pataui, hoc est prope in conspectu meo, sis, non accurram ad te? facerem: sed soluta uoluntas non est: impeditur enim ualetudine. solatio tamen hoc, in magno dolore, sustentor, quod futurum breui non despero, ut conualescam. concurrunt simul, anni tempus, asidua medicorum cura, mea summa continentia. haec si proficient; adibo ad te, nulla interposita mora. opto enim, quae inter nos mutuo litterarum officio conglutinata amicitia est, eam paullo artius mutuis sermonibus, mutua consuetudine adstringi. sin haerebit morbus: obsecro te, largire hoc*

uel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

uel meae in te obseruantiae, uel humanitati tuae, ut omnino tuis litteris ne caream: quas ego meis quam potero creberrimis dabo operam ut eliciam. Mitto ad te librum meum de Romanis legibus, proxime rogatu multorum editum. cupio, legas, cum hoc tamen, si uacat. nam, auocari te a studijs grauioribus mea caussa, nolo. cupio etiam, cum legeris, probari tuo iudicio nostram industriam. sed hoc me cupere, rogare ne puta. uolo tibi esse liberam in utramque partem iudicandi facultatem. nihil mihi tribue: rem ipsam pende suo merito, ac statue de tuo sensu. nec enim is ego sum, qui plus amicitiae dari postulem, quam ueritati: nec tu is es, qui, si postulem, facile concedas. Pergam ad reliqua, haec si tibi, tuiq. similibus non improbari cognouero. Vale. Posseuino salutem, rarissimo iuueni, cuius heri epistolae respondi. Venetijs.

ANTONIO. POSSEVINO
Patauium.

GRATVS, & iucundus admodum amor is, qui te in eam mentem impulit, ut officij gratia ad me scriberes. quid enim aliud existimem? cum argumentum res quidem ipsa tibi nullum daret. ingenium uero mirifice tuum amaui, amplexatusque, quantum licuit, animo sum, quod raptim, &, ut ad hominem familiarem, familiariter cum scriberes, epistolam tamen confeceris elegantissimam, di-

stinctam

stinctam luminibus eloquentiae, in qua non fucatus, sed uerus, ac tamquam naturalis Romanae linguae color eniteat. Macte, Posseuine, fratre iam maior, iuuene eximio: urge totus in studio litterarum. uides, quae te manent praemia. gloriam habes proximam, eamq. paene manibus attingis. paullulum si te incitaueris, apprehendes. non mehercule, quia uolis, dico: sed, ut intelligas quantum cupiam, propterea dicendum putaui. faueo enim omnibus, qui recte sentiunt, recteq. faciunt: in te uero mea praecipua & est uoluntas, & esse debet. scis, quinctum abhinc annum Romae cum te frater tuus adolescentulum adduxit ad me, quibus uerbis commendauerit, amicitia iunxerit, & ueluti in clientelam tradiderit. ex eo tempore, quoties adijsti ad me, quos tecum habuerim sermones, quam studiose, quam amanter ad illa praeclara, quae frater tuus amabat, sim cohortatus, potes recordari. dixi saepe, non esse tibi de fortunae bonis cogitandum: quae uel improbi malis artibus quaererent, uel bonis uiris recte quaesita facile casus eriperet. ostendi, uere & esse, & appellari diuitem posse, qui liberalium doctrinarum scientiam posideret. non neglexisti: contulisti cogitationes omnes tuas ad studium uerae laudis, & in eo nunc apud Franciscum Gonzagam, nobilissimum, ac uirtutis amore incensum adolescentem, ita uersaris, ut propemodum uidearis excellere. Quare gratulor equidem fratris tui manibus; quos laetari arbitror summopere, quia talis es, & quia

fore

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

fore tantus uideris, quanta potest esse uirtus maximo ingenio, acerrima uoluntate, summo studio comparata. Nec uero, quod epistola tua significat, mea tibi sunt aut ad ullam fortunae accessionem, aut ad dignitatem studia exspectanda. a te ipso, mihi crede, omnia proficiscentur. uirtutem si habes, nihil desidera. ea pro te prensabit: ea tibi omnes honores, omnes, quas petieris, opes impetrabit. o praeclaram uitae ducem. te felicem, Posseuine, qui cum hac uiuis, & uiuendum statuis: me miserum, qui, cum idem sentiam, cogor tamen eam a me disiungere, uictus grauitate morbi, & ijs curis, quae inuitum alio traducunt. quod si me Deus aliquando respexerit; acquiescam in ijs studijs, quae sola sunt ad naturam meam, sola tranquillitatem animis afferunt, hominemq. paullatim ab homine separant, &, quantum licet, cum Deo coniungunt. Vale. Venetijs.

HIERONYMO. LIPPOMANO
Venetias. 16

BREVIS *epistola tua, sed habet multa sua uia. primum significas amorem in me tuum, quo quid gratius? nam, amari a nobili adolescente, propinquitatibus, amicitijs, opibus florentissimo, optabile est: ab eo uero adolescente, cuius ad animi bona comparanda mens omnis, & cogitatio dirigatur; qui scientiam litterarum ita expetat, ut inani tamen*

ambitione

ambitione prorsus uacet, nihil ad se ipsum, ad summum Deum omnia referat; hoc uero eiusmodi est, quod qui assequitur, triumphat. itaque ego uehementer mihi gratulor de amicitia tua: quam cupio esse perpetuam: &, ut sit, omni equidem studio, omniq. erga te obseruantia laborabo. Quod uero ais nescio quid de beneficio in te meo: mi Hieronyme, noli tantum largiri modestiae tuae, ut uocabulis parum proprijs, nec satis cum re congruentibus utare. quod enim tu beneficium appellas, ego uerius officium, & officium eiusmodi, quod praetermitti a me sine graui culpa uix posset. rogabas, ut consulerem studijs tuis: impetrasti facile, & curaui libentissime. quod enim tribuere uni tibi uidebar, id non tam tibi tribuebam, quam litteris, quam uirtuti, quam consuetudini, & naturae meae. amplector tamen istam humanitatem: quae tibi non modo beneuolentiam conciliat, uerum etiam laudem parit. nam, ut extenuare, ac dissimulare, quae acceperis, beneficia, ieiuni animi est, & peranguști, ac sordidi: sic, ea uerbis augere, palamq. profiteri, excelsi, atque ampla spectantis hominis est; & ad liberalitatem, idest ad decus, & ad gloriam, nati. coniunge, quaeso, istam mentem, atque istam sententiam cum doctrina, & cum ijs studijs, ad quae te uocat illustre domesticum exemplum Veronensis Episcopi, patrui tui: quem uides auersum penitus a studijs rerum humanarum, eaq. contemnentem, quae ceteri admirantur, totum esse in una uirtute de-

fixum, & diuinam consuetudinem, quatenus homini liceat, imitari. itaque nunc eius sapientissimis consilijs, ac sanctissimis institutis, eximiaq. doctrina, magna ex parte Romana nititur Ecclesia. hunc tu ducem si sequeris, & in eius uestigio pedem pones: non errabis in hoc dubio uitae cursu, non laberis in lubrica iuuentutis uia. quod te facere iam, laetor; facturum etiam multo in posterum diligentius, confido. atque ego, quando mihi licere apud te tantum uis, languere te praeclaris in studijs non patiar. hortabor litteris, dum abero: praesens sermonibus excitabo. nunc me cupidum urbis, tuiq. maxime, ac paucorum tui similium, tenet tamen in his locis uxoris meae morbus: de qua iactor uarie, tamquam fluctibus, modo spe, modo metu. in una tantum cogitatione uidetur animus consistere, & quietem aliquam capere, cum quasi secum loquitur, & commemorat ipse sibi necessitatem illam rebus omnibus impendentem, ut animata intereant, creata dissoluantur. At est dolendum, si quem uiribus aetateq. florentem immatura mors oppressit. Ita, si mortem in malis, uitam felicitatis loco statuas. quod qui existimat, refellitur exemplis. quam multis enim, diu uiuere, miserrimum fuit? Haec quam diu cogito, uideor acquiescere; satisq. leuiter incommodi mei grauitatem sustineo. sed certe nimis acerbe fortuna mecum egit, quae me, de me ipso, ut scis, ac de mea ualetudine sollicitum, alienis etiam malis implicuerit. Benacum petere statueram.

ram. non licuit, neque forsitan licebit: Asulae quidem, opido satis eleganti, ubi magnam pueritiae meae partem raduxeram, omnes mihi iucunditates, omnia gaudia tum in fratris conuictu, tum in ueterum amicorum consuetudine fixeram. cecidit contra. frater enim aegrotauit diu, neque dum firmus est: amicis autem qui possum frui, cum uxorem, multorum dierum morbo conflictatam, nunc incerta uitae spe animam trahentem, in oculis habeam? De me ipso, ac de meo reditu, noli exspectare dum scribam. uides me alienis miserijs esse miserum: meam non esse liberam, aut solutam uoluntatem, intelligis: nisi si meos deserere, idest ab omni prorsus humanitate uelim desciscere: quod profecto numquam committam. quod si nostrorum animorum sensus, & nostra consilia Deo patent, ut certe patent: amat, opinor, pietatem meam; eaque, non dubito, quin mihi uel opem ab eo celeriter impetret, uel hoc saltem, ut, quidquid euenerit, moderate feram. profecto enim ex uno illo fonte omnis nostra fortitudo manat, omnisq. sapientia. alioqui facile frangimur, & facile aberramus a uero, insidiosis uoluptatum illecebris abducti, & rerum mutabilium fallacissima specie decepti. quae tu, ac multo plura, cum audieris saepe de patruo tuo, quicum ab ineunte pueritia in ijsdem aedibus, atque in eodem paene cubiculo uixisti: si quid huius generis mihi nunc, multis difficultatibus ac molestijs circumuento, litteris imperties; habebo a te munus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

aptissimum meo tempori, dignum amicitia nostra, dignum uero maxime ea persona, quam tu sustines; qui te sacris addixisti, semper ut bene ageres, aut bene cogitares. Vale; &, ad Episcopum Veronae designatum, quem uidi numquam, de fama tamen cognitum studiose colo, obsecro te, cum scribes, meo nomine salutem plurimam. Asulae. ∞ D L V I

EIDEM, Venetias. 17

NVMQVAM putaui fore, ut iniuriam acciperem in beneficio, praesertim a te, cuius in fronte, oculis, uultu habitare uidetur humanitas. benigne mecum, & liberaliter agere, quod est proprium familiae tuae, magnopere te decuit: idq. adeo postulabat amicitia nostra. callide uero agere, & ficta ueritatis imagine fucum facere, neque te dignum fuit, ad praeclara laudandarum rerum studia ex nobilissima familia nato, neque uero me, tui studiosissimo, de tua bonitate, tuisq. moribus egregie non modo sentiente, uerum etiam praedicante. astutiae praestantibus uiris numquam placuere. apertam, simplicem, rectam in omni uita consuetudinem sequuntur. quo ego te in numero quia credidi esse, & quia, ut esses, curare non mediocriter debuisti; ideo sum in fraudem facillime inductus, & illo tuo figmento, quo nihil umquam gustaui suauius, abstinui perinuitus. meae tamen inscitiae eo me pudet minus, quia sequitur amorem credulitas, & ita uitium laude corrigitur. noli igitur me, quasi rudem quendam,

*dam, & prorſus earum epularum, quae nouo quo-
dam artificio condiuntur, imperitum, contemnere.
poenarum ſatis in ipſa re tuli: quam reieci quaſi no-
xiam; cum eſſet eius generis, ut me docuit heri ue-
ſperi Sebaſtianus noſter, unde ſimul poſſem & ali-
mentum capere, ualetudini meae uehementer ap-
tum, & palatum oblectare, quantum antea fortaſ-
ſe numquam. reſtitue nobis tuam fidem. liceat mihi
meum errorem tuo beneficio corrigere. magna res
non eſt: magnopere tamen ſum commotus, uel inſci-
tia mea, uel malitia tua: quae uicit omnino, uel fe-
fellit potius opinionem meam. id ſi moleſte fers; non
longe abeſt mei leniendi facultas: ſi modo animum
tuum induxeris, ut id, quod potes, etiam uelis. quod
ſi ſecus acciderit: praedico tibi, culpam exiguam
grauiter lues: neque te mellitis placentulis, quibus
me munerari ſolitus es, abſoluam, ſed ea poena con-
demnabo, cuius etiam nomen cum audieris, extime-
ſces. interim ſuſtineo me, neque dum muto iudicium
de te meum; quia te ſpero rationem utriuſque no-
ſtrum habere uelle. Cupio tecum coram iocari, & ſi-
mul adſpectu illo tuo iucundiſſimo frui. Vale. E cu-
biculo meo, ante lucem.*

EIDEM, Romam. 18

CVM *in magnis moleſtijs haec una me res de-
lectare non mediocriter ſoleat, quod amicitias a me
diligenter coli, nec numquam officium contemni, ip-
ſe mihi ſum conſcius; legi perinuitus eam partem*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

litterarum tuarum, in qua me, ut immemorem promissi. appellas, atque etiam, ut oblitum humanitatis, leuiter accusas. Ego tuae familiae nobilitatem, egregiaq. tuorum maiorum decora, pro eo ac debui. semper suspexi: te uero ipsum, praeditum ijs bonis, quae nobilitatem omnem uincunt, amaui prorsus, a quo die mihi cognitus es, amore singulari. hanc immutari in me uoluntatem, ita etiam si te mihi casus aliquis immutet, neque consuetudo mea, neque natura pateretur. quod equidem antea tibi certum esse, atque exploratum arbitrabar, nunc, quando subdubitare te uideo, significandum putaui; ne posthac umquam suspiciones istiusmodi, plane meo erga te studio, & mehercule etiam tua bonitate indignas, mearum epistolarum afferat infrequentia. quamquam, si tuum otium cum meis occupationibus conferatur, non intelligo, cur ego tuam in scribendo ualde laudare diligentiam, tu meam reprehendere negligentiam debeas. satis, nisi fallor, statum rerum tuarum habeo cognitum: tu me scilicet uideris ignorare: nam, si nosses, & exigeres tamen id, quod praestare uix possum; esses iniquior. At erat amoris nostri, lenire litteris dolorem tuum in obitu patrui, summi uiri. sit ita: uerumtamen abs te postulabat idem amor, ne, officium a me illud sine caussa praetermitti, animum induceres. Primum ego te, per aliquot annos domestica sanctissimi hominis disciplina institutum, putabam humana omnia contemnere, mortem uero, quae sempiternae uitae

initium

initium eſt, etiam in bonis ducere. Quod ſi frangimur humanis, aut commouemur ſaltem; certe enim a ſtipite, a ſaxo, a ferrea materia longe diſtat hominis natura: quis tamen ab afflicto ſolatium exſpectat? aut quis me minus tranquilla experitur omnia? quae ſi tibi nota ſint: profecto me liberes ab omni culpa, & cupias reuocare querellam tuam. Neque uero, ſi uigeat animus, & perferat aduerſa, ita ualemus ingenio, ut conſolandi partes, quae doctrinae plurimum, & ſapientiae poſtulant, audeamus aſſumere. non haec in nobis facultas eſt: quaeras eam aliunde licet: ſi modo, ut ſignificas, quod mihi tamen haud omnino perſuades, in te ipſo non eſt; qui & acuere mentem liberalibus ſtudijs, & augere prudentiam uſu rerum, ac praeſtantium uirorum ſermone potuiſti. quae ſi abſint, ut abeſſe a me magna ex parte fateor: tamen ille ipſe, qui tibi luctus cauſſam attulit, idem a luctu te remouet exemplo uitae ſuae, cuius abeſſe nullam partem a conſtantia, & a uirtute reperies. Hunc igitur tibi unum ante oculos conſtitue: finge ad eius imaginem quidquid cogitas, quidquid agis: noli oculos ad uulgi deprauatam conſuetudinem flectere. ita conſules egregie rationibus tuis: & illud recte inſtituendae uitae conſilium, quod a me requiris, nuſquam eſſe praeſtantius, quam in te ipſo, cognoſces. Vale. ∞ D L X

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII
LIBER. SECVNDVS

FRANCISCO. VARGAE CAROLI. V. IMPERATORIS. ET PHILIPPI. EIVS. FILII HISPANIARVM. REGIS ORATORI

Venetias.

OFFICII *mei saepe me admonet officiorum tuorum recordatio. officium autem, quod absens absenti praestare possum, litterae sunt: quas misissem ad te iam antea, nisi huc aduenientem graues admodum, & peracerbae curae statim excepissent. quas enim res scis esse nobis in uita omnium carissimas, omniumq. primas, in ijs me grauiter exercere fortuna coepit, uxore, liberis, fratre, uno paene tempore in morbum coniectis. ne mihi quidem belle satis est. animo enim affectus, ualere corpore qui possum? uerumtamen, quia mihi haerent in mente consilia tua, fero haec ut humana, diuina spe, in qua tu soles omnia ponere, confirmatus. quod nisi hunc in portum, te ducem secutus, confugissem: facile me tot malorum subita tempestas obruisset. En, quam sit incertus nostrorum consiliorum euentus, & quam ea, quae nobis ipsi ad uoluntatem fingimus, contra cadant. Petiui has regiones, non si-*

ne

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ne sumptu, non sine labore, spe ductus ualetudinis recuperandae: reliqui urbem pulcherrimam, mea negotia, tuam consuetudinem, in qua mihi ornamenti statuo plurimum. haec bona, tantum abest, ut alijs bonis compensata sint, ut etiam multa successerint, quae si ad sensum referantur, mala uere possum appellare. sed, cum me sensus quandoque moueat, ratione tamen utor saepius. haec ostendit, nihil esse malum, nisi quod nostra culpa contingat: ancipitem esse in rebus humanis rationem iudicandi: nihil enim semper idem esse: quin, quae nobis aduersa, exitiosa, prorsus misera uideantur, ea saepe ita conuerti, ut ex ijs ipsis multae commoditates emanent: contra, quae speciem habeant felicitatis, inde fluere quae acerbissima sunt, exsilium, paupertatem, ignominiam. quae ego cum cogito, reficior paullulum, & excito me, quatenus licet, ad eam uirtutem, quae in aduersis rebus elucet: de qua cum multa sint a philosophis tradita, unus tamen eam suo exemplo praelare docuit nostrae salutis auctor Iesus Christus: quo magistro, quae sit uera fortitudo, discimus, omniumq. laudandarum artium absolutam, ac uere salutarem doctrinam consequimur. Atque ego te, Francisce Varga, quod hoc studij genus omnibus & studijs, & scientiijs anteponas, longe quidem hoc nomine pluris facio, quam quod negotia Caesaris Imperatoris ex omnium saeculorum memoria praestantissimi, & Philippi Regis, omnium Regum maximi, apud Vene-

tam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tam Remp. orator administres. ista enim dignitate alij quoque nobiles uiri claruerunt: pietate uero in Deum, & sanctitate uitae, parem fortasse aliquem, superiorem certe habes neminem. itaque, postquam a te discessi, uix credas, quam saepe meus ad te animus, tuorum sermonum desiderio, recurrat. equidem, uel si mihi cetera hic omnia secundissima fluerent, quae experior, ut dixi, satis aduersa; iniucunde tamen uiuerem, quia procul a te absum; cuius ex humanitate, sermonibus, consilijs mirificos capiebam fructus, & documenta ad uitam recte traducendam utilissima. Quare iam me minus, quam antea, delectat, ac paene displicere totum coepit consilium illud meum de lacu Benaco incolendo. tua me singularis doctrina, tua probitas, tua benignitas ad urbem reuocat. Benacum, per anni tempus cum licebit, aestate scilicet ineunte, (nam hieme regionem illam procellis, & uentorum ui totam audio agitari) si ualetudo ita postulabit, inuisam. interea meam imbecillitatem ratione uictus, et abstinentia tuebor. ac fortasse fiet, quoniam a Deo cuncta pendent, ut Venetijs, intra meos parietes, in oculis, & adspectu meorum, commodissimo uitae genere, ita conualescam, ne qua postea me caeli mutandi necessitas extrudat. quod si assequar; habebis me, si me tantum ab humanitate tua sperare uis, quod profecto uis, familiarem, ac paene contubernalem: & hac equidem spe iam nunc mirifice sustentor. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

HIERONYMO. FALETO
HERCVLIS. FERRARIENSIVM DVCIS. ORATORI
Venetias. 2

QVOD *heri iniecisti in sermone, haeret in animo, & , quo diligentius rem perpendo, eo magis omnia mea consilia, omnes cogitationes ad nouam societatem, quaecumque ea sit, conuerto. uexor enim, & deludor indigne ab homine taeterrimo, omniumq. impurissimo: cui non satis est auertere communem rem; sed me prorsus ita despicit, ut nec dignum ducat, ad quem adeat accersitus. equidem nihil mihi adscisco, nihil arrogo insolenter: nihil enim habeo neque a fortuna, neque a me ipso, quo nimium extollar: uerumtamen limina mearum aedium teruntur quotidie pedibus uirorum clarissimorum, ad me confluentium. tu ipse, tu, inquam, Falete, & maximi Ducis orator, & maximus ipse uir, quem grauissima distinent negotia, qui scribis historiam, qui legum scientiam, ueterum, & recentium, scriptis luculentissimis explicas, uenire tamen ad me, quae tua est humanitas, saepe solitus es, horasq. multas suauissimo sermone consumere. Malum est, inquies, ab homine nequissimo contemni. Malum: sed peius etiam, expilari. quod nisi tua prudentia medicinam huic malo affert; periit fructus omnis tuae liberalitatis. clauam enim citius de manu Herculis possim*

extor-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

extorquere, quam ab isto nummum.. aut igitur ea mihi conseruetur utilitas, quam tuo beneficio speraueram: aut, qui nos uult perditos, perdatur ipse nobiscum, & societas communi pernicie dissoluatur. uerum, cum in tuum ingenium, tuam auctoritatem, & singularem in me beneuolentiam intueor; traducor facile ad optimam spem; tranquilla omnia, commoda, copiosa mihi ipse polliceor. tu restitues unus afflictam rem: & istum postremi ordinis hominem, omnibus inquinatum, uitijs, indignum prorsus non modo amicitia nostra, sed congressu etiam, ac sermone, extrudemus, ut uersetur posthac, & uiuat cum sui similibus, in sordida nequitie, seiunctus a nobis, qui humanitatem colimus, & uirtutem omni lucro anteponimus. Interim lege, quam saepe iam efflagitasti, partem libri nostri de quattuor Rebuspub. quam cupio a te probari. otium si habuero, quale ut aliquando consequar, operam dabo; in Bellombra tuo, si alibi non licebit, totum uolumen absoluam. Vale. Ex aedibus nostris. ∞ D L V I I

Ex libro de quatuor Rebuspub.

Ex iis, *quae supra sunt commemorata, duae uidentur propositi nobis argumenti partes absolutae. patere enim satis arbitramur, non modo quibus uitijs duae maximae, ac firmissimae ciuitates, primum Sparta, deinde Carthago, labefactatae corruerint; uerum etiam, quibus illa uitia remedijs uel sanari penitus, uel ita saltem corrigi potuerint,*

ne

ne reip. salutem in discrimen adducerent. nunc urbis Romae quaestio succedit: qui erat tertius in diuisione locus. postremae narrationi, conclusio futura nostri muneris, omniumq. nobilissima, & eadem difficillima tractatio, Venetiae nostrae reseruantur.

Ac de Roma, quae nullo magis uitio, nullo grauius umquam morbo, quam imperij magnitudine, laborauit, primum illud occurrit, nulla omnino in ciuitate post homines natos aut uirtutes, & honestas actiones aliquando floruisse magis, aut aeque malas artes, & exitiosa publicis rebus consilia ualuisse. Primis reip. temporibus, cum nulli dum de plebe magistratus creabantur, summa senatus potestas, summa fuit auctoritas. utraque cum per aliquot annos uiguisset, inclinare tum primum coepit, cum tribuni pl. creati sunt. creatos autem culpa senatus, historiae declarant. nam, si prima repetere, &, quae cuique rei caussa sit, placet animo perquirere: tribuniciam potestatem, quae deinde senatus opes fregit ac debilitauit maxime, ipsius uitio senatus Romae constitutam, facile constabit. Quid igitur? an tu, dicet aliquis, senatum reprehendis, quia tribunos pl. creari passus sit, cum plebs eum magistratum non iam uocibus posceret, sed armis extorqueret? an amplissimum ordinem, quia permiserit, quod recusari sine reip. praesenti iam periculo non poterat, imprudentiae condemnas? Ego quidem minime: habeo enim rationem necessitatis; cui parere, sapientis semper est habitum. Secesserat arma-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ta multitudo in Sacrum montem: flagrabat ira, & odio in ordinem nobilium: auaritiam, superbiam, crudelitatem senatus accusabat: se bella gerere, urbes capere, pro patria sanguinem effundere, mortem obire clamabat: pro his meritis inopiam, & iniurias pati: senatum commodis frui, senatum honoribus abundare: plebem seruire, quae, ut ceteri liberi essent, quotidie sua corpora hostium telis obijceret. quem non mouerent huiusmodi querellae? quem non terrerent, cum ij, qui haec querebantur, alij pila, alij gladios manibus tenerent? recte fecit senatus: tribuniciam potestatem, a plebe flagitatam, concessit, non libenter, sed, ut impetum sedaret, maiorem temporis, quam suae uoluntatis, rationem duxit. haec, ut dixi, recte, nec sine summo consilio: sapiens enim cum necessitate non pugnat: at illud neque recte, neque prudenter; quod, ut in eam necessitatem res deduceretur, siue negligentia, siue superbia commisit. occurri principijs oportuit, & nascentem pestem exstingui. nam, cum omnes ciuitates, quae suo milite bella gerunt, quotidianis prope seditionibus fluctuare necesse sit: quo malo & ueterum memoria, & nostra aetate florentissimas ciuitates occidisse constat: summae difficultatis, ac diuinae cuiusdam sapientiae uidetur esse, ita rem moderari, ut consistat; neque permittere, ut multitudini, quae satis ipsa per se leuis est, nulla paullo iustior ad motum accedat occasio. Erant in plebe Romana quamplurimi; quibus aere alieno obstrictis, unde

soluerent,

soluerent, non erat. hi cum ad tribunal consulum, qui tum, nondum creatis praetoribus, de creditis pecunijs ius dicebant, a feneratoribus uocarentur, egestatem excusantes, & domesticas miserias ad eliciendam misericordiam commemorantes, tamen non audiebantur. magistratus nectendum feneratori debitorem tradebat, ut, quamcumque creditor uellet, seruitutem seruiret. iniqua, & homine prorsus indigna siue consuetudo fuit, siue lex. Tu mihi libertatem lege eripias, cum libertatis caussa leges constituantur? an ego ullam legem potiorem ea lege ducam, qua Deus, ut homo liberum animal esset, ac ceteris animantibus imperaret, aeterno iure sanxit? pecuniam aufers: non relinquis, unde uiuam, unde liberos alam: fero: relinque libertatem; ut mercenario saltem opere ipse mihi, & esurienti familiae uictum quaeram. Cum his acerbe magistratus agebat; acerbius etiam feneratores; qui ciues Romanos, nexu uinctos, grauissimo seruili opere fatigabant, & nexorum in terga flagellis, ac uerberibus saepe saeuiebant. Hic senatus miseris ciuibus consulere, caussam libertatis suscipere & potuit, & debuit; nexos e uinculis eximere, humanitatis fuit; diem soluendi laxiorem egentibus statuere, aequitatis; usuris modum facere, iustitiae. haec & facienda fuerunt; &, ut fierent, cum a patribus plebs, atque a consulibus frustra petijsset; ad extremum, ut homines desperatio praecipites agit, armata multitudo in Sacrum montem, tria millia ab ur-

be paſſuum, ſeceſsit. tum, ut plebeiorum animi, ſtimulis iracundiae perciti, continerentur; ſenatus, periculo territus, de creando plebeio magiſtratu, quia res aliter conuenire non poterat, aſſenſit. itaque tribuni pl. primum quinque, deinde decem, creati ſunt. ab hac radice ortum quidquid inter ciues diſcordiae, quidquid ſeditionis, quidquid bellorum fuit. per annos quingentos, id eſt, uſque ad exitium reip. tribuni pl. contra nobilium potentiam ſeditioſis concionibus uociferari, plebem ad noui commodi ſpem, ad noua incitare conſilia numquam deſtiterunt. ſpecie libertatem tuebantur; re uera ſenatum oppugnabant. primo magiſtratus, deinde & ſacerdotia plebi communicata. ad extremum is, qui ſolet, exitus conſecutus eſt. nam plebs, ubi, quod paucorum erat, ad ſe tranſtulit, rurſus id ipſum, quod multitudinis eſt, in unum confert. facit hoc inſcitia, facit inopia, facit ea, quae in magno numero ſemper exſiſtit, uoluntatum & opinionum diſsimilitudo. ita popularis adminiſtratio, quae maxime libertatis imaginem praeſefert, occulte tamen, ſi ſpectemus exitum, tyrannis eſt: quoniam ex ea fere ſemper exoritur tyrannus: ſicuti deinde ex tyranno ſtatus optimatum generatur. Huius mutationis exemplum ſatis illuſtre Roma eſt. primo, regum ſumma poteſtas fuit: deinde ſenatus, hoc eſt optimatum, maior, quam populi: tum populi maior, quam ſenatus: poſtremo rurſus unius maxima, & ſingularis. populus enim C.

Caeſarem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Caesarem extraordinarijs imperijs auxit, eoq. extulit, unde, cum se monarchiae proximum esse homo acutus intelligeret, priuatam condicionem despexit; altiusq. maluit, ut humani mos ingenij fert, adscendere, quam ad inferiora, quae reliquerat, descendere. Neque uero me fugit id, quod a doctissimis uiris memoriae proditum est; firmissimas illius reip. uires esse, et quae non facile ab externis uiribus debilitentur, cuius non simplex, neque unius generis administratio est, sed ita mixta, ita temperata, ut in triplici forma unum consilium, unam quasi mentem significet. neque ego tum in ciuitate praeclare agi negauerim, cum & unus, & pauci, & multi maximas res gerunt, nec tamen aut unus, aut pauci, aut multi praecipue dominantur. uerum, ut harum trium partium in suo quaeque munere modum seruet, & ea, quam habet, potestate numquam abutatur, ego quidem hoc fieri posse non arbitror. sunt enim hi tres ordines admodum dissimiles: et inter dissimilia perpetuus aequabilitati locus esse nō potest. nam quemadmodum in musicis, quo plures chordae percutiuntur, eo suauior concentus efficitur; quia uarius ille multarum fidium numerus, in quo summa discordia est, arte conciliatus, & ad concordiam perductus, incredibili quadam iucunditate aures, animumq. permulcet; sed haec tamen iucunditas ideo breuis est, quia de multis fidibus aliqua statim remittitur, & discrepat: sic multorum ordinum administratio uidetur illa quidem esse omnium optima; quia, quo

F lon-

longus ab unius imperio discedìtur, eo propius ad libertatem acceditur; sed quia multis idem sentire difficile est, facile dissoluitur. quid autem ex dissolutione exsistat, multarum ciuitatum miserrimus exitus declarat. quare, cum sit necesse, ut de tribus potestatibus, quae pares sint, aliqua aliquando se efferat, & reliquis duabus insultet: ante prouidendum est, ut ea, unde magis hoc imminet periculi, quaeq. ad temeritatem procliuior est, inferiorem locum obtineat, & reliquas duas neque dignitate, neque uiribus adaequet. quae uero de tribus ea sit, quae facilius insaniat, &, cum insanierit, cohiberi non possit, hic sine dubio populus est. qui ut inferiorem in ciuitate condicionem aequo animo ferat, ita fiet, si cum eo semper iuste, numquam superbe, interdum etiam liberaliter senatus aget. tum populus nihil appetet, nihil molietur: nouos magistratus, nouas leges, noua imperia non desiderabit: libera seruitute libenter seruiet: putabit enim se non hominibus seruire, sed legibus. haec si Romae senatus initio cauisset; quiq. furentis multitudinis impetus, quaeq. uis esset, mature cogitasset: non, ut cum seruis agi solet, ita cum ciuibus agi passus esset: necti liberos homines uetuisset: usuras, hoc est inopiae caussam, minuisset: ipsam autem inopiam publica benignitate subleuasset. quae quia non fecit, iccirco illa, quae dixi, consecuta sunt, ex desperatione secessio, ex secessione tribunatus, ex tribunatu ordinum contentio, ex contentione libertatis interitus. Primis tempo-

ribus

ribus omnia potuit ſenatus; medijs multa ſenatus, multa populus; extremis omnia populus. itaque & primis temporibus, & medijs florentiſſima reſp. fuit, extremis facile concidit. nullum enim ius, nullam poteſtatem a ſenatu tribunorum temeritas non abſtulit. Aerarij dominus per multa ſaecula ſenatus fuerat. antiqua tamen iura tribunus pl. P. Clodius neglexit, lege lata, qua Piſoni & Gabinio cos. ſimul cum prouincijs pecuniam, quantam uoluit, de publico dedit. Senatus lege Sempronia conſulares prouincias proconſulibus decernebat. decretas tamen idem Clodius abſtulit, Vatinij ſcilicet tribuni pl. improbitatem imitatus: qui anno proximo C. Caeſari Galliam Ciſalpinam cum Illyrico, inuito ſenatu, ſua lege dederat. Legati etiam ex auctoritate ſenatus deligebantur. Vatinius immutauit, & ipſe ſibi ſua lege legationem detulit. Ipſa comitia quodam modo ſenatus in poteſtate fuerant; quia magiſtratum non gerebat is, qui ceperat, niſi patres auctores eſſent. hoc quoque amiſſum, nec fieri iam ſolere, Cicero ſignificat in oratione pro Plancio. Triumphum a ſenatu petere imperatores e prouincia redeuntes diu conſueuerant. inuentus eſt, qui, cum ſenatus triumphum negaſſet, ad populum confugerit, &, populo iubente, triumpharit. Qui poterat ea reſp. conſiſtere, & ad interitum non ruere, in qua, quod ſenatus improbabat, populus iubebat; quod decernebat ſenatus, infirmabat populus? ius enim intercedendi tribuni pl. habebant: quo iure,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ne ſenatus conſulta fierent, impediebant. at, impedire iuſſa populi, ſi ſenatus uellet; non erat, ut tuto poſſet. ilico enim, incitantibus tribunis, erumpebat ſeditio, ilico uis, ilico caedes. cuius periculi metu ſaepe ſenatus iniquiſſima tulit. nam, ut omittam alia, quae ſunt huius generis ſexcenta, regna ipſa ſine ſenatus conſulto barbaris hominibus ex tribunorum pl. libidine eſſe donata, ſcriptum eſt. quae licentia cum retineri non poſſet, eo progreſſa demum eſt, ut omnia perdiderit. nec diſſimilis erit euentus, quacumque in ciuitate pares cum ſenatu uires populus habebit: non quod, ubi aequalitas eſt, ibi recte non ſit: ſed quod, ubi ad aequalitatem populus peruenit, diuturnam eſſe non patitur. Quare, cum ex duorum ordinum aequalitate ſtatim oriatur inaequalitas; aequalitati perniciosae tutam inaequalitatem antepono; et eum ordinem praeeſſe rebus malo, qui poteſtate minus abutitur, quam eum, cuius poteſtatem ſumma ſtatim licentia, ſumma temeritas conſequitur.

MARIO . NIZOLIO
Parmam. 3

EPISTOLA tua, mi Nizoli, ut amici hominis, ac uehementer amandi, ſumma me uoluptate affecit, ac meam uehementer incendit cupiditatem Parmam adeundi: non quod urbs, aut urbis ornamenta, me moueant: (alij haec mirantur, apud me uulgaria ſunt) ſed aueo incredibiliter patronum

num

num ueterem meum, meum dico? immo uero litterarum ac studiosorum omnium, ipsumq. litteris excellentem, Alexandrum Farnesium Cardinalem salutare: quem cognoui Romae, & colui puerum adolescens, eximia iam tum indole praeditum, & earum laudum principijs, quas deinde auctus aetate simul et iudicio perfecit, magna omnium exspectatione florentem. quo quidem tempore uehementer urbs ipsa excitauit me, atque acuit in studio liberalium disciplinarum, adspectu ipso antiquitatis, & multiplici ac uaria hominum eruditorum scientia: sed, ut ingenue uereq. fatear, proprie me expoliuit aula Farnesij moribus, ac litteris; cum uiuerem coniunctissime ac familiarissime cum duobus praestantissimis uiris, Marcello Ceruino, & Bernardino Mafaeio: quorum alterum Pontificem maximum, alterum Cardinalem, utrumque immortalitate dignissimum, aduersa bonis artibus iniqua mors eripuit. Quare, quod me Parmam uocas, & multis uerbis inuitas amantissime, non me litterae tuae sopitum excitarunt, sed currentem potius, ut aiunt, incitarunt. quod utinam cum uoluntate cetera congruerent: iam iamq. uobiscum essem. sed uides anni tempus: uides itinerum difficultatem: scis, quam imbecillo sim corpore, quam tenui, & ad incommoda, iniuriasq. caeli perferendas parum apto. timeo etiam a militibus; a quibus otium non est: excurrere enim dicuntur, & praedas facere. non igitur ueniam, cum a uobis unius diei uix absim interuallo? ue-

niam, opinor; quaeq. aduersantur, & impediunt, contemnam omnia. uolo omnino meis oculis, Farnesio uidendo, satisfacere: uolo hanc a me ipso gratiam inire, & salutationis officio, expetito sane, ac debito, perfungi. Te uero, optime, ac doctissime Mari, cuius consuetudine & sermone careo multis abhinc annis, quem mihi tamen ex animo numquam eripuit neque tempus, neque longinquitas, quo studio complectar? quantam hauriam, cum praesens praesentem alloquar, uoluptatem? dilexi equidem a quo primum die te cognoui, tuos mores, tuam naturae comitatem, ac suauitatem: doctrinam uero, ingenium, industriam suspexi semper, extuliq. laudibus ad caelum: nec iniuria. nam si, Romanae linguae studium colere, & illustrare, laus est: quis hoc te uno aut curauit studiosius aetate nostra, aut cumulatius praestitit? ego ipse, quem tu esse aliquid uis in hac Latine scribendi facultate; in quo uereor ne te fallat amor: nam iudicium in dubium uocare non debeo: sed, si quid sum, quadam ex parte de tuo fonte fluxi. thesauros enim Ciceronis omnes, in illo praeclaro tuarum obseruationum libro congestos, reperi; & usus sum facile: quos colligere dispersos, immensi laboris fuisset, ac temporis. Laudas igitur beneficium tuum, cum me laudas, & quodam modo praemia capis meritorum tuorum. De loco in oratione pro Sextio, disputas erudite: nec a iudicio tuo mea discrepat opinio. quiddam tamen superest, quod me leuiter pungat. qua de re cum erimus in-

ter nos collocuti; uel ego tuam ſententiam, ut ueram, uel tu meam ſequeris gratiae ſaltem cauſſa. Vale, & Farneſio Cardinali, ſimulq. Antonio Mirandulae, Epiſcopo uni omnium doctiſſimo, atque humaniſſimo, meis uerbis ſalutem plurimam dicito. Aſulae.

SILVIO. ANTONIANO Ferrariam. 4

ACUTE *admodum, mi Silui, nec minus amanter ſcribis. ego autem in amore facile poſſum tibi reſpondere, planeq. reſpondeo: ingenij ſigna, praedico tibi, ne prorſus ulla meis in litteris exſpectato. non ſoleo fere ſtudioſius epiſtolas elaborare: primum, quia, ſi quid ſcribitur ad familiares, plane familiariter agendum puto: odi illa nimis ambitioſa, conſtructa uerbis, & ſententijs exquiſitis: deinde, quia ne ſi uelim quidem in epiſtolis agere accuratius, relinquitur ut poſſim. urgeor quotidianis amicorum ſalutationibus: negotijs, & rei domeſticae cura paene opprimor: oculorum uero ualetudine ſic interdum uexor, ut nullam partem capiam quietis. quare male merearis de amico tuo, ſi uelis ei, tam ualde occupato, tam grauiter affecto, diligentiae onus imponere. imitetur epiſtola ſermonem, excurrat libere, nullis adſtricta legibus, & ſuauem quandam, perfecta non indignam amicitia, negligentiam praeſeferat. alioqui officium ſcribendi, ſaepe inter abſentes neceſſarium, gratum*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quidem semper, iniucundum & graue nimis accurata reddet industria. Quod me ornas laudibus; non efficis ut ipse mihi placeam, aut assumam plus quam soleo: id assequeris, ut me tibi deuincias magis, cuius ex amore fluere ista uideo, nimis in me honorifica, praeclara, singularia: quae optaui equidem semper, adeptum me numquam putaui. sed uidelicet, affingere ueritati, uobis poetis religio non est: idq. facitis libenter; ne, consuetudine intermissa, quodam modo uestra iura minuantur. me tamen, si poetice scribis, artificium tuum, sin, ut scribis, ita sentis, error etiam delectat. haec enim me tibi commendat opinio, & amorem augeat necesse est: foris etiam, ut spero, fructum pariet. nam meis laudibus, tuo commoti testimonio, cum te excellere ingenio, florere magnorum Principum gratia constet, non pauci fortasse assentientur. quod utinam, id quod in meis consilijs erat summum, Ferrariae mihi uiuere per ualetudinem licuisset. nae ego te, singulari uirtute adolescentem, ita meis studijs, & officijs essem complexus, ut nemini prorsus tuorum familiarium, ne Riccio quidem ipsi, apud quem filij locum obtines, in te amando concederem. Quid, inquies, si te, depulso morbo, confirmares? Vtinam id aliquando eueniat: sed id quidem sperare iam uix audeo. iaceo enim nunc, & langueo miserrime: nec mihi caeli mutatio profuit: nec nouis remedijs locus est; quae iam omnia frustra consumpsi: uno tamen bono mea mala compensantur, quod, etsi uires

corporis magna ex parte, ingenium tamen, qualecumque est, uis morbi minime debilitauit, aut fregit. itaque singulis noctibus aliquid scribo, aut legenti puero aures praebeo. sic assequar fortasse, ut, qui me non uident, carentem publico, & communi luce, uiuere tamen intelligant, atque ita uiuere, ne quando cum alijs plane totus exstinguar. Tu fruere, optime Silui, ista ualetudine, & isto otio, cum illa tibi naturae munere satis firma contigerit, hoc habeas tui Principis liberalitate uberrimum. Vale, Venetijs. ∞ D L I I X

BARTHOLOMAEO. RICCIO Ferrariam. 5

V E R A *narras, optime Ricci, atque ita narras, ut in magna tuarum litterarum prudentia facile tamen amor interluceat Mihi, ut scribis, condiciones hoc biennio delatae, sunt multae, omnes cum emolumento, nulla sine dignitate. fecit tamen siue ualetudo mea, siue uoluntas, seu fati potius, quae in rebus humanis dominatur, occulta quaedam uis, ut omnes reiecerim. hanc postremam, delatam a summo Cardinali, Hippolyto Estensi, unam auide sum complexus, unam omnibus anteposui: nec est in meis consilijs quidquam antiquius, quam ut in illius aula, eximij Principis, ac uiri praestantissimi, consenescam. itaque, quod hortaris, ut ad uos quam primum me conferam; non efficis, ut cupiam, qui cupiditate iam ardeam; dolorem potius auges;*

cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cum intelligam, quod maxime uolo, id me consequi, hoc quidem tempore, minime posse. nam, ut omittam, quod haec me frigoris acerrima uis, & intemperies caeli semel aut iterum cubiculo egressum pessime accepit, & in eadem claustra, in easdem, ubi multis iam mensibus iacui, tenebras retrusit: praeterea pietas me retinet. Fratres habet uxor mea duos: quos ego ambos unice diligo: contraq. ipsi mihi singularem non modo beneuolentiam, uerum etiam obseruantiam praestant. probi sunt adolescentes, ingenio, modestia, uirtute etiam ornati, una re minus laudandi, quod inter ipsos parum conuenit. orta est inter eos post obitum patris de hereditate dissensio: inde lis, inde odium. quod nisi ego me interponerem; nisi utrumque prensarem, rogaremq. per parentis manes, per solitudinem matris, per existimationem familiae: conflictarentur assidue turpibus iudicijs, graui iactura famae, magno rei familiaris detrimento. hoc ego dum uersor in negotio: dum in eo studium, operamq. pono, ut uxoris meae fratribus consulam: putem mihi esse uerendum, ne quis me, sana praeditus mente, reprehendat? non puto. non igitur hoc, te iudice, pertimescam. hem, Ricci, qui sacris in litteris non ambitione, ut multi, sed ita uersatus es, ut scientiam, e libris petitam, uita exprimeres; quae sunt illa praeclara, quae nos ille bonarum actionum magister optimus edocuit? non haec sunt, egentibus subuenire, errantes in uiam, dissidentes ad concordiam reuocare? ama igitur me

de

de hoc officio. non postulo, ut laudes. iam enim didici, uel aetate doctus, uel morbo admonitus, recte factorum fructum a Deo potius, quam ab hominum iudicijs, exspectare, omnemq. laudem non in honore uerborum, sed in ipsa re, atque in una uirtute constituere. Vides iam duas esse commorationis meae caussas, utramque satis grauem. accedit tertia, ne ipsa quidem leuis, ut imprimam librum meum de legibus Romanis; quem poscentibus multis debere iam diutius uix possum. eoq. magis in hanc uoluntatem incubui, quod inscriptus emittetur Hippolyto Cardinali. Tu, mi Ricci, fac tibi ita persuadeas, amabiliorem mihi Ferrariam fore tua caussa. tuis enim sermonibus, tua humanitate, tuo lepore frui, interruptamq. multorum annorum consuetudinem licebit aliquando resarcire. quod ut sit maxime diuturnum, opto uehementer, &, ut tu amantissime augurаris, etiam spero. Vale. Venetijs. ∞ D L V I

ANTONIO. AVGVSTINO Romam. 6

ACCEPI tuum Varronem missum ab Octauio nostro, delatum a Laeuino. quid quaeris? te dignus est. quod si operam eandem posueris in Festo; plurimum tibi Romanae litterae debebunt. aggredere. quid enim tibi non succedet? qui, (ut omittam illa, quae pleno iam theatro spectata sunt, ingenium, iudicium, doctrinam) quantus quantus es, totus labor, totus industria es. ac mehercule non so-

lum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

lum communi nomine, sed proprias etiam tibi ego agam, atque habebo gratias. nam, quem in eo libro emendando laborem suscipere cogitaueram, quem fortasse, & alijs pressus oneribus, & natura, ac ualetudine imbecillus, non ferrem, eo me leuabis. Vale. Venetijs. Egregio iurisconsulto, Pyrrho Taro, ueteri mihi necessitudine coniuncto, salutem plurimam.

EIDEM, Romam. 7

EGO uero & scripsi iam, nisi me fallit memoria, satis aperte: & nunc, quando tibi ita placet, iterabo eadem libentissime. Lapides, aut nummos, si quos habes, in quibus mentio fiat legum Romanarum; eos si nobis impertieris, habebo gratias, tuumq. etiam beneficium ipsa fortasse, me narrante, posteritas audiet. tabulas uideor mihi legisse Romae nescio quas: sed neque tum descripsi; qui magni non facerem ea, quae nunc quidem tanti puto, nihil ut potius mihi sit: neque uero, quo in loco, aut apud quem eas legerim, satis nunc in memoriam reuocare possum. quare ad te confugio, uniuersae arcam antiquitatis, arcam tamen eiusmodi, quae pateat amicis tuis, hoc est bonis uiris. quo me in numero quia esse uis, triumpho. Alexander autem tuus facile nostrum artificio uincet. tu enim excellis: at nos quid sumus? aliquid fortasse, si cum alijs; nihil certe, si tecum Augustine comparemur. Plura nec possum, quod eram occupatus: quamquam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quam hoc quidem quotidianum est: nec debeo hac in re, quam tibi non solum amicitia nostra, uerum etiam litterae ipsae, quibus tibi scio nihil esse carius, etiam me tacente, magnopere commendant. Vale, & Siluestrum Aldobrandinum, uirum excellentem, meum perueterem amicum, nisi graue est, saluta meis uerbis plurimum. Venetijs.

EIDEM, Romam. 8

NISI quis casus meis consilijs occurrat, editionem cogitabam eius libri, quem de legibus Romanis quinquennio ante a me conscriptum, debere diutius multis flagitantibus non possum. ad hunc librum quantum ex antiquis lapidibus accedere possit ornamenti, praeclare intelligo. porro, tu is es, qui hoc in usu, atque hoc in genere scientiae, tum quia Romae uiuis, tum quod in studijs totus haeres, paene solus excellas. quamquam hoc in tuis laudibus minimum est: alia sunt in te, quae ego non desino praedicare, haud sane paullo praestantiora: quae non est hic commemorandi locus, ac ne significandi quidem; ne tu me nimium esse blandum, et, quasi tuae diffidentem humanitati, ad hoc artificium confugisse existimes. peto igitur a te, atque etiam rogo, (quamquam hoc uerbum amicitia nostra, tuaq. maxime bonitas respuere uidetur) si quid habes, quod ad leges Romanas pertineat, e libris excerptum, & ueterum lapidum, aut etiam nummorum obseruatione collectum, id mihi ut impertias. bene me-

reberis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

reberis de litteris, uel potius bene de te meritis gratiam referes: quando quidem earum ope, ac merito tantus es: bene etiam de me ipso; cuius laudi pro nostra necessitudine, meoq. erga te studio singulari, debes uelle consulere. quamquam hoc ego certe non admodum specto: ambitionem enim paene habeo in extremis: prima mihi est, omniumq. rerum antiquissima publica studiosorum hominum utilitas: quo mei labores intenduntur, mea, quaecumque est, dirigitur industria. excute, si me amas, atque euolue funditus illa tua scrinia, in quibus conditi rerum antiquarum thesauri asseruantur. nemo enim, si possessio litterarum diuitiae sunt; quod homines eleganti iudicio, sanaq. praediti mente opinantur; nemo, inquam, optime Augustine, te ditior est. nec uero de tuis copijs multum imminues, si, quod futurum speramus, inopiae nostrae subueneris. qui si etiam nobiscum plurima communicares; multo id tamen, quod dares, minus esset, quam quantum tibi, libris assidue tractandis, quotidie quaeritur. uerum modeste tecum agimus: petimus a te minima de maximis: itaque facile impetrabimus. Vale. Venetijs.

EIDEM

LEGATO. PONTIFICIO

Viennam. 9

QVIA mihi honore tuo nihil est antiquius, propterea non mediocrem cepi laetitiam: tibiq. sum

absenti gratulatus, quo primum tempore de legatione tibi delata ad Romanorum Regem, tum ex amicorum litteris, tum ex multorum sermonibus cognoui. illud, ut uere dicam, molestiae non nihil adspersit, quod ueritus sum, ne nostrae litterae, quibus, in urbe dum uiuis, tua studia splendorem, & utilitatem addunt, te discedente, & in Austriam usque, ad longe diuersum uitae genus translato, iacturae plurimum facerent. quod si, secus esse, significaueris: (iam enim uersaris in ipsa re, quaeq. tua futura sit in uniuerso fere munere occupatio, usus te monere, & erudire facile potest) cumulabis mea gaudia, & habebo gratiam ijs, quibus honestare tuam uirtutem his honoris insignibus, nullo nostro, hoc est artium, doctrinarumq. liberalium, detrimento, curae fuit. Ac primum illud, pro meo incredibili erga antiquitatem studio, etiam atque etiam a te petam, uel potius, quando pollicitus iam es, a te exigam, ut Festum Pompeium tua emendatione perpolias, atque illustres; aut, si habes ita emendatum, ut tibi, acerrimi, ac seuerissimi iudicij uiro, satisfaciat, edendum omnino cures, neque deberi nobis eam utilitatem diutius patiare, quam, cum in illo uere aureo libro dispersam uideamus, colligere tamen uix possumus, uel plane nullo modo possumus, locorum, ut scis, paene innumerabilium difficili scientia impediti. bene collocabitur industria tua: & hunc sibi comitem adiungi, ne solus eat per ora uirum, Varro tuus aequo

animo

animo patietur. rogandus non es in tua laude, communi praesertim studiosorum commodo coniuncta: ut, si de illa non laboras, hoc saltem commouere te debeat. quod utinam aut mihi cum hac mente pars aliqua doctrinae tuae, aut tibi mea mens, & plane incredibilis ad communicandam uirtutem animi propensio, cum ista tam exquisita, tamq. multiplici omnium paene litterarum scientia contigisset. nae ego, quod ad me attinet, multa non sinerem ignorari, quae scire praeclarum est, quaeq. in tenebris, nisi tu eruas, perpetuo iacebunt. nec tamen persuadere mihi possum, te uelle nobis tam iniquum esse, ut tantam doctrinam, si quid tibi accidat humanitus, (homines enim sumus: nec ego mihi, nec tu tibi de uitae diuturnitate praestare quidquam possumus) extingui tecum uelis. Quid ea, quae chartis iam, & uoluminibus explicasti? cur diutius premis, optime Augustine? cur ex ingenij tui fontibus expleri nostram sitim non uis? sed, opinor, aliquando facies: & faueo libenter meae spei, paullo minus, quam tuae gloriae; cui scio me optime consulere, cum haec ad te scribo. De me si quaeris: uexamur oculorum anniuersario morbo: nec tamen labori parcimus: scribimus aliquid quotidie, aut legenti puero operam damus: aliquo fortasse ualetudinis damno: sed nihil est tanti, ut a litterarum suauissima consuetudine seiungar. Onuphrius Panuinius, ille antiquitatis heluo, spectatae iuuenis industriae, & ingenio, ut probitate, praestans, hic est, eritque,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ut uideo, in aliquot menſes. imprimit ſuos Faſtos cum commentarijs; & interim adornat alia. ſaepe litigat obſcuris de rebus cum Sigonio noſtro. ſed utriuſque bonitas, mutuus amor, excellens ad cognoſcendam ueritatem iudicium, facit, ut inter eos facile conueniat. Sigonium de facie non noſti: eius tamen ſcripta, non dubito, quin legeris. ea doctrinam, & ingenium declarant: humanitatis, & ſtudij erga te, tuiq. ſimiles teſtis ego ſum: quem debes ipſum ſuo merito, praeterea tuae praeconem eruditionis, diligere. Vale. Venetijs.

EIDEM, Romam. 10

VBI *te ad urbem rediſſe cognoui, uehementer ſane, pro meo erga bonas litteras perpetuo ac ſingulari ſtudio, ſum laetatus. te enim abſente, ſilere mihi prorſus Romanae muſae uidebantur. Scripſeram ad te ſuperioribus diebus; easq. litteras ad aulam noui Imperatoris miſeram; quas acceperis, nec ne, cupio ſcire. appellabam te, quod iam promiſeras, de Feſto cum tuis correctionibus diuulgando. de quo nunc eo magis urgeo, quia, niſi fallor, ſpatij plus habebis. aggreſſus ne ſis, & quouſque opus perduxeris, ac de perpolitione quid ſperes, ſi ad me ſcripſeris, gratiſſimum facies. Vale. Venetijs.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

BENEDICTO. RHAMBERTO rusticanti. 11

SVADEBAM, *ut exires; quod aegrotans, quantum esset in caeli mutatione, cognouissem: nunc idem angor, te profecto: neque me congressus, neque sermo cuiusquam iuuat: solus, ut in litore, oberro. qui etiam, etsi scio quam sis prudens, & in omni re moderatus; tamen, ut est amor sollicitus, offensiones in te omnes timeo. commune omnium est, ut rure, ueluti quandam uiuendi licentiam nacti, liberius agamus. amabo te, mi Rhamberte, noli istam consuetudinem imitari, serua tuam ueterem continentiam. & quoniam mihi, ut saepe tecum locutus sum, aduersus non dissimilem destillationem praesens auxilium fuit exercitatio: te quoque ipsum, nisi fallor, hoc uno maxime senties alleuari; si modo hoc tenebis, ut meridianum in solem ne te committas: multo uero minus in uentum, qui sit inclementior. nam sunt aurae quaedam leues, quarum spiritus non modo non hominum generi noxius, sed etiam uitalis: & ego, has saepe ultro secutus, sensi languentes in me uires earum quasi flabris excitari. Sed, o Rhamberte, audi me, hoc uerissime monentem. nihil agis, nisi iucunde uiuas. si uis te tibi restituere; des te ad hilaritatem oportet, & ex animo tuo dispellas, si qua tristium cogitationum residet nubecula. Hanc esse praestantissimam medicinam, uel potius unam esse medicinam,*

me

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

me quidem, superioribus temporibus eodem morbo laborantem, docuit euentus. quare te rogo, ut pro eo, quanti ipse tibi es, quantiq. etiam nos apud te sumus, quorum salus in tua salute posita est; des operam, ut ueterem morbum noua ratione cures, & aliquando istam turbam medicorum malam in crucem iubeas abire; qui te pharmacis non solum diuersis, sed etiam contrarijs integrum iam annum lacerant, dum latentem in obscuro ueritatem tuo periculo quaerunt. Vale. Venetijs. 8 DXLIV. mense Sept.

MARIO. CORRADO
Brundisium. 12

DEBEO tibi, mi Corrade, tot iam nominibus, prorsus ut non uideam, qui soluendo esse possim. scripsisti ad me saepe: tantumne? sunt alia: humanissime, elegantissime: laudes in me contulisti eas, quas si agnoscam, ipse me nimium uidear amare. tibi tamen habeo gratias de ista tam liberali, tamq. erga me prolixa uoluntate; eamque, si gratus, idest si uir bonus esse uolo, ut certe uolo, puto mihi esse inter summa beneficia collocandam. itaque, cum te numquam uiderim, fero tamen in oculis: &, quamquam habeas, qui te talem diligant; quos necesse est esse quamplurimos; ego tamen primas in amore partes appeto, secundis non libenter acquiesco. non soleo blandus esse, nec auribus dare, quod negari possit ueritati. quare uelim mihi credas affirmanti; neminem me tibi Latina in oratione ante

ponere, conferre admodum paucos. hoc ego ita iudico: nec tu meum iudicium in dubium reuocare debes; cum mihi iam in epistolis tuis tantum in hoc genere tribueris. unum doleo, tuam istam latere uirtutem in extremo Italiae angulo, neque in hac luce uersari, ubi fructum caperes eam laudem, quae tibi debetur, iudicio, ac testimonio praestantium uirorum. quod si te cohortando possem adducere, ut de migratione cogitares: aggrederer, & in hanc rationem totus incumberem: uerum neque mihi de statu rerum tuarum constat; et, si cohortatione moueri potes, ipsa te res, nequaquam tibi, ut opinor, obscura, uel me tacente debet incitare. Quod scire uis de meis antiquitatibus, haec sunt. Liber nunc imprimitur de legibus: quem, cum erit absolutus, curabo ad te perferẽdum. Edidi iam commentarium in orationem pro Sextio, & proximis diebus in epistolas ad Brutum, & ad Quinctum fratrem: quem tibi nunc utrumque mitto. maiora uellem, et fortasse possem; uerum infirmitas corporis facit, ut labore debiliter; lippitudo autem, ne legere diutius liceat, aut scribere. magnam etiam mihi temporis partem eripiunt salutationes amicorum, magnam domestica negotia: sexcenta praeterea, quae me a studijs auellunt. sed feramus: humana sunt, nec praecipue nostra, sed communia cum multis. Tu me, uelim, ames, &, si par pari referre uis, amore non uulgari. Vale. Venetijs.

FABIO. STELLAE
Brixiam. 13

CVM *tu ad me, Fabi, quem de facie nondum nosti, adductus humanitate epistolam miseris tam elegantem, distinctam notis non amoris minus, quam ingenij: ferreus sim, nisi te, patremq. tuum sic amem, ut amare solemus ea, quae nobis in uita prima sunt. sed quid, si me ipsum etiam uestra caussa plus amem? quid enim? cum ego me a parente tuo, magni nominis uiro, summis uirtutibus ornato, diligi uideam, a te uero etiam laudari, excellentis ingenij adolescente, optime ad uirtutem animato; non ipse mihi pluris sim? non gaudeam haberi a uobis, qualis esse semper uolui, & , ut essem, laboraui; sed uoluntati exitum respondisse numquam duxi? Equidem, cum natura sum, tum ualetudine, & morbo subtristis; nec ad hilaritatem facile traducor: tuae tamen litterae, patrisq. tui, uix credas, quid animo meo iucunditatis instillarint, qua uoluptate, qua laetitia perfuderint. itaque officij uestri memoria sustentor: eaq. sic fruor, ut beneficijs omnibus anteponam. quod utinam adire ad uos, ac studio uestro satisfacere liceret. nihil esset optatius: & esset iter Pastorio comite iucundius. uerum nescio quo fato contigit, ut, quo primum huc die peruени, cum tota paene familia coeperim aegrotare, uxor quidem grauissime; nec dum ualet; ego satis leuiter, sic tamen, ut iaceam. corpori enim imbecillo quae-*

ũis incommoditas uix ferenda. quamobrem, affectus morbo, a uiribus infirmus, equo me non auderem committere, uel placidissime incedenti. lecticam, inquis, mittemus. hac equidemueherer commodius: sed, mi Fabi, hoc genere deliciarum mei ordinis homines uti non solent: ad fortunatos pertinet. itaque differam per aliquot dies, quoad uires colligam, idest, quoad equo, aut etiam rheda liceat uti. equos quidem hic, quales infirmitas nostri corporis requirit, idest qui alterno gressu crura molliter explicent, quos gradarios antiquitas appellabat, facile possum inuenire: sed insolentiam huius caeli nonnihil metuo; rheda autem, uereor, ne succussu laedat. omnia tamen, ut uideo, moderabitur humanitas uestra. Vale, & patri tuo, praestanti uiro multam salutem meis uerbis. Asulae.

EIDEM, Brixiam. 14

AGNOSCO tuis in litteris & patris tui, summi uiri, singularem humanitatem, & Pastorij nostri, hominis integerrimi, nec eloquentia minus, quam doctrina, praestantis, egregiam disciplinam. & cum ego te propter illos diligam: (est enim, ut scis, uterque mei, & ego item utriusque amantissimus) tum uero ad meam in illos beneuolentiam, quae summa est, non nihil tamen tua caussa uidetur accedere. Patet, atque elucet in epistola tua pudor ille, ingenuo dignus adolescente, qui maxime commendat aetatem: patet etiam, quo fit pudor amabilior,

mabilior, plusq. sibi gratiae conciliat, ingenium. quae perspexeram equidem in te, ac laudaueram, quo tempore diuersatus Brixiae sum in aedibus uestris, exceptusque, & cultus a parentibus tuis omni genere officij: sed nihil praestantius, nihil admirabilius, quam laudis in adolescente perpetuitas. primum enim lubrica ipsa aetas est; nec reperitur facile, qui consistat: deinde, tenduntur saepe bonis, quibus capiantur, insidiae: & multa sunt ad deprauandum parata, improborum consilia, aequalium exempla, uoluptatum illecebrae. hae sunt illae Syrtes, quibus incerto cursu nauigantes absorbentur: haec illa saxa, quo salutis cum aperto discrimine impingitur. nec uero, poetas, cum & haec, & huius generis alia cecinerunt, simpliciter locutos, uelim existimes. utuntur similitudine rerum, quae subiectae sensibus sunt, ut animos erudiant, moribusq. nostris, ac famae consulant. itaque sapientem appellarunt eum, qui maris pericula, uoragines, & scopulos, & dubijs agitata uentis loca uitauisset, atque illa perdendorum hominum auida monstra, uirginum facie simulata, praedulciq. cantu blandientia, contempsisset. quae sunt omnes, mihi crede, imagines humanae uitae: qua nullum est mare difficilius, & in qua, nisi rationis quasi gubernaculo regamur, quam facile fluctuemus, quamq. multa, & quam grauia rei familiaris, existimationis, ac uitae naufragia contingant, si te propter aetatem nondum usus docuit, disce a libris, uel disce a parente tuo, spe-

ctatae ſapientiae uiro; qui ſe ex hac tempeſtate tamquam in portum recepit ſacrarum litterarum; quodq. habet a foro, quod a publicis muneribus otij, totum id in theologia libentiſsime conſumit. quem tu imitaris, ut audio, ſi minus in ſtudio doctrinae, at in uoluntate, in moribus, uitaeq. inſtituto. contemnere te aiunt, quae ceteris ab adoleſcentibus cum uoluptate fiunt: abhorrere a luſu, uenatione, curſu, alea leuia ducere: haec, inania, indecora, turpia: deditum eſſe litteris, uel quibus ad humanitatem informamur, uel quibus ad excellentem liberalium diſciplinarum cognitionem aditus aperitur: maxime uero ſolitum ea meditari, & curare diligenter, quibus aeternae uitae ſalus comparatur. diuina ſunt haec munera, mi Fabi, non a nobis profecta, aut elaborata, nec omnibus impertita. tibi contigit, ut ita ſentires, & ita uelles: habe gratiam Deo, qui te tantis in tenebris, atque erroribus praecipuo quodam lumine illuſtrauerit. alijs non idem contigit: mirari noli, neque cauſſam quaere. abdita ſunt, nec humanis comprehenſibilia mentibus arcana caeli. ſtet illud modo, nihil uſquam fieri, nihil euenire aut inſciente, aut nolente Deo: quaeq. ille uult, & quae permittit, ea nequaquam reuocare ad noſtram iudicium debemus, neque, recte ne fiant, an ſecus, interpretari. Et omnino uelim te, cum de diuinis rebus cogitas, minuere opinionem ſcientiae, demittere animum, ac mentem, unamq. putare certiſsimam doctrinam, pietatem in Deum, aut beneuolentiam, & ſtu-

dium

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

dium erga illos, qui nobis a Deo commendantur? Quae non dubito quin ſaepe ita cogites, ut credas: nec te ita puto credere, ut re ipſa non praeſtes: cum te omnes ita uiuere confirment, ut a tuis moribus procul abſit arrogantia. uerumtamen, ſi tibi laudo id, quod amas, et quod amandum exiſtimas, non a te gratiam ineo? non haec tibi, licet parum neceſſaria, iucunda tamen commemoratio eſt? Sequitur illud. ipſe mihi ſatisfacio. nam, quae laudatio uidetur, eadem, ſi attendis, cohortandi etiam uim habet. quo genere, pro mea in te beneuolentia, magnopere delector. Atque etiam in huiuſmodi ſermones ego ſoleo libenter ingredi; quia, ſi nihil aliud, ipſe mihi fructum fero, dum ea tracto, quibus amore ſummi boni, ſtudioq. incendor. Te autem, cum haec legis, laetari oportet uel tua cauſſa, qui tuum intelligas iudicium noſtra ſententia comprobari; uel mea, quem ſentire tecum uideas, et iiſdem gradibus parare adſcenſum ad ea, quae quanta ſint, ex eo coniicitur, quod ipſa tantum ſpes tranquillitatem parit animis noſtris, eoſq. non a malis modo, ſed a malorum quoque metu uindicat. Macte igitur iſta uoluntate, et iſto ſenſu. mature uidiſti, quis eſſet rectus ad gloriam curſus. ſequere iudicium tuum: nec tamen contemnes nos, ſi quando hortamur: & ipſe nos uiciſsim, ubi languemus, hortare. ſic erit mutua gratia: ſic amabimus etiam magis inter nos, mutuo beneficio prouocati. Vale. Venetiis. ∞ D L I I X

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

IOANNI. BAPTISTAE
PASTORIO
Brixiam. 15

Ego *uero te, mi Pastori tua caussa dilexi semper. habes enim, quae tibi amorem concilient, doctrinam, & humanitatem. munera, quae mittis, me tibi obstringunt magis, beneuolentiam in te meam augere non possunt. quae enim a uirtute profecta sit, non his tamquam adminiculis nititur, sed consistit ipsa per se, eoq. iam processit, ut ad summum peruenisse uideatur. praestat te mihi, obsecro, qualem adhuc cognoui, amantem mei, & in amicitia constantem. munus hoc erit omnium munerum praestantissimum. quod ego, qui sim mei erga te animi ipse mihi conscius, quasi debitum exspecto. Vale. Asulae.*

VINCENTIO. STELLAE
Brixiam. 16

Svperioribvs *diebus, quo magis incitabar cupiditate ueniendi ad te, uisendaeq. urbis, ut audio, pulcherrimae, qui essem litteris & tuis, & filij tui, idest utriusque tuis, amantissime inuitatus; eo me reuocabat magis pudor meus; neque tam, quid tua permitteret humanitas, quam, quatenus mihi per modestiam meam progredi liceret, cogitabam. ac saepe mecum sic. An tu ad hominem, quem numquam allocutus? quem ne uidisti quidem? adde: quem uirum, quam nobilem, quam*

grauem,

grauem, quam diſtrictum magnis rebus? ego autem quis? infirmus natura ſemper, nunc etiam ualetudine impeditus, exquiſita quadam ratione & cura tuendus. Contendebam equidem cum animo meo: nec uici facile, ſed uici tamen aliquando, & decreui omnino ad uos primo quoque tempore me conferre. uereor enim, dum ualetudinis commodum exſpecto, & id ago, ut, quas morbus ademit, uires colligam, in hiemem ne incidam, ideſt in imbres, & frigora: quorum altero uiae corrumpuntur; alterum ſcis eſſe λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον. nam illud, in quo tibi fortaſſe, uel domeſticis tuis incommodare mea mollities, & paullo faſtidioſior in uictu conſuetudo poteſt, id non ſpecto. aut enim exiguum quiddam erit, & feretur facile; aut, ſi magnum, illuſtrabit benignitatem tuam. Statutum igitur de re: nec eſt, cur ſententiam mutem: uidendum de ratione itineris: quam tu ad meam uoluntatem, meumq. conſilium, quae tua eſt humanitas, totam reijcis. ego autem nihil puto commodius, nihil aptius ad uirium infirmitatem ſuſtentandam, quam lecticula geſtari. ſed habet ſpecies illa, quod ad Fabium tuum ſcripſeram, quiddam nimis honorificum: nec ego is ſum, qui, quod ſuperat fortunam meam, eo libenter utar. uerum ignoſcetur ualetudini: quam ſatis infirmam, atque imbecillam, concuſſus & uexatio facile frangeret. rheda quidem, qua mearum bene perita curationum ancilla cum filiola & puero uehebatur, opus eſt. haec ſi habebo, uel potius cum

habebo;

habebo; (uis enim me a tua liberalitate omnia exſpectare) dabo me ſtatim in uiam, & ea quidem ſpe, ut aliquem e caeli mutatione fructum capiam, maximum quidem ex tua humanitate, quam cantari ab omnibus audio. Vale. Aſulae.

EIDEM, Brixiam. 17

QVOD *ueritus ſum, fieri uideo, ut imbribus madeſcat humus, & puluis in lutum coacta uias impediat, ac turpi foedet adſpectu. frigoris etiam acres morſus hoc triduo ſentire coepimus. quae cum ſint iter habentibus incommoda; tum uero, maiora ut timeantur, hiemis propinquitas facit: ut mihi uel mature, nulla interpoſita mora, ueniendum ad uos, uel totum conſilium neceſſario abijciendum intelligam. febricula omnino tentamur quotidiana: ſed, opinor, decedet, cum primum ex hoc me domeſtico maerore ereptum ſtatuam in tuis aedibus, ideſt in aliqua, ut ſpero, iucunditate, atque laetitia. iniurias autem caeli, lectica circummuniti, poſſumus contemnere. quamobrem, quod tuo commodo fiat, dabis negotium tuis, ut Saturni die, aut, qui ſequetur, proximo, uehicula perducant. Lecticario mandetur, atque etiam aurigae rhedam moderanti, ne quid approperent, niſi me iubente; & omnino rationem itineris ad meam uoluntatem accommodent. hoc tu, ſcio, Stella, uel me non ſcribente, mandaſſes. nihil enim te praeterit, ob eximiam prudentiam: nihil porro non uis amicorum*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tuorum caussa, ob humanitatem prudentiae parem. Vale. Asulae.

✣ 18

EGO *uero, comprimi a te mea caussa librum tuum, minime uolo. quin, si ad me refers, ut edas quamprimum, suadeo: rogo etiam pro eo, quantus est amor in me tuus: quem non esse mediocrem, tuae litterae significant. an ego ita sim bonis artibus infensus, ut industriae tuae impedimenta opponam, et excellentis ingenij fructus, cum bene maturi sint, condi potius, ac domesticos intra parietes asseruari, quam in publicum afferri, & communicari cum omnibus uelim? Illa de tuis hortis, & nostris fontibus, eleganter a te, nec sine sale, prolata sunt. uerum agam tecum perliberaliter, atque hanc partem libenter dissimulabo, tibiq. totam largiar. in reliquis etiam habebo rationem amicitiae nostrae, nuper institutae, maiorem tamen fortasse ueritatis. Tua scripta, proxime edita, doctrinam habent, & accuratam antiquitatis obseruationem. itaque uigebunt omnibus, & laudabuntur. quod si quid est, quod desiderari possit: primum id leue est; deinde, ut scis, non imminuit, sed auget naeuus in formoso corpore pulchritudinem. Vale. Venetijs.*

EIDEM, ✣ 19

NOLI *officium litterarum a me requirere: numquam scripsisti, quin rescripserim. quod si contra,*

quam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quam res est, uidetur; alieno uitio fit; a me quidem prorsus abest culpa. De horologio quod iterum iam scribis, uincit pudorem meum humanitas tua. iam enim statueram oneris tibi nihil imponere, publica explanandi iuris cura occupato, quotidie aliquid scribenti, unde ad nos utilitas, ad te ipsum gloria permanet; negotium amico dederam: & ille curaturum promiserat: nec tamen biennio fidem soluit. quare accipio libenter, quod das. tu mihi, quod tuo commodo fiat, horologium Augustae elaboratum; ego tibi, quantam scripseris, pecuniam statim curabo. quale uelim, iam antea significaui, factum eleganter, artificio non uulgari. Audieram, quae ducuntur egregia, minoris triginta scutatis emi non solere. Hoc quidem esset nimium: nec rei familiaris ratio ferret; cui consulere, quia copiosa non est, uideor debere. porro genus hoc ornamentorum ita soleo cupere, ut non insaniam: cupio autem ualetudinis, non libidinis caussa. cum enim me satis tristem natura finxerit, accersenda extrinsecus iucunditas est, quam a me ipso petere non possum; eoq. magis, quod plurimus in cubiculo sum, affectus iam quadriennio per totam hiemem oculorum morbo, molesto tamen potius, quam acerbo. nolim igitur impensam esse, supra decem scutatos, aut omnino quindecim, eamq. ita fieri, si horologium probetur oculis eruditis. itaque uide, cui negotium mandes. nā neque omnes intelligunt: et alijs alia probantur. ego formam, & artificium, non materiam, cupio emere.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

emere. De tuis Instit. egi diligenter: hortatus sum, lucri maximi spe proposita. ubi ad pretium uetum est, audire se negarunt. itaque tibi auctor sum, cum ijs transigas, quos faciles iam habuisti, & in tuo merito satis, ut audio, liberales. Vale. Venetijs.

✤ 20

VOLFANGVM VVerter, cum aliquot abhinc annis Patauij adolescens daret operam Bonamico, dilexi multis nominibus plurimum. nam, ut omittam, quod & in adspectu species quaedam index nobilitatis, & in sermone, atque in moribus probitas elucebat; incensus litterarum studio colebat me, atque obseruabat diligentissime, sic, ut in magna frequentia amicorum nemo tamen mihi esset illo carior, nemo iucundior. tueor illum amorem, &, quoad uiuam, tuebor, eiq. absenti memoriam, beneuolentiamque, quam debeo, fratribus praesentibus officia, quae potero, accurate praestabo. hoc cum mea sponte facturus essem, quantum, optime ✤, mihi accessisse uoluntatis existimas, quod eos tu, uir inter maximos summus, & in exercenda uirtute semper occupatus, commendandos mihi tuis litteris putasti? nam, si quis est, qui de tuo ingenio, de doctrina, in primisq. de eloquentia bene & sentiat, & loquatur; is ego sum; planeq. meos eo sensus libenter conferam, ut, qui tibi cari sunt, eosdem ego quoque diligam. Quare, si uis, da mihi ornandos, atque amandos, qui ad nos ueniunt,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

niunt, amicos tuos. officijs eos, ſi potero; ſin minus, ſtudio certe, & humanitate complectar. ac ne dubita futurum, ut, quo tu ſis apud me pondere, cum intellexerint, gratias tibi, quod eos tua commendatione ſis proſecutus, diligenter agant. Audio te quiddam pangere in Rhetoricos Ariſtotelis libros: quod, quale exſpecto, auguror futurum, praeclarum ſcilicet, ac te dignum. urge igitur; ut & communi utilitati, & tuae gloriae conſulas. Vale.

EIDEM, ✣ 21

NOS *hic, optime ✣ (ordiar a re triſti; quando laetae non ſuppetunt) annum habemus peſtilentem; & pulcherrimam ciuitatem quotidianus deformat adſpectus mortuorum. furere iam coepit morbus, & inſultat in omnes palam, ſine diſcrimine, qui antea repebat ſenſim, & latenter, nec fere quemquam, niſi obſcuri loci, infimaeq. ſortis, attingebat. quare diuina ſunt imploranda remedia: humana quam iaceant, ſaepe docuit euentus. Vobis recte iſtic eſſe audio, perpetuoq. ſit opto, tum ab huiuſmodi morbo, qui non modo priuatas domos exhaurit, uerum etiam urbes deuaſtat, tum a cunctis diſcordijs, ac bellis, & inteſtinis & externis. Te uero florere omni laude, ualere auctoritate, ualere gratia, eſſe unum, ad quem omnes confluant conſilij auxilijq. cauſſa; niſi plurimum laeter, male ſentiam de uirtute, unde tibi iſta fluxerunt; ma-*

le

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

le etiam de me ipso, quia tuam uitae rationem probaui quidem semper, secutus autem sum, quatenus licuit: licuit enim certe multo minus, quam uolebam. unum si addis, ut ingenium tuum, quo nullum uidi praestantius, languere non sinas, & otij tui rationem constare uelis, hoc est, ut aggrediaris ad scribendum illa praeclara, quae te audio tuis familiaribus esse pollicitum, aut, si iam habes instituta, perpolias, nobiscumq. & cum posteritate communices: nae tu, ✣, omnium fortunam uincis, & solidam plane possides felicitatem. Equidem, quod ad me attinet, idem conor pro mea uirili parte: & haereo, quoad possum, in scribendo: sed mea ratio quam non sit eadem, quae tua, cognosce. Valetudine sum ea, quae facile in morbos incurrat, imbecilla prorsus, & incommoda: itaque saepe in cursu institutorum meorum, cum progredi maxime uellem, consistere sum coactus. Accedunt, quae temporis haud exiguam partem auferunt, salutationes multae multorum: in quibus uidetur esse honor; & est omnino quaedam species: sed ualeat ambitio: odi omnia, quae detrimentum studijs afferunt. Quid domestica? non enim tantum a me pendent ij, qui meos intra parietes uiuunt, uxor, liberi, familia: sed fratres quoque suas in me uno rationes habent sitas: uterque meis consilijs, alter etiam meis opibus, quantulaecumque sunt, nititur, ac sustentatur. Vides rerum mearum imaginem, ut in tabula depictam. nec tamen obrui me sino fluctibus mole-

stiarum; sed enitor saepe, & consequor interdum, ut ex omnibus curis, atque occupationibus emergam, meq. saltem per aliquot horas in portum recipiam litterarum. quo si frui diutius liceret, in caelo essem: quia non licet, hortor te, cui otij satis est, ingenij uero, scientiae, iudicij multo plus, quam mihi, ut haec omnia studiosorum ad utilitatem conferas. quod si facies; gloriosum tibi erit ex ipsa re, quem uideo praestare posse maxima; ceteris non modo re, uerum etiam exemplo fructuosum. fortasse enim, te praeeunte, alij, quoquo modo poterunt, inuitati laude subsequentur. Ego meas Antiquitates, etsi, ut ille ait, spissum opus est, aliquando tamen, ut spero, pertexam. Vale. Venetijs.

22

GRATAE mibi tuae litterae, gratissimus uero qui te ad scribendum animus impulit, atque ego te antea diligebam; quod, ingressum esse minime uulgarem in uiam litterarum, longeq. per eam processisse, intelligerem: sed auxit amorem in te meum haec, a me nunc minus exspectata, eoq. iucundior, uoluntatis erga me tuae minime dubia significatio. soleo enim amare in hominibus humanitatem haud paullo plus mehercule, quam doctrinam. ac doleo factum esse antea, casu dicam, an uoluntate tua? ut oriatur inter nos quibusdam ex opinionibus dissenssio, ijs tamen de rebus, quae si diluci de pateant, quod accidere potest utroque nostrum

dispu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

disputante, studiosis fortasse non nihil in eo consuletur. id quod est in meis consilijs, & fuit semper antiquissimum. Nam, quod mea quaedam improbas: si recte sentis, habeo gratiam: errare possum; & corrigi uolo. sin, ubi de meo sensu iudicas, tua te fallit opinio: ego tamen, quae a studio ueritatis culpa manat, libenter ad laudem conuerto. itaque, quod ad hanc partem spectat, nemo audiet me quaerentem: excusabo te potius, atque etiam, quoad licebit, ornabo. Quod autem, quae meis in scriptis non improbas, ea dissimulas, & in tuos commentarios, meo nomine praetermisso, quasi noua transfers: miratus sum, & requisiui paullisper in eo modestiam tuam. agam enim tecum libere, sicuti natura mea postulat, & inter bonos uiros aequum est. Illa de iudicijs extraordinarijs, quae te scribis edidisse, si dederis operam ut ad me perferantur, etsi ea discrepare significas a sententia mea, gratissima tamen erunt. & gaudeo te tam esse diligentem in meis scriptis peruolutandis, & occasionem mei admonendi, & corrigendi tam libenter quaerere. sic enim intelligam; ubi corrigendi finem feceris, nimirum, quae supererunt, a te omnia probari. unum peto: sit condicio par: des mihi, ut idem liceat per te, quod licere tibi per me uolo. si quid ego de tuis itidem non probauero, noli grauius commoueri. iudicemus pariter, ego de te, tu de me utram in partem libet: amemus tamen inter nos, ut boni uiri solent; &, si quid fortasse de iudicio, nihil

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tamen de beneuolentia, detrahatur. Libros, quos petis, habeo nullos, Cicerone excepto. nec eius generis, nunc quidem, tibi quidquam polliceor. quae uero ipse composuerim, paucis mensibus habebis, si ualebo, commentarium in epistolas ad Quinctum fratrem, & librum de legibus Romanis: qui est antiquitatum mearum sextus. De Sextiana oratione, si scriptam contuleris cum impressa, quaeq. loca uaria sunt, miseris; amabo te: idq. ut facias, rogo. Vale. Venetijs.

HIERONYMO. FVRNARINO Rauennam. 23

VIDES *me tibi satisfacere, &, quod olim petieras, id nunc, tuae memorem uoluntatis, re praestare? non enim, ut solebam, plebeio sermone tecum ago, sed eo, quem in quadam epistola patricium appellasti; qui quam tibi sit in delicijs, quantumq. in eo studij posueris, & industriae, facile ex ea ipsa epistola potui conijcere. uerum, quod ad me attinet, non ego meas litteras eius esse generis intelligo, ut ab homine patricio scriptae uideantur esse. quid enim habent, ut ita dicam, nobilitatis, quid splendoris aut in sententiis, aut in uerbis? conor equidem; & huius me cupiditas laudis multos iam annos incitat: sed moratur rei difficultas, occupatio domestica, ualetudinis infirmitas: scribo tamen assidue, quantum licet, & quoquo modo licet. animos uidelicet mihi facit, quod inter nos dictum sit, multorum inscitia: cum*

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

quibus interdum me confero non sine uoluptate; sicuti contra, cum in antiquitatem ipsam intueor, contemno me, planeq. ipse mihi displiceo. uera enim illa fuit, suisq. absoluta numeris eloquentia: nostra infantia est, mi Furnarine; nos balbi, nos elingues paene sumus in Latina lingua. Sed quid ago? dum tecum suauissime loquor, nulla certa re proposita; paginam, uerbis undique sua sponte confluentibus, impleui. erit igitur, quod initio scribere statueram, idem clausula mearum litterarum. Mitto ad te munusculum tenue, amoris tamen significationem in te mei, commentarios, a me nuper editos, in epistolas ad Brutum, & Quinctum fratrem: quos, cupio, diligenter legas. id si assequor a te, & a tui similibus; honestabor, & gratia meis laboribus optima referetur. Vale. Venetijs

LAEVINO. TORRENTIO
Leodium. 24

MIRABAR, *cum in tuis uerbis tanta sit humanitas, quae tuo mehercule etiam elucet in uultu, cur deberi mihi tam diu paterere tuas litteras, quas, ubi Leodium peruenisses, missurum statim pollicitus eras. hanc admirationem, in qua molestiae quiddam inerat, sustulit prorsus epistola tua, scripta sane elegantissime; in qua caussam tui silentij confers in peregrinationem, & negotia. quod si iam in otio consedisti; exerce ingenium tuum praeclaris in studijs, non ut amicus tuus, qui nihil umquam pa-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

rit, cum tamen parturiat ſemper, ſed ut edas aliquid, quo tuum nomen, aeterna cum laude coniunctum, ab hominum obliuione, omniq. prorſus interitu uindices. Leodienſem Epiſcopum, de quo multi multa narrant, omnia praeclara, ſummoq. digna principe, ſi quid habebo artis, aut facultatis, ornabo laudibus: ſin, quod ſuſcipiam, praeſtare non licebit; amabit ille tamen, ut opinor, uoluntatem. tu me interim de meliore, ut ille inquit, nota commendabis; eiusq. in me beneuolentiam, ſi qua eſt, ea, qua apud illum uales, gratia fouebis. Vale, nosq. ſaepe litteris, ſi otium eſt, ſaluta. Venetijs.

SEBASTIANO . LEONI CORDVBENSI Romam.

25

SOLES *in noſtris ſermonibus, humaniſſime Leo, quod mihi maximum eſt argumentum amoris tui, monere me, atque etiam rogare, ut pro tenuitate ualetudinis meae litteris utar moderatius, & in ſtudio uirtutis, quod difficillimum eſt, temperantiam adhibeam: amabiliter tu quidem, & officioſe admodum: ſed, hoc mihi perſuadere ſi uis, prius illud perſuadeas oportet, non magnopere eſſe de gloria laborandum: inanes eſſe noſtras cogitationes, ſtulta conſilia, quae ad eam dirigantur. ad quam cauſſam non tu quidem umquam tantam afferes eloquentiam, ut in re tam praeſtanti mihi quidem probes modum eſſe ſeruandum, quamquam, quod ad*

rem

rem attinet, tu quoque mecum sentis, uel potius ego tecum. in litteris affirmas esse uiuendum, & optandum in primis scientiae cognitionem, sed cum eo tamen, ut salutis ratio habeatur. obsecro te, mi Leo, quid tu existimas de ijs, qui diuitias immoderate appetunt? num errare uidentur? certe. at ipsi aliter putant: itaque persequuntur institutum. quid de ijs, qui honores sitiunt? non dubito, quin hos quoque sentias peccare. & peccant sane: timida est enim ambitio, ideoq. misera: neque tamen pauci sunt, quos inficit haec labes. ego & cum his intelligo me errare, & praeterea cum multis: sed diuersa ratio est. illi eas res plus aequo appetunt, quas consecuti, meliores numquam, deteriores etiam plerumque efficiuntur: ego in earum artium indagatione sum nimius, (sic enim ipse existimas) quarum cognitio euellit ex animis uitia, inserit uirtutes. itaque uides errorem aliorum cum turpitudine esse coniunctum, meum non modo non turpem, uerum etiam laudabilem. At morbis saepe tentamur. Primum, hoc quidem non est praeter naturam: ars enim praestare non potest, ut recte semper ualeamus: nam, si posset, ij, qui scientiam medicinae tenent, ipsi numquam aegrotarent. deinde, est praeclarum in maximis laborare: &, quacumque re uirtutem emas, paruo emas. non posse autem nos ad ea, quae summa sunt, sine sudore peruenire, indicat illud, quod poetae ne Herculi quidem, Ioue nato, nisi maximis exantlatis laboribus, caelum dederunt. Te

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ipsum rogo, qui me mones; quem ego studia doctrinae uideo numquam intermittere: ullam ne uoluptatem ea cum uoluptate putas esse comparandam, qua legentes, aut scribentes afficimur? potest esse tanta suauitas, qua non maior ea sit, quae perfundit animos nostros, earum rerum intelligentia fruentes, quae sunt ad bene beateq. uiuendum necessariae? Quod si quis doctrinam contemnit: haud scio, quid iste curet. negligit animum; quo nihil potest esse praestantius: se ipse ignorat; quo nihil turpius: corpori seruit, ignauiae deditus; quod est illi commune cum beluis; quibus id praecipuum, ut alantur, uentriq. indulgeant, a natura tributum. itaque sequar meum institutum, neque te, mi Leo, neque alios audiam, studiosissime monentes: quorum equidem amo uoluntatem, iudicium tamen cogor paullulum requirere, & , ut ipse quoque erga uos amici partes, uestro exemplo, suscipiam; sinite meam uocem in aures uestras influere, quae nobis artium studia optimarum assidue cantat; quae uestra uobis bona commemorat, eaq. ut agnoscatis, & quantum licet, exerceatis, hortatur. cui si parebitis: fructum capietis eum, quem ipsi mihi, cum meam reprehenditis in colenda uirtute constantiam, studetis eripere. Vale. Ex aedibus nostris.

MARCO. ANTONIO LOMBARDINO Patauium. 26

S**CIS**, *optime Lombardine, benignitatem a philosophis, magis etiam a Christianis hominibus laudari: recte id quidem: nihil enim est, quod hominem aeque cum Deo coniungat: sed illa cautio requiritur, ut adsit cum uoluntate prudentia. thesauros plerumque uideas in aliquem conferri ab ijs, qui dominantur. quaere caussam: laudabilem nullam reperies. quis igitur beneficium illud praedicabit, in quo neque meritum accipientis, neque iudicium dantis agnoscitur? Equidem pro magnis opibus existimo hesternam illam animi tui significationem. quod enim ad me munus misisti, tum est ipsum per se gratum, quia pertinet ad ea commoda, sine quibus, imbecilli ualetudine qui sunt, aegre sustentantur; tum uero multo gratius, quia iudicij tui laude commendatur. nisi enim tibi meae uitae ratio, nisi ea, in quibus asidue uersor, studia probarentur; me tu certe, qui probitatem colis, qui doctrina ingenioq. excellis, beneficio non afficeres. quando igitur ex ista tua in me liberali uoluntate, quid de meis moribus, quid de litteris sentias, facile possum conijcere; contemno Principum diuitias; beatus esse possum in tua beneuolentia; unde honor, & decus, unde praeclara uirtutis argumenta, unde etiam commoda manabunt. quare conserua*

mihi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mihi, si uis me felicem esse, tuum amorem: quem certe intelligas mihi deberi, si tibi, mea quae sint erga te studia, liceat intueri. Illa uero, quae a tua benignitate proficiscuntur, persuade tibi, hoc potissimum nomine, quia sunt amoris argumenta, mihi esse carissima: neque ego te umquam ex beneficio, sed beneficium semper ex te ipso pendam. Librum de Magistratibus, quem petieras, habeo equidem absolutum, nondum tamen edendum: itaque comprimetur, usque dum accurate perpoliam. prooemium degustabis: quod ad te cum hac nocturna epistola statui mittere. Vale. Ex aedibus nostris, ante lucem.

PROOEMIVM. LIBRI de Magistratibus Romanis.

QVOD *in priuata domo pater familias, idem in ciuitate praestat lex. ille praecipit filijs, quid agant, & qua ratione agant: haec iura ciuibus mandat, & ad pietatem, ad rectum spe praemiorum inuitat; a delicto, proposita poena, deterret. quemadmodum autem rei priuatae non hoc uno consulitur, si sit qui imperet; uerum illud praeterea requiritur, ut imperanti domestici omnes pareant: sic in ciuitate, nisi legem aliquis tueatur, &, ut ei ciues quasi parenti optimo filij, audientes sint, potestati imperioq. perficiat; non est in ipsa lege praesidij satis; optimeq. ac laudabiliter uiuendi praescripta norma negligitur. quo fit, ut tam legi necessarius*

uidea-

uideatur esse magistratus, quam lex ipsa ciuitatis. Ac mihi, hoc de genere consideranti, longe uidetur optabilius esse, ut iniquae legi praesit optimus magistratus, quam ut improbus aequissimae. nam, si summam potestatem cum optima mente coniungas: uir bonus in iure dicendo, praeter aequabilitatem, et iustitiam, nihil spectabit: si quid erit in lege uitiosum, pro sua sapientia corriget: si quid ambiguum, in eam partem interpretabitur, quae ad pietatem, ad communem ciuium utilitatem, ad reip. salutem propensior esse uideatur: sin autem, qui non optime sunt a mente constituti, ijs potestatem addas, & uoluntatem uiribus confirmes: legis uocem magistratusn on exaudiet, quid maiores uoluerint, sanxerint, seruarint, non attendet; ad suum arbitrium, suamq. libidinem omnia reuocabit. qnod cum faciet; reip. quae tota a iure, & aequitate pendet, non solum facto, sed multo etiam magis exemplo nocebit. nam, quia praeeuntem sequi non difficile est: propterea, qui imitentur, quam qui inueniant, plures non modo in rep. administranda, uerum etiam in omni arte reperias. male C. Caesar; qui, libertate ui & armis oppressa, ea, quae omnium erant, possedit unus: sed longe improbior, ac nequior L. Sylla; qui, ut auderet sperare Caesar ea, quae consecutus est, exemplo suo perfecit. quod si, qui legibus praefuerunt, tales fuissent, quales eos, qui leges ipsas condiderant, fuisse legimus: stetisset in suo gradu resp. quaeq. artes in ciuitate libertatem auxe-

rant.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

rant, eaedem facile conseruassent. uerum, in hominibus, non in legibus, uitium fuit. primi omnium duo fratres e Sempronia familia, Tiberius & Caius Gracchi, malo publico eloquentes, & ingeniosi, serere inter ciues discordias coeperunt, infimaeq. plebis animos nouorum commodorum in spem turbulentis concionibus excitare. qui etsi decreto senatus iusta ui oppressi, debitas eorum audaciae poenas exsoluerunt: tamen exitiosae consuetudinis initium attulit ille dies, qui ciuili sanguine gladios primus infecit. quod enim non modo iustum, sed nec usitatum antea fuerat, id postea ne nouum uideretur, effectum est. itaque cum aliquot post annis P. Sulpicius primum, ut uisus est, non pessime animatus; deinde, siue ambitione inductus, siue iracundia concitatus, ab optima caussa desciuisset; eademq. fere, quae duo Gracchi, in tribunatu pl. aut certe non dissimilia moliretur: facile ad uim & ad caedes prolapsa res est: neque prius arma quieuerunt, quam, ciuium magna parte trucidata, aut eiecta, unius libido antiquis legibus par, atque etiam superior esse coepit. quod neque tunc, neque postea contigisset, si, quam sapientes in scribendis legibus maiores fuerant, tam in creandis magistratibus cauti posteri fuissent. nam, etsi non recte geritur publica res, nisi praestantibus uiris, acriq. ac magno animo praeditis committatur: tamen periculosa in primis haec est, & lubrica sane deliberatio: propterea quod non languentibus in animis, sed in erectis mentibus, ac maximis in-

genijs

geniis dominandi cupiditas exoritur. honorum spe, fateor, ad labores, ad industriam, ad subeunda etiam pericula homines excitantur: sed in libera ciuitate est, quatenus cuique credatur; & in danda potestate si modus retinebitur, modus item in gerenda seruabitur. legitimis enim potestatibus, & moderatis imperiis alitur libertas: neque facile quisquam uult, quod se posse desperat, &, qui tantum potest, quantum si consequatur, ceteri nihil possent, hic si malus est, potestate fit deterior; sin ita moribus exploratis, ut antea nihil neque fecerit indignum bono uiro, neque uoluerit, interdum tamen, ut humana mutantur, a rectis cogitationibus ad iniquas libidines traducitur; & peccat eo ipso, quia peccare permittitur, ut posit. Quocirca patriam meam singulari sapientia institutam, ac diuino quodam consilio temperatam licet existimare: in qua neque magistratus iidem continuantur, quod est seruandae ac diutissime retinendae reip. uinculum firmissimum; neque cuiquam tantum uni committitur, ut extraordinario iure elatus libertati communiq. otio moliri periculum posit. qua moderatione factum est, ut post annos MCXXIV. (tot enim ab urbe condita numerantur) non modo resp. sit, uerum etiam ita sit, ut omnibus rebuspublicis, quae nunc sunt, magnitudine opum; iis autem, quae fuerunt, imperii diuturnitate antecellat. quae quibus institutis ac magistratibus usa, ab humili, tenuiq. principio ad tantam dignitatem, atque amplitudi-

nem

nem peruenerit; neque est hic narrandi locus, & hoc argumentum uiri sapientissimi ita non modo copiose, uerum etiam perite ornateq. tractarunt, ut, si quid uelis adiungere, idem sit, ac si in Apellis aliqua perfectissima imagine, puta in Venere illa Coa, elabores. Nobis Romana ciuitas proposita est. quae quam multas habuerit partes ad imitandum praeclaras, ex eo patet, quod ita bello ac pace uiguit, ut illius uim & potentiam omnes reges populiq. extimescerent, aequitatem & abstinentiam subiectae urbes nationesq. diligerent. Formam senatus, quod in ea publicum consilium fuit, ordinem comitiorum, iura legum tribus libris exposuimus. Nunc de magistratibus eorumq. potestate disputabimus; tum, quia locus ipse admonet, (hoc enim legibus adiunctum, et tamquam adnexum uidetur) tum etiam, qnia Ciceronem, cui uideo in ijs libris, quos de Legibus conscripsit, hunc ipsum ordinem placuisse, libenter imitamur.

CAESARI. FERRANTIO Patauium.

27

Ego uero istum erga me animum, istam, quae significatur in epistola tua, beneuolentiam amplector libentissime, & amo prorsus amore singulari. nam, ut omittam, quod ita postulat humanitas: tui te praeterea mores, tua modestia, & maior iam aetate uirtus egregie commendat. quae cum ipsa me mouent: tum uero in affinem tuum, Episcopum

Suessanum,

Suessanum, studium eiusmodi meum est, multis abhinc annis ex incredibili eius humanitate, doctrinaq. susceptum, ut eos etiam, qui modo aliqua illum necessitudine attingunt, quosq. ille caros habet, complectatur. quo tu in numero ut esses, affinitate primum, id est naturae quodam quasi munere, tibi contigerat: postea uero cum natura uoluntatem, & cum uoluntate studia coniunxisti, excolendis artibus ijs, unde fluxit honor, ac dignitas affinis tui, unde eadem ad te manabunt, si te illi, immo uero si te ipse tibi quamsimillimum praebueris. quis enim tantos processus tam adolescens in philosophia fecit, quantos illa tua in aula perillustri Cardinalis Estensis celeberrima disputatio, multis praesentibus, ostendit? Qua tamen de laude ita te sentire uolo, ut maximam esse putes, si cum aetate tua conferatur; sin res ipsa spectetur, longe statuas maiorem esse posse; quodq. uiae confeceris, id quidem esse multum, nec tamen tantum, quantum adhuc spatij supersit. sed mihi crede, omnis in eo tuorum studiorum sita perfectio est, si, quemadmodum nunc id cogitas, & id, opinor, agis unum, ut intelligas, humanae res quantum alijs aliae praestent, ita, quantum infra diuinas humanae prorsus cunctae sint, aliquando simul cogitabis. nae tu, Caesar, si te ad hanc, quam ignorari a plerisque uideo, praeclaram disciplinam contuleris, magistros habebis haud paullo meliores, quam quibus nunc uteris, aut etiam per omnem uitam uti potes. exstat san-

ctissimorum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ctissimorum uirorum multis libris expressa doctrina, qua instruimur, & erudimur ad aeternae uitae salutem. habes praeterea domesticum exemplum affinis tui, summi uiri: cuius in uitam si inspexeris; excitaberis ad omnem laudem; coles autem praecipue ueritatem; quam ille tuetur acerrime, habuitq. semper antiquissimam. neque uero impedio, quo minus, ut coepisti, Marco Antonio Genuae, & si cui praeterea uelis, operam des: eloquentiam quoque si adiunxeris, ut res graues & obscuras ornate ac splendide tractare possis, minime improbabo: sed illa praestantiora sunt, quo te hortor ut aliquam omnino transferas industriae tuae partem. De libris ad te missis, habeo gratiam humanissimo, & in primis erudito iuueni, Sebastiano Leoni, utriusque nostrum aeque familiari: qui mihi hanc instituendae tecum amicitiae occasionem obtulit: quam auide arripui. iam enim incenderat me studio tui, cum de ingenio, de studijs, denique de tua ad optimas res propensa uoluntate multa praedicasset. quod si quid acciderit, in quo tibi opera mea usui posit esse: id si ipse intelligere potuero, mea sponte suscipiam: sin secus, a te admonitus, efficiam, ut esse tuam apud me plurimi uoluntatem intelligas. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

VIDO. LOLGIO Placentiam. 28

PAVLO ante dederam ad te litteras; quas coniectura dierum putabam tibi iam esse redditas: hae nunc alterae consequentur. Scripsi, te absente me cessare in litteris, & omnino tuam operam, tuamq. illam in meis rebus officiosissimam sedulitatem uehementer requirere; sed meum consilium esse, te istinc ne prius commoueres, quam ego alicubi consedissem. id ego uolebam scilicet inuitus, qui te socium & administrum meorum studiorum summe desidero: sed uolebam tamen tui commodi caussa: primum, quod hanc equitandi iactationem, quae me quidem delectat, tibi, otij cupido, suspicabar non placere: deinde, quod, si accidisset, ut istas regiones peteremus, quod post balnea facturi uidebamur; intelligebam fore, ut adire commodius ad me posses interuallo minore. nunc audi, cur sententiam mutauerim. Cardinali nostro, cui nimium saepe calculus molestus est, multis iam remedijs frustra tentatis, accedere nunc ad aquas Lucenses ualetudinis caussa deliberatum est; nosque, ut scis, idem cogitamus. ijs aquis qui uti uolunt, id maxime spectant, ut sicco tempore utantur. haec est quasi methodus quaedam, quam seruantibus salubres dicuntur esse: permistae cum imbribus putrescunt, graui periculo bibentium. nos porro, o Lolge, qui didicimus a philosophis, bonam ualetudinem expetere sapientis es-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

se; ualde in hac quidem parte sapimus, &, ut optime ualeamus, accurate, quaecumque uires tuentur, aut augent, persequimur; quae posse uidentur infirmare, ac minuere, declinamus, itaque ad balneorum medicinam prius non accedemus, quam id & tuto, & salutariter fieri posse intelligamus. nunc quidem alienum tempus est. uides, quae pluuiae, quam paene hiemales dies. haec dum ita se habent, nos opportunitatem exspectantes, in his opidis, & uillulis iucunde satis oberrabimus. quod quoniam quam diuturnum sit futurum, diuinare difficile est; & ego, dum te careo, multis commoditatibus una careo; tuque, ut ternis iam litteris significare uideris, non abes a me sine molestia: mea caussa rogo, tu a hortor, ut, quamquam nondum consedimus, mature tamen, nisi quid grauius impedit, reuertas. & ut scias, quo me loco conuenire possis; Pisis ad idus Junias, & ultra, ut opinor, aliquanto, sed ad idus Junias certe commorabimur. Vale. Pisis.

HANNIBALI . CARO
Rauennam. 29

FOROLIVIENSIBVS male sit, qui te longius a me abstrahunt. sed istorum motus praefecti prudentia sedabit; tuque, ut scribis, Rauennam breui recurres. ibi uelim ne quid caussae sit, quo minus ad me quamprimum. ego uolebam ad te; sed impediunt multa, maxime Ciceronis editio;

cuius

cuius tempus aduentat, uel potius iam adest. itaque occupationum onere ualde premor. sed mihi nulla res esse potest tanti, ut ab hoc scribendi officio diuellar. Nunc est, quod a te uelim. Qui tibi has litteras attulit, est & mihi, & fratribus meis ualde familiaris. eius opera multis in rebus usi sumus egregie fideli. cum Rauennam uenturus esset, quiddam ut exigeret, quod ibi habet in nominibus; petijt a me, ut se tibi commendarem. dixi, cum caussam optimam haberet, commendatione eum non egere; tamen me esse facturum. Si quid me amas, Care, uel potius, quantum me amas, tantum hunc hominem adiuua. his temporibus, cum fides ubique sit angustior; uereor, qui debent, ne non facile dissoluant. si res in iudicium uenerit, noli pati, uirum bonum, amicum meum, exhauriri longi temporis impensa: beneficium non conferes in ingratum. memorem enim cognoui. sed tu eum ne spectes: me uide, qui a te peto. mihi enim gratius facere nihil potes. nam etsi, quod ad nos attinet, ipsi quidem inter nos magis, quam amamus, amare non possumus: tamen ualde laboro, in quo me ambitio quaedam mouet, ut homines nostram coniunctionem, tuamq. in me beneuolentiam perspiciant: quarum alteram uitae aequalem fore, alteram eiusmodi iam esse confido; ut nihil addi posse uideatur. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Rauennam. 30

VIRVM te duco, qui compedes illos frangere, & aliquando te in libertatem uindicare potueris. id quod ego, qui neruos ingenij tui bene cognitos haberem, prorsus ita fore sperabam. ut autem etiam cum Guidiccione, idest cum homine doctissimo, & ad tuam naturam aptissimo, tibi uiuere liceret; hoc uero ne optare quidem umquam sum ausus. quod quando accidit; beneuolentiae in te meae est, gratulari, quod euenerit; prudentiae autem tuae, non committere, ut frustra euenisse uideatur. Herum habes, Catere. herum autem, dico? cuius ea suauitas est, is in te amor, ut potius aequalis, potius germani fratris loco tibi sit: sed, quoquo nomine appelletur, eum certe habes, qualem uis. Quare, quod mihi, aliorum arbitratu cum uiuebas, promittere solitus eras; id ego nunc, quando tui iuris es, nō a te petam, sed exigam, ut operas Musis, iamdiu a te, non sane tua culpa, tamen praetermissas, eo, quicum es, permittēte, atque etiam cohortante, reddas. sed ita procul dubio te esse facturum, uel potius iam facere existimo. itaque hoc ne monendus quidem es; illud autem etiam rogandus, ut ad nos quamprimum uenias; ut possim urbanitatis tuae sales ex interuallo regustare. pedibus, puto fore commodius: nam mari prae frigore obtorpueris. o dulcem congressum; in quem ego, uix credas, quam multa reseruem, quae, litteris commissa, eandem suauitatem non habent. Vale.

EIDEM, Rauennam. 31

FESTIVVM *Molsae nostri poema libenter legi, explanationem uero tuam libentissime: & sum admiratus acumen ingenij tui summo iudicio coniunctum: quorum alterutrum non ita multis contingit, utrumque uero paucissimis. Quod scire uis, quid alij sentiant: idem, quod ego, nihil esse in illo genere perfectius. quo magis te hortor, ut hanc facultatem ad grauiora studia transferas, & aliquando te, ab istis occupationibus uindicatum, in litteras totum abdas. quod si mature feceris; cerno iam animo, quantae tibi hoc consilium laudi, quantae nobis, qui te amamus, laetitiae sit futurum. memini, quid tu mihi te facturum esse dixeris: neque te arbitror oblitum, quid ego tibi in eam sententiam responderim. Mi Care, induc animum, nullos praestantiores esse fructus, quam qui e uirtute colliguntur. &, cum hoc feceris, quod et facis, & fecisti semper, tum illud tecum existimato, ac pro certo habeto, incredibilem esse exspectationem, quam de te apud homines concitasti: quam si sustinere, ac tueri uis; contende, dum integrum est, omni studio, ut ex hoc uitae genere, in quod olim te non tuum iudicium, sed uis quaedam temporum, tamquam in aliquod pistrinum, detrusit, quamprimum te eripias. quod quia tibi deliberatum esse, mihi saepe ostendisti; non ero longior in te cohortando: tantum haec attigi amore impulsus; ut intelligeres, in summis meis occupa-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tionibus me tamen de tua laude cogitare. De Ardinghello nescio quid atrocius est allatum: quod ego sanequam pro eo ac debui moleste tuli. hominem enim eruditum, & cum tibi amicissimum, tum a nobis, ut uisus est, non alienum cognoui. uelim, tu id ad me planius, quid fuerit, & unde fuerit, perscribas. Vale.

EIDEM, Rauennam. 32

LITTERIS tuis, quas tu idibus Quinctil. dederas, ego nonis accepi, rescripseram quo modo mihi tunc occupatissimo licuit: postea, cum eas per otium in manus sumpsissem, accuratiusq. perlegerem; sensi me quasdam partes, quibus nunc ex interuallo respondeo, imprudentem omisisse. quod etiam si ita non fuisset; ego tamen aliquam scribendi sententiam alicunde arripuissem; non solum, ut quasi tecum loquerer; quo nihil facio libentius; sed etiam, ut tuas elicerem, quarum sermo & purus in primis est, atque ornatus, et humanitatis, ac beneuolentiae notis maxime insignis. uel quas mense proximo dedisti, quam amabiles, quanti consilij, quã multi officij? quod munus, quae partes in ijs a te sunt hominis amantissimi, prudentissimi, diligentissimi praetermissae? quam accurate, quam distincte, quam perite tuam de meis typis sententiam explicasti? quibus quidem typis, spero fore, ut emendatissimis utar, quando ad te, & ad Thomam nostrum missi sunt: quorum alterum in labore patientissimũ, alterum in

iudicio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

iudicio elegantissimum cognoui. Quod autem ita scribis, homines hoc animo esse, ut nihil a me nisi perfectum, absolutumq. exspectent: facis tu quidem officiose, & peramanter, qui ad me excitandum aliorum quoque opiniones, & iudicia colligas: sed hoc ipsum genus, quod perpoliri a me uis, ut perficiatur, in te est. Quare, quoniam ita casus tulit, ut unus fere hoc tempore tantum mea caussa posses, quantum ego tua semper uolui: etsi mei commodi, atque etiam honoris ratio postulare uidetur, ut in te rogando pluribus uerbis utar; tamen id non faciam, ne maiorem desiderij mei, quam humanitatis tuae, rationem uidear habuisse. De artifice autem confirmando, quoniam in hoc uides esse omnia, & me longinquum nihil posse intelligis, omnem curam tu suscipias oportet: qui ut idem nobis sit, qui antea fuit, facile cum prudentia, tum commoditas illa tua praestabit. quamquam non dubito, quin ipse per se, uel sine ullo artificio tuo, ad id, quod reliquum est, persequendum ita, ut uolumus, animatus sit. profecto enim constantiae rationem sibi habendam ducet. sed tamen, quoniam gloriae magis studio, quam emolumenti cupiditate, incensus, ad opus est aggressus; subijcies tu quoque identidem in sermone quasi igniculos, ut uehementius inflammetur. Ficus tuas quod ais te in apertum referre uelle, ut aliquando uenales circumferantur, quae quotidie ab omnibus, te insciente, degustantur: ego uero, ut id facias, magnopere suadeo. Quod autem meorum ty-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

porum exspectationem nimis longam esse dicis; mihi quoque ita uidetur; idq. cum mea caussa, tum tua non mediocriter doleo. Figurarum opus, quod te hortante sum exorsus, texitur illud quidem diligenter, sed uereor ne plus oneris susceperimus, quam quantum nostra imbecillitas sustinere possit. quod si ita erit; accurres, ut, parte aliqua nobis detracta, & in te translata, releuemur. Sed, amabo, quid sibi uult, quod in tuarum litterarum clausula posuisti? te, si quae essent inter nos ad significandum notae, quiddam occultius fuisse scripturum. equidem, etsi, quale sit, uideor mihi iam intelligere; tu tamen ut apertius declares, ualde uelim. De mandatis meis, ea, quod tuo commodo fieri possit, si exhauries; per mihi gratum, perq. iucundum fuerit; sed illud primo quoque tempore, de quo se Martellus tuus curaturum recepit: qui si stetit promissis, reliqua ego a te exigo: sin autem, quod pollicitus fuerat, nondum ex soluit; eum tu litteris appella. nam de ceteris non ita ualde urgeo: ages cum licebit, uel dicam, etiam cum libebit. in hoc autem nisi mihi quamprimum satisfacis; praedico tibi, flagitatorem habebis acrem, & molestum. Vale, & amicis communibus salutem a me plurimam. Venetijs.

OCTAVIANO. MAGIO
Romam. 33

PROFECTO nihil tam accidit contra uoluntatem, quod aliqua demum iucunditas non temperet.

peret. sic sunt humana. angebar animi, (quid enim dissimulem?) tuis factum occupationibus, ne te complecterer discedentem: nunc idem gaudeo, euenisse quod nolebam: quando tu, arrepta inde tui purgandi occasione, litteras ad me misisti, officio primum refertas, & humanitate singulari, deinde latine loquentes egregie, sic, ut eius urbis, in quam te cum Aloysio Mocenico, praestanti uiro, Venetae Reip. legato, contulisti, ueterem eloquentiam redolere uideantur. Quare cum animo sum laetatus erga me tuo: fuitq. uoluntatis ad me amandum propensae gratissima significatio: tum uero ex ista, quam adolescens admodum consecutus es, Latinae linguae facultate, istoque, quo te uideo florere, ingenio, tantum accessit ad laetitiam, quantum ne conabor quidem uerbis explicare, sensu ipso uix, atque mente comprehendo. Atque equidem tibi eo etiam gratulabor magis, si tua bona noueris, idest, si &, quae habes iam, studio tueberis, et quae ostenduntur, ac deferuntur a fortuna, magni facies; quãtumq. in te erit, numquam dimittes: non enim, mihi credas, tanti esse tibi Roma debet, quia Roma est, quae praestantes olim uiros tulit, imperij terminos cum Oceano coniunxit; quanti ob unius hominis consuetudinem cuius est humanitas doctrinae par, doctrina uero, quae potest esse maxima. is est Octauius meus; qui urbem, a qua ceteri honestantur, sua ipse uirtute nobilitat. Hunc tu uirum nactus, cole, si sapis, et pete tuam gloriam ex illius consilijs; utere, quantum licet; et, ut

liceat

liceat plurimum, exopta. ipse te, si uacabit, numquam a suo congressu, numquam a sermone excludet. commendaticijs ad eum litteris minime opus est; nec fert hominis humanitas: & tu illi, quod epistola tua significat, satis iam notus, fortasse etiam familiaris. Quod reliquum est, non te fugit illud, Magistratus uirum indicat. itidem haec legatio, qui sis, qui futurus aliquando, patefaciet. quamobrem incumbe ad laudem: amplectere uirtutem: illa reijce, quae bonis artibus, ac moribus aduersantur: quae te saepe in ista aetate, tuorum commodorum, tuaeq. tamquam hostes gloriae, circumuenient, nec facile, nisi prudentiam summam adhibueris, depellentur. Vale, & salutem dic meo nomine exquisitae eloquentiae uiro, Iulio Pogiano, cuius tibi amicitiam, & consuetudinem ualde gratulor. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII

LIBER. TERTIVS

HIPPOLYTO. ESTENSI CARDINALI

Ferrariam.

VALDE *me leuauit, in hac mea satis grauiter affecta ualetudine, oratoris uestri, Hieronymi Faleti, uiri praestantis, oratio: qui cum sermonem mihi, Ferrariae tecum habitum, exposuisset, multaque, ut solet, de ingenio tuo singulari, de summa grauitate, ac sapientia, nonnulla etiam de tua nequaquam a me, ut audieram, aliena uoluntate narrasset; cepi laetitiam, quantam aliquis ex insperata, exoptataq. re capere maximam possit; measq. statim esse partes duxi, ut ad te scriberem, ageremq. gratias, quod in eo loco, unde me depellere fortuna conaretur, tua me retineret humanitas. quo sane mihi nihil optatius, nihil hoc tempore, cum infirmus langueo, ad animum meum sustentandum opportunius potuit accidere. atque equidem ita statuo, actum esse mecum misere prorsus, atque infeliciter, quod meam ad te ueniendi cupiditatem incredibilem pestilentia primum, deinde morbus impedierit; & in eo magnum studia mea, measq. res adysse damnum: quibus a te, pro*

tuo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tuo instituto, ueteriq. consuetudine, consultum iri optime, pro certo existimabam. quod quando ita accidit; & quando me a tuo conuictu non mea uoluntas, non iudicium, aut ulla mentis inconstantia, sed corporis imbecillitas, atque haec anniuersarij, ac paene iam perpetui morbi uis importuna seiungit; peto a te, Princeps humanissime, id saltem, quod in tua, non in fortunae manu situm est, tribuas, & largiare, ut beneuolentia mihi tua & quae fuit antea, & quae, si ad te iuissem, futura erat, eadem conseruetur. hoc si assequor; beatus hac una re sum; cetera paruipendo. ea porro mihi ut conseruetur, ita postulo, si me, qualis in aula tua fuissem, talem esse absentem intellexeris, idest obseruantem tui, tuaq. in laude omni studio & cogitatione defixum. Quod si quibusdam litteris animus a me tuus est offensus; quod in ijs dicar minus fortasse, quam decuit, de te, aut de tuis modeste locutus; quod certe secus est: sed si me tunc a mea consuetudine impetus quidam abduxisset iracundiae: nosti pro tua sapientia ingenium humanum: magna uis doloris est: impellimur saepe longius, quam ratio concedat; &, facta quae sunt, paullo post infecta frustra cupimus. te tamen ita decet ignoscere dolori meo, si ex iusta, ut ego arbitror, caussa susceptus est: sin aliter tibi uidetur, ignoscere tamen debes, ut eluceat magis in culpa humanitas; quae si omni digna Principe uirtus est, te uidetur Principe dignissima; quem ad omnem

lau-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

laudem natura genuit, disciplina erudiuit, multorum annorum consuetudo assuefecit. Vale. Venetijs.

FRANCISCO. MOLINO
Patauium. 2

QVOD *meas epistolas descripseris, ualde te amo: & custodiri a te malo, quam ad me mitti. Quod autem, non esse tibi scriptionem illam infructuosam, significas: prorsus non abnuo: uerumtamen, quod tibi hoc in genere multo & plura, & meliora domi quotidie nascantur, hoc equidem nomine haud paullo magis tibi gratulor. quam tu, si sapis, agnosce, & opta diuturnam occasionem. uiuis cum exellente uiro, adolescens, praestanti ingenio, optima ualetudtne: uiuis Patauij, idest in urbe scientiarum laude celeberrima: quo, tamquam ad mercatum, uirtutis cupiditate ita omnes confluunt, ut inanes redire turpissimum ducant. Plura non debeo. noui enim, ad quem: & haec ipsa minime necessaria uidebam: sed obsequendum amori fuit in te meo; qui me tacitus, ut tecum de tua laude loquerer, hortabatur. Patri uero tuo, & optime de me merito, & ijs uirtutibus, quae nobilem uirum decent, in primis ornato, quid est, quod a me deberi non intelligam? Exstabit igitur in te, si qua re potero, studium meum: illum autem colam sensibus intimis in omni uita studiosissime. Vale; &, ut Mureti contubernio, ac*

disciplina

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

diſciplina dignum te praeſtes, quanti tuam laudem facis, quae mihi maximae curae eſt, tantum enitere. Venetijs.

MARCO. ANTONIO
MVRETO
Patauium. 3

BEASTI *me tuo iudicio? ſi modo plus eſt a te ueritati, quam amicitiae, tributum. quod ego, qui faueo meae laudi, facile mihi patiar perſuaderi. ſed, amabo te, uis ne mihi legem illam diutius deberi? neſcis, quam ſim ſtudioſus huius generis monumentorum? deſcribe aliquando: aut, ſi, ſtantem in media uia deſcribere, minus boneſtum uidetur, nec pudor tuus fortaſſe fert; da negotium homini diligenti; quando Achilles noſter uel negat, uel certe prorſus agit eo modo, ut negare uideatur. ſalutabis tamen eum meis uerbis: cui certe fortunam opto, qualem ſi magiſter eius haberet, omnia bona, merenti peſſime, contingerent. Si quid peperit ingenium tuum, dignũ paene dixi utroque noſtrum, ſed ſi quid te ipſo dignum; mitte: ut conſtes humanitati tuae, atque etiam conſtantiae. es enim pollicitus. Quid Molinus meus, flos omnium leporum, omniumq. uirtutum? ut ualet? iube eum ſaluere quam potes humaniſſime. Charta me deſerit, ut uides, tecum ſuauiſſime loquentem. Vale.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Patauium. 4

VNAM *tragoediam duobus ipsis diebus, cum assidue scripserim, absoluere non potui. meorum oculorum, ut uideor, es non est, ac ne digitorum quidem. quid? ego habeo tuos articulos? hui, quantum interest. reliqua igitur ad te reijcio. uinces me facile celeritate; aequabis in diligentia, si uolueris. finge, operam te dare, cum describes, homini litterarum & prorsus ignaro, & prorsus cupido. finge, amico singulari: quem explere officijs, si liceat, optabile sit. quamquam hoc non finges. nam, cum a domesticis discessi, nihil habeo te carius. uerumtamen, haec si tibi proposueris; de quo rogandus non es; monere tantum uolui; nihil quidquam omittes in describendo. habes, quam ego in me desidero, mentis constantiam, pectoris firmitatem. haec mihi morbi diuturnitas eripuit: quae uideo esse in te, utinamq. diu uideam,* ἐν τῇ ἀκμῇ. *habes oculos in legendo, manum in scribendo exercitatam: uacui uero temporis quantum uis: & uis in rebus meis plurimum; qui te saepe dixeris, professusq. sis ad meum arbitrium tua studia conferre. nam, quod ad gymnasij curam attinet; nec dies instat publici muneris, &, si instaret, opera haec bidui tota est, bidui inquam, tibi, nihilo longior: mea uero & diuturni temporis, & laboris esset non ferendi. ad haec si accesserit uoluntas, quae mihi non uenit in dubium, & inductio illa animi, quae magnas res facile*

cile

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cile conficit : negotium habeo abſolutum . ſerua, mi Murete , quod in te eſt , amicum tuum integellum : parce ualetudini : noſtram imbecillitatem , tuorum officiorum ope , ſuſtenta . ſcis , ἐμοῦ βλέποντος , quo amore, quo cōſilio, quo etiam praeſidio fortunae tuae nitantur . οὔ τις ἐμεῦ ζῶντος : noſti reliqua. Haec aliena manu ſcripſi, cum paullulum languerem . tota enim fere nocte , neſcio quo caſu , ſomnum oculis non uidi meis , aut uidi triſtium imaginum turba permiſtum. Tuum Euripidem remitto, unaq. meum ; quem cupio ſimilem eſſe tui . Ex aedibus noſtris .

EIDEM , Patauium. 5

MONSTRI *ſimile , Muretus non reſpondet: immemor ne noſtri ? nefas credere : & hanc ſuſpicionem longe animus reſpuit . at occupatus ? hoc fortaſſe : uerum ulla ne curſum amoris interrumpit occupatio ? omitto iocum . Mi Murete , garrit ſaepe amor : at tu ſiles : cum tamen , ut opinor , ita me ames , ut fortaſſe nemo magis : quod certe facis mutuo . quod ſi, quia legem illam deſcribere per tua negotia non licet , ideo non ſcribis : rogo te , abijce iſtam curam . abrogentur potius omnes leges, quam tuarum litterarum fructu diutius caream . nec tamen , detrahi multum de otio tuo mea cauſſa , uolo. ſcio , tempus quam utiliter ponas . illa ſatis erunt : Mi Manuti, ualemus : & ualere te, ualde cupimus . τὰ ἠθικὰ ſunt in manibus. cum Molino tuo, cum Sofiano ſaepe ſum : plane uiuo . Hac ſententia , ſed*

aliis uerbis, idest elegantissimis, quibus ipse abundas, si scripseris; satis plane cupiditati meae, (quid enim dicam uoluntati?) satis etiam officio tuo feceris. Video te exspectare aliquid de meo discessu. dies appropinquat, uel potius iam adest. iam, ut ille ait, sarcinulae collectae sunt omnes; nec fere, quod agam, superest. itaque nonis Sept. cogitamus. Cum illo, qui mihi numquam placuit, impuro homine, si quid aduersus me, suscipe, ut ego in tuis iniuriis soleo; & sustine proelia. neruos enim habes. ille, nostram uicem, ulciscetur sua malefacta. nam inuidia rumpitur: & habet, quod intimis eum sensibus dies noctesq. excruciet. nos laudabilia cogitemus, & ad praeclara illa studia incumbamus: de isto ne meminerimus quidem; qui bonos omnes, hoc est sui dissimiles, odit iniquissime. Vale, & amicis nostris (sunt enim fere communes) plurimam salutem. Venetiis.

SCRIPTIS *litteris, & iam obsignatis, hesternae tuae sunt allatae, Graece loquentes non minus argute, quam eleganter. qui possum paria paribus? si pergis, clamabo me circumueniri. mehercule non tam aquis ulli fontes, quam ingenium tuum scatet Graecis & sententiis, & dictis. macte: extra iocum, amo te quotidie magis; quia tu scilicet ad perfectam uirtutem quotidie accedis propius. Sed pauca de re. Vides ne quam facile tum ferantur, tum abrogentur leges? Vbi sunt, qui tribuniciam potestatem accusant? illa quidem, cum bona*

mente coniuncta, salutaris. Sed haec ne nimium curemus. utere fortuna tua. ego alias regiones specto, inuitus nostri discidij caussa: sed coniungemur animis, corporibus disiuncti. id est maximum, in maximo dolore, solatium. De Philopono, quia comes futurus est itineris mei, uelim ineas rationem, si eum hic reliquisti, ut ad me quamprimum. colligo omnia; ne quid me moretur in discessu. non enim id agitur unum, ut uoluntati meae, sed illud simul, ut fidei satisfiat.

EIDEM, Patauium. 6

TV uide, cui committas. ego enim binas tantum accepi. prioribus respondi nudius tertius, meamq. tibi de Bononiensi re non modo sententiam, uerum etiam uoluntatem ostendi. his alteris, quae mihi redditae sunt heri uesperi, si rem specto, rescribere nihil est necesse: sunt enim eiusdem argumenti: sin tuam uoluntatem; quae quanta sit, ex tuis litteris apparet; sunt eadem iteranda. sic igitur faciam. Affirmo tibi, Sigonium nostrum, si Bononiam ierit, praesensq. contenderit, certum futurum. habet auctoritatem, ex huius loci dignitate partam, mire suis amplificatam scriptis, praesertim his postremis, insigni doctrina, iudicio, ingenio, diligentia refertis. studia Bononiensium ciuium facile colliget. ciuitas enim est ad humanitatem nulla propensior. Accedit, quod aut petet solus, aut cum ijs, quos neque nominis fama, neque uero, ut non

nullis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

nullis accepi, litterarum scientia magnopere commendet. Bargaeus enim, οὐχ ὁ τυχὼν ἀνὴρ, condicionem illam certe non spectat. qui enim Pisis dominetur, & sua uirtute, quam nouimus excellentem, & Principis gratia, cuius in ditione natus est; quo consilio ad res nouas animum adijciat? Ergo, si Bononiae Sigonius; uides, quid sequatur. dijs hominibusq. approbantibus in eius locum adscendes. quo mihi nihil esset optatius. nam speciem habet Bononiensis condicio maiorem, ut in gymnasio Italiae celeberrimo: emolumenti certe haud paullo plus hic uideo futurum. atque etiam de dignitate uidero. tractantur omnino litterae splendidius in publicis gymnasiis; & docetur de loco superiore uirtus maiore cum gloria: sed clarissimum Venetiarum nomen quasi luminibus obstruit Italicarum omnium ciuitatum: & hic ortum decus facile manat, ac diffunditur per omnes gentes, propter huius urbis communionem & quasi societatem cum orbe terrarum uniuerso. Hic uenit in mentem: Cur tu igitur migras? alia ratio est. ego urbem linquo, non cum urbe emolumentum. quin hoc augeo uehementer; illam prorsus amittere non uideor, quia Romam specto. Habes meam sententiam; quod quidem ad te attinet. De Sigonio autem, quia nihil est tam amplum, quod eius uirtus non aequet, meam, ut opinor, diuinationem exitus non fallet. nisi si quid attulerit casus; qualia fert hominum uita. De Molini nostri ualetudine, cum rescribes, adde uerbum, si me

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

amas. Vale. Venetijs, nonis Sept. quo me die discedere cogitantem noua res detinuit.

EIDEM, Patauium. 7

QVID homini non timendum? cum te, tam ualidum, istis lateribus, ista aetate, nihil tale metuentẽ animus reliquerit. ualde me percussisti tam graui nuncio, eoq. magis, quod ignorare te caussam scribis. nam tuendi tui quam rationem inibis, si te morbus inuasit imprudentem? tuam continentiam narras. equidem ita credo. unde igitur fluxit uitium? parce tibi in studijs, mi Murete, pro eo quanti ipse tibi es; aut, si te ipse non diligis, quem omnes paene diligũt, pro eo quanti ipse apud te sum: quem tu nisi magni facis, egregiũ simulandi tenes artificium. nescis modum esse retinendum in omni re? nescis, uirtutem nimis appetere, uirtutem non esse? age igitur iam te respice, si minus antea: tibi consule; & eam quaere gloriam, quae te uiuentem oblectet, non quae discedentem e uita prosequatur. ita diu iucunde uiuam, ut acerbe nunc uiuo, quia sollicitus de te sum. medicos habes doctrina singulari, quorum consilio uti possis: caelo uteris clementissimo: in rebus tuis nihil, opinor, est incommode. genus enim uitae non honestum minus, quam utile, delegisti. etsi te scio de re & lucro minimum laborasse, illa uero habuisse prima, quae nec mihi postrema umquam fuerunt, decus, & amicitias nobilium uirorum. Haec cum ita sint; modo paullo minus mentem, & paullo ma-

gis corpus exerceas, rectissime tibi erit: nosque, tui peramantes, afficies maxima laetitia. quod auguror futurum: &, ut meam spem, quantum in te est, exitu confirmes, te ipsum tua, nec minus mea, caussa rogo. Kalendis Apr. omnino te, sin id minus, Catullum tuum exspecto. diem unum prorogari, e re mea non est. Vale.

EIDEM, Patauium. 8

PLANE *non assequeris, ut uideo, quorsum illa de Momo scripta sint a me. non enim id spectaui, tuam ut remorarer industriam, sed ut acuerem potius, atque incitarem. tu autem ita commotus es, ita mecum uehementer, ac paene iracunde agis in epistola tua, ut uix tibi temperes, ac ne satis quidem, cum uelles, temperare potueris, quin aculeos etiam in me nonnullos emitteres. deinde quasi blandiris in extremo, uerbis utens amantissimis, atque honorificentissimis: cum ea mihi tribuis, quae si respuerem, ipse me non amarem. tanti enim mihi sum, quanti ab iis, quibus ego plurimum tribuo, fieri me sentio. Ac putabam, mi Murete, meos tibi sensus bene cognitos omnes esse: quod si paullulum a mente quandoque aberraret oratio, non esse facturum, ut eo mea uerba detorqueres, quo neque meum iudicium, neque nostra iam paene fraterna necessitudo ferret. quod quando secus uideo contingere; aberit posthac a meis litteris omnis ironia, aberit iocatio, quidquid denique eius esse generis intel-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ligam, ut in utramque partem flecti possit. de illo ne meminero quidem, si potero: hominem enim contemno: silentium quidem, quod potero, ipse mihi imponam. De Plauto, uideor tibi scilicet, quod aiunt, in alienam messem. sic enim illud interpretor, A me, ut scis, efflagitabatur. *Tu uero, me perlubente, rem suscipies: si modo, quod contra mihi uidebare, animum induxisti, ut efflagitantibus breui satisfacias. uerum, si praeclaros de Finibus commentarios, ad exitum iam perductos, paucorum dierum studio perpolire non uis, & magno litterarum damno pateris iacere: qui sperem te aut uelle hoc tempore noui aliquid ordiri, aut, si ordiaris, posse pertexere? magni negotij est, quantum otij res exigat tuis occupationibus eripere: non minoris, a te ipso, ut uelis, impetrare. facio tamen aequissimo animo, ut in te reijciam, ac transferam hoc, quidquid oneris, aut laudis est. consulatur modo publicae utilitati. id, non modo a te, quem fero in oculis, sed si uel ab ijs, quos & de facie, & de nomine prorsus ignoro, praestabitur, aeque laetabor. Quare non solum per me licet, uerum etiam, si pateris, praecibus tecum ago, ut ad emendandas, illustrandasq. Plautinas comoedias tuam excellentem industriam conferas. uereor tamen, ne, quod summe cupio, id frustra rogem, atque exspectem. Vale. Venetijs.*

EIDEM, Patauium. 9

REM tenes: optime tres poetae coniungentur, ille, M. ANTONII. MVRETI. COMENTARIO. ILLVSTRATVS; reliqui duo, si rem suscipis; quod ita liberaliter, ac benigne pollicetis, ut a me non minorem uerbis, quam re gratiam ineas; AB. EODEM. EMENDATI. quod si, ut significas, ad emendationes aliqua praeterea fiet accessio: nae ego tunc, uere mutuam inter nos esse beneuolentiam, intelligam, ac uelle te mecum officijs certare: in quo antea (dicendum est enim) potuit esse illustrior amor tuus. Confugies uidelicet ad occupationes: ego ad illud: Nulla potest esse occupatio tanta, quae amoris, & officij cursum debeat interrumpere. me ipso quemquam ne tu magis impeditum a negotijs, districtum a curis umquam nosti? quis tamen amicorum (amicorum autem? immo uero etiam alienorum) negotia curat libentius? tua sane caussa noctis etiam partem cogitando saepe consumpsi, cum tamen corpusculi tenuitas maxime quietem postularet. Sarcies igitur, si quid omissum: uel, si nihil, auge superiora: quod certe potes, &, si meum in te animum spectas, etiam debes. Vale.

EIDEM, Patauium, 10

REMITTO scholia, ut habeas corrigendi facultatem. quamquam est, cur addas potius, quam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mutes. quid enim? totus in quartus liber ita mendosus aut obscurus est, nihil ut assequare, nihil scriptione dignum excogites? mihi non probabis, nec omnino cuiquam, tuum in Catullum praestantem commentarium qui legerit. confice igitur, quantum quidem per te licet. licet autem tibi, quod, ut ego sentio, quam paucissimis. nos opus nostrum intermisimus tua caussa, tuum ipse opus nostra caussa ut urgeas, atque absoluas. nec dubito, quin, si adniti nolueris, & quasi cum ipsa re contendere, quod ego interdum soleo; magna ex parte praestes id, quod praeter opinionem meam, ut aliquid ἐκ τῶν ἀδυνάτων, *abiecisti. De rebus tuis, quae mihi mehercule magnae curae sunt, consilium dies afferet: animus certe meus fluctuat: ita multa in utramque partem occurrunt. placet constantia, ita, sed si cum utilitate coniungatur. utilitatem porro non lucro magis, quam dignitate, metiamur. quod tu quoque uideris significare in illo loco,* Vellem hic paullo ἐντιμώτερον uiuere liceret. *Verumtamen, mi Murete, si quid agimus minus interdum splendide, contra quam nos praeclara liberalium disciplinarum studia docent, excusamur temporum iniquitate, & multorum exemplo; qui, cum affluant ijs rebus, quae saepe a nobis, fortunae potius culpa, quam nostra, desiderantur, quotidie tamen aliquid ultra appetunt: quam meus magister Egnatius, si audires uerba, summam stultitiam; si uitae rationem spectares, plane singularem sapientiam iudicabat. Vale. Venetijs.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Patauium. II

QVINCTILIS *Kalendae, quem tibi ego diem definieram, praeteriere iam, ut uides. itaque, si quam ex meis litteris de perpoliendo Catullo tuo curam susceperas, ea te libero. temporis enim coactus angustijs, mandaui meis, ut alia quaedam praelo subijcerent. mensem, quod ad me attinet, uel integrum, eoq. amplius, licet interponas. interim ad Terentium omnem tuam industriam, suadeo, conferas. noui omnino te laudis in studio numquam languentem: sed in hoc libro, qui maxime omnium uersatur inter manus, ipse te debes incitare, & eo magis, quod erit, qui editum statim arripiat, syllabatimq. omnia dimetiatur. admodum enim seuere, ac studiose iudicat aliena; sua uero premit, exire non patitur, diu licet euigilata, acerbus etiam in se ipsum, minimeq. indulgens. Ego accingor ad Plautum. nec desperarem aliquid a me, si minus ingenio, saltem diligentia, posse praestari: sed interpellant salutatores a mane ad uesperam, honesti illi quidem, cupidi uirtutis, officio, & amore erga me, ut uidentur, incensi; tamen interpellant. scis illa Ciceronis nostri, ad Sebosi, Arrijq. aduentum ingemiscentis. Hui, unum ne ego Sebosum, unum habeo Arrium? uidelicet: sexcentos: quibus, uelim nolim, horae dandae sunt omnes. ex quo quantum molestiae, quantum hauriam acerbitatis, ipse, qui meam consuetudinem, ac meos plane sensus tenes,*

nes, facile potes coniĳcere. nam rem familiarem, etsi minime abundo, iacere tamen aequo animo patior: studia uero mea negligere nullo modo possum. De tuo aduentu spem nonnullam inieceras: eam rursus extenuant postremae tuae litterae. ego illud scilicet primum, ut habeas rationem ualetudinis; secundo loco, quod tuo commodo fieri possit, ut te nobis restituas, exopto. Quid Molinus noster, quid agit? quid autem ego hoc quaero? nimirum ille totos dies tecum, idest in uirtute totus est; nec tuam complexus doctrinam dimittit, iudicio adductus suo, meo consilio confirmatus. Vale.

Haec ante lucem, cubans in lectulo, amanuensi meo, & iam meorum studiorum socio, dictaui, nobili adolescenti Cyprio, Herculi Podocatharo, qui cras Patauium cogitat, teq. meo nomine salutabit. illa superiora familiari meo, Sebastiano Leoni, qui se forte obtulerat, dictaueram inambulans, quod eram paullo crudior: nec fere mea manu libenter uti soleo.

EIDEM, Patauium. 12

QVI mihi tuas attulit litteras, ei ego meam omnem operam, si qua in re uellet uti, atque omnino quidquid ualeo, tua caussa detuli. uisus est meam amicitiam plurimi facere, & a me, praeter eam, nihil expetere. quod illi facillimum fuit impetrare. nam cum omnibus natura pateo; tum uero, qui a te diliguntur, amore meo numquam excludentur. Catulli quod apud te reliquum est, biduo si miseris, satis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tis opportune facies . deinde mihi orna duos comites eius, utrumque dignum, ubi neruulos ingenij tui contendas . etiam illud . mihi tribuis petenti: quod ante omnia, & unum fortasse, spectare te puto . cras, ad summum perendie tria Catulli folia mittam. Filiolum meum Hieronymum, nondum quinquennem, Aldo parem ingenio, ualetudine firmiorem, mandare Epidaurum ad hominem eruditum, meiq. peramantem, Paullum Bostum, cogitabam . ibi moribus, & primis litteris imbuetur . nam ego me ad haec humilia demittere nullo modo possim. Quid praeterea? nihil scilicet: immo aliquid . Scribe, amabo te, mi Murete, ut instituisti, quam saepissime . mehercule, e summis, atque assiduis non modo negotijs, uerum etiam animi curis, tantum in tuarum epistolarum elegantia, & suauitate conquiesco . atque etiam, dum ipse ad te scribo, quia te mihi praesentem statuo, mutuumq. inter nos sermonem fingo, incredibili uoluptate perfundor. Vale. Venetijs. Hercules meus, quia festus hodiernus dies est, abest . ideo haec mea manu, decies interpellatus, exaraui .

EIDEM, Patauium. 13

Ais ne? Iannottus ita suasit? uix adducor, ut credam. tibi tamen cur non credam? ego mehercule, quod Iannottus probare uidetur, id non solum probo, uerum etiam mirifice cupio . quid enim mihi suauius tua consuetudine? qua nihil iucundius . tuo uero sermone quid utilius? qui solet esse tũ eruditus,

ingenijq.

ingenijq. notis adſperſus, tum etiam beneuolentia re fertus in me ſingulari. At, Ferrarienſem condicionem ut acciperes, auctor fui. Id quidem (tu ſcis: facile enim potuiſti conijcere) ualde cõtra meam uoluntatem: cui nihil poteſt eſſe moleſtius, quam a te diuelli. Sed quid? an ego paterer tuam fidem in dubium uocari? qua maxime probitatis nititur opinio. Dixeras de Turulone, praeſtanti uiro, non ſolum animi, uerum etiam fortunae bonis ornato: cuius mihi fuit, item ut eſſe debet, auctoritas grauiſſima: nec auſus ſum repugnare: dedi manus. ἰτέων, concluſi. quod ſi Iannottus, quem noui rerum agendarum uſu peritiſſimum, antiqui hominem officij, pollicetur ſeſe impetraturum: ſuſcipio, quod abieceram, conſilium; nec iam amplius ἰτέον, ſed hic, hic nimirum φιλοσοφητέον, idq. nobiſcum, ſumma cum animi uoluptate clamo. Ergo, quod iam inſtitueram, obſeruabo omnia, omni enitar ſtudio, omnibus inſeruiam. uolo te bene ſperare, me agente, bonis fauentibus, inuidis & obtrectatoribus imbecillis. Molino, parum abeſt, quin uehementer inuideam. quid ni? artem memoriae tenenti. uerumtamen impedit amor, a quo abeſſe ſolet inuidia: etiam ea ſpes, quod ille, quo eum bono alienus homo impertiuit, ciui ſuo, homini amantiſſimo, fortaſſe etiam bene merito, certe numquam denegabit. eſſet enim ſui diſſimillimus, ideſt humanitatis expers. ſin recuſat: allegabo ad illum, quem? quem putas? te ſcilicet, cui debet omnia: ſi modo in uirtute omnia poſita ſunt: quam

ille

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ille discit te magistro. καὶ σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω, *quid non impetremus? Vale.*

EIDEM, Patauium. 14

PROFECTO *nihil est uberius amore in me tuo: nec amori cedit ingenium: itaque mea caussa & uis omnia, & idem facile praestas. quod cum ita sit; nimis tamen facerem impudenter, atque adeo neque ipse te amarem, nec amore tuo dignus essem, si plus tibi oneris imponerem, quam occupationes patiantur tuae. Scholijs, quae polliceris, contentus ero; quandoquidem uideo te commentariolo non uacare. tu modo, qui Catullum expolieris, da operam ut in Tibullo, & Propertio, qui locum illi proximum in elegantia uerborum, atque in sententiarum concinnitate obtinent, quamsimillimum tui te praebeas: ita tres pulcherrimi poetae, & sine dubio inter Latinos in illo festiuo genere principes, ueterem suum splendorem, ereptum uetustate, atque hominum inscitia, tuo maxime studio recuperabunt. ego autem ipse mihi gratulabor, et quodam modo gratias habebo, quia te ad hanc industriam excitauerim. nec desinam eadem ratione de litteris, quando per humanitatem tuam licet, bene mereri, cum eo tamen, ut tibi, homini occupatissimo, studiosorum utilitatem, idest tuam laudem, uerecunde commendem. Molino meo salutem, & simul age gratias de scriptis meis. Vale.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Patauium. 15

BINIS *iam litteris de Martello: nec tamen a te uerbum. ualde te distentum esse oportet, qui tam longis diebus, tam pone tuas aedes habitantem alloqui non possis. at qua de re? primum mea, deinde ea, in qua non ultra sex aut septem uerba sermonem continuare sit necesse. quare, si te nimis ursi, uelim ignoscas; tum, si per tuas occupationes licet, frustra ne urserim, efficias. quid? Molino nostro negotium dederis: non recusabit, nostra utriusque caussa. in quo danda opera est, ut omnino responsum ab illo aliquod exprimatur. nam ex hominis diuturno silentio adductus sum in suspicionem, ne parum sincere mecum agat, & exactum neget, quod iam in usum suum erogauerit. quod equidem cupio esse falsum, & me de amico peruetere scelesste suspicari. Nunc audi, quod tua magis interest. quamquam nihil ad te pertinet, quod me quoque ipsum non attingat. nec te puto aliter esse animatum erga me. uerumtamen audi, quod certe non exspectas. Quaenam ei deberi a te putes euangelia, qui librum inuenerit antiquum, & illam aperuerit latebram, ubi, Caluier, illud sit aliquando deprehensum? equidem incessi omnibus laetitijs, ut ait ille. sedabuntur enim illae turbae, & comprimetur quid quid erat sermonis aduersus te dissipatum. quod ego & tua, & eorum, quos dilexi semper, caussa uehementer cupio. uerum primum quidque explicemus.*

cemus. nunc Tibullus instat, denuo praelo subiectus. is, & , qui sequitur, Propertius, absoluendi tibi sunt. deinde ad Terentium accingere. interim da operam, ut Bembi libro uti possis: cuius ope quin maculas eluas bene multas, & suos uersibus numeros, aliena culpa perturbatos, restituas, etsi non dubito, tamen hortor ut adhibeas diligentiam. cupio enim de te omnes bene sentire: cupio comprimi os paullo liberius loquentium; qui non modo te, uerum me quoque uidentur ignorare, non sine caussa ea, quae soleo, de tuo ingenio, ac iudicio praedicantem. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 16

PAVLLVLVM nunc quidem ego exorior: postea quam mihi amanuensis meus, quem abduxerant aliena consilia, optans optanti restitutus est: cuius opera, & officio meis oculis, uel plane totius corporis ualetudini consulitur egregie. iam me labefactabat, iam nutare cogebat labor; stomachumq. deijcere quotidiani uel operis, uel officij scriptio necessaria coeperat. et is, quem Bononia exspectabam, differebat aduentum, usque eo, ut, uenturus esset, nec ne, ualde iam suspicarer, atque subdifficerem. qui si uenerit, erit omnino aliquid, sed, ut arbitror, nihil ad Herculem: quem scis meam non modo orthographiam, totamq. interpungendi, & distinguendi rationem tenere, uerum ita manum quoque, cum uelit, imitari, ut te ipsum, peritissimum

litte-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

litterarum mearum cognitorem, aliquando fefellerit. Scribe, inquis, ubi tantum necesse est: ita scribes raro. Non ita est. possem studia mea, quaeq. habeo instituta, quae multa sunt, abijcere: litteris uero salutantium amicorum, aut aliquid a me postulantium, quaternis in die minimum, saepe octonis, & denis, non respondere qui possum? ut omnino aut amittenda ualetudo, aut humanitas deserenda uideatur. Quare locum habes gratulandi. debes enim meis perinde commodis gaudere, ac tuis, magis etiam fortasse; quod ego minus, quam tu, possum incommoda sustinere. De Tibullo, cessator esse noli, etiam si tibi ego cessandi facultatem prolixe detulerim. est enim, ut scripsi antea, unius praeli opera, ne tibi crebra appellatione molesti essemus, intermissa. Verum istos ego quotidie poetas, quos in manibus habes, amo uehementius. caussam quaeris? quia tuas, amantissime ac disertissime loquentes, eliciunt epistolas: quarum non modo suauitate, uerum etiam fructu aliquo, occasione sublata, carerem. quod cum ita sit; cupio tamen, atque etiam, si pateris, rogo, rationem habeas rerum mearum: quibus quo longior, eo grauius procrastinatio damnum inferret. Vale. Ante solis ortum, albescente die. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 17

TV uide, cui credideris. nam ad me nulladum perlata sunt Catulli folia. quae si periere; damni fa-

ctum est eo plus, quod nec ad illa, quae sunt apud te, licet transilire. quandoquidem ordo foliorum non seruatur; nec pagina paginae, nec uersus uersui respondet. itaque magnam utriusque nostrum caussa sustineo molestiam; uereorque, ne, quod aliena culpa contractum est, nimis ego id grauiter luam. tota enim typographiae ratio mutetur necesse est, nisi haec, quae ne funditus interierint, magnopere timeo, hodie folia recuperantur. quod utinam ex hac difficultate, in quam aliena uel socordia, uel perfidia coniectus sum, tuae me litterae eripiant: quas ad meas hesternas cras exspecto, & ad has omnino perendie. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 18

SEDATA iam tempestas omnis est, & nauigamus in portu. reddita mihi sunt hac ipsa hora, quae tu tribus ante diebus miseras, quinque Catulli folia, delata prius ad eum, qui libros in Asulana tractat officina; hodie tantum, ut ipse asseuerat, an, ut ex litteris tuis oportuit, nudius tertius, diuinare non possum. hoc certe uideo; per communes tabellarios non esse missa: quorum fides in reddendo desiderari non solet. sed profecto fortuita multa; quibus perturbari, & fluctuare uitam hominum, necesse est: quae cauere consilio, aut ratione si liceat; bene cum multis ageretur. penderet enim a prudentia felicitas. nunc aeque omnibus occurrunt incommoda: usquequaque casus, & fortuna do-

 minatur.

minatur. De filiolo meo, amabo te, quemadmodum animo, sic lingua faueas, primum amoris nostri, deinde ominis etiam caussa. auferet ille quidem omnem iucunditatem; & plane diuellar a me ipso; sed hoc tamen antepono, nisi fallor, salutare consilium; &, ut ei consulatur, animum uinco. Quod iterum iam ad me Molini manu, gratulor, paene etiam subinuideo. meus enim a me, nec, ut puto, rediturus, Tiro discessit: quo consilio, de ipso cognosces. cum ad me retulisset; neque suasi, neque dissuasi; ne dissentirem in hoc ab ipsius patruo, in illo autem a me ipso. suasi etiam potius. contra uoluntatem, inquies, & iudicium? sic sum. auertere a me uolui, quae poterat exoriri, suspicionem utilitatis, & commodi mei. Clausula sit, quod initium epistolae fuit. Restitutus mihi uideor, inuentis Catulli folijs. tu quoque redi ad tuam tranquillitatem, nec institutum omitte. Vale.

EIDEM, Patauium. 19

QVID? *tu me putas hoc in genere acutissimum? fuit, cum ipse quoque mihi plane ita persuaderem: nunc nihil minus. nam hoc toto biennio prorsus nihil uidi: &, ut omittam cetera, meum illud tantarum uigiliarum munus, non tibi uenit in mentem, quam misere perierit? itaque, qui mihi ipse tam male consulerim, inuitus adducor ut alteri consilium dem. uides iacere bonas artes; illa sordere, quae praeclara ducebantur. cuius maxime*

uitij

uitij culpam ſuſtinet eorum inſcitia, qui putant ſci-
licet in opibus eſſe omnia, & fortunae pediſequam
eſſe uirtutem: ſtulte: nam illi & uiuentes audiunt
peſſime, ueriſſimisq. maledictis proſcinduntur; &,
ubi e uita diſceſſerint, aeterno ſilentio damnati, a-
pud omnem poſteritatem ignorabuntur. nos autem
nunc quidem fruimur ſuauiſſima omnium, & iu-
cundiſſima uoluptate, quae manat ex honeſtis cogi-
tationibus, ac ſtudijs: nec erit, opinor, ulla, quae
noſtrae uitae curſum definiat, dies. non in omni aeta-
te decus, ac dignitatem pariet ea, quae uunc, auri,
argentiq. uis. ſuus cuique aliquando, pro animi in-
genijq. praeſtantia, perſoluetur honos. interim ui-
uamus nobis, ac litteris, ſeiuncti ab ijs, quos nu-
tu appello, ideſt ab ipſa plane barbarie; ne quam
ex eorum conuictu labem contrahamus. Munu-
ſculum tuum non uideo cui deferas. inania tibi noſ-
tra, mihi nec peregrina ſolida uidentur: ſiquidem ip
ſe, quod iam ſignificaui, diu peregrinatus, oleum, &
operam. Nobilitatem, & uirtutem ſi quaeris, eſt Bo-
noniae Camillus Palaeottus, Mediolani Bartholo-
maeus Capra, duo quauis laude, ut ego ſentio, excel
lentes uiri. Capram numquam uidi, ſed, hominum ſer
mone, tanti facio, quanti ſi ille ſciat, ſtudio me, non
dubito, quin mediocri complectatur, & in amicitiam
plane intimam recipiat. Palaeotto, quae eſt hominis
humanitas, uſus ſum, quam diu Bononiae fui, fami-
liariſſime. omnes in eo diſciplinae ſunt nobili uiro di
gnae: morum autem elegantia, comitate, officio ſum-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mus est. hi sunt nobis ornandi, & diligendi: Crassos quosdam, ac Midas numquam omnino nostra meliores laudatione faciemus. quin ita desipiunt, ita ipsi se ignorant, & ignorari ab omnibus putant, ut in sinu sibi gratulentur; quasi sint, quos esse fingimus; cum nos ea ipsa, quae desideramus in illis, ad cohortandum, non ad laudandum, colligamus. Habes meam sententiam, quos uites, quos deligas. nominare praeterea multos possem: sed incerta ratio est: & illi duo excellunt. Occurrit illud. ad ignotos, non facillima ὑπόθεσις, alijs, fateor: te quidem ab hac difficultate uindicat ubertas ingenij tui. Alterum est: ambitionis, aut etiam leuitatis cauenda suspicio. Locus omnino aliquis calumniae dabitur: sed omnia ne curanda? nimis misera condicio. ualeant ini qui: recte sentientes probabunt: nec nos ij sumus, qui a multitudinis deprauato iudicio pendere debeamus. Vale.

EIDEM, Patauium. 20

MIHI uero, ita uiuam, etiam atque etiam probatur. & cum in quouis genere magnus omnino sis, in hoc maxime uideris excellere. plane (ut omittam reliqua) ingenij tui quasi quandam δεξιότητα sum admiratus. ita concinne, ita apte, facili quodam sententiarum nexu, rem ducis, donec ad ipsum peruenias: in quo te, ubi scis haerere multos, citra omnem adulandi suspicionem, summa explicas cum dignitate. Gratulor tibi de ista facultate,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

& eo magis, quod, si locis impertitur gloria, nouum decus accedet ad Italiam nostram: in qua sedem, auctore, atque auspice me uno, ita locasti, ut cogitare nihil prorsus de migratione uidearis. nec uero secus debes. ualde enim ad litterarum elegantiam, planeq. ad omnem humanitatem tibi profuit hoc caelum, e quo iam per quadriennium spiritum hauris. itaque noster eris perpetuo, mi Murete, si gratus esse uis: quod profecto uis: soles enim hanc uirtutem praeter ceteros efferre. Tibulli principium mitte; ut cum epistola coniungatur. Scholia, non dubito te operam daturum, ut tua uideantur, idest lita luminibus ingenij, &, quantum res patitur, erudita. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 21

GRAECOS typos, meumq. de Syriano edendo consilium probari tibi non mediocriter, significas. sic putaram: & in utroque nunc mea tum opinio, tum uoluntas, te approbante, qui mihi multorum instar es, magis, magisq. confirmatur. De Catulli clausula, parum commode: sed nihil, Mureto petente, recusandum. Video te Propertium negligere: cum ego me illis uerbis, quae sunt in prima Catulli pagina, quasi praedibus obstrinxerim, AB EODEM. CORRECTI. SCHOLIISQ. ILLVSTRATI. itaque nec integrum iam est: &, si sit, cur tu poetam elegantē, maximeq. omnium latinorum fabellarum uarietate, hocest uere poetica

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

eruditione florentem, abijcias? Etiam illud: oblitus ne es, ei te commentarium publice esse pollicitum? scholia saltem, si commentario non uacas: & utrumque Torquato: aut, si uni utrumque non uis, Propertium cui uidebitur: inops enim ab amicis non es; sed malim utrumque Torquato; qui nobilitatem a patre, uirtutem habet a se ipso. Dices, tibi otium deesse. si hoc impedit; faciam, ut abundes. inibo enim rationem eiusmodi, ut operae meae, quarum tibi molesta nunc celeritas est, gradu testudineo pergere uideantur. Germano tuo cupio mehercule satisfacere: sed aduersantur multa, maxime peregrinitas, haud satis apta nostris moribus, & ignoratio sermonis Italici. meum tamen illi studium nullo loco deerit, si monuerit: sin ipse aliquid uidero, in quo liceat eius rationibus consulere, aggrediar, & quantum in me erit, perficiam. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 22

VEHEMENTER *mihi arrisere tua scholia, sic inquam, ut fere se commentario aequare uideantur. perges igitur, dijs bene iuuantibus. Cupio tuum Plinium: quem dare poteris amanuensi meo: cui reditum patruus, nuper e Cypro aduectus, multis a me uerbis impetrauit. Exspecto reliqua; quod tuo tamen commodo fieri possit. nam, ut tuis consuleretur studijs, & commodis; cessare de duobus praelis unum maluimus, quam te nimis*

urgeri. attamen rogo, des operam, ne longius ducatur. Vale.

EIDEM, Patauium, 23

O mi Murete, quot me premunt onera, quibus angor curis. accedit imbecillitas ualetudinis, quam, do equidem operam, ut omnino tuear, ac ſuſtentem: ſed uacillare interdum neceſſe eſt: ita multa incurrunt in nos; quae nec uitare licet; nec ſumus ad ſuſtinendum pares. tu me, tuus amor, tua uirtus multum leuat. quod ſpero perpetuum, nec, ut ait noſter, conſtantiae cauſſa, ſed uoluntatis, ac iudicij. In erratis cur numeras Maeror, & Flamma? quorum alterum uetuſtas uniuerſa, alterum conſuetudo probat. etiam, Saecula, tum ſcribebant. nam Varro in Etymologijs Varro non uidetur: itaque et a Quinctiliano merito ridetur. Exſpecto Tibulli folia, quae ſuperſunt, & ſcholia. Vale.

EIDEM, Patauium. 24

Molino dixeram, quae tibi ſi narrauit, iteranda non ſunt; ſin omiſit, committenda litteris non uidentur. nec tamen te diutius celabo: interim hoc unum; quo fortaſſe contentus eris: ad alios potius, quam ad te, pertinere, nec ullam omnino tuae dignitatis, & exiſtimationis partem attingere. Hic ſermo increbuit, ex quadam tua, ut audio, ad Lambinum epiſtola, captum tibi iam eſſe de Ferrarienſi condicione conſilium. quod ſi ita eſt; magnopere

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

gaudeo, ac tibi Deum ea, quae cogitas, uehementer cupio fortunare. sin autem haec inania sunt, ac temere iactata: aeque laetor; teq. hortor pro mea in te beneuolentia singulari, ut habeas rationem in primis non modo tranquillitatis, uerum etiam constantiae tuae, uelisq. Patauinam commorationem esse quamlongissimam. ego tamen, quidquid egeris, meam non modo uoluntatem, uerum etiam sententiam cum tua coniungam: sed uereor, quod minime uelim, ne quis, in te non recte animatus, sermonis materiam nactus, leuitatem obijciat. iam enim quiddam inaudiui. In Tibulli quartum, aueo scire, cur nihil uolueris. nam, posse te, certum est. nos opus intermisimus, donec a te plurima colligantur. scis consuetudinem praeli. urgebit te quo tempore minus exspectabis, & opprimet nec opinantem. quare cum otio nostro tuum negotium metiri non debes, sed, cum iacere nos uidemur, ipse nihilo minus ad industriam excitari. Amicus ille tuus, cuius ingenium, ut in adolescente, laudabamus, detulit quaedam ad ✠: quae si ille uera putasset, incenderetur aduersus me, & institutam amicitiam, quam spero fore diuturnam, abrumperet. te unum testor, quid ego de illius doctrina, atque ingenio & sentiam, & saepe praedicarim. ille tamen simiolus longe aliter; uel quod est, ut multi, infensus Italico nomini; uel quod natura improbus, qui fingat ea de me, quae repugnant penitus iudicio meo, atque etiam naturae; cumq. ornatus a me sit, detrahere tamen

men

men de mea laude conetur. nec tamen est nihil, quod ad te ipsum pertineat. quae, quia sunt iniusta, contemnes; ut ego, quae sunt falsa. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 25

CVM antea, multis mihi declaratam argumentis, tuam prudentiam ualde probaui: tum uero, lectis tuis litteris, laudaui te, ut hominem consilio praeditum excellenti, atque etiam, ut uirum bonum, qui nihil antefert honesto, suaeq. maximae fidei, uel cum rei familiaris ingenti iactura, sibi esse habendam rationem existimat. Opima tibi deferebatur, admodumq. honorifica condicio, auide a multis, & ambitiose petita. nihil occurrebat contra, quin accipienda uideretur. tu tamen reijcis: & facis, meo iudicio, sapienter: primum, quia tueris officium, qui Cardinali Estensi iam promiseris: deinde, quia ne sic quidem tuam utilitatem deseris. quis enim illo ad liberalitatem propensior? quis paratior fortunae bonis? habes igitur in eodem cum uoluntate rem. nec tu is es, in quem aliquid indigne conferatur. atque etiam, quo maior, ac praestantior adesse, ac se tibi offerre uidetur occasio, cum summo Principi, singulari uiro, tuam operam dices; eo tuam acues, atque excitabis industriam diligentius; ut ipse te uincas. & beneuolentiam Cardinalis eximij omni tibi ratione concilies. in qua una si tuae uitae quasi tabernaculum constitues, & ita perpetuo senties; o te felicem, Murete, nec iam amplius a For

tuna

tuna pendentem, quae tui ſimiles ſaepe iactat arbitrio ſuo. Nunc ego quidem a te fructus tuorum ſtudiorum uberrimos, de quibus me ſaepe praedicãtem audiere multi, non ſolum exſpectabo, uerum etiam exigam. quamquam tu mea certe monita non exſpectabis. noui enim tuos ſenſus hac in re cum meis optime congruentes, ut eam denique eſſe uitam ducas, quae uiuitur in ſtudijs, cetera inania, ſpecioſa multa, plerumque tamen falſa. Interim fruere tecum ipſe, &, quod aiunt, in ſinu gaude tantae felicitatis exſpectatione: quam aequalem uideo fore uitae tuae, ipſo uiuẽte, qui te exſpectat: quem debes, uel ſi tibi Croeſi opes oſtendantur, unum ſequi, & unum ornare tuis ſtudijs, uel potius ex ipſo tui ornandi, atque illuſtrandi capere argumentum. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 26

LABORABAM *uehementer de amico noſtro: nunc animum meum conſtituit, aliquo interdum, ut uere dicam, metu fluctuantem, epiſtola tua. atque ad metum accedebat indignatio. quid? uirtuti ne deerit ornamentum? aut etiam locus, ubi conſiſtat? tanta ne eſt temporum iniquitas, & hominum in ſuis bonis ignoratio? haec ego quandoque mecum: nunc uacuus cura iam ſum, & ex eo, quod ſignificas, ut in exoptata fortuna triumpho. uelim igitur ei meo nomine gratuleris. Tuos uerſus, tua fretus humanitate, iam promiſeram. eos exſpectabo, minima, ſi fieri poteſt, interpoſita*

mora.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mora. nec tu uelim me diuturna exspectatione ducas. Illa ad illos, qui te numquam amarunt, quos male scis audire suo merito, cur non transferas ad alios? equidem suadeo. quod si tenerem ὑπόθεσιν: facile dicerem, ad quem. me a lusibus, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἐρωτικῶν, plane reuocat non solum natura mea sed aetas etiam, senectuti propior, quam adolescentiae. itaque, si quid ad me scribes, remoue, amabo te, omnia, quae dilexisse Plato uidetur, ἀφροδίσια. Intelligis, opinor, quid significem: &, quod significo, petere me, uel cupere etiam, si me putas ingenium tuum nosse, existimabis. De beneuolentia tua, etsi numquam dubitaui, ex te tamen ipso ea, quae opto, libentissime audio. quamquam ad studium in te meum nihil addit studij tui commemoratio. non enim te amare coepi, ut ipse me amares, sed quod amabilem ipsum esse duxi multis nominibus; quae tibi ipse ne exponam, non modo meus, uerum etiam tuus pudor impedit. Iactura te mouet rei familiaris in discessu repentino. noli laborare: lucrum erit in damno; si spectas eum, qui te excipiet, praestantem uirum, erga tui similes optime animatum, cuius egregiam uoluntatem non dissimilis fortuna comitatur. sarciet igitur ille, si quid ob subitam migrationem damni facies: &, ut spero, tuum te consilium quotidie magis oblectabit. Polam uideo te abiecisse, & laetor mehercule tua caussa. uerumtamen, si quando opus erit, secessum illum non contemnes: ut habeas tu quoque, exemplo Africani,

&

& Laelij, tuum Lucrinum, cuius in litore, neglectis Regum thesauris, omni prorsus ambitione solutus, aut conchas legere, aut fluctus numerare possis; eoq. laetius, si me tibi tantae comitem uoluptatis Deus obtulerit. Verum haec, ut quidem nostrae nunc utriusque res habent, inania: quae tamen, si perfecte saperemus, omnium fortasse prima. Sed uides me tecum garrire? captum uoluptate sermonis, dum te quasi praesentem alloquor, & utor manu eius adolescentis, quem iure Lacij donatum, Cretensibus ademptum, affirmo tibi dignum aliquando fore nostro contubernio. quod quidem studiose agit, tuo maxime exemplo incitatus. etsi non te nostra domus, sed tua te industria, tuum nobilitauit ingenium. Libri aliquando exierunt, quos ad te mitto, iuuenis optimi, & insigniter eruditi, Onuphrij Panuinij. non dubito, cum legeris, quin meum de illius praestāti uirtute testimonium confirmes. habet alia in manibus, unde fructum studiosi capere uel maximum possint. quae ut edat maturius, otium illi exoptare, qui rerum nobilium scientiam appetunt, omnes debent. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 27

VIX credas, quam non facile mea manu litteras conficiam, & quam facile, cum utor amanuensi, fluat oratio. itaque scripsi ad Seuerum laboriose, quod inambulans, ut antea solebam, minimo negotio dictassem. discessus ille meus, magnorum

index

index malorum. ut ab amicis tunc, falsa coniectura ductis, putabatur, familiares meos, quorum uti opera consueueram, Podocatharum, Fasinardum, postremo etiam Nicolaum Cretensem mihi ademit. filium habeo, sed puerum adhuc, & imbecillo corpore, & occupatum satis domestica cura. itaque posthac, nisi quid occurrat grauius, perquam raro, & quambreuissime scribam. uenio ad litteras tuas. Reuersus e Foro Iulij, quo exieram non tam negotij, quam ualetudinis caussa, reperi librum tuum, Variarum lectionum, quem apud Sixtum Medicem, communem amicum, excellentem uirum, reliqueras. noli exspectare iudicium meum. malo enim te ab alijs, quid de tuis studijs, quid de ingenio existimem, quam a me ipso, cognoscere. unum tamen illud non minus uere, quam libenter dicam, nihil me adhuc in hoc genere legisse ornatius, nihil eruditius. Quod autem quibusdam in locis & a me dissentis, & egregijs idem laudibus me ad caelum tollis: parcius utrumque uellem: sic enim utrumque fortasse uerius: ago tamen gratias quod publicam utilitatem rebus omnibus anteponas. quam ego antea consuetudinem, acceptam a patre, seruaui mea sponte, & seruabo posthac, tuo inuitatus exemplo, diligentius. De nummis, cum lubebit, atque adeo ut lubebit. urgeri enim eum, qui cum tibi usus intercedat, ne si quidem ipse uelis, facile permitterem. Dionysius paullo serius, quam putaueram, absoluetur. moram iniecit commissa

inter

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

inter operas rixa, absente me. neque tamen hac satis leui, sed alijs adductus caussis, quae ponderis longe plus habebant, paene totum consilium abieceram. nunc, te hortante, ac monente etiam ut celeriter, quid agam? quid autem, nisi quod ipse cupis? quod certe mea caussa cupis. urgebo igitur pro uirili, nec impensae parcetur, aut labori. De Gallorum Rege, dolui sane grauiter dolorem uestrum: sed, humana quae sunt, humaniter ferenda. nec uobis doctrinae remedia, nec ea, quae sumuntur a rerum usu, deesse possunt: & tu mihi miranda narrasti de Cardinalis pietate in Deum: quo ille se, uosq. omnes praesidio aduersus iniquitatem fortunae praeclare tuebitur. Vale. Venetijs.

IOANNI. BAPTISTAE RHAMNVSIO XVIRVM. CONSILII. A. SECRETIS

Venetias. 28

Cvm a nobilibus uiris, in haec loca uel animi, uel negotij caussa confluentibus, dignitatem illam, quae maxima est in nostra ciuitate, ut arcanis praeesses praestantissimi Xuirum Consilij, summo omnium consensu tibi esse delatam accepissem; magnopere sum laetatus, tum pro ea, quae olim inter te, ac parentem meum mutua semper fuit beneuolentia, tum pro mea in te uetere obseruantia, orta primum a meo de tuis uirtutibus iudicio, deinde a te multis, ac uarijs, ut tempora tulerunt, erga me, meosq.

officijs

officijs uehementer aucta. atque ego meam tibi paene incredibilem laetitiam, ex honore tuo susceptam, statim litteris declarassem, nisi, autumno iam exeunte, breui futurum sperassem, ut, in urbem reuersus, praesens praesenti gratularer, neque solum ex oratione, sed ex uultu, & oculis, qui sunt indices animi, de meo in te studio, intimoq. sensu iudicares. hac ego me non multorum dierum exspectatione cum sustinerem, ecce tibi amicorum litterae, ecce nuncij, proximis comitijs tulisse te fructum anteactae uitae omnis, tot peregrinationum, quas in Galliam, ad Heluetios, Romam, etiam ad hostes armis infestos reip. caussa suscepisti, tot consiliorum, quae a te fluxerunt ad augendã, quantum in te fuit, patriae dignitatem. cum enim longo post interuallo in eum locum redijsses, unde magistratuum designatorum nomina recitantur; consurrexit senatus uniuersus, ex tuo conspectu mirifica uoluptate perfusus. quae tum animorum omnium perspicua significatio ita te commouit, ut illico magna uis lacrymarum exciderit, intuenti beneuolentiam tuorum ciuium, quos in omni aetate dilexeras, quibus iam inde a prima adolescentia, parentis tui, summi uiri, exemplo, omnibus officijs inseruieras, nulla tibi, praeterquam amoris, praemiorum spe proposita. Fuit igitur eo die mutuum, & aequale gaudium, senatus primum, ubi tuam sibi uocem claram pariter, & suauem, in pronunciandis magistratibus uidit esse restitutam, quam post obitum magni Can-

cellarij

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cellarij Francisci nimium saepe desiderauerat; de-
inde tuum, cum illa tibi cum incredibili gaudio, ac
paene cum clamoribus uniuersa consurrectio, quid
de te tui ciues existimarent, quo te studio, qua cari-
tate complecterentur, ostendit. Enimuero laetari
te puto, quod quidem iure facis, summo dignita-
tis gradu, quo te tua uirtus extulit, ut arcana illa
tractares, quae ad reip. salutem, & huius magnitu-
dinem imperij pertinent. uerum hoc saepe uidimus
alijs quoque contingere, optime scilicet de patria
meritis: nec enim honor in quemquam, qui sese
magnis in rebus non saepe probauerit, confertur:
studia uero tanta, testimonium tam illustre, consen-
sum eiusmodi quando ulla omnino in re, uel in quem
quam omnino hominem uidimus, aut audiuimus?
itaque, cum ad meam priorem laetitiam nihil addi
posse existimassem, nunc tamen accessionem haud
mediocrem noui gaudij factam esse confiteor: ut eam
testari litteris, ac tibi, quoquo modo licet, indicare
sim coactus. uideo enim te uno die, atque una plane
hora mercedem cepisse non modo meritorum tuo-
rum, quorum habes testem uniuersam paene ciuita-
tem, uerum etiam perpetuae tuae modestiae, cum,
amore, ac iudicio patriae contentus, nulla umquam
commoda, nullum honorem tibi esse petendum sta-
tueris; ut admiratio simul & dolor propinquos, ac
familiares tuos fere omnes afficeret, quod ista di-
gnitate, quae tibi nunc incredibili omnium studio de
lata est, ornari antea noluisses. quorum te deni-

que,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

que, ac ſimul omnium ciuium uoluntas, atque cohortatio uincit, & ad honorem exoptatus, atque acceꝛſitus acceſſiſti, nulla uſus prenſatione, nullis precibus, tua uirtute commendatus, quae tibi omnia omnium ſuffragia facile impetrauit. quando igitur, honore accipiendo, patriae ſatisfeciſti; dabis eidem optanti, atque petenti, ut ad tuendam ac ſuſtentandam ſenectutem tuam quidquid curae, quidquid potes induſtriae conferas: ut & tu mirifico illius in te ſtudio, & illa tuo excellenti conſilio, tua rerum omnium publicarum ſcientia frui quam diutiſſime poſſit. idem te priuatim rogant neceſſarij tui, proprie uero filius adoleſcens, in quo uidetur tua uirtus eſſloreſcere, tua iam probitas, tuae ad optimas res propenſio uoluntatis agnoſcitur. Ego autem, cum nemini in te amando, colendoq. concedam, ijsdem utor precibus, ne tuam aetatem, confectam iam annis, & laboribus pro rep. ſuſceptis, rebus agendis nimium uexes. uereor enim, (ut omittam publici muneris curam) ne plus officij amicorum cauſſa, quam ſuſtinere fortaſſe poſſis, tua tibi imponat humanitas. quod ſi deſidiam odiſti; &, quae alijs quies uidetur, laborumque, ac moleſtiarum quaſi portus expetitur, eam tu ignauiam appellas; nec homini quidquam uitandum magis exiſtimas: habes in quo te exerceas: duo ſuperſunt, aliquot iam annis inſtituta; de itinerum & nauigationum diuturno ac perdiſſicili curſu praeclara uolumina; quae ſi ad primum, quod omnes libenter, nec ſine tua

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

summa laude, legunt, aliquando adiunxeris; egregiam, & maioribus nostris, multisq. ante saeculis reconditam doctrinam, praeclaris imaginibus expressam, orbi terrarum patefacies, tuoq. nomini gloriam paries haud paullo maiorem, quam quae tibi a cunctis honoribus & magistratibus, uel magnificentissime gestis, manare umquam possit. eoq. magis in hoc studium debes incumbere, quod omnem amoenitatem, quae solet ad scribendum inuitare, tua tibi Rhamnusia uilla abunde suppeditat. itaque frueris eodem tempore Marsangi Musis, delicijs, ac amoribus tuis: & nobis, posterisque, maxime uero Paulo consules filio tuo; cuius omnes egregiam indolem amamus, & exorientem uirtutem admiramur: quem a te, nisi graue sit, etiam atque etiam meo nomine cupio salutari. Vale. Ex Plebe Sacci, pridie idus Oct.

M. ANTONIO. NATTAE

Mantuam. 29

GRAVI, *ac diuturna oculorum ualetudine impeditus, feci tamen, ut litteris tuis, humanissime atque elegantissime scriptis, quamprimum responderem. Ego te, Natta, ex illo tuo praeclaro libro, quem de Pulchro inscripsisti, iampridem coepi colere. mea tibi uoluntas non patuit: ceteris, quid de te sentirem, saepe in sermonibus declaraui. Nec uero mirari satis possum, qui potueris tantos pro-*

cessus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cessus in philosophia facere, homo uersatus, assidueq. occupatus in tractando iure ciuili: in quo ipso te excellere, & audio de multis, & res indicat: quandoquidem certatim uiri Principes te accersunt, summisq. muneribus praeficiunt. Equidem ut beneuolentiam tibi meam praesens praesenti patefaciam, cupio Mantuam excurrere: sed me deterret ualetudinis infirmitas. tametsi affirmabat is, qui mihi tuam epistolam reddidit, posse me a meis laribus Mantuam usque non incommode nauigare. itaque audebo fortasse. igniculum enim desiderij uix iam fero: &, si quid est in itinere difficultatis, homini praesertim imbecillo, uincet amor in te meus. De tuo libro, quid iam exspectas ut rescribam? uides ne me in aere tuo totum esse? impera mihi, quod uis; et utere me, quantum uis: subibo omnia, & perferam tua caussa. Meum librum de legibus ad te mitto. ijsdem typis, si tibi placuerit, utemur in tuo libro. sumptus omnino maior erit, quam si littera minor esset: uerum hoc tui consilij, ac uoluntatis est. statue arbitratu tuo: perpende magnitudinem libri: deinde significa, quid uelis. mitto etiam aliud characteris genus, ut alterutrum deligas. utrumque enim in folij, quod aiunt, formam apte conuenit. tametsi dignitas maior est in maiore. De ratione sumptus, si numerum paginarum tui libri significaueris, et simul uersuum in unaquaque pagina, et litterarum in quolibet uersu; facile summa fiet, & ad te scribetur. Nam quid praeterea? hoc. de meo libro quid sen-

tias, cupio significes. uix enim credas, quam a iudicio tuo pendeam. Vale.

EIDEM, Mantuam. 30

PRAECLARE Hector ille apud Naeuium: Laudari abs te pater cupio, laudato uiro. possum ego nunc idem usurpare. Video me laudari, a quo uiro? a M. Antonio Natta, in quo sunt ingenij, sunt animi, ac uirtutis ornamenta plurima. ego porro aliquid fortasse, si cum alijs conferar, uideri possim: cum uero ad te unum cogitationem conuerto, uix credas quam mihi ipse displiceam. Quare permitte mihi, ut eas laudes, quas in me contulisti, reijciam; aut ipse maiores in te transferam. nam mihi, utrumque nostrum aequa lance pendere, magni negotij non est. ut ut est, amo uoluntatem tuam. ea mihi est, eritq. semper, ut debet, antiquissima. De aduentu meo, mutuo consilium in horas singulas. te me allicis, uel attrahis potius; reuocat, & retinet ualetudo. cum ad te specto; nauim conscendo, uehor, appello Mantuam, tecum sum. sic est amor, & illae, quae fluunt ex amore, uoluntates. rursus, cum ad me conuertor, & meam imbecillitatem intueor; qua macie sim, quam tenui cute, quam natura mollis, & procliuis ad morbos: relanguesco paullulum, & quasi nauim incitatam leuiter inhibeo. uides adhuc, & sentis fortasse, tentari corpora frigore, leui quidem, sed tentari tamen: uides perflari caelum uentis; rationem esse temporis pror

sus

ſus incertam, & inconſtantem. quae firmiores non timent; ego ualetudinarius niſi timeam, parum uidear me noſſe, parum uitae conſulere, quod nec humanitatis eſt, nec ſatis pium: cum nos iuſſerit ille ſummus imperator quaſi ſuos milites in hac ſtatione, donec ipſe reuocauerit, permanere. Calores, ut ſpero, quae mea ſolet eſſe anniuerſaria medicina, me mihi reſtituent. itaque Iunio ineunte, aut eo certe menſe, te, ut ſpero, complectar. ſin uidebo ſine meo periculo fieri non poſſe, ut in uiam me dem: docebo te litteris, quid conſilij ceperim. Tuum librum tractabo qua licebit diligentia, animo certe erga te ſingulari. Vale. Venetijs.

EIDEM, Mantuam. 31

ADEO ne errraui, & lapſus ſum in ſubducenda ratione, ut de folijs quinquaginta coniecerim, quae nunc octuaginta fore uideo? pudet indiligētiae meae. uerum, ut ut eſt, commodo meo rem ſuſcipere non poſſum: nec audeo recuſare; ne mea fides in dubium apud te ueniat. itaque peto a te, ut cum tua ratione meam quoque ducas, nec exigas a me plus, quam res & fortunae meae patiantur. Nam, quod ais, rediturам ad me pecuniam cum fenore, libro uendito: uidelicet communi quadam, non propria me regula metiris. non enim ego, ut alij, qui libros imprimunt, habebo ſtatim certos homines, qui eos diuendant, & longinquas in urbes, regionesq. diſſeminent. uenduntur hic ſtatim a meis o-

mnes ita paruo pretio, ut lucri quidem minimum, sed minimo simul labore, minima molestia fiat. Meum ergo librum itidem, inquis, uendes. De doctrina libri tui, de elegantia possum ego facile iudicare: de uenditione quis praestat? an nescis, libros Latinos, optimos ueteres, ita nunc iacere, ut paene sordium in genere putentur; uix iam Ciceronem ipsum, Caesarem, Sallustium legi, a multis etiam ne legi quidem, planeq. contemni? quare noli mirari me tam esse diligentem in ijs rebus, quas me docuit usus paene quotidianus, & in quibus non licet esse sine magna mercede negligenti. De tempore, quod urges: facultatem imprimendi non concedunt, libro non inspecto. atque utinam, inspecto, concedant. quod si dixi eos me faciles habere: non significaui, posse me, libris non lectis, impetrare ius imprimendi, sed consequi, statim ut legantur: quod ita multis non contigit. saepe enim uidi, nonnullorum scripta, apud eos, quorum potestatis haec tota ratio est, per multos menses custodita, neque legi, neque reddi. Mittas igitur librum oportet uniuersum: mecum autem amice ages, pro ea, quam tu doces quotidie praeclaris exemplis, aequitate. ita, si erraui, non luam grauius, quam debeo: sin error a me non est, a te uero aucti libri magnitudo tota pendet; ius tuebere pro tuo instituto, & amico simul consules. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Mantuam. 32

Vt concludam paucis; quando nec mihi ad scribendum, nec tibi ad legendum otij satis est; si librum miseris, imprimetur. nolo enim meam apud te fidem in dubium uocari: nihil est tanti. de tempore, incertum est. pendet, ut saepe iam scripsi, haec tota res ab aliena uoluntate. crediderim tamen, intra mensem confici & expediri rem posse, tum studio nostro, tum intercedentibus amicis, nobilibus uiris, & gratia florentibus. libro non inspecto, facultas imprimendi numquam dabitur. scio nullam in eo labem esse, quae legentium animos possit inficere. noui tuos sensus, mores, probitatem. quae ego pluris etiam in te aestimo, quam eam doctrinam, qua parem fortasse aliquem, superiorem certe habes neminem. uerum mos est gerendus consuetudini. communis haec est, non tua praecipua condicio. Ad me autem quod attinet, uoluntati tuae, in qua uim esse cupiditatis intelligo, nulla interiecta mora satisfiet. Vale. Venetijs.

EIDEM, Mantuam. 33

Hodie, tribus medicis adhibitis, accurate disputatum est de meo exeundi consilio. rem probant, sed illud addunt, totam aestatem dandam esse otio, iucunditati, exercitationibus modicis; nec redeundum in urbem ante mensem Octobrem. itaque uehementer animi pendeo: nec, quid consilij ca-

piam, satis habeo exploratum. in hac dubitatione uenit in mentem de tuo libro: quem, si exeo, uideo fore, ut serius fortasse, quam tua uoluntas ferret, imprimatur. quare monendum te litteris existimaui, ut aut statim eum mitteres, aut imprimendi consilium differres. Ego hic uel tua unius caussa commorabor, dum liber absoluatur. quod si statuis de subita impressione; qua uelis forma, quo charactere, quo numero, significa. Suaderem omnino, ut aliorum opera, me absente, matereris: sed timeo mendas, & sordes; quibus inquinari, & corrumpi tua scripta per operarum incuriam, nolim: quod tu iam sensisti in libro de Pulchro; qui tractari non potuit indecentius. His litteris cupio a te primo quoque tempore responderi: ut, quod ad me ipsum attinet, certi aliquid possim statuere. meam enim uoluntatem ad tuam accommodabo. Vale.

EIDEM, Mantuam. 34

LITTERIS *tuis perlectis, aggressus sum legere tuum libellum. legeram iam antea Venetijs, allatum ad me a Carreto tuo. mirifice semper placuit. genus enim scribendi non minus elegans, quam eruditum, complexus es. Quod ad typos attinet, uideo paullulum detritos esse uetustate: itaque specie illa, quam recentes habere solent, prorsus carent. & compactum nimis atramentum uidetur: ex quo fit obscurum quiddam, quod legentium oculos offendat. Menda quaedam deprehendi nimis foeda, nec*

eiusmodi,

eiusmodi, ut dissimulari possint. cuius incommodi caussam puto tibi non latere. saepe enim hic, dum imprimitur, uel emendationi nemo praeest, uel praeesse solet homo mercenarius, et parum litteris instructus, & is, cui pecunia, quam fama, sit antiquior. nos tamen, & quia de existimatione laboramus, & quod te nimium diligimus ob tuam probitatem, nimiumq. colimus ob eruditionem, enitemur, & contendemus, quantum feret acies oculorum nostrorum, ut satis in hoc genere fiat tuae uoluntati. ad quam tu me diligentiam tacite uocas in tuis litteris. laudas enim, & Aldi filium agnoscere te dicis. quam sunt haec acuta, quam me pungunt, atque excitant ad omnem laudem, non modo hanc propriam typographiae, quae iam in nostra familia inueterauit, &, quasi debita, postulatur. Sed heus: adhuc ne tibi meus liber est in manibus? atqui abiectum iam a te, & latere in angulis, obductum puluere, existimabam. nec tu is es, cui bonas horas male liceat perdere, homo assiduis curis, maximisq. negotijs districtus. itaque peto a te, hoc mihi des, ne tuum otium a summis rebus ad meas ineptias conferas. satis iam obseruantiae in te meae, satis humanitati tuae dedisti. hoc si plus cupiam; non agam satis modeste; nec te nosse, nec me ipse uidear. Verbum optabam in epistola tua de Carreti ualetudine, optimi uiri, ut uisus sum conijcere, tui certe studiosissimi. nam affectum pessime, ac paene desperatum dixeras, cum essem Mantuae. Mecum actum est in hac pere-

grinatione

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

grinatione prorsus infeliciter. incidit in morbos tota paene domus: sed uxor cum periculo uitae integrum iam mensem miserrime iacuit: nec dum uideo quid sperem: cum iactetur acerbissima febre, nec habeat spatium ullum sese colligendi. ego, cum non optime ualuerim corpore, neque nunc ualeam, quo fuerim animo, quo nunc sim, uel me tacente potes existimare. fortitudinem laudo: sed eam in me ipso nunc requiro. uincor enim aduersis, nec possum plane, quod tu potes, a philosophia illa uera, quam Aristoteles ignorauit, praesidium petere. Sed longius progredior. tuas litteras exspecto. solatium fortasse aliquod in malis afferent. Vale. Asulae.

EIDEM, Mantuam. 35

MEVM in reditu consilium hoc fuit, ut Mantuae conscenderem, idq. maxime tui salutandi caussa; tum, ut, quod antea de tuo libro imprimendo inter nos conuenerat, id comprobaremus. non licuit ob uiarum difficultatem, & frigora. scis enim, quam tenui cute sim, quam imbecillo corpore. Caneti igitur, & meo, & meorum consilio, tranquilla tempestate, conscendi: Mantuamq. praeteruectus, uiginti, opinor milliariorum interuallo, Clodiam triduo incolumis appuli. hic me amici, & propinqui laetitia incredibili exceperunt, qui de reditu meo, saeuiente iam hieme, paene desperassent. negotia nunc repetimus: quae cum neque pauca sint neque ponderis exigui; nullum tamen habeo prius, nullum

nullum antiquius eo, quod ad te pertinet. uide igitur ipse, quid statuas. nam, si perstas in sententia; mittendus liber est ante medium Ianuarium: quo spatium habeamus eos alloquendi, ac rogandi, quorum iniussu nemo imprimit impune. urget etiam Philippi Regis orator de libro edendo, quem ei misit, homo, ut aiunt, Graece Latineq. bene sciens, arcanorum ipsius Regis particeps, Gonzalus Perez: cui roganti per litteras, ut omnino suus liber meis typis exeat impressus, & in eo sitam ac locatam suae laudis aliquam partem existimanti, deesse non possum, pollicitusq. sum: & persoluam fidem. sed cupio tuum librum anteire, si tu uis: sin commodius uidetur, in alind tempus differri; quamprimum litteris significa. ego id unum specto, tibi ut satisfaciam. Vale.

EIDEM, Mantuam. 36

NONDVM redditus liber est: nec mea tamen in ea re diligentia defuit. deuorandum est hoc utrique nostrum, quidquid est molestiae. nam me quoque mora longior incipit ita grauiter afficere, uix ut feram: fero tamen, quia Nattae negotium est. alioqui hastas mehercule, ut ille inquit, abijcerem. sed obduremus paucos praeterea dies. si res ducetur, librum repetam, & cum pecunia tibi remittam. Ama me; & tibi persuade, te mihi esse in animo assiduum, in oculis, in ore. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Mantuam. 37

NEQVE *nihil respondebo, neque tamen id, quod tu exoptas uehementer, ego autem sic, ut tecum in cupiditate contendam. Librum habet in manibus homo eruditus egregie sacris litteris, & philosophiae scientia excellens, Sixtus Medices: cuius omnia iudicio propter doctrinam, fidei uero ob integritatem recte committantur. is legit accurate; perscrutatur omnia: examinat, & pendit acerrime. nihil adhuc, ut saepe iam mihi significauit, alienum a recta sententia deprehendit; tuamq. mire laudat perpetuam tam longo in opere eloquentiam, singulari doctrina coniunctam. is, quid tuo de libro sentiat, suo testimonio, ac iureiurando cum ostenderit, aggrediemur: quod abesse iam longe uix potest. Te interim rogo, optime Natta, ne quid alienae culpae in me transferas; nec me curare parum grauiter existimes ea, quae ad te pertinent; quibus afficior in utramque partem, non equidem aeque ac tu, sed, uno te excepto, grauius certe, quam ceteri. Vale. Venetijs.*

EIDEM, Mantuam. 38

ALIQVANDO *is, qui tuum librum accurate legit, absoluit epistolam eam, qua tuis litteris respondet. de re tu iudicabis: de homine, sic habeto, uirum esse bonum, praestanti humanitate, singulari doctrina, praeconem uero laudum tuarum.*

quare

quare est sane, cur ei gratias agas, quod te ornet efferatq. laudibus : quod a me iam, qui te unice diligo, tuo nomine factum est. quamprimum autem cupio a te responderi; ut, si quis remanet scrupulus, auferatur, & exeat tuus liber bono publico, tua non mediocri gloria : quod utrumque fore confido. Bonaminus neque dum uenit; nec, uenturus ne sit, aut quando sit, ex eius ad me scriptis proxime litteris licet conijcere. tu cognosces : eiq. ad me fasciculum dabis epistolarum mearum: quas tamen, tu quoque, opinor, mecum sentis, comprimendas potius, quam diuulgandas: sed efflagitantibus, praesertim amicis, negari iam diutius non possunt. Vale.

EIDEM, Mantuam. 39

PLVRIBVS tecum uerbis agere non licet: ita multis distrahor curis. unum hoc: is, qui tuum librum legit, idem tuis litteris, disertissime scriptis, respondebit. quod ut celerrime faciat, operam do, quantum in me est. tuam caussam certe, ut mihi uidetur, praeclare tueris: &, quantum tibi ex optima mente, tantum ex ingenio, & doctrina laudis accedit. Vale. Venetijs.

EIDEM, Mantuam. 40

PLACERE tibi argumentum de Republica, & eius libri partem, epistolis meis insertam, abs te, tali uiro, tantopere laudari, uehementer gaudeo. tua uero cohortatio, ut absoluam institu-

tum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tum, animos illa quidem addit: sed, o mi Natta, si uideas quibus premimur & curis, & laboribus, fortasse, si modo uis me uiuere, aliter sentias. incitamur uoluntate, consilijs, & hortatibus amicorum, gloriae nonnulla cupiditate: nec omnino diffidimus ingenio; uerum illa, qua tu excellis, quae in tuis & dictis, & factis elucet, prudentia dissuadet. me natura pertenui finxit corpore: studiorum accessit non mediocris labor; ex quo imbecillitas, & morbi. quid res domestica? quae, quo est angustior, eo tuenda diligentius est. quid typographia? quam ita mihi tractandam intelligo, non ut omnia ad utilitatem, sicut multi, sed pleraque ad meam existimationem referam, ac dignitatem. quo proposito, nihil est operae, nihil studij recusandum: ac saepe, ut ait poeta ille tuus, sudamus, & algemus. Amicis etiam uel salutantibus horae dandae sunt, uel aliquid petentibus officia tribuenda. qui si excludantur, aut reijciantur; sane consuletur otio meo, rebus meis, ualetudini meae; sed ubi humanitas? quae quam sit hominis propria, nomen ipsum indicat. Iacent igitur inchoata, plane rudia, temere uel dissipata, uel confusa, mea scripta; quae nonnumquam, sicuti mater languentem filium, cum dolore tacitus adspicio; opem ferre, quam uidentur postulare, non queo. Quare, si quid apud te hominis tui amantissimi salus est, non debes me ad scriptionem uocare, tot assidue, tam uarijs, tanti momenti occupationibus distentum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tum. adiuua me potius consilio, si potes: aut minue molestiam consolando: opta saltem, (& hoc ipsum significa) ut haec, quae nunc sustineo, perferam, & is, quem uolumus, principijs exitus respondeat. id quod, nisi fauente, qui fons est omnium bonorum, Deo, sperare non licet. Consultationes tuas, si quae nondum editae sunt, mire aueo legere. nam, cum in ijs, quae iam sunt editae, praestare te omnibus, qui memoria nostra ius ciuile litteris mandarunt, cum scientia rei, tum sermonis elegantia, mihi persuadeam: intelligo posthac tua scripta longe fore meliora. non ago tecum blande: metior ueritatem ipsa re, &, ut sentio, plane loquor. ualde, mi Natta, hoc biennio in Latina lingua profecisti: quotidieque, ut ex epistolis tuis facile conijcio, ad ueterem illam eloquentiam propius accedis. itaque uidere mihi uideor, ac prorsus uideo, quantus in iure ciuili explicando, si studium adhibueris, esse possis. quod ut facias, auctor tibi magnopere sum; si modo tu in tua laude quemquam, praeter te ipsum, auctorem, hortatorem ue exspectas. Vale.

EIDEM, Mantuam. 41

LITTERAE tuae, quas idem binas tabellarius attulit, facile tuam edendi libri, quem efflagitari iam a multis audio, non mediocrem cupiditatem declarant. nec me tamen studio tibi concedere uelim existimes. nam & συμπάθειαν quandam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

commouit iam in sensibus meis uirtus tua: & res ipsa, de qua tantopere laboras. commendationem habet a se ipsa, nec tuum officium apud me, aut omnino apud quemquam bona mente praeditum, desiderat. Vnde igitur, inquies, tot dierum prolatio? Equidem culpa uaco: nec in officio praestando Sixti nobis humanitas defuit: sed ab eius uoluntate pendemus, cui tota demandata facultas est. is cum Sixti primum, deinde etiam nostro se acquiescere testimonio confirmasset; Sixtum etiam, ut optime de Christiana doctrina sentientem, sacrarumq. litterarum disciplina perfectum, laudibus extulisset; illud adiunxit; sibi tamen esse concedendum, cui ratio temporum paullo seueriorem, quam ipsius uoluntas ferret, personam imponeret, ut librum leuiter attingeret: quod esse perpaucorum dierum negotium pollicebatur. negandum non fuit. egimus etiam gratias, quod ita blande peteret, ut suam obliuisci potestatem, humanitatis caussa, uideretur. Nunc tibi, mi Natta, deuoranda est haec non multorum, ut spero, dierum mora. uides, hominum recentiorum libri, quicumque de sacris rebus loquantur, quam diligenti hodie trutina perpendantur: uides, quam multi, nullo personarum discrimine, in iudicium uocentur, quam pauci mox elabantur. tolle, obsecro te, festinationem in re tanta: & habe rationem temporis; & utriusque nostrum otio, (nam mea quoque res agitur) breui interposita mora, consule. Nam,

quod

quod inecisti de tua laude, opinor ut quasi dormientem excitares, id mihi nouam diligentiam non attulit, potius admirationem quandam, cur ea, quae ad tuum decus pertinent, curari a me frigide suspiceris. Etiam appellas me ob testimonia epistolarum mearum. quasi uero ego te diligam constantiae caussa, non iudicij. quod si te non esse dissimilem tui putaueris; cuius etiam probitatem, doctrinam, eloquentiam assidua studia uehementer augent: me quoque, qui aliquando in te fui, eundem fore semper, hoc est, amore incensum, atque cupidissimum gloriae, debebis existimare. Commentarios meos quod euoluis libenter, amice facis. si uero etiam, ut scribis, aliquid ad tuã utilitatem excerpis; magni facio industriam meam: quam tu, uir ingenio, & eruditione summus, modo non improbares, satis habebam: fructum ut ex ea caperes, uix umquam speraui. itaque scribam posthac paullo fidentius, iudicio tuo confirmatus; & auctoritatem tuam, si quis contra senserit, pro sexcentis rationibus opponam. Litteris tuis, caue putes, non esse a me responsum, quia neglexerim. obstitit occupatio: quae diem quandoque totum eripit a mane ad uesperam. quod etiam si non scriberem, tamen opinari, tuae prudentiae, & humanitatis esset. Vale.

EIDEM, Mantuam. 42

AD OCVLORVM *dolores, quos diuturna consuetudine satis iam modice fero, accessit molesta*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

febricula, periculi tamen expers, ut medicus affirmat. itaque conor breui respondere litteris tuis, elegantissime, & humanissime scriptis. Liber statim traditus est uiro optimo, atque eruditissimo, communi amico, Sixto Medici. is, licet occupationibus districtus, tamen & mea, & tua caussa pollicitus est, operam se daturum diligenter, ut eam partem, quam tu addidisti, ac mutasti, quamcitissime legat. quod cum fecerit; rursus ex eius testimonio ius erit impetrandum libri diuulgandi. scis enim, quam seuera hodie sit librorum omnium examinatio, quam sint, ubi quid scribimus, ambigua cauenda: ne qua omnino secus interpretandi, trahendiq. in deteriorem partem, occasio praebeatur. Sixtus me diligit, meaq. caussa ualde cupit, de te autem honorifice & sentit, & loquitur. itaque, quod ad ipsum attinet, nauigamus in portu. Academia tuum officium amplectitur, ac laudat; sua uero a te, singulari uiro, probari & magni fieri instituta, mirabiliter gaudet. Plura uolebam, ductus suauitate sermonis, cuius imaginem habet epistola: sed interdictum est, non modo ne quid scribam mea manu, uerum etiam ne multa, nisi necessario, dictem. Vale.

EIDEM, Mantuam. 43

HABEO, quod petieram. sedasti animum meum consolatione, consilio iuuisti. nihil sapientius, nihil humanius epistola tua. & cum multa sunt a te grauissime, atque ingeniosissime commemorata:

morata: tum uero mirifice ſum exemplo tuo commotus, quem ſtatuo imitari, quantum in me eſt, licet meae probe quidem conſcius infirmitatis: cui ſi Deus aderit, quod equidem ſpero; uincemus humana omnia, & triumphabimus in aduerſis. Afferet ad te tabellarius cum his litteris indicem, quem petis, miſſum ab Academia, tui ſtudioſiſſima. tradidi enim legendam epiſtolam tuam: nec improbauit quiſquam. quid? nemo non extulit ampliſſimis laudibus. ego autem & qua ſim ex eorum iudicio affectus laetitia, & quid ipſe de tuis exiſtimem ſcriptis; quia te puto illud, uel me tacente, pro amore noſtro ſuſpicari, hoc autem ex meis ſuperioribus litteris cognouiſſe; non exponam hic pluribus uerbis. tantum agam gratias de iſta tam in me propenſa uoluntate, excellentiq. induſtria: quarum alteram longitudo litterarum tuarum, alteram elegantia declarat. Vale.

EIDEM, Mantuam. 44

BIDVVM *hic futurus ſum: nec enim diutius licet per ualetudinem: nec ueniſſem leuibus cauſsis. Liber tuus propediem praelo committetur, & diligenter emendabitur. angor equidem, quod abeſſe cogar, quod accidit profecto non minus contra uoluntatem, quam praeter opinionem: ſed haec in manu noſtra non ſunt. ducimur enim, uel trahimur potius fatorum ui. itaque humana omnia ferenda. quamquam non haec tibi, quem religio probum, doctrina*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

prudentem facit, sed mihi ipsi, ab ijs praesidijs, quae te muniunt, parum instructo, tamquam intus cano. De rebus meis, de ualetudine, de studijs, exigit omnino amicitia nostra, ut aliquid significem: sed neque nunc satis otij suppetit: neque, ut uere dicam, libenter scribo, quae tu non libenter legas. meliora tamen omnia paucis diebus fore uidebantur: itaque uberiores a me litteras exspectato. Haec dictaui propere, multis districtus negotijs, animo curis impedito. Vale.

EIDEM, Mantuam. 45

LEGI, *quas remisisti, epistolas meas, & correxi leuiter, ut homini licet occupato. de editione, quod hortaris, ut omnes potius, quam, ut ego statue ram, unam, aut alteram: ita faciam, non spe laudis, (scriptae sunt enim, quod res ipsa indicat, indiligen ter, ac raptim) sed quia notam esse aequis & iniquis nostram amicitiam uolo: quae me ornat iudicij tui testimonio: cum tamen ad iudicium singularis accedat humanitas. Vale. Venetijs.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII

LIBER. QVARTVS

ILLVSTRI. COMITI MICHAELI. TVRRIANO CENETENSI. EPISCOPO

Cenetam. 1

ANGEBAR *animi, nec fieri quidquam posse me uno miserius opinabar: ita multa hoc anno praeter exspectationem, prorsus aduersa meis rationibus, obtigerant: fratris primum amantissimi, deinde filioli suauissimi interitus, uxoris morbus, inualetudo mea, rei familiaris incommoda. quam facile, nullo paene strepitu, rerum mearum conuersus orbis est. de fratre, & filio iam fero moderatius; uel quod, ut solet, medetur dies; uel quia, quod aeterna lege Deus constituit, id abrogare uelle non solum iniustitiae, uerum etiam imprudentiae uidetur esse. uxor conualuit: ego satis firmus. domestica uero damna, quae sarciri uix umquam arbitrabar posse, facile compensat amor in me tuus; cuius mihi recordatio molestias omnes diluit; quandoquidem uis me ad omnes casus (recordor enim tua uerba) subsidium in tua benignitate maximum constituere. itaque leuatus a te grauissimis curis, premi iam onere officij me sentio: in quo sustinendo uiribus enitar*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cunctis & animi, & ingenij: tantum ne? immo etiam ijs, quas beneuolentia erga te nostra, & singularis addet obseruantia. quid porro tam difficile, aut tam amplum est, quod incitata studio uoluntas non assequatur? uerumtamen in hac re sentio esse haud paullo difficilius mihi satisfacere, quam tibi. te enim nihil in conferendo beneficio spectare praeter ipsam uirtutem, quae suis gaudet ac fruitur bonis, nihil extrinsecus assumit, satis mihi multo antea persuasum est; praeterea nulla re indigere, non gloria, qua iampridem abundas, non diuitijs, quas & possides iam, & contemnis. ego uero, qui & ante annos sex, quo te primum die sum allocutus, eo ipso die benignitatis tuae praestantiam non uulgari munere sum expertus; & nunc ab eadem benignitate multo etiam maiora, te iubente, cogor exspectare; prorsus ancipiti cura distrahor, qui neque gratiam tibi umquam referre, neque nuda uoluntate contentus esse possim. Succurunt enim multa, quae libenter cogitem: primum, humanitas tua, qua me semper complexus es; deinde liberalitas, qua subleuasti; postremo consolatio illa, Christianae pietatis, & sapientiae plenissima, qua me quidem proximo Quinctili mense, cum ad te honoris caussa Cenetam accessissem, afflictum erexisti. atque haec quibus meis erga te officijs? nullis omnino, salutatione excepta, quae ipsa mihi tum utilis ex prudentia, atque eruditione tua, tum etiam ex dignitate perhonorifica fuit. Quae cum omnia colligo; eximiam

istam,

istam, planeq. diuinam beneficentiam, insitam tibi, uel potius ingeneratam a natura, auctam doctrina, usu confirmatam, atque perfectam, satis admirari non possum. Et simul ad quosdam, opibus affluentes, multis imperantes nationibus, cogitationem conuertens, doleo uicem bonarum artium, quae deserantur ab iis, quorum patrocinio si uterentur, fructum retribuerent eum, qui est omnibus imperiis anteponendus. quid enim est immortalitate praestantius? quis autem eam, nisi beneficio litterarum, consequitur? laterent in tenebris, obruti uetustate, Caesares, Alexandri, plane omnis antiquitas, nisi rerum praeclarissime gestarum, quas cum audimus, imitandi cupiditate accendimur, testem haberemus historiam. Quo magis tibi gratulor, Antistes, & idem Princeps egregie, qui hanc uerae laudis paene uacuam hodie possessionem tam libenter occupes, ueteremq. maiorum tuorum de omnibus bene merendi consuetudinem, nulla prorsus tuarum fortunarum ratione habita, constantissime retineas. Quod uero istam uirtutem multis praeterea uirtutibus, usu rerum maximarum, prudentia, doctrina, eloquentia, maxime uero humanitate cumulas, atque exornas: iccirco & antea Romae, atque in tuis legationibus, Ecclesiae caussa susceptis, magnificentissime gestis, & nunc in urbe tua, quam diuino simul, & humano iure temperas, concursus ad te quotidie fiunt optimorum uirorum, & eorum maxime, qui aut ipsi ingenio, litterisq. praestant,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

aut ſaltem de ingeniorum litterarumq. praeſtantia iudicare poſſum. in quo ſaepe fortunam accuſo, quae mihi facultatem ueniendi ad te, quod eram hac aeſtate pollicitus, & cupio uehementer, adhuc quidem eripiat. quod cum licebit, accurram. quid enim iſta amoenitate iucundius, iſto caelo ſalubrius? quid porro ad beate uiuendum deeſſe poteſt ei, qui tecum uiuat? cuius in aedibus primum oritur ex tua diſciplina uirtus, deinde excipit uirtutem liberalitas. Hoc igitur, cum per negotia licebit: & utinam mature liceat. interim memoria tui fruar; teque licet hoc terrarum ſpatio diſiunctum, colam ut praeſentem, nec ullum erga te, quod ab homine tui ſtudioſiſſimo poſſit exſpectari, aut officij genus, aut ſtudij praetermittam. Vale. Venetijs.

ANTONIO. VERANTIO EPISCOPO. AGRIENSI

CVM ✤, tui ſtudioſiſſimus, praeclarae non ſolum indolis, ſed iam etiam uirtutis adoleſcens, proxime reuerſus e Pannonia, tuo me nomine ſalutaſſet; atque hoc officium ijs uerbis, quae facile tuum de me iudicium declarabant, ſubſecutus eſſet: cepi ſane uoluptatem incredibilem, nec mediocres habui gratias Deo optimo Max. cui ſoleo, ſi quid optabile contigit, acceptum referre, & a quo, ſi quid contra, ſperare meliora. nec uero tua mibi quidquam amicitia uel ad meam laudem illuſtrius, uel omnino amplius poſſum exiſtimare;

cuius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cuius audio fortunam a multis ita laudari, atque extolli, ut nemo tamen sit, quin fortunae uirtutem anteponat. atque ego te cum ante aliquot annos, commotus fama laudum tuarum, diligere, & obseruare coepissem; animumq. meum probare tibi litteris uehementer uellem: pudor uetuit, non omnino fortasse improbandus; meq. ab hoc deterrere consilio, & quasi reprehendere natura mea maxime semper est uisa. quid? tu ne talem uirum, grauissimarum rerum onera sustinentem, deditum studijs praestantissimarum artium, inani scriptorum genere appelles? reuocabat ratio, & habendam mihi tum dignitatis tuae, tum modestiae meae rationem intelligebam. Sed profecto a rectis mentibus non ambitione, sed officio incensis, diuina numquam benignitas abest. qualem enim ego certe uix umquam sperare ausus essem, ea mihi nunc a te ipso oblata facultas est. cui de mittendo ad me emblemate, elegantissime, &, in quo summam laudem statuo, admodum pie conscripto, uenerit in mentem. quo sum dupliciter affectus officio, laetitia primum ex ipsa re: debet enim iucunda uehementer esse amoris, ac iudicij, a tali praesertim uiro profecta, significatio: deinde molestia quadam, quod, qui humanitate uinci non facile patiar, nunc quidem a te captus, atque oppressus, tantum in hac uirtute, qua nulla magis hominem decet, tibi concedam necesse est, quantum in alijs, quibus te Deus ornauit, & industria tua, minime paucis: quarum fama non Germaniae, aut

Panno-

Pannoniae, continentium regionum, ambitu terminatur, sed Europam, quanta quanta est, ac paene terrarum orbem iam peruolitat uniuersum. uerum tamen, si tibi, magis locorum spatijs disiuncto, singularem animi mei ad te amandum, colendumq. propensionem ostendere minus possum; apud eos saltem, qui meam uocem audiunt, meisq. saepe sermonibus intersunt, tuam doctrinam, eloquentiam, in primis uero puram ab omni labe religionem assidue praedicando profecto ipse mihi aliqua ex parte satisfaciam. nec tamen ita sterilem cognouimus industriam nostram, licet mihi laudem ingenij nullam adscisco, quin ea fructum aliquem, qui ad tuum decus pertineat, nec sine tua gloria peruulgetur, aliquando ferre possit. quod aggrediar ita libenter, & ita studiose curabo, ut euentus futuri laetitiam auide praeripiam, deq. eo, quod nondum praestiti, iam nunc, perinde ac si praestiterim, ipse mihi gratuler. et huius quidem ueluti praedem promissi, meae testem uoluntatis, hanc ad te mittendam epistolam putaui. Vale. Venetijs.

ANDREAE. ZEBRIDOVIO EPISCOPO. CRACOVIENSI 3

VIDE, quae sit uis etiam apud alienos ignotosq. homines uerae solidaeq. uirtutis. Aliquot abhinc annis, cum egregios uiros, qui te non de facie solum, uerum etiam e sermone assiduaq. consuetudine optime nouerant, omnia de te summa praedi-

cantes

cantes audirem, studio tui sum incensus incredibili. nec meam deinde obseruantiam dies exstinxit, aut imminuit, sed auxit potius, ad summumq. perduxit. atque equidem nihil habui antiquius, nihil exspectaui magis, aut obseruaui diligentius, quam ut haec ad te amandum, colendumq. animi mei propensio aliquo tibi non uulgari pateret officio: sed meam exspectationem fefellit euentus, nec ulla umquam satis opportuna uoluntati respondit occasio. nunc igitur, quod mihi a fortuna denegatur, statui a me ipso impetrare. Praeclarum aliquid praestare, dignum uidelicet ea, quam tu sustines, persona, dignum tua uirtute, cupiebam: non licuit: at, quod licet, demus operam, ut id consequamur. licet enim certe studij erga te mei significationem quandam, non expressam omnino, sed quasi leuiter adumbratam, ostendere. & e quercu etiam quandoque exculptum placet, non modo ex ebore, simulacrum. Effigiem domi habeo parentis mei; quem tibi unum, cum familiari olim tuo, & in ore, & in amore esse, homo insigni eruditione, moribusq. sanctissimis, Andreas Patricius non semel affirmauit. eius exemplar uenienti ad te Patricio dedi. Putabis igitur, cum patrem meum quasi praesentem adspicies, agere tecum, ut aditus mihi, & quasi fores aperiantur ad amicitiam tuam. quod si assequor; additum ad fortunas meas ornamenti, commodiq. plurimum existimabo. quid enim speciosius, quid ad laudem praestantius, omnino ue utilius, quam Prin-

cipum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cipum, hoc eſt, tui ſimilium uirorum, frui beneuolentia? atque hoc uideo totum eſſe poſitum in humanitate tua, quam Patricius ferebat in caelum. nam ego quidem nullis plane meritis, animo tamen adhuc te colui. ſed, ut ſpero, merita quoque accedent. conferam enim ingenium ad tuam laudem: & apparebit in tuo nomine, approbante Deo, quo nihil abnuente perficitur, opus aliquod induſtriae noſtrae, eiuſmodi fortaſſe, (certe hoc enitemur) quod poſteritas haud omnino contemnat. Vale. Venetijs.

PETRO. MISCOVIO SARMATARVM. REGI CONSILIARIO 4

AMO ualde probitatem, &, ſecundum eam, eloquentiam, non quae uerba tantum colligit, & inani uocum ſonitu auribus obſtrepit, ſed quae maxime rem continet, ſeq. ipſa non minus grauitate ſententiarum, quam elegantia uerborum & ſplendore commendat. haec te audio ſimul expetere, Petre Miſcoui, expetere autem? immo iam eſſe conſecutum. quibus ornamentis magnum te eſſe, atque illuſtrem apud homines uere ſapientes exiſtima, ſic inquam, ut illa, quae plerique, quaſi ſola bona, ſpecie decepti admirantur, quae ipſa quoque in te non mediocria ſunt, opes, auctoritas, amicitia clarorum uirorum, addo etiam gratiam apud Regem omnium potentiſſimum, nullo pacto conferenda uideantur. nam haec licet aliquando uirtutem conſe-

quantur,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quantur, ut in te ipso contigit, minime tamen ipsa uirtutem indicant, neque semper ad laudabilia studia, tamquam ad caussas euenta, referuntur. qui uero pietatem, qui iustiam colit, qui & ingenio ualet, &, qua ualet, ad res egregias, maximeq. ad instructam praeclaris doctrinis eloquentiam totus incumbit: hunc uere se ipsum, quod esse difficillimum constat, ac sua bona nosse, hunc optime exercere instrumenta illa, quibus homines brutis animantibus praestant, mentem, atque rationem, hunc denique gloria dignum immortali, dignum qui feratur in oculis, ornetur laudibus, nemo omnium hominum, nisi qui hominis nomine indignus haberi uelit, umquam negabit. quod ego cum a prima pueritia, domestico patris instituto, natura etiam quasi suadente, sensissem, confirmatus postea magnopere sum clarorum uirorum exemplo: nec uenit umquam in mentem, quod ita senserim, paenitere: laetatus etiam ualde sum, ac laetor equidem nunc eo magis, quod accedit ad meam sententiam iudicium tuum. in iisdem enim studiis elaboras: eaedem tibi artes curae sunt: quaeq. hinc emanant laudes, eas esse ueras laudes, & earum ita semper florere gloriam existimas, ut numquam exarescat. idem putamus, & idem uterque sequimur, optime Miscoui: sed tua clarior industria hominis in excelso dignitatis gradu constituti; fortasse etiam felicior, quia secunda ingenium fortuna excitat, aduersa debilitat. quam multa enim nobis

bis obstant: quam saepe recta mens, optimorum consiliorum in cursu impedita, cogitur consistere. tibi uero, qui propensam uehementer ad laudabilia quaeque uoluntatem in te laudant, ijdem fluere ex uoluntate omnia confirmant, nullam aduersari, nullam pugnare tecum ex ijs rebus, quae sunt inimicae uirtuti: uersari te assiduum in aula Regis, ipsi Regi carum, summis & infimis iucundum, apud exteras etiam gentes illustrem, ac perhonoratum. quae tibi esse perpetua, maximeq. propria, non solum cupio, communi studiorum caussa, quorum decus tua dignitas auget; sed facile etiam adducor, ut sperem. quidquid enim es, a te ipso es, et ideo tantus, quia talis: nec tu desines umquam esse, qui fuisti: nec ea, quae uirtus constituit, casus euertet. tantum igitur, quod & facis, & facere minimo negotio potes, retine consuetudinem tuam: intuere te ipsum: uitam ante actam imitare. sic augebis quotidie tua merita; & idem quotidie meritorum praemia tuorum sumes a te ipso; eritq. uirtuti merces uirtutis usus; quo nihil esse iucundius, profecto iam sensisti; nihil autem ad memoriae perpetuitatem utilius, docemur exemplis eorum, de quibus post tot saecula litterae loquuntur. Et, quoniam sequitur, atque comitatur, ut umbra corpus, gloria uirtutem; nec te latet, praeceptis imbutum antiquae doctrinae, improbari eos ab excellentibus in philosophia uiris, qui, praeter sua commoda, nihil spectent, seq. sibi tantum ipsis esse natos arbitrentur:

tur: non dubito, quin statuas, quantumcumque uel habes iam facultatis ad bene merendum, uel in omni tua uita praeclare tibi animi tui bona pepererint, non ad rei domesticae fructum, aut ad angustae benignitatis usum illud esse reuocandum, sed esse totum ad alienas utilitates, maximeq. ad artium liberalium ornamenta quamlatissime porrigendum, atque explicandum. quod si fiat, simul illud fieri necesse est, ut, quamplurimis in tua laude consentientibus, par beneficentiae celebritas nominis, & fama consequatur. Atque ego te ita sentire, proq. tuis opibus iam praestare, non inani aliqua coniectura ductus existimo, aut ideo ad te scribo, ut in tuam gratiam blandae orationis artificio mihi liceat irrepere: sed credidi hominum honestissimorum ac prudentissimorum, istinc ad nos uel studiorum caussa, uel cognoscendae Italiae studio commeantium, testimonijs; maxime uero familiari meo, nihil temere affirmanti, Andreae Patricio: cuius eo pluris iudicium facio, quod egregiam eius doctrinam, id quod perquam raro contigit, adaequat integritas. addebat etiam, quo sum unice delectatus, quodq. mihi, ut uere dicam, huius epistolae caussam attulit, studiosum te esse scriptorum meorum, & mihi aliquid, atque adeo tantum tribuere in Latina lingua, quantum optaui equidem semper, assecutum me esse numquam duxi. nunc, si tu, ista uir auctoritate, isto pondere, ita de me sentis; in dubium paene reuoco iudicium meum; nec me prorsus audeo contemne-

re,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

re, ne a te dissentiam; enitarq. multo etiam, quam antea, diligentius, ut accedam proxime, si ulla ratione potero, quo tu me peruenisse iam existimas; ut aliquando ueritati iure des, quod fortasse nunc humanitati magna ex parte largiris. fateor enim, iudicij de me tui famam mihi esse periucundam: quid oneris tamen eadem imponat, quoq. redigar necessitatis, intelligo. latere nullo modo potest, quem clari uiri testimonium indicat: nec me iam ad uigilantiam, omnium scientiarum parentem, laudis cupiditas magis, quam infamiae metus impellit. quae licet perdifficilis, admodumq. dura uideatur esse condicio, tamen, quia gratus, hoc est uir bonus esse uolo, amplector libenter officium tuum, ab excelso quodam animo, liberaliq. profectum: quod si compensare meis officijs non potero, memoria tuebor, & prosequar etiam laudibus, quam diu uita fruar: ut ex optima saltem uoluntate, quae boni, & sapientes uiri metiri beneficia consueuerunt, aliquam tibi relatam esse gratiam existimes. Vale.

IO. VINCENTIO. PINELLO
Patauium.

5

MAGNA fuit, atque etiam nunc inter homines est de genere uitae controuersia: cum alios ita doctrinarum cognitio delectet, ut ab agendis rebus abhorreant; alij, non sibi tantum, uerum & amicis, & patriae, planeq. omnibus hominibus, homines esse natos, existiment: ex quo sequitur, ut scien-

tiarum

dem facile possis, quandocumque libuerit, recognoscere, uel, si qua restant, quasi racemos aliquos confecta uindemia colligere. non enim te arbitror studiorum tuorum elegantiam ineptissimis, planeq. barbaris quorundam scriptis inquinare uelle: quae cum immensa sint, pleraque tamen inania, laboris & molestiae plurimum, utilitatis, & oblectamenti minimum habent. Interim, ut facis, Graeca cum Latinis, & eloquentiam cum philosophia coniunge: ut, politioris doctrinae copijs instructus, remissiora etiam studia colentibus aliquando satisfacias. non enim uiuimus omnes in Atticis gymnasiis: nec ubique de rerum caussis quaestio est: &, quibus contemplatio naturae uehementer placet, ijsdem tamen animi caussa tamquam in hortos Musarum diuertere non iniucundum est. qua de re quia nonnumquam inter nos locuti sumus, &, ut spero, breui colloquemur, nihil addam, te praesertium, quod facile intellexerim, meam sententiam comprobante. cuius consilij, non dubito, quin maiorem quotidie uoluptatem capias. Ego hic, genere uitae molestissimo, quas Patauij utiliter satis, iucunde quidem certe in libris, & in tuis tuorumq. familiarium sermonibus traducebam, horas perdo. itaque, cum primum domesticas tricas, quibus teneor inuitus, expediero, aduolabo istuc, sitiens uestrae consuetudinis; qua si frui perpetuo liceat, beatissime uiuerem. Interim amorem mihi tuum, cuius equidem memoria ualde recreor, cupio conserues, et, si tua patitur humanitas,

etiam rogo. Vale, & ✻ familiarem tuum, cuius doctrinam, & ingenium in Lucretiana interpretatione mirum in modum probo, saluta meis uerbis. Venetijs.

VIDO. PANCIROLO Patauium. 6

Cvm alia me in ista urbe, quam tu praeter ceteros tua uirtute nobilitas, & ornatissimorum iuuenum coetu frequentas, oblectare uehementer soleant: tum nihil est, aut esse omnino potest, ✻ quotidiana consuetudine, iucundius: non solum, quia probitate, modestia, morum elegantia, omnibus denique animi bonis excellit: sed etiam, quia paucorum annorum studio, praestantia uidelicet ingenij, quam ego semper amaui, consecutus est, ut exquisitam, ac uariam sermo illius eruditionem praeseferat, scripta uero ad Ciceronianam eloquentiam sic accedant, ut cum ijs, qui suum nomen hac laude celebrarunt, qui pauci admodum sunt, conferri iure possit, aequalibus uero cunctis facile antecellat. Hunc ego tibi iuuenem, quem olim mihi adolescentulum uir omni laude summus, Reginaldus Polus Cardinalis, magnarum uirtutum indole commotus, accuratissime commendauit, etsi necesse non arbitror, commendo tamen eo studio, quod quia uerbis exprimere mihi non licet, tu quoque, tantum esse, uelim existimes, ut exprimi nullo modo posit. is cum antea philosophiam, praesertim

quae

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quae de Graecis fontibus hauritur, & humanioris doctrinae studia diligenter, eximiaq. cum laude coluit; tum hoc tempore in cognoscendo iure ciuili totus est. qua illum cupiditate quotidie magis incendit admiratio tuae uirtutis, quam in omni fere sermone ad caelum fert, exterisq. etiam gentibus, licet illustrem satis, elegantissimis declarat epistolis. pertinet igitur ad humanitatem tuam, qui te tam ualde amet, tantiq. faciat, eum redamare, eiq. reconditos illos, omnium purissimos, tuae scientiae fontes aperire: pertinet etiam ad fidem, qui se totum in tuam disciplinam tradiderit, opibus eum imperti re ingenij tui, quas ille Regum opibus & sua sponte, & meo iudicio, cui tribuere aliquid uidetur, praestantiores existimat. Haec ad impetrandum magna sunt, praesertim apud optimum uirum, quam in tuis laudibus praecipuam agnoscimus. uerum accedit amor in te meus, qui fraternam necessitudinem aequat. is te rogat, is prensat, quam studiose, quam blande potest, pro ✣ meo: ut eum, quem ego merito eius in oculis fero, tu, quem amicitiae nostrae denegare nihil decet, quando nec studio tuo quidquam abnueret uoluntas mea, omni benignitate complectaris, planeq. in clientelam tuam, atque adeo in sinum aeque ac filium meum, aeque ac me ipsum recipias. quod si feceris; obstringes tibi non uulgari beneficio iuuenem summo loco natum; dignum maioribus suis, qui Pannoniam, ut ego auguror, sua uirtute aliquando Italiam faciet; a me uero gratiam

inibis eam, quae, si quid accedere ad meam in te beneuolentiam potest, quod equidem uix arbitror, id ipsum una possit ad ungere. Vale. Venetijs.

✲, Patauium. 7

O DVLCEM *reditum, o amandas litteras, quae mihi id significant, quod, non modo spe, sed nec suspicione attigeram. sed, quando te ipsum, mi ✲, uidere, quando licebit amplecti? oculos mehercule tuos, dum haec ad te scribo, intueor, indices probi animi tui, indices humanitatis. hoc mihi spectrum fingit amor: (quid enim aliud?) & haec me cogitatio iucunditate perfundit incredibili: quid putas, cum erimus una, dabiturque, ut ille inquit, Veras audire, ac reddere uoces? nemo umquam perinde laetatus est inuento thesauro, ut ego, te reuerso. uideor enim amissum recuperasse: & plane amiseram. nam, etsi reliqueras hic memoriam tuae suauitatis, tuiq. ingenij: tamen, quod attinet ad adspectum, ad consuetudinem, ac sermonem, quibus nobis, tui amantissimis, nihil potest esse optatius, totus abieras. ac uerebar, ne, uel precibus tuorum uictus, uel honorum cupiditate illectus, totum te dederes aulicis muneribus, multa nobis, fortasse etiam litteris, salute dicta. nunc te tuus bonus, tuus, inquam, mihi crede, bonus genius reduxit, sicuti malus abduxerat. quid enim sumus, nisi adsit humanitas, & litterae? quae petuntur in otio, tranquilla mente. otij au-*

tem

tem ubi plus, quam in isto secessu Patauino? nemo quemquam interpellat nolentem: inuitant ad uirtutem, si minus uoce, exemplo certe quamplurimi: patet aditus ad doctores in omni liberalium disciplinarum genere praestantes: quid praeterea? caeli mira clementia: rerum, quibus alimur, suauitas incredibilis, & copia. Haec tibi, optime ✱, iure prima sunt; iure tot montes superasti, tot flumina transiecisti, ut haec dimissa statim repeteres. uiues tibi, solutus ab omni cura: uiues Deo, contemptis diuitijs, abiecta illa gloria, quam falsa prorsus, & inanis honorum species ostentat. quod nisi Deo uiueres, nec tibi certe posses uiuere. in illo enim uno uera, ac solida uirtus, haec, quam quaerimus in libris, aut discimus ab hominibus, umbra est. quocirca hortor equidem te, ut libros euoluas accurate, ut magistris assidue operam des: sed minimum in utrisque pone, nisi tua studia diuino cum amore coniungas. Atque haec me scribentem magnopere delectant; tibi non puto fore legenti necessaria; scribo tamen, & quia te mirifice diligo, cupioq. esse, qualem pater filium; & quia commemoratione ipsa rei omnium optimae, ac praeclarissimae afficior sic, ut nullam ex ullo sermone, aut ex ulla cogitatione maiorem hauriam uoluptatem. nec tu debes officium meum aspernari, aut in deteriorem partem trahere, si tibi, etiam rectissime uiuenti, (sic enim existimo, planeq. mihi persuasi) constantiam laudo. lubrica est enim adole-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ſcentiae uia: labuntur multi, cum aliquantum iam proceſſerint: curſum uero conficit is, qui nititur optimis cogitationibus, ducemq. ſequitur eum, qui numquam errat, communem humani generis parentem; qui tibi omnia bona pollicetur, & dabit, quae nec ab Imperatore tuo ſperare, nec ab ullo Rege licet. De Epiſcopo Agrienſi, agnoſco tuam in me beneuolentiam. cui de emblemate gratias agam. Mariani Lezentij, iuuenis ornatiſsimi, & Andreae Patricij, contubernalis tui, talem in me animum amplector: quos cupio a te meo nomine ſalutari, itemq. Polonos ceteros familiares tuos, quorum nobilitas, &, ut audio, uirtus Patauinum gymnaſium illuſtrat. Vale; &, quando nos adſpectu tuo priuas, minue ſaltem litteris, non hac recentiore Italica, ſed illa uetere, omnium elegantiſsima, Romana lingua ſcriptis, deſiderium noſtrum.

EIDEM, Patauium. 8

OPTIME ✻, quid tibi, obſecro, in mentem uenit? noſtra ne imagine tuum putas cubiculum ornari poſſe? pudet me ſtudij tui: & erubui, mihi crede, cum hanc partem legerem litterarum tuarum. nec tamen, quia tuam facile cupiditatem intelligo, deeſſe tibi poſſum: & coepta res eſt, & agitur, ut uideo, ſatis diligenter: quae cum erit abſoluta, mittetur ilico ad te. ac uellem, poſſet artifex eodem penicillo animum in te meum una cum uultu exprimere: non dubitarem, quin hanc tu multo

magis

magis imaginem diligeres. non necesse est, inquies. libenter credo: et, quod ita sit, acceptum refero tuae humanitati; quae mihi a te impetrat id, quod meritis, aut officijs consequi nondum potui. His diebus facultatem ad te scribendi permolestae occupationes eripuerunt. ignosce: et puta, numquam abduci meam ab officio uoluntatem, licet opera non exstet. Heri adijt ad me contubernalis tuus Stanislaus Fogeluetrius Cracouiensis. probum adolescentem, praeditumq. litteris, et tua plane consuetudine dignum e sermone iudicaui. amanter illum excepi, ut natura mea fert; iucunde non potui, quia ualetudo non concedit. cuius beneuolentiam si, te, ut arbitror, conciliante, sum adeptus: peto a te, mihi ut eam conserues. & omnino, quicumque a te diliguntur, eosdem mihi cupio mutua beneuolentia coniungi. Epistolam ad Episcopum Agriensem, quando interdiu otij nihil suppetit, dictaui ante lucem amanuensi meo. eam ad te mitto. Signum tuum, cum legeris, imprime. De gentilibus tuis, negotium dedi, & curabitur diligenter. Vale.

EIDEM, Pataulum. 9

VIDEO *te in iungendis amicitijs praeclarum artificem esse: uerum caue, ne quid alterutra de parte promittas, quod praestari uix possit. aut, si promittes, ipse ne spondeas, ne quando praeter opinionem cogaris dependere. de me ipso loquor: quem tu si putas esse, qui non sum; quod ad me attinet, facile pa-*

le patior: fruatur hoc amicitia nostra priuilegio, ut inter nos omnia liceant: sed uereor, ne tua apud alios praedicatio plus nobis imponat oneris, quam sustinere possimus. Patricio tuo scripsi, multis districtus negotijs: & eram animo conturbatior, accepto nuncio de fratris mei summa corporis, aliqua etiam mentis inualetudine. Gentiles tui latent adhuc: eruentur aliquando, si qui sunt: curat enim homo tum mei cupidus, tum ad hoc diligentiae genus uehementer aptus. De libris, putabam e silentio meo te conijcere, nihil esse: sed, quando appellas crebro, scies nondum neque ad Iunctas, neque ad aliū quemquam peruenisse. tu uide, cui rem commiseris; & urge litteris, ut sine mora mittantur. Imago coloratur, designatione iam perfecta. ueritatem, nisi fallor, egregie simulatam dices. Vale.

EIDEM, Patauium. 10

AMO te, quod uerecunde petis: sed istam posthac uerecundiam abijce, obsecro, si quid aliquando mecum ages. nescis, apud me quo loco sis, aut quo ego apud te esse cupiam: quod si nescis, aut etiam, si dubitas; iniuriam facis utrique nostrum. Scripsi ad Sophianum, libenter equidem tua caussa, sed inuitus ea gratia, quod laborantem, ut audio, graui morbo, uexari tuo studio nollem. Equidem discrucior, cum ita affectum audio probum iuuenem, mihi amicissimum, Graecarum litterarum scientia sine dubio singularem. sed, quia te fero in oculis,

culis, idq. ſane tuo merito, litteras ad eum conſcripſi; quas in hunc faſciculum coniectas cum legeris, ſi reddendas non putabis, conſcindes. Ego nunc, ſi quid de me ſcire uis, iaceo, corpore ſatis afflictus ob capitis grauedinem, ſed erectus animo propter ſpem, atque adeo exſpectationem uitae laetioris. iam enim didici contemnere, quae amabam antea: qua te quoque in ſententia cupio eſſe. Saluta meo nomine contubernales, & amicos tuos. Vale.

EIDEM, Patauium. 11

RESPONDEO *ſerius litteris tuis, impeditus febricula, robuſtioribus haud ualde metuenda; ſed in hac noſtra corporis imbecillitate etiam ea, quae mediocria ſunt, non mediocriter timenda. Locum uidebis in epiſtola ad Patricium, ubi ea, quae mones, interpoſui: de quo quid ſentias, aueo ſcire. Gratias tibi agerem de iſta uoluntate; ſed hoc plane reſpuit amicitia noſtra; nec tuum erga me officium aſſequi umquam poſſit oratio mea. meriti enim loco ſemper apud me fuit bene merendi cupiditas, etiam ſi res, quod ſaepe ſolet accidere, nulla conſequatur. Vale.*

EIDEM, Patauium. 12

QVID *tibi ego praeſtare poſſum de iis, qui fortaſſe nulli ſunt? quaeſitum eſt perdiligenter: nec tamen ullum omnino diligentia fructum tulit. fingere tibi eos ex argilla poſſumus, animare non poſſumus.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ſumus. quod ſi liceret, fieret, atque adeo factum iam eſſet. nec enim mediocre tuum eſſe ſtudium intelligo: & ego, ut fatear quod res eſt, diligo iſtam in te bonitatem, qui de gentilibus tuis, nulla tuorum commodorum ſpe propoſita, humanitatem modo quandam ſecutus, tantopere labores. certe, qui honoribus, aut diuitijs, aut opinione uirtutis emineant, nulli reperiuntur. quod ſi quos obſcura condicio, aut fortunae tegit humilitas: de ijs quaerendum ne ſit, uideris: me ſi conſulis, omittes. De pictura, lentum negotium: ſed illud te non praeterit, Pictoribus, atque poetis Quidlibet audendi ſemper fuit aeque poteſtas. ita facile mentiuntur uerbis, ut coloribus fallere conſueuerunt. hic, qui rem ſuſcepit, diu me promſſis duxit, uarias nectendo cauſſas, ut ei culpam largirer ignauiae. nunc imbres accuſat, quod recentes colores minime patiantur exſitcari. hoc puto uerum, illa non puto, concedo tamen, ut eo utar facili, & impetrem, quae duo ſimul a nobis exoptantur, feſtinationem cum diligentia. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 13

ITA *mihi optata contingant, ut commentariolo tuo nihil umquam legi eruditius, nihil ſanctius, aut ad retinendum Catholicae religionis cultum accommodatius. itaque, cum in ortu Solis legere coepiſſem, abſolui facile ante horam prandij, opera numquam intermiſſa. ualde enim delectabar ordine,*

ne, ualde etiam genere orationis tuae. res uero ipsa ita me affecit, ut quasi semina quaedam uerae pietatis, quae fructum profecto non mediocrem aliquando ferent, in animo meo reliquisse uideatur. quod quanti esse apud me putas? quanti mehercule immensam auri uim non aestimo. quid enim cum aeterna salute conferatur? quod si meis apud te precibus locum aliquem reliquit humanitas tua: rogo te etiam atque etiam, ut hoc genere scriptorum, quo quidem ad studium summi boni, perpetuaeq. felicitatis mirifice excitor, impertiri me quamsaepissime uelis. quod si feceris; addictum me tibi multis nominibus obstringes eo beneficio, cuius delere memoriam obliuio nulla possit. Quod me reuocas ad consuetudinem tuam: stimulum scilicet currenti. sed, mihi crede, non plane totus abs te discessi; neque te mihi prorsus eripiunt, aut eripient umquam locorum interualla. absens tecum sum, tacitus loquor, & loquentem audio. sic lenitur imagine periucunda desiderium nostrum. quod cum ita sit; opera tamen studiose dabitur, mature ut excurram quo ire necesse est, si meam fidem tueri uolo, & quo tamen, quia disiungor a te, minime libenter eo. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 14

CVM de tua ualetudine sollicitus essem, curam auxit filioli morbus, quo etiam nunc laborat, nec saltis explorata salute. me quoque leuiter febri-

cula

cula tentauit, qua triduo ſum, ſine medicorum interuentu, temperata dumtaxat uictus ratione, liberatus. Nunc expediendis negotijs operam do, ut, ſi amicus noſter, bonarum artium patronus, ſummum illum dignitatis apicem attigerit, quamprimum poſſimus accurrere. ſaepe enim & litteris, & praeſenti ſermone, cupere ſe conſultum rationibus meis, amantiſſime declarauit. mihi autem omnia ſunt in eo, ut otio litterato frui liceat, nulla rerum domeſticarum cura interpellante. quod ſi aſſequimur; ualeat ambitio; uiuemus nobis, & Muſis, et eo quidem animo, ut omnia referamus ad Deum, a quo uno felicitas uera pendet: quod idem tibi uideri, ex tuis litteris facile conijcio. Miro teneor deſiderio ueniendi ad te: ſed hanc facultatem multa eripiunt, praeſertim aeger filius, quem tibi, & pro noſtra amicitia, & pro noua coniunctione eſſe cariſſimum, plane mihi perſuadeo. te quidem a morbo confirmatum ſi audiero, aequiore animo domeſtica patiar incommoda. itaque dabis hoc amori noſtro, quem tua uirtus peperit, alit humanitas, atque auget, ut noſtra etiam cauſſa tuam ualetudinem ſtudioſiſſime cures. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 15

SILENTII mei cauſſam ex ijs litteris, quas heri ad te ſcripſi, quas hodie mane puto tibi eſſe redditas, iam cognouiſti. quod niſi ita declaraſſem; tamen mihi dubium non eſt, quin tu pro ſingulari

gulari tua sapientia & humanitate de mea meorumq. ualetudine conijceres. quid enim aliud me a scribendo abduceret? quo equidem nihil facio libentius: idq. tibi, si praesenti fortasse non potui, absenti certe probabo. Tuum aduentum auide exspecto: cuius mihi significatio tum eo nomine gratissima, quia te uidebo, tum eo gratior fuit, quod optime te ualere, etsi tu de eo nihil significes, facile tamen possum intelligere. quod si ita est, opto perpetuum esse: &, quod opto, id etiam ut sperem, facit continentia tua, quam ego in uictu (plane loquor, ut sentio) ualde sum admiratus, & conor etiam imitari. Rerum Romanarum, Pontifice mortuo, conuersus orbis est. itaque, qui decesserant, omnes ad urbem redeunt. pecuniae pro Maecenate illo, ut affertur ad nos, libentius quam pro ceteris, deponuntur: & ad eum denique, fore suspicor, ut omnium Cardinalium uoluntates inclinent. uir optimus est, egregie litteris excultus, ingenio miti, &, quod caput est, cum factiones duae dicantur esse, aequus in utramque. primum contendetur acerrime, quid mirum? Neque enim, ut ait poeta ille summus inter nostros, leuia, aut ludicra petuntur Praemia. & scis, omnes homines, quod maxime cupiunt, itidem facile adduci ut maxime sperent. ergo multis quasi aleam iacere, & fortunam placebit experiri. quid euenturum sit, & quid magis expediat, uni Deo patet. certe, nisi firmioribus, quam antea, praesidijs muniamur; prauarum opinionum in-

cursu

cursu uinea Domini dissipabitur. quod te quoque & suspicari, quia prudentia excellis, & metuere uehementer, quia pietatem diligis, aliquando in nostris sermonibus cognoui. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 16

Cvm de tuo reditu ex tuis, amicorumq. litteris cognouissem; perfusus uoluptate sum prorsus incredibili. subuerebar enim, ne te patria tua, experta iam in magnis rebus & animi, & ingenij tui praestantiam, abesse diutius minime pateretur. etiam illud occurrebat, ne te iam satietas Italiae cepisset. multa cogitabam, ut amor est, quae cupiebam esse falsa, & fuisse ualde nunc laetor. capio tamen hanc in iucunditate molestiam, quod ad te quamprimum accurrere non licet. nam, ut omittam de uxore, cui deesse non possum aegrotanti; confirmare studeo res domesticas, quae uacillant satis absente me. cum enim, referre me totum ad litteras, quarum est mihi consuetudo iucundissima, plane deliberatum sit: prius haec, quae ad alendam familiam pertinent, ita constituam necesse est, ne quando me, quod antea seape contigit, de medio studiorum cursu reuocare posint. iam ego in meis consilijs, optime ✣, ambitionem coepi excludere. uideo res humanas sursum deorsum ferri, numquam consistere: celeriter omnia fluere, & exstingui, praeter bonam famam, ad quam omnes peruenire cupiunt, sed ignoratione uiarum plerique aberrant. non enim in opibus,

pibus, aut magistratibus, Regum ne aulis uerum decus habitat. petendum aliunde est, a rectis cogitationibus, honestis laboribus, studio, & exercitatione uirtutis. haec mihi in animo sunt: quae si colam arbitratu meo, multa consequar. primum, ab ijs negotijs, quae mihi negotium facessunt, uacabo prorsus: deinde, (ne me putes desidiae caussa otium cogitare) scribam aliquid quotidie; quo nihil soleo, ubi curarum expers animus est, facere libentius: denique, etiam posteris fructum fortasse aliquem pariet industria nostra. Quid relinques, dicet aliquis, liberis tuis? Non exiguum patrimonium, imitationem mei, & aliquam, ut spero, uirtutis hereditatem, eadem scilicet, quae reliquit mihi pater meus. Non abundabunt. Nec id postulo, nec illi, si sapient, postulabunt. modica poscit, ut honeste, idest feliciter uiuatur, hominis natura: reliqua sunt instrumenta nequitiae. Cupio tibi, mi ✤, qui aetatem tuam prudentia anteis, probari meum sensum: cupio meum iudicium tua sententia confirmari. quamquam quid exspecto? index animi sermo est. porro in sermonibus quotidianis quid tu habes in ore, quid extollis, praeter studia doctrinae? quae te uideo, cum tecum loquor, uel cum tua scripta lego, tractasse diligenter. uerumtamen hoc ipsum, quod habeo satis exploratum, mecum te sentire, si significabis, pergratum erit. Ego, nisi occupationibus premerer assiduis, quas animo potius, quam corporis uiribus sustineo, explerem te crebritate litte-

rarum. uerum ne ſic quidem, pro tuis in me officijs patiar in hoc genere prorſus abs te requiri ſtudium meum. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 17

VOBISCVM *ut agatur, ſcire cupio, Patauij commorantibus. nos hic languemus, afflicti caloribus perpetuis, quibus equidem grauiores non memini. uxor mea nondum ex puerperio conualuit: infans belliſſime habet, & incipit iam blandientibus arridere. quid quaeris? admodum ſcitus eſt: quodq. amare ſolemus in pueris, hilaritatis habet multum. De tuo aduentu, ſuadeo conſilium mutes, neque te iſtinc, furente Canicula, aeſtu non ferendo commoueas, faceres enim ualetudinis incommodo: ac, ſi ualetudo, ſtudia tamen tua non ferrent. uerum hoc prudentiae tuae totum ſit, in qua tibi neminem antepono. ego, pro mea in te ſingulari beneuolentia, non modo quid uellem, uerum etiam quid ſentirem, teſtatum eſſe uolui. Ariſtotelem cum Cicerone mitto, utrumque ſatis apte compactos ab artifice perito. uideo, quid agas. inanem eloquentiam contemnis; & indiſertam philoſophiam non amas: utramque uis coniungere, ut miſceas, quod ait poeta Venuſinus, utile dulci. quo minus me, eadem cogitantem, & receſſum otij cauſſa quaerentem, reprehendere debebis. Vale. Venetijs.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Patauium. 18

VALDE *probo industriam tuam, quam ad ornandum commentario aureolum Demetrij libellum* περὶ τῆς ἑρμηνείας *contulisti: sed antequam institutum absoluas, fore arbitror ut exeat is, quem Petrus Bargaeus, qui Pisanum gymnasium politioris doctrinae professione illustrat, ante aliquot menses, ut audio, confecit. itaque malim ad Diodorum latinitate donandum operam, studiumq. tuum conuertas: ne quod aiunt, actum agas. nam Bargaeo, quem tu fortasse non nosti, nec ingenio, nec doctrina, nec eloquentia quisquam praestat: quodq. paucis admodum contigit, tum oratoria, tum poetica laude pariter excellit. absit igitur omnis aemulatio ab ijs, quos ego unice diligo, & a quibus item diligi me sentio. Calores hic nihil remittunt: feruent omnia. quod nisi terrae, iam perustae, uberrimis imbribus cito madefiant; caritas multarum rerum, & morborum uis ineunte autumno uidetur impendere. Ego, ut anni tempus est, non incommode ualeo: negotia curo: otium, & studia cogito. Kalendarium Romanum uetus, cum opinione mea de ratione ueterum dierum, & necessaria litterarum interpretatione, saepe iam a te rogatum, quia nec ipse habebam, nec reperire facillimum fuit, mitto serius, acceptum a familiari meo, uiro probo, & erudito, Raphaele Cyllenio. describes, & remittes: quoniam, quae sunt olim impressa cum Sigonij fastis, nullum*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ex ijs iampridem uenale superest. in hoc autem, ut aliquid a me praecipuum haberes, itidem ut ego te praecipue diligo, quaedam uidebis immutata, nec, opinor, improbabis. Vale. Venetijs.

Kalendarium, de quo in superiore epistola mentionem fecimus, cum in Orthographiae libro Aldi filij impreßum legatur, uisum fuit hoc in loco omittere: eosque, qui id legere uolent, ad Orthographiam reijcere.

ANDREAE. PATRICIO
Patauium. 19

NAE tu rationem tui indicandi percommodam inijsti. ego enim, non cuiates homines sint, quibus ue terris ac regionibus profecti, sed quibus moribus, quo ingenio, qua doctrina praediti, soleo quaerere: &, ut olim Hannibal, qui hostem feriret, Carthaginiensem sibi fore dicebat, sic ego totum in una uirtute constituo. Epistola tua ita loquitur, ut nullam in te patiatur aut humanitatis, aut doctrinae partem desiderari. itaque ne te posthac Sarmatam potius, quam Romanum, dixeris. tametsi Sarmatia iam ita feritatem, si qua olim fuit, & quaecumque fuit, abiecit, ut ex transalpinis nationibus nulla nunc neque ad litteras, neque ad benignitatem mutuaq. officia dicatur esse propensior. Italia uero nostra, in qua uigebant olim artes bonae, in qua summis ornata praemijs eloquentia primas aliquando partes obtinuit, ita ueterem illam quasi formam uidetur amisisse, uix iam ut agnoscatur. simulacrum dumtaxat aliquod in libris relictum est; cuius excellentem pulchri-

pulchritudinem animo intuentes admiramur, & studemus imitari: praesentem effigiem oculis frustra quaerimus. Tu autem, doctissime Patrici, si qui nunc antiqua Italia digni reperiuntur, qui quam pauci sint, quaq. id accidat culpa, non dubito quin intelligas, his te ut adiungeres, praestantiumq. uirorum numerum augeres, plane mihi, cum tua scripta lego, & cum eos, qui tecum uiuunt, de te loquentes audio, uideris esse consecutus. quo nomine tibi gratulor plurimum, & patriae tuae, in quam referes gloriam, omnibus thesauris, omnibusq. omnium Regum triumphis praeferendam. Ego autem, cuius amicitiam in tuis litteris blanda quadam mearum laudum commemoratione uideris aucupari, cum tua merita, quae ego sentio esse maxima, modeste nimis dissimulas, & extenuas, mea uero nimis liberaliter amplificas, atque extollis, nisi te tam nostri amãtem redamem, nisi multis ornatum uirtutibus omni studio colam, quis me sit inhumanior? quis iudicij magis, aut etiam rationis expers? equidem, quid de te sentiam, quantiq. apud me sis, officijs conabor ostendere: sin, ut mea tenuitas est, hoc praestare non potero; tu tamen, ut spero, de mea uoluntate tibi persuadebis id, quod cupere uideris, te mihi esse, ac semper fore carissimum. in quo profecto, nisi ego meam in amicitijs diligentissime tuendis consuetudinem dediscam, tua te numquam fallet opinio. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Patauium. 20

O PRAECLARAM ὑπόθεσιν, nec uero tuam humilem, aut obscuram orationem; sed erectam pijs affectibus, mirificeq. sententijs, ac uerbis illustratam. nunc demum te, Patrici, uere eum, qui uocaris, agnosco, hoc est plebe seiunctum, quae libenter oculos ad terrena demittit, nihil altum, nihil homine dignum suspicit. nam certe reliqua studia opinione potius, quam re, nituntur, speciem quandam inanem, solidi nihil habent: haec uero, quae te uideo arcte esse complexum, nec, puto, umquam dimittes, aeternam non modo famam, sed salutem quoque pariunt. Agnosco in tuis institutis praeclaram consuetudinem, egregiaq. studia, numquam satis laudati, Cracouiensis Episcopi, Andreae Zebridouij; cuius ex perpetuo multorum annorum conuictu, quotidianis sermonibus, consilijs, probitate, doctrina, quasi diuinis legibus, formasti animum tuum, atque excitasti ad excellentem rerum aeternarum cupiditatem; ut facile constet, cum tua te ad uerum decus natura duceret, doctissimi tamen ac sanctissimi uiri exemplo uehementer esse incitatum. Equidem, ut tibi uehementer gratulor, cuius omnis in amore Dei defixa cogitatio sit: ita, cum in eos intueor, qui falsa rerum imagine decepti, toto pectore contendunt ad ea comparanda, quae saepe molesta possidentibus, interdum etiam perniciosa sunt; misereor, & ingemisco. quod utinam in-

dustriam

dustriam aliquando meam, & , si quod in me est, ingenium simili in argumento liceat exercere. nam nunc quidem uoluntas, optima spectans, & in quam debet partem propensa, multis tamen impedita rebus languet. sed speremus. sic enim nihil difficile, si consenserit Deus; ut nihil facile, si abnuerit. is porro, cum abesse putatur longius, & destituisse nos in medijs calamitatibus, tum adest proximus inscientibus, & ereptos ex miserrimo statu collocat in solio regum. Haec ego saepe mecum solatij caussa, quo saepe indigeo: & capio uoluptatem, quod epistolae quasi allocutio tulit, ut eadem tecum. Remitto orationem. lege amicis tuis, & quam potes multis communica; ut recte sentientes confirmentur; si qui autem ab optima caussa desciuerunt, ad sanitatem traducantur. Vale, & ✲ contubernalem tuum, summi adolescentem ingenij, meo nomine saluere iubeas.

✲, Patauium. 21

AMO ueritatem, deinde me ipsum. illam spectare antea omnia soleo, mihi autem libenter quidem, quatenus tamen liceat indulgere, itaque nec accipere debeo, quas in me laudes contulisti, nec, ut ingenue confitear, reijcere plane possum. nam bonis uiris, artiumq. liberalium scientia claris, equidem placere uelim, cum eo tamen, ut nolim quemquam nimis esse in mea laude liberalem. tu autem in tuis litteris ea mihi tribuis, quae non mo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

do si agnoscam, sed propemodum si optem, modeste parum agere mihi uidear. At Muretus ita sentit. Vtinam quidem: sed officium potius, quam sententiam, esse puto. quis enim me minus ignorat? qui, quam diu Venetijs fuit, uel mecum habitauerit, uel mea consuetudine frequenter admodum sit usus. nec is est, quem iudicium fallat, praesertim in litteris, quas tractat assidue, nouit egregie: uerum ei facile persuadet humanitas, ut iudicium amicitiae largiatur. sed, siue te Mureti oratio, tam honorificam de me opinionem ut susciperes, adduxit, siue mihi hoc abs te, ut tu scribis, mea studia, ut ego sentio, tua bonitas impetrat: persuade tibi, non exiguum me statuere ornamentum in amicitia tua: cum & ipse possideas illas uirtutes, quarum fama beneuolentiam conciliat, nomenq. nostrum, ab interitu uindicatum, cum aeternitate coniungit; & principum uirorum, doctrinaq. praestantium floreas amicitia; quodq. me non leuiter mouet, in Gulielmi Budaei, eruditissimi hominis, ac de litteris optime meriti, contubernio per aliquot annos uixeris. ac uellem mihi parem uoluntati suppetere facultatem. fructum ferres haud mediocrem studij erga me tui: obseruantiae uero in te meae, quam tua uirtus peperit satis esset illustris, ac minime dubia significatio. quod ipsum tamen, ut ut est, fortasse consequar. nam & studio nitar: & ad perficiendi spem plurimum quidem, uelle optima, solet afferre. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

DIONYSIO . LAMBINO

Patauium. 22

NEQVE *negare audeo tibi, homini eruditissimo, cuius ego plurimi semper amicitiam feci; neque, si pollicear, praestare possim id, quod a me petis. premor enim domesticis oneribus, & typographiae cura, sic merhecule, uix ut sustineam. uacuae tantum ab opere mihi relinquuntur horae uespertinae: sed eo tempore, tum defatigatus laboribus, ac fractus, quietem quaero necessariam; tum uero succedit oculorum dolor, isq. ita grauis, non modo ut legere, aut commentari, sed nec domesticos audire sine magna molestia possim. ita nobis traducitur dies, atque adeo noctis maior paene pars. non enim prius hac leuamur capitis grauedine, quam Sol, medio iam Antipodum orbe decurso, incipit ad nos recurrere: et in ortu suo demum ualetudinem mihi, alacritatemq. restituit. quod si respirare aliquando licebit; aures tibi meae patebunt, non in horas modo, sed integros etiam dies. quid enim mihi iucundius, quid etiam utilius, quam tecum de litteris agere, tuaq. maxime tractare scripta; de quibus quid existimem, Muretus noster testis est? nam, cum ad me, octauo, opinor, abhinc anno, in Iudecae suburbano habitantem, ignotum antea de facie, uoluntario adductus officio, adijsses; humanitatem simul & doctrinam tuam eadem hora perspexi. tunc ego te coepi & diligere, & praedicare: nec desinam utrumque facere,*

cere,

cere, quam diuturna mihi dabitur usura uitae: quandoquidem nec tu desines esse tui similis, idest, cum optimus uir, officioq. excellens, tum uero tantus in uirtute, quantum cum egregia natura singularis industria potuit efficere. Interim peto a te, meis ut occupationibus ignoscas, & uoluntatem in te propensam, licet absit res, tamen ames. Vale.

✣, Patauium. 23

NIHIL *mihi pro mea in te beneuolentia, meoq. de te iudicio potuit accidere, quod minus uellem, aut quod minus opinarer, quã id, quod proximis diebus audiui, cũ diceret nescio quis, te perinde, ut solebas, in optimarum artiũ cupiditate uersari, sed languere quotidie magis; adeoq. praeclara illa principia, quae, me quidem saepe, & multũ cohortante, ac monente, posueras, esse labefactata, nihil ut a te eximium, nihil, quod uulgare non sit, exspectari posse uideatur. equidem neque plane credidi, quod a tua consuetudine tam ualde dissentiret: neque tamen plane non esse credendum id existimaui, quod ut accidere possit, cum in aetatem tuã intueor, uerisimile mihi sit. quod si, cõtra quam ego cupio, factum est, ut paullulum te a uirtute disiunxeris, & in dubia, ac praedifficili iuuentutis uia quiddam offenderis; agnosce tuam culpam, & corrige, dum licet. non enim, quae dies confirmauit, facile mutantur. En habes, qui te suo excitet ad uirtutem exemplo, aequalem tuum, exquisiti adolescentem ingenij, Antonium Lauretanum,*

quem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quem debes, cum nobilitate pares, nec naturae, fortunaeq. bonis dissimiles admodum sitis, aequare etiam, aut imitari saltem in studijs artium optimarum. Sin autem est, ut uolumus; & ista, quae de te rumor dissipauit, inania sunt: noli laborare, quid alij loquantur; cogita, quid ipse facias; & a te ipso pende. magna solet esse iucunditas, quae manet ex optima conscientia. hac tu fruere, & perge, ut coepisti, in studijs liberalium disciplinarum: quarum est cum possessio uitae aequalis, tum fructus eiusmodi, ut etiam ad posteros pertineat. Vale.

ROMVLO. CERVINO
Patauium. 24

ITAN *ego tibi ex animo effluxi, ut unam tribus mensibus epistolam ad me dederis? occupatus, inquis, sum. quo in genere? nempe in litteris. num igitur tibi a litteris animum uideris abducere, cum epistolam texis? mihi quidem numquam minus. quin hoc ipsum, quod ego nunc in te desidero, si contemnis; idest si ita legis, ut numquam scribere animum inducas: litterae iacebunt. quod si me a principio rectissime monentem audire uoluisses; teq. si non quotidie, saltem alternis diebus scriptioni dedisses: Dij immortales, quos tu nunc fructus ederes, quam praestantes, quam uberes, quam, & te ipso dignos, & fratre tuo, in omni genere laudis excellentissimo? nunc, quos progressus hac in re fecisti, non ego quidem illos, quasi tardioris ingenij,*

repre-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

reprehendo, neque reprehendere quisquam potest: sed tamen illud, quod ego a te olim exspectaui, maius aliquanto fuit, quam hoc, quod tu nunc praestas. Neque uero id, quo te iampridem sumus hortati, & quo breui esse peruenturum credidimus, eiusmodi est, ut facile quiuis posse consequi uideatur: sed cogita praeclarum fere nihil esse, quod idem difficile non sit: & tamen difficultates omnes ea, quae in praestantibus ingenijs facile exsistit, gloriae cupiditas uincit. cuius rei noli exempla petere ab antiquitate: adspice fratrem tuum; qui, ut Antimacho poetae Plato, sic tibi omnium instar esse potest. num quid igitur illum existimas tantos labores aut suscepturum fuisse, aut, cum suscepisset, ferre potuisse, nisi uerae laudis eum spes aliqua identidem quasi alleuasset? quam quidem spem dum sequitur, uides quo peruenerit. gradum tenet dignitatis, qui est a summo proximus: & de summo quid homines augurentur, intelligis. Perge, mi Romule, ijsdem itineribus ad decus. magna sunt bene agentibus praemia constituta. quam tu facultatem quando habes maximam, noli contemnere; ne paullo post, amissam, frustra queraris. haec enim, quae nunc habemus, quis scit, quam diu simus habituri? uides, ut auolent horae, quaeq. nobis commoda praeterlabentes auferant. Itaque opportunitates, dum adsunt, ita debemus amplecti, quasi non eaedem semper affuturae sint. qua in sententia te quoque existimo esse, cupio quidem certe; ut cum exspectationi

de

de te concitatae, tum fratris tui, summi uiri, laudibus aliquando respondeas. quod facile consequeris, si te ipse colliges, &, quo consilio Patauium accesseris, quam urbem scis habitam semper esse doctrinae domicilium, assidue cogitabis. &, quamquam non dubito, quin memoria bona sis: tamen, quoniam haec posterior epistola tua, quam ad me XV. Kal. misisti, cui ego XIV. respondi, non tam est luculenter scripta, quam uellem, uel potius multo minus, quam uellem; uereor, ne tibi illa, quae ego tecum olim de Latinae linguae obseruatione sum locutus, quaeq. ipse mihi te esse facturum pollicitus es, penitus exciderint: quae, si putas e re tua esse, ut a me iterentur; excurre ad nos, & hoc quidem animo, ut, quam diu Venetijs futurus es, (cupio autem, ut diutissime uelis) apud me diuerseris. Ac noli uereri, ne ego te Patauium crudiorem remittam. non ita de nostris hospitibus male meremur. Cenae erũt, quae te lautitia delectare, non quae copia possint offendere: quae quidem in primis sermone bono, & perfamiliari condientur. quod tu quanti facias, ignoro: ego quidem huic iucunditati nullã antepono. Vale.

VINCENTIO. GILIANO
Venetias. 25

QVAM *multa non modo contra uoluntatem, uerum etiam praeter opinionem homini contingunt. numquam putaui fore, ut humanitatem tuam requirerem. adeo mihi & multa, & perillustria studij*

erga

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

erga me tui dederas argumenta : nunc, alijs me quotidie ſalutantibus, aut certe conſolatorias in meo caſu, opemq. pollicentes, litteras mittentibus, ipſe tamen neque ſcribis quidquam, neque mecum habendi ſermonis facultatem quaeris. quod uiris nobiliſſimis conceſſi, tibi, pro multis ingenij tui ſuauitatibus, proq. noſtra non nuper inſtituta, ſed iam inueterata neceſsitudine numquam denegaſſem. Optaui, inquies; ſed optanti pudor obſtitit. Agnoſco modeſtiam tuam, nec mediocriter probo : uerumtamen decet aliqua ortam a uirtute amicitiam confidentia. Erant autem, cur me conuentum cuperes cauſſae minime uulgares; primum Iaſonis mei de Nores, uiri omnium, quos ego in uita nouerim, optimi, atque humaniſsimi, reditus in hanc urbem, deinde Dauilae noſtri, quem ego quanti faciam, & tu, & omnes paene iam norunt, aegrotatio: quae cum heſterno die cognouerim; cupio tamen certius abs te aliquid ſignificari. uarie enim afficior, & amiciſsimi hominis aduentu; cuius in conſuetudine plurimam mihi ſtatuo iucunditatem; & eius uiri morbo, cui debere omnia uideor, quia, quod in ipſo fuit, operam dedit, ut me ſibi non exiguo propinquitatis uinculo in perpetuum obſtringeret. neque enim, licet mutuam utriuſque uoluntatem fruſtrata fortuna ſit, iccirco tantam in me beneuolentiae ſignificationem parui pendendam exiſtimo. animus mihi pro re erit: meq. ille ſui memorem beneficij (ſic enim appellare debeo) aliquando ſentiet. Haec ſunt,

mi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mi ✠, cur te uelim. accedit illud. Affines suos Cardinalis Carpensis, qui de studijs meis non pessime existimat, cupit elegantibus litteris expoliri. optima condicio, nec minus honorifica. itaque statim de te cogitaui; quem excultum liberali doctrina, moribus emendatis, comem, & facilem in conuictu cognoui. nec tamen audeo sperare. urbis enim Venetae tranquillitatem nimis amas, & otio libenter frueris erudito. sed, si a te non impetro; odorare saltem, & indaga, si quem eo loco dignum alicunde licet eruere. inibitur a Cardinali gratia non uulgaris. de quo tibi hoc affirmo, patronum esse bonarum artium his perditis temporibus prope singularem: qui si, ut augurantur plurimi, ad illa summa peruenerit; redibunt, mihi crede, aurea tempora, & debita litteris aliquando praemia persoluentur. Vale.

FRANCISCO. MORANDO Veronam. 26

ITA ualeam, itaq. tecum uiuam, quod utrumque pariter exopto, ut cydonite tua nihil adhuc gustaui suauius, uersibus autem, quos una misisti, nihil umquam legi purius, nihil ornatius. quare gratiam habeo tibi quidem, ut debeo, maximam, aliquam tamen etiam imperito artifici superioris anni, cuius culpam, de qua tecum eram questus, lucro meo non mediocri tua compensauit humanitas. quod si artifex idem est, quemadmodum uerba tua signi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ficant: non ab eius ingenio, sed ab amore in me tuo nouum genus artificij, noua fluxit industria. itaque magnam ad officia erga me tua quotidie fieri accessionem intelligo. ex quo uoluptatem equidem capio tantam, quantam eius, qui doctrina, ingenio, omni denique laude libero homine digna excellat, perspecta beneuolentia afferre maximam potest: uerumtamen, quia me prorsus omnis in summa remunerandi uoluntate facultas deficit, angor nonnumquam intimis sensibus, & iniucunde uiuo. sed neque futurum despero, ut, quo in te sum animo, re ipsa aliquando perspicias: &, si parum optatis meis, ut fere consueuit, fortuna responderit, memoria saltem, perpetuoq. erga te studio, non officijs modo erga me tuis, sed uirtutibus etiam eximijs debito, cumulate mihi satisfaciam. De tua ualetudine, quae mihi perinde ac mea curae est, a patre tuo, prudenti uiro, quae cupiebam, fere cognoui: de studijs, ex te ipso, idest ex litteris tuis, quarum elegantia mirifice delector, aliquid cupio scire. Orationem in funere habitam doctissimi, ac nobilissimi hominis Ludouici Nogarolae, cuius obitu non mediocriter dolui, audio laudari. sunt etiam, qui tuam existiment. quod libenter credo: sic enim faueo tuae gloriae, ut fratribus fortasse tuis, praeterea quidem concedam nemini. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

LAEVINO . TORRENTIO Leodium. 27

PVTO tibi molestum iam esse silentium meum: at mihi silentij caussa longe molestior. nam toto fere biennio neque corpori ualetudo, nec animo quies contigit. ita, qui absentes amicos litteris saltem colere consueui, iucundissimam mihi consuetudinem intermittere, & in officij cursu languere sum coactus. quod si secus existimas; nec tibi mea fidem facit affirmatio: testes habeo studij erga te mei non equidem ualde locupletes, sed eos tamen, quibus tu libenter credas, probos uiros, communes amicos: a quibus & quaesitum est aliquando, me mandante, de tuo statu; &, cum id, quod auebam maxime, cognouissem, esse te in oculis Leodiensi Episcopo optimo, eidemq. Principi eximio, auctum esse commodis, ornatum dignitate; factum est, quod ignorare te arbitror, ut leuationem malorum meorum in tuis bonis aliquam inuenerim. Atque equidem reuocare me ad institutum meum, & aliquid ad te scribere cogitabam, cum tuae me litterae oppresserunt, quibus commendas mihi modestissimos, & summae spei adolescentes, Ioannis Cauchi filios, doctissimi & ingeniosissimi hominis, ut equidem sentio, tuo primum testimonio, deinde scriptis illius; quae qui legerit, nullius praeterea testimonium requirat. quo libentius operam meam filijs eius & pollicitus sum, & detuli. qui cum ad me adeunt, te

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ſimul intueor, & impellor magis ad omnem humanitatem memoria tui: nec poteſt eſſe quidquam iucundius, quam ut eorum ſtudijs, commodisq. ſeruiam: &, ſi praeſtabo aliquid, ita laetabor, quaſi beneficium acceperim in officio meo. Erat in ijſdem litteris tacita quaedam admonitio promiſſorum meorum: quae ſi non perſoluo; mihi crede, tanti uiri uirtute, tanti Principis dignitate deterreor. nam, ut egregium aliquid moliamur, conſequi tamen neque per ingenij noſtri tenuitatem, neque per fortunam licet. hanc excuſationem probari a te cupio, nec omnino deſpero: ſin urgere pergis, auctore te aggrediar, utcumque cadat. poteſt enim fieri, ut, quemadmodum multa, contra quam ſperamus, item hoc fortaſſe, contra quam timemus, eueniat. quod ſi quid offenderimus; primum, illud fore non dubito, tua nos ut ſubleuet auctoritas; deinde, te ipſo culpae ſocio, feram leuius. haec mihi cautio placet, utinam tibi; ſed, ſi mihi in amore reſpondes, tibi quoque: de quo tuas litteras exſpecto. Vale. Venetijs.

LAVRENTIO. GAMBARAE Patauium. 28

BASILII Zanchi, poetae ſummi, hominisq. non uulgariter eruditi, miſerabilis & indigniſſimus interitus hilaritatem mihi prorſus omnem eripuit. quem enim donare ſummis praemijs

ob excellentem uirtutem, decorare honoribus ob singularem integritatem, atque innocentiam aequum fuit; eum tam ignominiose uexatum, tam acerbe, tam crudeliter exstinctum, quis non ferat iniquissime? equidem, ut audiui, etiam dolore tuo uehementer dolui. nam & uixistis una semper coniunctissime, alter alteri egregie carus: & fuit uterque uestrum ad poeticam facultatem natura propensus, ac mire factus, ingenio uero ita pares, ut, cum nemo tam bonus poeta sit, quin uobis primas in componendis uersibus partes tribuat, quam confessionem etiam ab inuitis exprimit poematum comparatio, uter tamen utri praestet, nondum satis iudicare quisquam possit. magnam igitur, planeq. fraternam inter uos tum ingeniorum similitudo, tum studiorum communio beneuolentiam excitarat: nec dubito, quin te, licet humanae condicionis minime rudem, obitus eius ualde perturbarit, animumq. tuum ita deiecerit, ut extolli fortasse ad aequitatem neque celeriter, neque facile possit. quo grauius morte illius afficior: &, ut omnia mente peruestigem, nullam tamen inire doloris alleuandi rationem queo. unica, opinor, illa consolatio superest, quam tibi quoque fore gratissimam scio, ut, si conuictu perpetuo priuamur, tamen inter nos ita crebro colloquamur, ut hanc maeroris acerbitatem, qua pariter affligimur, quotidianae consuetudinis mutuaeq. beneuolentiae suauitate leniamus. quod ut quammaturrime consequamur, tu pro tua, ego

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

pro mea parte diligenter operam dabo. Vale. Venetijs.

NICOLAO. NATHANAELO
Venetias. 29

PERCVLERAT *me grauiter acerbus ille nuncius de naui a piratis abducta, qua uehebatur in Cretam exquisita, multorumq. nummorum bibliotheca parentis tui: cum ex eo casu iacturae plurimum tulisse res & fortunas uestras intelligerem. nunc me prorsus ab eo maerore, quem mihi uestra calamitas attulerat, ad laetitiam incredibilem reuocarunt litterae tuae. scribis enim erudiendi curam adolescentis nobilissimi, Aloysij Mocenici, tibi esse demandatam. in quo sane, pro ea qua te sum complexus beneuolentia, multis nominibus tibi gratulor: primum, quod eum, qui facile possit illustrare disciplinam tuam, excellentis ingenij adolescentem, mirifica, ut audio, uirtutis indole praeditum, sapientiorem etiam, quam aetas ferat, nactus sis: deinde, quod ab eius patre, Leonardo Mocenico, Equite clarissimo, quo nullum in hac urbe uel prudentiae, uel liberalitatis, uel omnium denique uirtutum, quae nobilem uirum deceant, exemplum habemus illustrius, fructum diligentiae tuae minime uulgarem potes exspectare: postremo, quod in ea domo uiues, in qua omnia, uetere maiorum norma, ad honestum, & ad dignitatem referuntur, quo praestantes & usu magnarum rerum,*

&

& doctrina uiri quotidie confluunt, unde prudentiam, unde optime uiuendi rationem petes. Persequi omnia, quae tibi diuina benignitas obtulit, difficile est: sed mihi crede, quem tua caussa uelle, tuisq. fauere commodis non ignoras, nihil isto munere ne fingi quidem a te potuit aut fortunis tuis utilius, aut studijs accommodatius. itaque, si me audies, omnia, quae frustra saepe expetuntur, bona in una Leonardi Mocenici beneuolentia constitues: cuius tibi comparandae caue tempus amittas: confer huc omnem industriam, ut eius filium, tuae diligentiae commissum, in quo pater tali filio iure fixit omnes curas, ita instituas, atque excolas, ut eam laudem, ad quam natus praecipue uidetur, adiuuante illius ingenium studio tuo, breui consequatur. habet autem hoc uirtus, ut, a quibus illam accepimus, eos in omni uita diligere cogamur: & est optandum, ut ab ijs maxime dil gamur, qui non opibus modo ualeant, sed ad benignitatem etiam natura propendeant. quae si in ulla ciuitate, profecto in hac nostra, & si in ulla familia, in ea potissimum, & in eo uiro, cui tuam in re praeclara operam addixisti, summa cognoscitur. Vide igitur, quid susceperis, cuius familiae gloriae seruias, quid fides, quid existimatio tua, quid honor etiam meus quodam modo postulet: qui tibi saepe, nec tamen gratiae caussa, sed adductus iudicio, testimonium impertiui probitatis, & scientiae non modo Graecae, uerum etiam Latinae linguae: quarum alteram magistro patre tuo,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Ioanne Nathanaelo, sacrarum litterarum peritia, uitaeq. innocentia cum antiqua illa Graecia, quam numquam fama deseret, conferendo, alteram non nihil e sermonibus fortasse nostris, e studio quidem tuo, tuisq. uigilijs maxime cognouisti. Haec si tibi omnia, ut spero, ante oculos pones; uinces te ipsum in diligentia; operamq. dabis, ut in familia nobilissima, cuius patrocinio nullum certius ad eas tempo rum procellas, quae humanae uitae impendent, per fugium reperies, egregium uirtutis & industriae tuae monumentum relinquas. Vale.

✣, Patauium. 30

FALSVS *hic etiam de Rainutij Farnesij Cardinalis obitu dissipatus rumor erat: quo sum grauissime commotus. nam in illo uiro, qui se iam inde a puero ad exemplum aui sui, Pauli* III. *Pontificis omnium sapientissimi, totum finxit, non adumbrata, ut in multis, sed expressa signa uirtutis elucent: & nunc, ut audio, suas omnes in Christia nae pietatis cultu cogitationes, curasq. defixit. quo mihi erat, bonisq. omnibus acerbior illa fama, quae multorum sermone, de immaturo, & inopinato illius interitu percrebuerat. angebar etiam fratris eius, eximij uiri, Alexandri Cardinalis nomine: cui multis iam annis eam uiam ingresso, quae ducit ad uerum decus, artiumq. optimarum studia suis opibus hac aetate praeter ceteros fouenti, tantum eripi praesidium, tantum auferri domesticae laudis*

magnope-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

magnopere dolendum uidebatur. Gratulor igitur, illo incolumi, liberalibus disciplinis; gratulor omnibus, qui uirtutem, & probitatem prima ducunt; praecipue uero tibi; quem & Alexandri Farnesii Cardinalis ualde studiosum, & erga sui similes, hoc est erga eos, quibus illa, unde manat honestum, sola placent, praeclare animatum cognoui. refrixit iam, uel plane exstinctus euanuit peruulgatus ille rumor; uiuit, & ualet, cui lacrymas tamquam mortuo dedimus; quem, si fieri posset, immortalem esse omnes cuperent. Te quoque bene firmum esse, & ex illo ualetudinis incommodo emersisse, represso iam sanguine, qui tibi ex oculo dextro multus effluxerat, mirabiliter gaudeo. de quo mihi cum narraret familiaris tuus, prima statim auditione sum percussus: postea, cum idem reliqua persequeretur, animum recepi, & ab omni metu, curaq. respiraui. huius morbi caussam non dubito quin medici, quos habes istic scientia instructissimos, usu peritissimos, in studia conferant. quod si ita est; remoue, obsecro te, libros omnes ab oculis tuis. nam, donec eos uideris, certo scio, quod mihi saepe contigit aegrotanti, temperare tibi non poteris. Vale.

EIDEM, Patauium. 31

NARRO *tibi: iam non amo uerecundiam. cum enim mihi potius nihil esset, quam ut filium meum (libet enim de mare ominari) ad sacram baptismatis aquam susciperes: tamen, dum obsequor*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

pudori meo, nec te talem uirum, maximarum rerum occupatione distentum, appellare audeo, commisi imprudens, ut officij laudem ipse praeriperes. in quo sane & peccasse me, & luere merito peccati poenam confiteor. quid enim mihi non permisit, quid iam elargita non est humanitas tua? quam a me alijs praedicatam ignorare ipse fortasse tibi sum uisus. ualde tamen recreor significatione amoris tui: & nostram amicitiam, quam studiorum similitudo peperit, hoc etiam affinitatis quasi uinculo adstringi, uehementer laetor. nam & res ipsa eiusmodi est, ut beneuolentiam utrimque augeat: & mihi, ad hominum opiniones, accidere speciosius, aut honorificentius nihil potest. totus igitur in aere tuo sum. ita de me meritus es, ita quotidie mereris. quod si tibi pateret animus meus: profecto non locari pessime tuam gratiam intelligeres: quam si non possumus remunerando, (nec enim aut fortuna tua patitur, aut uoluntas exspectat) praedicando saltem illustrabimus. mihi certe ipsa memoria, perpetuoq. erga te studio satisfaciam. De reditu meo uerbum scilicet exspectas: iam discedo: itaque per aliquot dies litterae cessabunt. Amanuensem tuum amo plurimum. uideor enim mihi agnouisse manum optimi, atque honestissimi adolescentis, Francisci Secundi: cui de tua consuetudine etiam atque etiam gratulor. nam inuidiae locum amor non reliquit. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Ferrariam. 32

Et me *laudas in epistola tua, nec mediocriter quidem: & meam amicitiam, quae tua humanitas est, ualde uideris expetere. Ego autem, etsi me delectat, ut ait ille, laudari a laudato uiro, tamen ea, quae mihi tribuis, cum esse uerissima cupiam, non agnosco. dilexi equidem adolescens ueterem eloquentiam: nec uoluntatem aetas, studium occupatio, saepe etiam ualetudo minuit: sed, excellere in re omnium, ut ego sentio, praestantissima, cuius negotij sit, cuius ingenij, non modo experiens ipse intelligo, uerum etiam ex inani multorum industria conijcio. non enim, qui seuerior in me ipso sim, nec mihi amicior, quam ueritati, alijs blandiri gratiae caussa debeo. unum hoc in nobis fortasse iure laudes: si modo laude dignum est: equidem, quasi aliquid sit, interdum mihi gratulor; quod, & quales olim fuerint ij, quos in oratione Latina cupimus imitari, quibus ingenijs, qua doctrina, qua etiam exercitatione praediti, & quis ego sim, uel potius, qui hodie simus omnes, facile possum existimare. Quocirca, si uetera spectas, mutes licet sententiam de me tuam. floruit antiquitas eloquentiae gloria: nos iacemus. sin haec recentia tibi proponis: non omnino me, quantum in hoc studio profecerim, paenitebit: nec tamen tibi assentiar, ut me omnibus Latine scribendi facultate confitear antecellere.*

cellere. possum aliquid, uel etiam multa in alijs desiderare, neminem in hoc genere laudis eximium ducere: (est enim haec fortasse non ingeniorum culpa, sed temporum) non ideo tamen sequitur, ut insolenter arripiam, & induam ipse, quae alijs tamquam spolia detraxerim. ut in musicis, artem ipsam exercere, non facillimum est: artificem autem peritum ab inscio distinguere, tacito aurium sensu plerique omnes solent: item ego, quam legendis assidue, ac perattente hominum eloquentissimorum libris conceptam in animo recte scribendi formam intueor, eam exprimere, & assequi scribendo nunc quidem nullo modo possum, ac uereor etiam, ut umquam possim. uerumenimuero, quod a sapientibus uiris proditum legimus, numquam male ponitur industria praestantibus in rebus. laudatur enim uel sine re uoluntas. qua ego interdum spe incitor ad studia. &, si nihil aliud, tu me certe, ✲ optime, atque eruditissime, hoc ipso, quod tantopere laudas, ad laudem uehementer impelleres. magni enim facere uideris Romani sermonis elegantiam: &, quod tibi leue non est, eximiarum artium scientia instructissimo, id a me nequaquam esse contemnendum intelligo. Accidit illud, quod epistola tua ita loquitur ornate, ut a rhetore, non a medico, quem te esse profiteris, & quem praestas egregie, scripta uideatur. quod indicat ingenij tui praestantiam. cum enim, ut audio, philosophiam sis uniuersam animo complexus; praecipue uero medicinam tractes, &

ita

ita tractes, ut cum paucissimis excellas: ualde sum miratus, unde istam Latinae orationis tam concinnam, tam uberem, tam illustrem facultatem sis consecutus. Quare, quo tu nomine subuereri uisus es, ne ego tuam ad me amandum ualde propensam uoluntatem parum libenter exciperem; cum eloquentiam tuam uerbis dissimules, re ipsa ostendas: eo ipso nomine sic incensus tui studio sum, ut ad meam instituendae tecum amicitiae cupiditatem accedere nihil posit. Quod autem negas esse quidquam ad amorem conciliandum amore ipso efficacius: ita tecum sentio, si uirtus cum amore coniungatur: sin eum, qui diligit, nihil, praeter nudam uoluntatem, commendet, non probitas morum, non doctrina, non ars aliqua liberalior: ualde uidero. sed istuc quidem tua minime refert. quis enim te uel non amantem amare nolit, quem esse tam amabilem, litteris, humanitate, integritate, sentiat? sed uidelicet Socratice mecum agis: ironia te delectat: cum in eo ipso, quod tibi detrahis, tua te refellat oratio. Ego tuum erga me animum pari animo complector, & fouebo officijs, quantum in me erit; neque me patiar, cum reliqua apud te omnia superiora esse concedam, etiam humanitate uinci. Vale, & Ioanni Baptistae Pignae, homini in primis erudito, & ingenioso, cuius de Imitatione poetica egregios libros auide exspecto, salutem meis uerbis. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

MARIO. CORRADO
Brundisium. 33

Mvltis iam mensibus nihil ad te litterarum dedi: nec mihi tamen uenit in mentem subuereri, ne quam tibi nostra indignam amicitia suspicionem silentij mei diuturnitas attulerit. mihi quidem nihil scito esse iucundius epistolis tuis: quas cum lego, delector mirifice amore in me tuo, delector etiam ingenio, & scribendi elegantia, in qua tibi (non loquor εἰρωνευόμενος) paucissimos comparo, antepono neminem. atque equidem, si per utriusque fortunam liceret, nihil malim, quam assidue tecum esse, totosq. dies in tuo sermone consumere. quod tamen quin aliquando sit futurum, cum in tuas litteras intueor, imaginem animi tui nonnullam ostendentes, prorsus non despero. Ego satis diu feriatus a studijs sum, inuitus, sed quis necessitati non pareat? nam quae me caussae non modo libros, sed patriam quoque relinquere coegerint; aut habes fortasse iam cognitum, litteris edoctus familiarium tuorum, qui adire interdum ad me officij caussa solent; aut, si ignoras, quid ego tibi exponam; cui si quid a me accidat iniucundum, dupliciter angar, incommodo meo, molestia tua? Nunc id commentor, ut certam aliquando rationem ineam otij constiuendi, & uiuam humaniter: quod te quoque uideo cogitare, &, si uolueris, assequere. Bouios fratres, tua praedicatione commotus, amo uehementer, & obseruo.

qui

qui ſi mihi, ut ſignificas, aliquid tribuunt: eſt, quod gaudeam, placere me praeſtantibus uiris, quorum in iudicio, & beneuolentia ornamenti, & commodi mihi ſtatuo plurimum. tu uelim, quod ad amorem, ſtudiumq. attinet, de me illis omnia promittas: ego, quae promiſeris, praeſtabo. fructum etiam fortaſſe aliquem deguſtabunt ſtudiorum noſtrorum. liceat modo eſſe otioſis; id quod agimus, & futurum ſperamus. Vale.

PETRO. CELSO

Vicetiam. 34

VNA, *eademq. manus uulnus, opemq. tulit. plane enim mihi uideor, quod de Achillis haſta in Telephi uulnere traditum eſt a poetis, idem ad tuas epiſtolas poſſe conuertere. affeceras me grauiter, nunc idem recreas, & abſtergis omnem moleſtiam iucundiſsimis litteris, in quibus elucet humanitas tua, quam obſcurauerat paullulum animi tui ſubita commotio, indigna certe meis in te neque paucis, neque uulgaribus officijs, quorum teſtes apud me cuſtodiuntur litterae tuae. itaque, rediſſe te ad eam comitatem, quae cum tua natura, & cum ijs ſtudijs, in quibus totos dies eximia cum laude uerſaris, magnopere congruit, ita laetor, ut nihil umquam ſenſerim hac uoluptate iucundius. quod ſi tibi meum ingenium aliquot menſium conſuetudine ſatis exploratum non eſt; non dubito, quin abſens intelligas, & eo cernas illuſtrius, quo longiora nos terrarum in-*

terualla

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

terualla disiungent. non enim in te fortunam diligo, quam soleo contemnere, sed quia fortunam tua uirtute superas: contra quam multi; quorum oculos auri, argentiq. splendor ita praestinguit, ut pulchritudinem uirtutis, intueri nullo pacto possint. quo equidem sensu, ac iudicio meo delector multo magis, quam Ciceroniana illa eloquentia, quam tu mihi, ioco fortasse, obiecisti: cum tamen, tibi quoque eam minime displicere, tuorum scriptorum elegantia significet. De discessu tuo, quamquam ad tuam uoluntatem accommodare consilia mea minime liceat, cupio tamen mihi tempus definiri. Vale.

IOANNI. SAMBVCO
Patauium. 35

NON mediocre amoris argumentum, quod de filiolo gratularis, & sperare te significas, ut patri etiam orationis Latinae facultate antecellat. quid? ergo ille tibi magnum uidebitur praestare, si opinione, & fama nos anteierit eloquentiae? ego illi, qua primum hora editum in lucem uidi, bonam mentem precatus a Deo sum. hoc nobis debet esse antiquissimum; & hoc ei si contigerit, reliqua iure contemnet, aut, si uoluerit, facile consequetur. mea uero studia si imitabitur, quae certe, quod fateri sine arrogantia possum, ad honestum referuntur: aditus ad laudem difficiles non habebit; quo mihi studiose contendenti fortuna semper nescio quo meo fato uiam interclusit. uerumtamen, mi Sambuce, cum tua,

tuiq.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tuiq. similium fruar beneuolentia, quid desiderem? quid potest esse amicitia iucundius? quid etiam fructuosius? cum & amant inter se boni uiri; & est inter eos quasi certamen amoris, & officij. equidem, de te quid sentiam, si ad te ipsum scriberem, certe scio, qui tuus pudor est, legeres inuitus. testem tibi do iudicii mei grauem adolescentem, (& adde si quid uis : nihil enim tribues immerenti) ✲: quem cognoui tuis laudibus, me narrante, etiam atque etiam laetari. quod si tenerem artem eloquentiae, sicuti tu in epistola tua, amore potius in me, quam iudicio, effusus, existimas: sane coloribus egregijs imaginem tuarum uirtutum exprimerem : uoluntatem uero illam, & praeclaros conatus ad augendas fortunas nostras, de quibus postridie, quam a nobis discessi, quiddam in sermone ✲ significauit, mehercule sic ornarem, ut nihil esse posset illustrius. de quo quia tam amãter cogitasti, gratias agerem; &, ut perpetuo cogitares, atque ageres, cohortarer; si hoc humanitas tua, illud amicitia nostra pateretur. ut ut autem res ciciderit; (a te enim principia sunt; exitum praestare non potes) partes meae non requirentur : prosequar enim uel beneficium laude, uel animum certe tuum memoria sempiterna. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 36

EGO *uero, accepto nuncio de obitu filioli mei, ita sum perturbatus, ut me tamen hominem esse*

memi-

meminerim, & illum in hanc uitam, tamquam in hoſpitium, ita eſſe ingreſſum, ut accitu ſummi Dei, aeternum illud caeleſte domicilium petiturus, aliquando diſcederet. quod ſi me caſus iste nec opinatus ita perculiſſet, ut omnino iacerem: excitarer tamen prudentia litterarum tuarum, in quibus de luctu minuendo diſputas egregie, tuamq. declaras tum homine Chriſtiano dignam bonitatem, tum erga me beneuolentiam ſingularem. uerum ego, optime Sambuce, multis iam infortunijs hoc ſum aſſecutus, ut fortunam ipſam didicerim contemnere. quae mihi, ut eripiat reliqua, numquam adimet ea, quae nec ipſa dedit, nec dare cuiquam poteſt, rectam mentem, optima ſtudia, pietatem in Deum. Praeclare actum opinor cum filio meo. fruitur conſpectu, & conſuetudine caeleſtium animorum: non angitur curis: non ſpe ducitur: nihil timet aduerſum. at nos, qui dicimur uiuere, quibus hac falſae lucis uſura nihil eſt carius, quam multa exercent? quid laboramus, quid cupimus, quod etiam ſi contingat, animus acquieſcat? itaque uere ſapientes homines, non ut diu, ſed ut recte, & cum uirtute uiuerent, optare ſoliti ſunt. quod equidem conor, &, ut ſpero, conſequar. nihil enim magis cogito, nihil ſpecto, quam ut ſeruiam ſtudijs meis, & ita uiuam, ut uitae rationem Deo ſimul & hominibus aliquando poſſim reddere. Quare, cum me uocas ad ſcribendum, confirmantur conſilia mea iudicio tuo. ac tu quidem in hoc officio cohortandi facis idem,

quod

quod multi: quibus facile possem satisfacere, si per domestica negotia liceret. sed, obsecro, nolite ex otio uestro meum spectare. uobis enim certa, & expedita sunt omnia: mihi unicum est uectigal industria mea: qua liberos alere, tueri familiam cogor. &, si negligam, deseretur humanitas: sin, ut debeo, diligenter curem, iacere studia necesse est; quae solutum curis omnibus animum postulant. At inquies: ipsa tibi studia fructum ferent. Cane alijs cantilenam istam, mores, ac tempora ignorantibus: mihi non persuadebis experto. uetus illa Principum uirorum benignitas exaruit. inania plerique sequuntur, nihil solidum amant, nihil magnificum, nihil illustre. Vides alios, quasi perdendis tantum frugibus nati sint, immanibus epularum sumptibus opes exhaurire: alios, quasi etiam homines ipsos, non modo fruges, perdere pulchrum sit, thesauros effundere, collectos acerbissime, in ea bella, quae uastitatem agris, urbibus incendia, humano generi, aliena stultitia miserrimo, cladem, & exitium importent. Musae interim ubique locorum algent, neglectae ab ijs, qui fouere eas ut maxime poterant, ita maxime debebant. Etiam illud indignum, quod exsistunt, qui specie liberalitatis gloriolam aucupentur; & eam uirtutem, a qua longissime absunt, quasi familiarem suam sic in ore habeant, ut amare uideantur. Verum haec satis, aut etiam nimium fortasse multa. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

GASPARI. CONTARENO CARDINALI

Romam. 37

Cvm neque haberem, quod tua magnopere interesset a me scribi; & te scirem summis occupationibus assidue esse districtum: tamen faciendum mihi putaui, ut aliquid omnino ad te litterarum darem. ad meum enim officium ualde pertinet, te, de nobis optime meritum, intelligere, & quo te studio colam, & qua tuorum in me meritorum memoriam religione conseruem. quod, ut spero, consequar litterarum bono. nam, ut remunerare umquam possim, sperare uix audeo: ita multa sunt, quae ad me iuuandum officia sunt a te profecta. ut enim omittam, quam honorifice de parente meo & loqui, & sentire solitus sis, cum ita dicas, tibi nullius olim iucundiorem consuetudinem fuisse, nullius cariorem nunc esse memoriam: ut igitur hoc omittam, quod in summi beneficij loco soleo ponere: quanti illud apud me debet esse ponderis, quod olim me adolescentem uir clarissimus, non tu quidem sopitum, sed tardiorem fortasse, quam oporteret, ad studium summae laudis excitasti. cuius temporis recordatio mirifice me delectat. sic enim argumentor: te, cuius iudicium est acerrimum, numquam me ad uirtutem fuisse cohortaturum, si te frustra id facere existimasses. tantum autem uirum, quantus ipse omnium consensu gentium & es, & haberis, de

nobis

nobis non pessime sperare, mihi periucundum est cogitanti, apud alios, si qui audient, etiam honorificum. Quare nunc quidem id, quod mihi pro tua summa humanitate facillimum est, ago, ut, quem pro tot ac tantis officijs animum debeo, eum me praestare tibi persuadeam. quod si per eam uiam, qua ad praestantissimarum artium cognitionem iter est, tantum procedam, quantum profecto, nisi me aliqua res impedierit, procedam: nae illud etiam aliquando efficiam, ut, te de nobis esse bene meritum, magnopere laeteris. Te interim si rogem, ut, quemadmodum instituisti, me diligas, faciam imprudenter. neque enim dubitandum est, quin tu uelis in eadem erga me uoluntate, cum humanitatis, tum constantiae caussa, permanere. magis illud mihi est elaborandum, ut omnes res, quae ad te colendum pertinent, studiose faciam: quarum si ullam sciens praetermisero, nefarie me peccasse confitebor. Vale. Venetijs.

BENEDICTO. ACCOLTO

CARDINALI

Ferrariam. 38

CVM *primum Venetias reuerti, & si eram & fessus aliquantum de uia, & eo morbo, qui me Ferrariae satis grauiter afflixit, nondum plane leuatus: tamen magnitudo meae in te obseruantiae, tuaeq. in me beneuolentiae recordatio me adduxere, ut ad te scriberem. quo genere officij quam mihi*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

saepe apud te sit utendum, intelligo. nam, cum eo ipso die, quo mihi aditus ad amicitiam tuam patuit, de meis commodis & ornamentis non cogitare solum, sed agere etiam coeperis: omnino, si uelim id, quod maxime uelle debeo, quibus me studijs a pueritia dedidi, ijs haberi non indignus, diligenter ineunda mihi ratio est, ut istam tuam ad me augendum tam propensam uoluntatem plurimi apud me & esse, & semper fore significem. id hoc tempore, nisi litteris mittendis, qua re alia consequar, non uideo. facultatem maiorem si umquam nactus ero, arctissime complectar, neque dimittam prius, quam id tibi saltem aliqua ex parte persoluam, quod interea a me deberi non solum non dissimulo, sed etiam apud omnes libentissime praedico. Quid enim mihi esse potest, non dicam honestius, sed gloriosius, quam te, uirum omni genere uirtutis excellentem, summa dignitate praeditum, acerrimi in cognoscendis hominibus iudicij, nullum officij genus, aut studij, quod quidem ad meam siue utilitatem, siue laudem pertineat, praetermittere? mehercule nulla res fuit quae nos ad probitatis, & doctrinae opinionem commendare magis posset. itaque, quod ante faciebam domestico tantum exemplo commotus, ut per eam uiam, quam mihi pater meus tritam reliquisset, expedito cursu ad summam laudem, gloriamq. contenderem; id multo acrius facio nunc, iudicio de me incitatus tuo, cui uereor equidem ut respondere possim: & est sane difficillimum:

mum: sed tamen, quoniam ita tempus omne meum traduco, ut, quantum ualetudinis ratio patitur, in litteris uerser, &, quasi diuturnam sitim explere cupiens, iisdem e fontibus, unde illa fluxerunt, quae sunt laudum tuarum maxima, diligenter hauriam: non despero fore, ut & homines officia tua bene posita existiment, & tu, qui tibi a me fructus debentur, eos nõ contemnendos aliquando percipias. cuius rei maturitas dum ueniat, est interea mei officij, tui memoriam summa cum beneuolentia sanctissime, ac religiosissime colere; tuae uero humanitatis, eam uoluntatem, quam ad me iuuandam tua sponte contulisti, perpetuo retinere. quorum alterum ego quam potero diligentissime faciam; alterum tu ut facias, propter incredibilem naturae tuae benignitatem, ne admonendus quidem es. Vale. Venetijs.

EIDEM, Ferrariam. 39

SVMMO studio maturabam Ciceronis editionem. omnino id erat caussae, cur ego rarius, quam debeo, ad te scriberem. sed mehercule nec res erat, de qua possem scribere. de publicis enim non licebat: de priuatis autem quid est, quod delectare te possit? grauibus morbis, annona, & bello, uniuersa fere ciuitas affecta contabescit. in his malis pacem omnes, tamquam unicum remedium, expetebant: quae si daretur, amissas uires recuperare difficile non erat. Arbitrabar, cum Ciceronis epistolas emisissem, fore, ut Ferrariam possem ex-

currere. id ego, primum, honoris caussa ut te uiserem, optabam; deinde, ut tuis doctissimis sermonibus fruerer, quantum per humanitatem tuam liceret, per quam certe licuisset plurimum. noui enim, quae tua sit cum facilitas, tum in me beneuolentia. sed nostrae uoluntates, ut nauigandi cursus, quandoque commutentur, necesse est, nisi fortunarum nostrarum fieri naufragium uelimus. itaque, ut exirem, meas res cum uidi non ferre, mutaui rationem; &, quamquam eram occupatus, tamen feci, ut hanc epistolam mitterem; quae te, meam uicem, quasi salutaret. ea ne hoc officium loco non praestaret, ad Octauium nostrum, ijs litteris, quae ad ipsum dedi, alligatam misi, qui tibi redderet, cum uacuus esses. quod ille, qui & commodissimus, & prudentissimus est, non uereor quin effecerit. De meis rebus si quid audire uis: ut in aduersis pessime non habent: haberent optime, si pietas esset in ijs, in quibus maxima, si quid merita ualent, esse debebat. Vale. Venetijs.

EIDEM, Ferrariam. 40

SVMMA tua facit humanitas, ut, etsi me argumentum deficiat, litteras tamen ad te mittere ne dubitem. non enim uereor, eae ne tibi molestae sint. quin ita te interpretaturum confido, ut hoc meum studium existimes esse non obscurum signum pietatis in te meae. cui quidem pietati, quod uix fieri posse credebam, magna sane accessio facta est lectione

ctione tuarum litterarum. nam, cum antea pro tuis maximis & singularibus erga me studijs effecisses, ut plus, quam tibi, deberem nemini: nunc propemodum es consecutus, ut ipsi tibi plus, quam debeo, debere non possim. quanti enim illud, quo epistolam clausisti, apud me esse putas? te non dubitare, quin ego, omnesq. mei, quanti amorem in te meum, atque doctrinam facias, aliquando simus intellecturi. ego uero iam intelligo; neque quisquam est meorum, qui aliter sentiat. sed de amore quod scribis, uere tu quidem facis; est enim is certe summa cum obseruantia singularis. de doctrina uero, neque prorsus assentior, ne me ipse, qua in re minime debeo, nimium uidear amare: neque ualde repugno, ne, quod est in me honorificum, stulte reijciam. ut ut tamen est; siue tu amoris, & humanitatis abundantia, quod interdum adducor ut credam; siue iudicio, quod mihi persuaderì libenter patior; siue utraque re permotus tantum mihi tribuisti, quantum ego postulare sine rubore non ausim: maximas tibi gratias habeam, necesse est: quod ad eius ipsius, quam in me esse dicis, doctrinae studium, quo antea naturae inclinatione propendebam, uehementer me impulisti. ita enim usu fere uenire solet, ut quae laudes a tui similibus, idest ab ijs, qui ipsi in laude uiuunt, proficiscuntur, eae nos, uel si simus hebetiores, in primis acuant, & quasi necessitatem quandam imponant, ut, quales esse dicimur, tales aliquando studeamus esse. quod

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ego, quantum possum, do operam ut consequar. a quo studio cur me ulla res debeat abducere, non uideo; cum tu, istis opibus, ista amplitudine uir, litterato otio nihil anteponas. temporibus enim turbulentissimis, dum plerique fere ambitionum fluctibus iactati, optare magis, quam sperare, tranquillitatem animi possunt; securus in portu te oblectas, uiuisq. iucundissime in tuis perennibus optimarum artium studijs: in quibus totos dies ita ponis, quasi tibi eae res, quibus abundas, & quarum spe tu alios excitare ad laudem potes, praemio sint futurae. Quod cum ita sit; & cum ego hoc animo sim, ut antiquius tuo commodo nihil habeam: noli credere, me, cum ad te scribo, tuarum litterarum exspectatione id facere: quae etsi me incredibiliter delectant, textae uerbis elegantissimis, plenissimaeq. amoris, & suauitatis: tamen ego te mea caussa a grauissimis studijs ad nugas auocari nolo. satis me habere abs te putabo, si & meas tibi esse redditas, & tibi, ut cupimus, esse intellexero. utrumq. Octauius noster, quod & tui studiosissimus est, & nostri amantissimus, cum libenter, tum diligenter efficiet. Vale. Venetijs.

IACOBO. GRIFOLO Romam.

41

QVOD tu, homo occupatus, prior ad me litteras misisti; hoc sane es assecutus, ut officij plus apud te residere confitear; illud assequi nequaquam

potuisti,

potuisti, ut amoris plus, quam in me est, in te esse concedam. atque ego ne in officio quidem passus essem ut anteuerteres, nisi me scribere cupientem non occupatio mea, quae tamen summa est, sed cura tuorum mandatorum impedisset. Scis, ante quam discederes, qua de re sermonem inter nos habuimus; cum tu, ut eam susciperem, a me petens, ostendisti, quantum & fidei, & diligentiae tribueres meae. in quo ego, opinionem tuam ne fallerem, operam dabam. itaque, te profecto, cum intelligerem quantum damni fecissem, adempta mihi tuae consuetudinis usura; cumq. id omnino litteris mittendis resarcire uellem; tamen diem e die exspectans, ut aliquid ad te de tuo negotio, cuiusmodi tu uelles, possem scribere, in maximo desiderio me sustinebam. nunc, quoniam eius rei ne uestigium quidem apparet in epistola tua; siue quod, a quo tempore discessisti, ut illud consilium abijceres, rationes tuae tulerunt; siue quod, eodem animo cum esses, committere tamen litteris nihil uoluisti, quod elatum nocere tibi posset: puto me non incommode esse facturum, si, quam tu rem in tuis litteris intactam omisisti, ego item in meis silentio praetermittam. Quod scire uis, rerum mearum status hoc tempore qui sit: ne te multis morer, is est, quem reliquisti, paullo etiam melior, quam reliquisti. nam & domestica quaedam sanauimus; & eum, de cuius acerbitate queri solebam, ita facilitate quadam nostra, atque obsequio mitigauimus, ut paene dulcis esse uideatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

deatur. De Ciceronis editione, hoc de me spondeas, atque etiam in te recipias licet, ut, diligentia, confirmes, me non esse usurum multo minore, quam qui in hoc genere laudantur. hactenus confido fore ut praestem, & praestabo certe, nihil ultra. mihi enim tantum non arrogo, neque arrogare debeo, ut, quemadmodum scribis, eas sordes, quibus ueterum scripta sunt foedata, putem omnes eluere me posse. magni id esset ingenij, magni iudicij: quibus ego rebus, & indigeo, &, si abundem, sine libris tamen antiquis nihil audeam. qui mihi sunt omnino multi, sed neque quot uellem, neque cuiusmodi. coniecturae autem, intellexi, & didici, quam saepe sint fallaces. neque bonos libros ulla magis labes inquinauit. quibus nunc in ueterem splendorem, atque integritatem restituendis, plurimum mihi est negotij, & erit, ut puto, post me multis: ut inde laudis materies deesse numquam possit. Te rogo, ut, antiquiorem librum sicubi istic esse resciueris, si prece ipse, aut pretio non potes, aliorum auferas gratia. Litteras autem, quam ualde me amas, tam saepe mittes. nam & otij puto te habere, quantum uelis; & argumentum Romae uiuenti deesse non potest. mihi utrumque minus est. magnis enim districtus occupationibus, temporis ad scribendum non habeo satis, argumentum autem unde sumam, cum omnium, qui hic sumus, ea ratio sit, ut, rerum nouarum si quid alicunde ad nos affluxit, de eo nec scribere, nec loqui sine graui periculo possimus? Relinquitur,

linquitur, ut priuatis de rebus possim scribere. sed hoc quoque genus uereor ne me deficiat. raro enim solet accidere, quod scriptione dignum sit. Quapropter, quoties ita eueniet, ut a negotijs liceat discedere; properabo statim ad epistolas. quod eo libentius faciam, si tu mihi sententiam scribendi aliquam dabis: sin minus, inanes tamen potius, quam nullas, mittam. Vale. Venetijs.

HANNIBALI. CRVCEIO Mediolanum. 42

AMORIS in Octauianum Ferrarium mei caussae sunt ueteres sane multae, eaeq. non leues, sed recens haec est grauissima, quod eius opera uideo factum esse, ut tu me amares. quod ego, non possum satis explicare, quanti faciam. certe optatius nihil, ac ne utilius quidem potuit accidere. nam me molestae quaedam cogitationes exercebant. eae fecerant, ut subtristis essem. hoc malum Ferrarij litterae sanarunt. eas enim legens, cum uenissem ad eum locum, ubi ille, quam tu me diligas, quamq. diligi a me cupias, diligenter & officiose narrat; sensi mihi quiddam instillari, quo plane sum exhilaratus. adeo tui similium amicitijs augeri gratum est. in qua commoditate incommodum tamen illud inest, quod mihi ualde sentio esse laborandum, ut beneuolentia, & opinione de me tua non indignum me praestem. quod utinam possim efficere: conabor certe: ac ne despero quidem fore, ut efficiam, modo, quod tu

iudicium

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

iudicium de me habes, id eiusmodi ne sit, ut ego ei respondere nullo pacto possim. nam mihi interdum uenit in mentem uereri, ne tu me, Ferrarij praedicatione commotus, eum existimes esse, qui non sum. mendax, mi Crucei, amor est; nosq. saepissime ita solet afficere, ut in sermone, prout amicorum e re est & affingere falsa, & detrahere uera, religio non sit. quare Ferrarium, cum de me loquitur, non est quod audias. amore uictus, cui repugnare iudicio non uult, ea dicit, quae fortasse non sentit. At idem de tua uirtute multa in suis litteris. habes igitur, dices, ei fidem, cui haberi a me non uis? habeo, & quidem maximam. mittit enim ingenij tui monumenta, quae mihi de tuis laudibus, ut ille scribit, ita esse probant. Memorem igitur interea me uelim existimes humanitatis tuae. gratum cognosces, cum facultas erit. ac uideo me tua caussa non eas res praestare posse, quas uellem; sed, quas possum, ita uolo, ut omnes, sine ulla exceptione, libenter ad te deferam. licet ijs arbitratu utaris, atque etiã abutaris tuo. Vale. Venetijs.

ANTONIO. MERLO

Vicetiam. 43

Ego quoque quiddam inaudieram superioribus diebus, sed contempsi. nunc me mouet, quod audies. Artibus effectum nescio quorum, (de Petro nostro certe uix opinor: uix, autem? prorsus non opinor) ut hic rumor serpat longius. primum haec uulgo iactata: ferebam: post etiam ad

Cardinalis

Cardinalis aures peruenerunt : quod mihi accidit molestissimum : nec dubito, quin is iam non idem sit. quod si ille eadem cum Episcopo, cuius ingenium praeclare noui, communicauerit : actum est. Me quidem & illa angit cura, quod uereor ne fama diffluat, & Perusina condicio, satis opima, satis honorifica, fortasse in dubium uocetur. Cornelius rem curat diligenter, ut uideo, fide certe, & amore singulari. In hac sum sententia : si spes non dubia, ut urgeamus; sin, desistamus ab incepto : ne cupiditatem nostram sine fructu, fortasse etiam cum aliqua mercede, prodamus. Mitto ad te Gratij poema de Venatione, paullo durius, nec omnino cum Petri Bargaei carmine conferendum, qui hoc argumentum sex libris non minus eleganter, quam copiose, persecutus est. Vale. Venetijs.

MICHAELI . SOPHIANO
Patauium. 44

Si nostrae necessitudinis initia repetas, nemo, opinor, istic est, qui mihi uetustate praestet. sin apud te uetustas pondus non habet; ipsam per se beneuolentiam pendis : ne sic quidem iure mihi quemquam antepones. Ego te primum, cum abesses, memoria colui diligentissime, tuumq. nomen crebris usurpatum sermonibus ornaui laudibus, quantum in me fuit : deinde, cum de auunculo tuo, uiro optimo, tuiq. amantissimo, miserrimam in seruitutem a barbaris gentibus abrepto, cognouissem, ingemui saepe

tua caussa, quem orbatum domestico praesidio, maximas in difficultates immerentem fortuna conijceret. postremo, cum Patauium te aliquando retulisses, ualetudine ita perdita, ut humana uix ope restitui posse uideretur; quam id moleste quam acerbe tulerim, testes sunt communes amici, quibus & periculum tuum, & eodem tempore dolorem meum dolori fuisse certo scio. Veni Patauium aliquanto post: uidi te, quem optabam potius quam sperabam, habitu corporis non illo quidem optimo, eo tamen, qui uitae spem minime dubiam afferret, deinde quotidie meliora, accedente ad remedia medicorum temperantia tua: quam ita laudant omnes, ut in studijs tamen paullulum eam desiderent. quo de genere praecipere quidquã difficile est, praesertim mihi, qui cum ab eadem culpa longe non absim, tum etiam, nisi priores tibi partes in prudentia concedam ignorare scilicet uidear utrumque nostrum. uerumtamen, cum te penitus philosophiae dedideris, ut eius praesidio fortunae tela depelleres; debes eam sequi ducem in actionibus tuis. quod si feceris; extrema uitabis, & omnem in medio laudem constitues. At mediocritatem mens in suo munere non amat: progreditur enim meditando, &, quo longius, eo iucundius. Vere: sed immoderatis rebus natura frangitur: &, quamquam corpori mens dignitate praestet, utriusque tamen incolumitas ab utriusque pendet officio. ut herus imperat seruis, nec tamen eos negligit, sed consulit, quatenus

tenus

tenus liceat, commodis eorum: idq. facit etiam sua caussa: tam diu enim herus est, quam diu habet quibus imperet. sic mens rationem corporis habeat aliquam, oportet. nam, si negligat eam sedem, in qua summus opifex illam constituit; primum faciet iniuste; deinde, corporis compagine, qua ipsa includitur, breui dissoluta, usum tractandae quaerendaeq. uirtutis amittet. quod cum accurate uitandum omnibus est, tum ijs maxime, quorum & infirma ualetudo requietem quaerit, & ita uiget industria, ut mediocri etiam labore non mediocrem ipsis gloriam, ceteris utilitatem afferre posit. Cui porro ignota est uel ingenij tui, uel memoriae praestantia? quibus, non modo ut emineres in Graeca lingua, id quod omnes fatentur, sed ut, quacumque re proposita, peritissime disputes, facile consecutus es. itaque iure expetitur a nobilissimis uiris amicitia, & consuetudo tua: iure te diligunt ac laudant quicumque in Patauino gymnasio doctrinis liberalibus excellunt. quorum tu uirtute frueris, & illi uicissim tua, si ualebis: &, ut ualeas, in te ipso magna ex parte situm iudicamus. obsequere igitur in tua salute multorum studijs: parce ualetudini satis imbecillae: &, quod libenter facis, da operam simul ut diutissime facias. ita gloriam tuam, laetitiam nostram, dignitatem etiam litterarum augebis; quibus ornamenti plurimum e tuis aliquando scriptis, si ualueris, accedet. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

IO. BAPTISTAE. PIGNAE Ferrariam. 45

ALFONSO Duce creato, gratulatus Ferrariae ſum: quae tum ex noui Principis eximia uirtute fructus capiet egregios; tum ipſa quoque ad omnem uirtutem, eius, a quo regitur, exemplum ſecuta, diligentius incumbet. mores enim ciuitatis ex Principis moribus effinguntur, & ut ait Plato: QVAE apud eos, qui dominantur, ſtudia uigent, eadem reliqui ciues amplectuntur, & colunt. Ergo florebunt in ueſtra ciuitate liberales diſciplinae, ac debita iampridem ingenuis artibus praemia perſoluentur. quod equidem tua potiſsimum cauſſa, doctiſsime Pigna, magnopere gaudeo. nec enim dubitat quiſquam, aut dubitari omnino poteſt, quin, quantum ingenio, eruditione, iudicio, quantum etiam conſilio uales, tantundem apud ſapientiſsimum, optimumq. Principem & auctoritate ualeas, & gratia. quod ſi, quam adhuc in cognoſcenda, eandem poſthac in ornanda uirtute induſtriam locabis: quis te uno felicior, quis omni laude praeſtantior? quod ut facias, ne monendus quidem es. nec enim te diſsimilem eſſe tui uel natura tua, uel conſuetudo, uel ſtudia patiuntur. hoc igitur tecum agendum non eſt. illa me potius, ut uere dicam, & ſimul omnes, qui te diligunt, cura ſolicitat, ne te nobis eripiant prorſus aulica negotia, ſic, ut, ijs diſciplinis, quarum uſus aeternum decus parit, ſalute dicta, iacere

iacere patiaris ea, quae multis ante mensibus instituta si quando perficias, maiorem in modum & posteris, & gloriae tuae seruies. quam multos enim egisse mecum diligenter existimas, ut hortarer te ad absoluendam poeticae imitationis artem, aut, si absolutam habes, continuo diuulgandam? quibus ut aliquando satisfacias, etsi languere te in tua laude uix opinor, tamen peto abs te, quantum humanitas tua permittit. nec tamen, etiam si tua res non ageretur, amicitiam nostram, quam ego sanctissime semper colui, nihil a te impetraturam confiderem. equidem nihil ei denegarem: idq. te, quod tamen secundissimis rebus, ac sine molestia tua fiat, cupio experiri. Ego me ad litteras, a quibus inuitus discesseram, reuocare coepi, adeptus usum oculorum, quem antea desperabam, diuina primum ope, in qua statuere omnia consueui, deinde Gabrielis Faloppij scientia singulari: cui uiro, quanti hanc lucis usuram, idest quanti uitam facio, quanti etiam praeclara litterarum studia mihi sunt, quibus uix ipsa uita pluris est, uni plane totum acceptum refero. siquidem eius doctrina, humanitas, exquisita cura pristinam mihi ualetudinem, omnino profligatam, ac perditam, cōspectum liberorum meorum, amicorum colloquia, librorum suauitatem restituit: ut, si quem optimis artibus industria nostra fructum feret, ei gratiae debeantur, cuius ope, ac studio factum est, ut intermissam diuturno, ac perdifficili morbo posteritatis adiuuandae consuetudinem aliquando repeterem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Tu mihi de tuo statu, maximeq. de Alfonsi Ducis conatibus egregijs ad honestandam uirtutem, de quibus fama iam percrebuit, si quid significaueris; argumentum erit amoris in me tui, quo laetari uehementer soleo. Vale. Venetijs.

IOANNI. SAMBVCO
Patauium. 46

QVOD *fratrem tuum Georgium Bona, florenti adhuc aetate exstinctum, immoderate luges; ignosco maerori tuo, nec tamen laudem tribuo. dolere enim fratris interitu, & eius fratris, quo nemo amabilior, nemo fuerit uirtute praestantior, hominis est: modum autem dolori nullum constituere, numquam lacrymis abstinere, numquam ex animo maestitiam pellere, Sambuci non est. Perijt frater: iure commoueris: aegre enim diuellimur a natura con iunctis: quod ego quoque sum expertus. Perijt is, qui familiam uestram, qui patriam, qui prouinciam uniuersam ornare uehementer suis laudibus, & illustrare poterat. hoc quidem exspectandum ab eius uirtute fuit: sed magnam habet Fortuna uim: ea saepe, nobis ad eximiam laudem contendentibus, transuersa incurrit, saepe nostra studia debilitat, saepe moratur industriam. quo de genere quid ego te doceam, doctissimum uirum, cui prope infinitam exemplorum uim uel Graeca monumenta, uel etiam Latina suppeditant? florem igitur uirtutis amemus: erepto ante maturitatem fructu, quando hoc singu-*

lare

lare non est, sed commune cum multis, modice feramus. Quid, si ne dolendum quidem est? omitto enim historias, ad philosophiam te uoco. Quid igitur illa praecipit? si quid casus afferat, leniter accipiendum: nec enim, ut aliter accidat, in nobis est: si quid culpa contractum, angi aequum esse: certe enim, qui ad praeclare agendum nati simus, ideoq. mente, & ratione, praeter ceteros animantes, instructi, tantis bonis abuti, & quasi a natura desciscere turpissimum est. An tu igitur, mori, quasi aliquid turpe, reprehendes? quod si non turpe, nec dolendum. nisi si quis ita uixerit, ut nihil umquam homine dignum praestiterit. quod abest longissime a fratre tuo: qui probitate, ingenio, studijs artium optimarum, prudentia etiam adolescens ita excelluit, ut eum Pannonia paene cuncta uiuentem unice dilexerit, mortuum laudibus, & memoria prosequatur. Quae cum tibi ueniunt in mentem; iniquus profecto nimis in te ipsum es, nisi luctum minuis, & ex animo dolorem penitus euellis. Quin te decuit maxime, qui totos dies ponas in ijs libris, unde uitae moderatio, unde animi tranquillitas petitur, ad propinquos, ad amicos in Pannoniam eiusmodi litteras mittere, in quibus illi sitam esse non minimam sui doloris medicinam intelligerent. nam uir eximius, Nicolaus Olahus, Archiepiscopus Strigoniensis, qui Georgium, & quia sorore sua natus erat, & quod in eo summa uirtus enituit, in oculis gestabat, non dubito quin tanti uulneris

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

remedia ſumat a ſe ipſo : quem non modo aetas, & uſus maximarum rerum erudierit, uerum etiam prudentia quaedam naturalis, quae plane uincit omnem artem, numquam a conſtantia diſcedere patiatur. Nec tamen uereor, ut, qui mihi paucis ante menſibus in filioli mei obitu conſolationem adhibueris, idem tibi in tuo caſu mederi aliquando non facile poſſis. quod ſi facies; fructus apparebit ſtudiorum tuorum; & Georgij fratrem agnoſcemus; cuius ingenium, ac mirificam prudentiam oratio illa, luculenter in primis a te ſcripta, declarat. Vale. Venetijs.

✣, Patauium. 47

P E R C V S S I S T I *me de Mariano Lezentio : quid ais? optimus adoleſcens, maiorum nobilitate, ſua uirtute clarus, omnibus animi, corporis, fortunae bonis ornatus, ereptus repente nobis eſt? o miſeram humanae uitae condicionem. quid ames, cum omnia fluere, ac labi, nihil intra orbem Lunae firmum eſſe, nihil idem a mane ad ueſperam, quotidie cernas? quae te arbitrabar antea cognouiſſe in ſermonibus Reginaldi Poli Cardinalis, & Aloyſii Prioli, quibus probiores, aut ſapientiores uiros non modo noſtra, ſed nec ſuperior aetas tulit : nunc, quando te biduum ſcribis lacrymando conſumpſiſſe, profecto tibi exciderunt illa praeclara de contemptu mortis, quibus in illo diuino contubernio, in illo plane caeleſtium animorum coetu aures tuae ſae-*

piſsime

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

pissime personabant. Quod si, quid doleas, cogitabis, aut quid dolendo proficias: non dubito, quin istum luctum abstergas, & Lezentio nostro etiam gratuleris, quod, inspecto Hierosolymae summi Dei monumento, quo illum, dissuadentibus amicis, pietas, & religio duxerat, statim ad eiusdem Dei conspectum, praeditus optima mente, purus ab omni labe, in caelum euolarit. quod qui optant, sapientes; qui adipiscuntur, felices iure ducuntur. Haec tibi a me pauca pro nostra necessitudine consolationis loco dicta si attendes, uim habere maximam senties, & eam dolori tuo medicinam, quam dies aliquando afferet, ratione repraesentabis. quod cum omnes deceat, tum uero ab excultis doctrina uiris, quem te ad numerum aggregamus, praecipue postulatur. Vale. Venetijs.

LAVRENTIO. GAMBARAE
Ciliuerge. 48

CILIVERGE *numquam uideram, amabam tamen, amoenitate sua iucundissimum, domino honestissimum. Lanterio Appiano, praestanti uiro non humanitate minus, quam eloquentia: nunc & elegantiam uillae, ut in tabula pictam, in tuis uersibus uidi; & mehercule non medicori eius uisendae, atque etiam tecum fruendae studio sum incensus. quod si quando contigerit, digito caelum attingam. quid enim isto otio beatius? quae species urbis, quae dignitas cum ista rusticatione, cum ista sur-*

gentium uirgultorum siluula conferri possit? equidem, cum te mihi ante oculos pono, modo inter angustis distincta semitis fructeta decliui colle spatiantem, modo arborum proceritatem, atque ordinem in uiridario mirantem, eadem paene uoluptate absens tecum fruor. coniungit enim animos nostros mutua beneuolentia; nec est aut tibi quidquam sine me, aut mihi sine te iucundum. gratulor tamen tibi potius, quam mihi; & istos Ciliuergenses dies ita multorum annorum instar esse puto, si modo nec otiosus in otio, nec in solitudine solus es. id autem qua ratione consequi possis, opinor me tacente intelligis. Patauij dum eras, habebas in manibus egregium illud poema de nouis insulis a Columbo inuentis: cuius ego cum exordium, multis praesentibus, legissem, admiratus grauitatem, & elegantiam carminis, exclamaui, Cedite Romani. in quo, adhuc, qui a me dissentiret, inueni neminem. quo magis te hortor, quamquam, ut spero, currentem, ut approperes, habeasq. rationem non exspectationis modo nostrae, uerum etiam gloriae tuae, cuius habes a natura praeclarum seminarium, quod etiam studio excolis, ingenium tuum. Vrge igitur, nec institutum dimitte: quodq. adhuc humanissime fecisti, in eo perge, ut nostrum tui absentis desiderium litteris aliquando lenias. Vale. Patauij.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

LAZARO. BONAMICO Patauium. 49

Ego uero & audiui de tuo casu, & tuam uicem mirifice, neque minus publicam dolui: ueritus enim sum, ne tecum simul litterae concidissent. nunc, quando te iam ambulare scribis, ita tamen, ut scipione utaris; gaudeo, eoq. magis, quod in ista aetate morbi diuturnitatem pertimueram. sed, quia non plane animum meum liberas a cura, cum pristinas uires nondum recuperaueris: rogo te, Bonamice, quanti optima studia facis, quae tibi facienda sunt plurimi; quandoquidem ab ijs tuae laudes emanarunt; tantum adhibe in te curando diligentiam. uides enim, neminem fere esse, qui, si quid tibi acciderit humanitus, rudem barbariem a Latina linguae finibus arcere possit. Plautum a me emendatum, quem a me petis, dabo operam ut cum his ad te litteris mittam: sed, ut eum in multiplici meorum librorum congerie statim reperiam, sperare uix audeo. Ego, ut scis, hanc satis grauem prouinciam suscepi. tenui condicione, inquies. fateor; sed ne tua quidem, si tuarum uirtutum merita spectentur, satis opima. quid agas? his temporibus anguste uirtus habitat. bene tamen de suis ciuibus mereri, praeclarum est. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

GVILIELMO . PACCIO Patauium. 50

SILENTII *mei, quo tecum diu satis usus sum, non exponam hic tibi caussam pluribus uerbis: ne, si id faciam, uidear & tibi ipsi, qui nihil ad huc ad me scripsisti, eandem quasi legem imponere. itaque hanc partem praetermittam: in qua si peccatum est, utriusque certe est. ego autem spero me posthac & beneuolentiam tibi meam, & diligentiam hoc genere officij probaturum: modo ne litteras elegantes, quales uidelicet Patauij, a summis ingenijs elaboratae, tibi ostenduntur, a me expectes. ita scribam, non modo ut quod in mentem, sed plane quidquid in buccam uenerit, in epistolam conijciam. non enim is sum, qui unumquodque uerbum ad trutinam, ut dicitur, reuocare uel soleam, uel possim. aliorum ista superstitio sit, mea quidem non erit, praesertim in epistolis: quae si, ut ait ille, nihil habent simile neque iudicio, neque concioni; quid refert, utrum dichoraeo conclusus, an aliter, uerborum ambitus insistat? Splendidior, inquiunt, nec paullo aptior ad mouendum, si numerosius desinat, oratio uidetur. Recte: nec ego secus existimo: uerum, quem tu tanti facis, eum ego magistrum sequor. quid igitur ille?* EPISTOLAE. NOSTRAE DEBENT. INTERDVM. ALVCINARI. *nempe, quod ijs negligentia quaedam, cum ad familiares scribitur, etiam ornamento sit. Ita igitur tecum agam,*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

agam, ut si essemus una: &, quemadmodum praesentes quacumque de re sermones familiariter serere solemus; sic in scribendo, nulla certa proposita sententia, libertatem illam, & quasi negligentiam imitabor. quod si reprehenderis, tacitum non feres. praestat enim male scribere, quam omnino, quod a te fieri uideo, nihil scribere: cum hoc uoluntatis fortasse uitium sit, illud ingenij, quod ipsi nobis fingere non possumus. Vale. Venetijs. M. D. XXXIII, *pridie id. Iun. qui mihi primus dies est anni* XXI.

PAVLO. MAGNVLO
Patauium. 51

C V M *me uides praeter institutum meum litteras ad te non tam saepe, quam solebam, mittere; nimirum, etiam me tacente, quam sim occupatus, intelligis. Ternas te dedisse scribis. omnes accepi: nihil amabilius: his autem recentioribus etiam nihil elegantius. sic enim censeo, recte eum, & Latine scribere, non qui pauca multis, sed qui multa paucis. quo ego in genere aliquando posse cupio, tu, ut uideo, iam potes. tribus enim uersiculis quid non complecteris? tuam narras in scribendo diligentiam, meam obiurgas negligentiam: de meorum librorum instauratione recte me admones, de tuorum uenditione aperte. denique otiosi nihil est: sententiae numero prope, quot uerba: ut mihi, quemadmodum promiseras, argumentum satis superq. dederis. Sed meae cessationis*

caussam,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

caussam, ut dixi, conijcis ipse per te. libros autem meos, prope adest, cum editurus sum. de tuis egi diligenter, & ago. si quaeris, quid profecerim: nihil adhuc: sed spem non abieci. quamquam incredibile est, quam difficile sit ab istis pecuniam exprimere. quem euentum res habitura sit, ignoro: a me nihil omittitur, quo minus & ex sententia conficiatur, & quamcitissime. Vale. Venetijs.

EIDEM, Patauium. 52

PVTASTI *fore, ut ego te abeuntem litteris prosequerer? non tu id quidem umquam. conuenerat enim, ut argumentum a te exspectarem. argumentum igitur potest exspectare meus in te amor? quo nihil uberius nec est, nec umquam fuit. itaque statim, ubi tu profectus es, cum me repentina quaedam uoluntas excitasset, arripui calamum, neque sum ueritus, ut me scribentem sententia deficeret. hui, quam multa iam nunc mihi ueniunt in mentem. sunt, quae possim scribere, leuitates amatoriae. quorsum, inquis? mecum habebo: neque tibi, neque cuiquam edam. uolo enim parcere amicitiae, qua mihi sunt coniuncti, qui tam suauiter, ut ipsi putant, uiuunt; ut ego sentio, delirant. sunt item* σκιαμαχίαι *quaedam, & militaria munera populo data, taurorum uenationes, saltatorum lusus, personatorum ineptiae. quid quaeris? sexcenta: quae mihi, & beneuolentia nostra suppeditat, & familiaritas permittit ut scribam. quia tamen leuiora*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ſunt, omitto, ne grauem philoſophum offendam. Porro, de meis rebus quod exſpectes, nihil eſt. mutationem nullam fecerunt a diſceſſu tuo. De te, quae ſcire uelim, haec ſunt, quo modo te redeuntem amici illi tui, libri ſcilicet, acceperint, num eo ipſo die ad eorum conſuetudinem te dederis; an potius, dum hae bacchationes deferueſcant, in hortis cum Epicuro, quam in gymnaſio cum Ariſtotele, uelis uiuere. Et, cum haec ſcripſeris, adde uerbum, ſi me amas, de pugiunculo illo tuo: quo ego te impeditum, & alligatum enſe cum uidi diſcedere, non tenui riſum. ac uolui pungere te dicto; ſed ueritus ſum, ne tu ruſtice me gladio. Epiſtolam habes iocationis plenam: qua te eſſe delectatum cognouero, ſi miſeris ipſe pleniorem. Vale.

EIDEM, Patauium. 53

NON *facile dixerim, plus ne uoluptatis, an doloris ex epiſtola tua ſuſceperim. eſt enim mihi gratiſſimum, cum & me a te amari, & te amore in te meo delectari perſpicio. ex quo fit, ut litteras tuas, beneuolentiae pleniſſimas, & officij, iucundiſſime legam. Cum uero te uel angi uideo, uel aliquid triſte cogitare; ſic afficior, ut acerbiſsime uiuam. ſed utinam, quanti ego conſilium tuum ſemper feci, tanti item ipſe meum feciſſes. profecto in has moleſtias, in quibus hodie uerſaris, non incidiſſes. At, inquies, illa perpeti malum erat. Malum, niſi, iſtos*

ferre,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ferre, longe peius ſit: quorum quidem iniurias tum ex eorum, qui iſtinc ueniunt, ſermonibus, tum ex literis tuis facile cognoui. Quae quo magis intolerabilia ſunt, eo clarius tuae prudentiae lumen oſtendas oportet: neque committas, ut inuidorum, maleuolorumq. peruerſitas plus apud te, quam exiſtimationis tuae ratio, ualuiſſe uideatur. Quamquam ego, cum haec ſcribebam, ſatis intelligebam, quis ad quem: ſed amorem meum, qui tibi praeſenti perſpectiſſimus fuiſſet, etiam apud abſentem, quoquo modo licuit, teſtatum eſſe cupiebam. Atque hoc loco mihi ueniunt in mentem, quae tibi proficiſcenti futura praedixerim. quae ego, non aliquam ſomniorum imaginem, aut alitis cantum ſecutus, augurabar: ſed, quod iſtiuſmodi hominum naturae plus etiam, quam uellem, exploratae mihi erant, iccirco, ne illa acciderent, quae nunc eueniſſe audio, timebam. Sed uteris, ut ſpero, fortitudine animi tui: & quae iniqui ad ignominiam tuam comminiſcuntur, ita feres, ut non ſolum in uetere optimorum ſtudiorum curſu, fractus animo, ne conſiſtas, ſed uehementius etiam uerae gloriae cupiditate incitatus, propoſitum tibi decus aſſequare. Me in omni fortuna tui amantiſſimum, tuaeq. laudis fautorem, atque adeo, quantum in me erit, amplificatorem habebis. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

SEBASTIANO. LEONI CORDVBENSI Romam. 54

ROMAE *te nunc esse, in ea urbe, ubi multorum amorem, ac studium tua tibi iam antea uirtus peperit, tantum abest, ut doleam, ut etiam summe gratuler. nec enim dubito, quin sedem studijs tuis non modo commodam, uerum etiam honorificam, adnitentibus amicis tuis, facillime consequaris. Me quoque, ut ille inquit, mirum desiderium tenet urbis: uerum aduersantur multa: quae si Deus aliquando sustulerit, accurram statim ad uos, ea spe, ut in uestra beneuolentia, in consuetudine, ac sermone conquiescam. Saluta interim amicos, Octauium nostrum; Sirletum, Gyllium, Phaernum. nam Episcopum Allifanum abesse audio. Nicolaus Nathanaelus, egregie moratus adolescens, magnos in latinis litteris processus a discessu tuo fecit. is cum mihi per se carus est, tum eo magis, quod de te saepe loquitur amantissime, tuamq. erga se, patremq. suum, insigni probitate, atque doctrina uirum, perpetuam benignitatem sic in ore habet, ut eius memoriam numquam sinat intermitti. Vale. Venetijs.*

SILVESTRO. ALDOBRANDINO. 55

IN. IIS *litteris, quas ad Angulum nostrum* XVI. *Kal. Sext. dedisti, ualde mihi scripta urbane*

ne uisa est illa pars, in qua nescio quid de me per iocum, sed cum quadam tamen amoris nota significasti. gaudeo, me tibi usque eo esse familiarem, ut etiam facetijs lacessas: quo in genere si perges, gratiam referemus: ne tu homo ingeniosus nos tardiores impune commoueris. mihi cum amico tuo recte conuenit. doctum hominem cognoui, bonum uirum esse audio. haec cum sunt in hominibus transalpinis, amorem conciliant: quanto magis in nostris? At in litteris aliquando dissensimus. ego uero non nihil etiam a parente meo: neque tamen parentis manibus eam, quam debeo, pietatem minus praesto. opinionum enim dissimilitudo tantum abest a simultate, ut saepissime, non modo qui sententia discrepant, in amore consentiant; sed etiam, qui simultatem exercent, iudicio congruant. Quare amoue istam ex animo tuo suspicionem, meq. cum illo ita crede esse reconciliatum, ut posthac ab eo, etiam si dissentiendi caussa sit, dissentire tamen nolim. Hic, ut in tantis caloribus, non iniucunde uiuimus: urbis mirifica elegantia: caeli summa salubritas: si quando aestus maior est, quam ut ferre possimus, confugimus ad aquas: innixi utribus inflatis, remoto loco, nos inter nos ludibundi flumina perambulamus. quid quaeris? si te haberemus, ad summam uoluptatem nihil deerat. sed animus tamen meus, quem tu, credo, cantionibus quibusdam tibi addixisti, peruolat magna spatia terrarum, et, te insciente, saepe tecum est. itaque non ego prorsus te careo: nam, si minus

sermone,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

sermone, adspectu certe tuo fruor, dum de te cogito. quod si aliquando contigerit, ut etiam sermone possim; nae ego collocutionum nostrarum fructum, interuallo temporis amissum, ita repetam, ut ne studijs quidem parcam tuis. in quibus audio te post nostrum discessum magna quaedam effecisse. Caput etiam illud litterarum tuarum Cardinalis Accoltus mihi ostendit: in quo ita scriptum est, paginas te circiter octingentas iam impleuisse commentationibus ijs, quas in Pandectarum libros texis. puto magni laboris esse, magnaeq. difficultatis: sed, si considerabis, quae tibi praemia proposita sint; uinces omnia. petis immortalitatem; quam multi sequuntur, tu iam paene manibus apprehensam tenes. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII

LIBER. QVINCTVS

Scripsit hanc, liberalium disciplinarum nomine,

PIO. IV. PONTIFICE CREATO. I

CVM *tibi, Pontifex optime, ad istam dignitatem nuper diuinitus elato, qua sublimius aut praestantius inter homines nihil est, mortales quamplurimi, alij absentes litteris & nunciis, alij coram uultu & uerbis gratulentur: non dubitamus, quin nos quoque, altrices tuas, in maximo gratulantium numero ad tuos sanctissimos pedes officiose proiectas, excipias, & eo benignius, quod alij, quia peruenisti ad eum finem, infra quem ceteri fines sunt, gratulantur; nos autem, quia scilicet, ut peruenire posses, ipsae perfecimus. Non est ad gloriam lata quaedam, & communis uia. perangusta fuit semita, paucorumq. notata uestigijs, qua ierunt & herores illi ueteres, in Christiana militia fortissimi uiri; & maxime quidem omnium, patrum nostrorum memoria, Pius ille Pontifex, cuius tu nomen, in eadem sede merito collocatus, & cum nomine uirtutem refers. in istam olim semitam,*

feren-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ferentem ad aeternum decus, nos te puerum adhuc, sed puerum praeclara cupientem, manu prehensum duximus: ne ue quis te error auertere, ne qua morari posset offensio, cupide procedenti quasi lumen praetulimus. confectum iam iter est: ultra, quo progrediaris, non habes. inter te, & opificem aeternum, cuius ministrae nos sumus, nulla iam interiacent humana. quare, quoniam eo te perduximus, quo sine nobis peruenire felicitatis non est; & quando de longa uia ita fessas esse intelligis, ut consistere uix possimus; redde praemium bene merentibus; & permitte nobis, ut in tua beneficentia nixae conquiescamus. nam, si tibi Deus Opt. Max. hoc elargitus est, ut in omni tua uita, praeter rectum & honestum, nihil spectares: quis te laudabiliter antea cogitasse probauerit, nisi nunc, cum est ad uoluntatem adiuncta facultas, idipsum, quod cogitasti, re perficias? si te ambitio delectaret, proponeremus illa inania, quibus ij, qui ex hominum sermonibus pendent, excitari solent: fore, si nos iacentes erexeris, ut orbem terrarum tui nominis fama peruagetur: ut oratorum & poetarum de te praedicantium uocibus aures tuae personent: denique, ut imaginem tuarum uirtutum, aeternis excellentium uirorum scriptis expressam, ipsa posteritas intuens, cupiat imitari. speciosa ista uidentur: & sunt omnino: sed a splendore tamen uerae laudis absunt. nam, recte facere, non ex ijs, quae consequuntur, sed ipsum per se sapientibus ui-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ris amabile uidetur. qui cum innocenter sanctéq. uiuunt; minime illi quidem de praemijs cogitant; ne probitas mercenaria uideatur; aut, si cogitant, non ad haec humana, quae sunt locorum & temporum angustis sane terminis circumscripta, oculos demittunt; sed ad illa diuina suspicientes; beatam immortalemq. uitam & expetunt unam, & unam expetendam esse persuasum habent. hoc tu semper institutum probasti: probauit Paulus ille III, omnium saeculorum memoria celebrandus: qui de humano genere uel hoc potissimum nomine optime meritus existimatur, quia in suo Pontificatu effecit, ut tu Pontifex esse posses: probarunt, hodieq. probant sodales olim aliquot tui: quorum alij, non, ut uulgo uocantur, mortui, sed, ut sapientes proprie loquuntur, mortali uita liberati, nunc incolae caeli, Deoq. fruentes, non tam quia te Pontificem intuentur, gaudent, quam quia facturum ea prospiciunt, quae sunt optimo Pontifice dignissima: alij uero, nondum sane ab hac terrestri materia discreti, aut simplicem naturam assecuti, sed ita tamen in terris commorantes, ut bonitate simplices animos referant, non dubitamus, quin tibi nostram caussam unanimes commendent; & eo studiosius, quod, & ipsi alumni nostri cum sint, officio non solum laudabili, uerum etiam debito fungentur. satis iam exagitatae, satis inopiam & solitudinem passae, ab omnibus fere Principibus neglectae, supplices ad te confugimus: quid petentes? honestum

otium:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

otium: a quo petentes? a Pio Pontifice. Pius ne ille noster, cuius animum ac mentem saluberrimis praeceptis ad omnem laudem conformauimus, atque effinximus; cui comites in omni aetate, atque in omni fortuna non solum iucundae, sed etiam perhonorificae fuimus; qui ut hoc tempore plus, quam omnes homines, prodesse nobis unus posit, id ipsum a nobis habet; is ne nos, aliquam tanti beneficij gratiam reposcentes; ab sese reijciet? non hoc illius natura, non doctrina, non consuetudo feret. Sint sane mutabiles eorum animi, neque satis in colenda uirtute sibi constent: fit enim saepe, ut uoluntates simul cum fortuna commutentur: in te, Pontifex optime, non cadit huius inconstantiae suspicio: tua est bene agendi perpetuitas: nihil in uita tua uarium, nihil flexibile, nihil mistum cognouimus: semper idem tibi, semper directum quiddam placuit, & simplex. non te rerum humanarum ficta & fucata forma, non illae, quibus plerique falluntur, insidiosae uoluptatum illecebrae ceperunt. non tu in tabula picta, inani colorum specie captus, oculis immobilibus haesisti. non sericam uestem, non argenteum uas, non aurata tecta paulio cupidius adspexisti. denique; ne singula persequamur; cum plerique hominum siue gratia, siue metu ab officio deducantur: numquam te uel ita gratia deleniuit, uel ita metus deterruit, ut pietatem religionemq. desereres. quid mirum? uirtutum radices non ita leuiter bonorum in animis inhaerent, ut eas euellere

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

aut commodi spes, aut periculi dubitatio possit. quare tuae consuetudinis et constantiae memores non petimus a te, ut aliquid agas nostra caussa, quod cum egeris, non consentire cum tuis superioribus factis uideatur: sed id petimus; quod a te nō modo ipsa res, sed etiam consuetudo tua postulat, ut in uetere illo tuarum actionum laudabili cursu pergas. quod cum facies, (facturum enim, quia te nouimus, non dubitamus) complecteris nos eodem studio, quo ipsae te aluimus; & in eum locum restitues, unde nos aduersariae nostrae, inscitia simul & auaritia, comites perpetuae, detruserunt. Vale.

CAMILLO. PALAEOTTO Bononiam. 2

EPISTOLA tua, suauiter, & amanter in primis, eademq. elegantissime conscripta, memoriam mihi nostrae consuetudinis, tuaeq. uirtutis, & humanitatis, uehementer auxit. non enim dicam, renouauit: qui te mihi, & ea, quibus omnibus carus es, ex animo numquam excidisse, uere possim affirmare. sic enim uelim existimes, nihil umquam, a quo primum die mihi cognitus es, aut cogitasse me iucundius, aut curasse diligentius, quam ut me tui cupidissimum, tuorumq. officiorum, si non referenda, quod opinor fieri uix posse, habenda tamen gratia memorem, atque gratum agnosceres. quod si sum assecutus, mirifice laetor: sin minus, delector tamen studio meo, & ipsa etiam uolunta-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

te mihi, utinam tibi quoque, ſatisfacio. Equidem, cum illa, quae te uideo animaduertiſſe, ad Muretum ſcripſi, notum ei eſſe uolui iudicium de te meum: ipſe uero ut ea aliquando legeres, uel ut omnino quiſquam, fore non putaui. Poſtea, cum a non nullis bonas uidelicet horas male collocantibus, de ſcribi epiſtolas meas audirem; ueritus, ne quando mendoſius etiam impreſſae, quam a me ſcriptae, uel neligentiae culpa, uel fortaſſe etiam improbitatis, (late enim patet hoc uitium) ederentur; collegi quas potui; emiſi, non quas probaui maxime, (nam huius generis inopia certe me ab omni prorſus edendi conſilio reuocaſſet,) ſed quas improbaui minime. ex eo numero fuit ea, quae de te loquitur, uel potius balbutit epiſtola. nam ea, quae tibi uel natura tribuit, uel adſciuit induſtria, uix aut mihi liceat, aut iis etiam, qui plurimum eloquentia ualent, non modo litteris familiariter ſcriptis, ſed nec elaborata oratione complecti. Quare non ego, mihi ut agas gratias, exſpecto, quod te tamquam pictor bonus illuſtrauerim; ſed potius, quod quaſi decolorauerim, ut ignoſcas, rogo. quod quidem, ſi te probe noui, impetrabo facile uel a ſapientia tua, uel ab humanitate: quarum altera facit, ut ab una totus uirtute pendeas, de ſermonibus hominum non labores; altera, ut nihil umquam a te non modo amici, & familiares, ſed nec alieni fruſtra petant. Amoris in me tui, licet minime neceſſaria, periucunda tamen commemoratio fuit. cui quidem amo-

ri,uel si absint officia,deberem plurimum: quid putas, cum & accesserint iam merita non uulgaria, quae nulla mihi ex animo dies euellet, & ea tamen alijs cumulare ita studeas, ut in beneficio dando beneficium uidearis accipere? Vel hoc ipsum, quod me tam crebro, tam diligenter, tam amanter Bononiam inuitas, quantam habet significationem beneuolentiae tuae? quae si mihi omnia commoda, omniaq. ornamenta,nihil tamen afferet, mihi crede, se ipsa carius, nihil, quo gaudeam, ac triumphem magis. Ad te uero,quem uidere ita cupio, ut cupiditate etiam tua uehementius incendar, noli dubitare, quin aduolem, cum primum per anni tempus, &,ut spero,per ualetudinem licebit. nam frigore uires imminutas tepor uernus, & caeli purioris adspectus restituet. Interim,siquid scire uis de rationibus meis, eo loco sunt, ut mihi, in summa animi aequitate,abesse potius multa, quam deesse uideantur. Vigemus amicis: quo nihil optabilius,excepta sapientia, & ego existimo, & tu quoque,ut uideo, mecum sentis. Oculis, quibus aegre diu fuit, nunc quidem utor optime,uiribus autem corporis non pessime. reliqua in congressum nostrum reseruabo. Vale, & propinquo tuo Francisco Bononietto salutem a me plurimam. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

OCTAVIANO . FERRARIO Mediolanum. 3

Amor inter nos mutuus, meaq. de tua uirtute opinio facit, ut mihi nihil esse committendum putem, quod a tuis consilijs abhorreat. itaque, licet dolorem meum, ex interitu filij susceptum, ualde iam & ratio ipsa, & communis condicionis recordatio leuaret; uix tamen credas, quantum profecerint litterae tuae. An ego te non audiam, cum ad animi uocor aequitatem? te inquam, cuius mihi grata semper uoluntas, grauis auctoritas & fuit, & esse debet: quem dilexi unice a prima adolescentia, quem respondere in amore, ac studio facile perspexi. quod utinam, quam diu seiuncti fuimus, una uiuere licuisset: essem omnino tua consuetudine melior, & doctior; tu autem ex officijs meis fortasse aliquam, ex beneuolentia certe in te mea non dubito, quin maximam uoluptatem, laetitiamq. cepisses. quod quando non contigit; usus essem, pro mea quidem parte, litterarum bono; nisi me non tam occupatio mea, quam tuae ualetudinis infirmitas, cui laborem imponi mea caussa nolui, a scribendo retardasset. nunc, si est, ut optime ualeas; quod ut credam, adducor non solum crebritate, uerum etiam subtilitate, atque elegantia epistolarum tuarum; gaudeo: quodq. habes ex animi tui sententia, id ut perenne, propriumq. sit, uehementer cupio. litteris, ut amissi temporis usura sarciatur, colloque-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

mur interdum. nec deerit argumentum, si tibi placuerit idem, quod mihi, συμφιλολογεῖν de studijs nostris, quibus uberius nihil est. Atque equidem, (ut a priuatis ad publica diuertam) quando χαρακτὴρ tuus eiusmodi est, ut ab recentiorum philosophorum inquinato sermone longissime distet, auctor tibi sum, ut in scribendo totus haereas. nimium diu comprimis ea, quae selecta habes, quae scio quam sint praeclara, in omni genere doctrinae. ede, & auge utilitatem nostram cum gloria tua. nam hic liber, qui propediem exibit, de disciplina encyclia, studia multorum accendet, quibus a te satisfieri aequum est. quam uero in eius libri editione diligentiam exigis, ea praestabitur, quatenus licebit. totum enim in uno me positum non esse, aut iam scis, aut mihi uelim credas affirmanti. Vale. Venetijs.

LAEVINO. TORRENTIO Leodium. 4

SANE permolestum mihi, pro mea summa erga te beneuolentia, contigit, quod tuorum comitum, ut ais, importunitate factum sit, ut ueniendi ad nos susceptum antea consilium deposueris. nihil enim potest esse iucundius, quam tui suauitatem sermonis, tuamq. mirificam tum humanitatem, tum etiam doctrinam ex interuallo regustare. sed huius incommodi molestiam fere abstersit omnem scripta peramanter, atque adeo pereleganter epistola tua, quam mihi heri reddidit familiaris meus, idemq.

tui

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tui studiosissimus, plane iuuenis eruditus, Andreas Siluius. Oda uero in Pium Pontificem, quam epistolae adiunxeras, ita mihi placuit, nihil ut umquam legerim libentius, aeque libenter pauca omnino, mi Laeuine, cum ad omnem excellentiam, tum uero ad hoc scriptorum genus ingenio te natura finxit aptissimo. itaque nosce tua bona, poeticamq. facultatem, si tuae gloriae consultum uis, ne dimitte. Carisium quo die primum uidi, ut ederetur, optaui. idq. plane Cauchis adolescentibus, consilio tuo commotis, & communium studiorum, & sane ipsorum etiam caussa gaudeo. aliquid enim ad eos ex paterna laude redundabit, & aperietur fortasse aditus ad gratiam principis uiri, misso, ut mos est, libro cum eorum epistola. putabam fore, ut Romae liber ederetur. si Venetijs malunt; nostra, quaecumque est, industria non deerit: qua condicione, & quo tempore, scripsi ad optimum uirum, Octauium Pantagathum. De Censorino, & Prudentio mox uidebimus. non enim tam facile, quod praestare non possim, soleo promittere, quam, cum promisi, diligenter praestare. premor autem oneribus multis, quae sustinere cogor in aliquot menses: abijcere si uelim, nec honor meus, nec res domestica patietur. Quod reliquum est, amorem in me tuum cupio conserues: quod erit humanitatis. ego, quod erit officij, te colam diligentissime, deq. ingenio tuo, de doctrina, de probitate quid sentiam, ut ipse aliquando intelligas, quod hic, mihi crede, iam intelligunt multi,

operam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

operam dabo. Vale, & Cauchos fratres, moribus, ac litteris ornatos, meo nomine ſaluere plurimum iube. Venetijs.

PETRO . MISCOVIO 5

QVOD *a me poſtulari uidebatur, ut tibi, de ſtudijs meis non peſſime exiſtimanti, (ſic enim audiebam) per litteras gratias agerem; in eo dedi operam, ne deſiderari poſſet officium meum, atque equidem reſtiti nonnihil a principio cupiditati meae, ueritus, ne pudentis hominis non eſſet, iſta dignitate, iſta uirtute uirum, cui nullum a publico munere tempus uacet, appellare litteris: ſed meam cunctationem uiri optimi, atque eruditiſſimi, Andreae Patricij, omnia de humanitate tua pollicentis, diſcuſſit oratio. Scripſi igitur ad te, non, ut tibi reſcribendi onus imponerem, ſed, ut, quoad poſſem, teſtificarer obſeruantiam meam. quod ſi ſum aſſecutus, &, ſi tu, quanti faciam iudicium de me tuum, intelligis: ita laetor, quaſi bona omnia contigerint, & cum hac mea uoluptate uix puto uoluptatem ullam poſſe conferri. Quod autem ſilentium etiam tuum excuſas, & ea commemoras, quae te a ſcribendo antea retardarunt: hoc equidem a te numquam exſpectaui; a quo libenter legi meas litteras, de quo dubitare mihi non licuit, ſatis ſuperq. habui: ſed quo expectaui minus, eo ſcilicet magis agnoſco, quae conſtanti omnium ſermone praedicatur, benignitatem tuam. Gratulor autem, ut de-*

beo,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

beo, uehementer, & te a febri conualuisse, qua laborantem in reditu suo Patricius offendit, & exitiali illa lue prouinciam esse liberatam. Occupationes tuas puto, & audio grauissimas esse; sed leuiores fiunt gloriae fructu, quem tu quotidie percipis, tuis debitum uirtutibus, amplissimum. Porro, quam sit homine dignum, de multis, ac, si fieri possit, de toto hominum genere bene mereri, quid ego te doceam, nihil, quod ad honestum pertineat ignorantem, quem ita semper ad decus natura impellit, ut omnia tamen consilia, omnes actiones ratio, & sapientia moderetur? Quare, istis curis, istis laboribus, quos esse tuae laudis segetem, ac materiam uideo, ignosce, obsecro, Miscoui humanissime, si te sero admodum cupio liberari. nam, quod ad studia litterarum attinet, idest, ad eum animi cultum, unde oritur artium ingenuarum praeclara cognitio; primum, cum tu habeas iam, quae petuntur a litteris, & cum eloquentia, doctrinaq. ex superiorum temporum uigilijs excellas; non intelligo ualde esse, cur labores: deinde, tanti ne putas librorum consuetudinem, aut ullum cum ulla doctrina commercium, quanti difficillimis temporibus, in summa bonorum, & sapientium ciuium inopia, requirenti consilium, operamq. tuam patriae subuenire? quo in munere uersanti, non committam, ut longiore molestus epistola sim: & haec ipsa, fortasse nimis multa, amori largieris in te meo: cui dum obsequor, teq. alloqui praesentem uideor, oblitus

occupa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

occupationis tuae, memor humanitatis, prouectus imprudenter sum. Vale. Venetijs.

ANDREAE. PATRICIO. 6

MI PATRICI, *non te fugit, morosos esse, qui amant. quo me uitio laborare non infitior. adspectu, & consuetudine praesentium amicorum carere non possum. si absunt, igniculum desiderij ita non fero, ut litteras ab ijs exigam potius, quam exspectem. hinc illae interdum, uacuae prorsus iracundia, quae abest a natura mea, amoris plenissimae querellae. de quibus audisse te aliquid gaudeo; ut ego quoque in querella tua mutuam erga me beneuolentiam, qua nihil habeo carius, agnoscerem. quod equidem laetari te quoque arbitror. quae enim humanitas tua est, certe totus abesse non uis: nec eiusmodi tuum in discessu consilium uidebatur: nec nos, qui te longinquum memoria colimus, diligimus, laudamus, digni uidemur, quibus nullam suauitatis, ingenijq. tui partem restituas. Officium autem in rescribendo meum, non committam, ut desideres; nec desiderari antea passus essem, si litteras tuas, a me uehementer expetitas, quas misisse te significas, accepissem. Prouocassem etiam, mihi crede, pro meo in te singulari studio, si uacassem, & si uacare te ab ijs negotijs existimassem, quorum onera grauissima, uigilantibus, & magna praeditis uirtute uiris, idest, tui simillimis, imponi aequum est. Quod ais, omnia te conferre ad dignitatem*

meam;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

meam; dupliciter gaudeo, et quod me ames, (quamquam hoc antea perſpexeram,) & quod id ex officijs erga me tuis homines intelligant: idq. non mediocriter ad exiſtimationem meam ſtatuo pertinere. Miſcouij quidem in beneuolentia, cuius habeo teſtem, refertam humanitatis, elegantiſsimam epiſtolam, ſcito me omnia ponere: eamque, ut uideor ſummo hominis beneficio conſecutus, ita triumpho, quaſi nihil iam aduerſi a uirtutis aduerſaria fortuna poſsit euenire. tibi autem, qui mihi ad amicitiam tanti uiri aditum patefeciſti, gratias tuo fortaſſe merito pares habere poſſum, & habeo ſane quammaximas, referre certo nullo modo poſſum, ac ne agere quidem: quod tamen humanitas tua non ferret; &, ſi ferret, quae mihi umquam uerba, ab intimo licet artificio deprompta, ſatisfacerent? Vale. Venetijs.

STANISLAO. FOGELVETRIO. Patauium. 7

ME quoque torquet exſpectatio litterarum; de quo mihi, me quidem inuito, tamen aduerſa quaedam amor fingit. nec enim adduci poſſum, ut oblitum noſtri, aut parum in colendo officio diligentem exiſtimem; qui & humanitate omnes uincat, & quatternas iam a me litteras acceperit. utinam ualeat, atque in illis negotiorum fluctibus utatur ſecundis uentis: reliqua feremus facile, eademq. abſenti beneuolentia perpetuo praeſtabitur. Cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

litteras Italicas meas ad te misi, nihil scripsi, ne tibi rescribendi, praesertim de re minima, onus imponerem. ac tu, gratiarum actione non contentus, etiam me laudandum putasti, & ijs quidem uerbis, nihil ut esse possit illustrius. in quo probaui uehementer elegantiam ingenij tui: in iudicio, nisi me ipse diligam, desiderare aliquid cogor. aliquid autem? plane hoc totum, mi Fogeluetri, humanitati tuae tribuo: de qua tamen ipsa ualde te amo: ac uelim existimes, te mihi haerere in animo, tum tua sane caussa, cui neminem probitate, ingenio, studio bonarum artium antepono, tum quod in uno te nonnullam Patricij, ac ✤ etiam imaginem uideor agnoscere. idq. tibi aliquando fortasse, Minerua, ut spero, non inuita probabo. Vale. Venetijs.

DIONYSIO. LAMBINO 8

Noli existimare, mi Lambine, cum fructu consuetudinis tuae caream, quidquam mihi tuis epistolis esse iucundius. facit hoc sane qui mutuus inter nos amor est, ortus a meo de tuis uirtutibus iudicio, tua uero de meis ad eandem laudem conatibus opinione fortasse nonnulla: sed scriptorum etiam tuorum subtilitate, & elegantia mirifice delector. uel haec, quam accepi idibus Iunij, raptim a te, ut uideo, exarata epistola, quam loquitur pure, quam nullis illustrata pigmentis, nullo, ut tu scribis, fuco, tamen nitet. itaque nihil umquam legi libentius. Quaesieram autem per litteras a sororis meae filio,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

lio, Iulio Catone, ecquid parturiret ingenium tuum, non tam, ut meae, quae summa est, quam ut eorum, qui ad me adeunt quotidie, cupiditati satisfacerem. scito enim, admirabilem hic esse quandam de studijs tuis opinionem, cum e sermonibus meis, eximie saepe tua cum laude habitis, tum uero ex illa praestanti industria, quam in conuertendis Aristotelis de morali philosophia libris ita collocasti, non modo ut eorum, de quibus diu bona hominũ existimatio fuit, errata patefaceres, sed ut ipse maximam & iudicij, &, mihi quidem ut uidetur, qui ea cum Graecis diligentissime contuli, eloquentiae laudem ferres. quod a te institutum retineri, & eandem operam ad reliqua conferri, si quis est, qui ualde cupiat, ac te etiam tacita saepe cogitatione hortetur, is ego sum. Publica, fateor, me mouet utilitas, cui te uideo Graecae, ac Latinae linguae peritissimum, praeterea instructum ijs artibus, a quibus perfecta intelligendi, ac iudicandi ratio manat, unum in primis posse consulere: sed mehercule etiam gloriae tuae pro amicitia nostra uehementer faueo. uides enim profecto, (quid enim, quod ego uideam, tu non perspicis?) paucos omnino ex ijs, qui populari fama celebrantur, sine exceptione posse laudari, & hac tanta quotidie exeuntium librorum copia impediri potius, quam adiuuari studia nostra. quare suscipe onus pro tua parte. neruos nouimus industriae tuae: quos si contendere uolueris, nihil est, quod sustinere, ac perferre non possis. Nam de Lucretio, suadeo equidem,

ut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ut absoluas: poeta est egregius, uel Ciceronis nostri testimonio: & in eo maximam a multis, nec a me ipso minimam gratiam inibis: sed uoco te libentius ad illa praestantiora: nec tu meum consilium, atque etiam studium, si modo tibi aut sapere aliquid, aut uelle tua caussa uideor, debes in tua laude contemnere. Si nauigatis in Galliam, quod a te scriptum confirmant multi, opto uobis facilem cursum, & secunda omnia: teq. rogo, nisi me ineptum esse censes, & nimis impudenter petere, ut Cardinali Turnonio, principi sapientissimo, optimarum artium patrono, me in gratiam ponas; quem hic honoris gratia salutare, cum maxime uellem, per inualetudinem numquam licuit. Sigonius, plane, ut ais, uir doctissimus, addas licet humanissimus, cui tu in transuerso litterarum tuarum uersiculo salutem adscripsisti, ualde gaudet, amari se, ac laudari a te, de quo ipse honorifice in primis loquitur, & sentit. is te resalutat amantissime, euntiq. in Galliam, incolumitatem, & reditum precatur. Vale. Venetijs.

IVLIO. POGIANO
Romam. 9

QVAM libenter, & quam saepe de te cogitem, Pogiane doctissime, conscius ipse mihi sum: mea uero quae sit, ac fuerit semper, ubi temporis ratio tulit, de tuis uirtutibus oratio, cum honestos, & graues uiros, ijs, quibus ipse excellis, doctrinis excultos, habeam testes, non conabor tibi litteris exponere.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ponere. nec tamen amori erga te meo, quem fateor impetrare a me posse omnia, tribuere quidquam in te laudando uelim existimes. tua me scripta, in quibus excellentem quandam eloquentiae praestantiam elucere uidi, maxime uero praeclara illa pro illustri Rhodiorum Equitum societate ad Pontificem habita oratio, quam efferre laudibus numquam desino, in hanc sententiam facile perduxit. Accedit humanitas, probitas, opinio de me tua, nec ea significata obscure, sed aeternis ingenij tui testata, atque expressa monumentis: ut, si nihil ipse, contra quam adhuc laboraui, memoria dignum praestem, me tamen ex testimonio tuo posteritas ignorare non posit; sin aliquid a me sum, tibi tamen debeam plurimum, cuius ad eam, quaecumque de me est, existimationem accedat auctoritas. quod si te antea, naturali quadam animi mei propensione, & communi erga omnes, qui optimis in artibus cum laude uersantur, officio, non mediocriter diligebam: nunc, propria cum addantur in me merita, nisi totus amore flagrem, ac studio tui, nisi, quam excelso in loco sitam uideo, illustrari etiam magis omnium praeconijs tuam laudem exoptem; malam referre gratiam litteris ijs, quarum consuetudine ad humanitatem excolimur, & omnino hominem ex homine uidear exsuere. quamquam, mi Pogiane, non ita mei dissimilis esse possum, ut agnoscam ea, quae tu in illa omnium elegantissima epistola, ad eximiae tum indolis, tum etiam

uirtutis adolescentem Octauianum Magium proxime scripta, uerbis amplissimis in me contulisti. scilicet ego in eloquentia magnus, quis, & qua in arte? illa quidem, ut res indicat, omnium difficillima, ipse autem uix mediocri instructus ingenio, otio certe, sine quo ne summis quidem ingenijs ualde proficitur, numquam abundans, aduersa etiam per annos multos modo ualetudine, modo fortuna uexatus. sed absuerit nihil eorum, quae laudem in aliena lingua cupientibus requiruntur: me tamen uobis, qui Romae in ista luce, summa omnium uirtutum ingeniorumq. praestantia uiuitis, qui pedem quotidie ponitis in uestigia clarissimorum uirorum, qui spiritum ducitis e Romano illo caelo, seminibus eloquentiae referto, anteponendũ esse numquam duxi; fortasse, ut comparari aliquando possem, operam dedi. sed hoc quidem nondum contigit, ac uereor, ut contingat umquam. me enim in hoc studio, quo mirifice delectabar adolescens, rei familiaris occupatio non sinit esse diligentem. aetas etiam nescio quo modo gloriae cupiditatem, si qua fuit in nobis, uidetur exstinguere: qua sublata, non minimum languescit industria. Contra uobis, ab omni cura expeditis, tibi praesertim, non aetate minus, quam ingenio, florenti, quotidianum esse cum libris usum, & cum omni liberali doctrina, non ignoro. Quanti uero illud est, quo quidem nos caremus, locorum admonitu excitari ad decus? quanti etiam illud, haurire aliquid posse omnibus horis ex mutuo sermone,

sermone, praecipue uero ex perennibus illis, uberrimisq. optimarum scientiarum fontibus, Octauio Pantagatho, & Gulielmo Sirletto, familiarissimis tuis: a quibus, ut opinor, aeque diligimur; sed aeque tamen eorum doctrina frui per interualla locorum mihi non licet. itaque tot, ac tantis, quae suppetunt uobis, destitutus adiumentis, tantum abest, ut gloriosi palmam certaminis audeam sperare, ut hastas etiam non inuitus abijciam, qui praesertim facile futurum intelligam, ut ad te, quem plane in oculis fero, & a quo mutuam mihi tribui uoluntatem libenter credo, primae partes in cognitione, & usu Romanae linguae omnium iudicio deferantur. Quare primum illud te rogo, ne mihi tua praedicatione, quae tota, ut ego interpretor, ab amore proficiscitur, plus oneris imponas, quam mea sustinere possit infirmitas; existimesq. non minus me moleste ferre, si quando mihi falsa laus affingitur, quam nonnullos, cum uera detrahitur: deinde, si ego abs te in mea laude dissentio, ne propterea meum in tua iudicium improbes: quod, ne si quidem ipse prorsus a me dissentias, immutare, cum multis iam patefecerim, aut uelim, aut possim. Vale, & Sirletto nostro, ac Pantagatho meo, uel potius utrique nostro, dic salutem meis uerbis plurimam. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

HORATIO. VRSINO Romam. 10

Vt uideo, Magius, amores utriusque nostrum, optimus adolescens, nec litteris tantum, sed humanitate etiam perpolitus, exquisitum ad conglutinandas amicitias tenet artificium. nam ille me primum, iam antea commotum ea fama, quae de tuis laudibus percrebuerat, suo testimonio uehementer in tui beneuolentiam impulit: deinde, ut integrum officij sui fructum ferret, te quoque de meo erga te studio litteris admonendum putauit. quod etsi praeter opinionem meam potius, quam contra uoluntatem, factum esse confiteor: tamen eo mihi nomine abs te gratias agi moleste ferrem, nisi epistola tua, distincta luminibus ingenij, index amoris in me tui, quo equidem antiquius habeo nihil, omnes animi mei partes ea uoluptate perfunderet, ut molestiae locus esse non possit. aderat, cum eam attulit Magius, legitq. me concedente, semel & iterum Carolus Sigonius; qui quantum iudicio, & eloquentia ualeat, neque tu, nec, ut opinor, iam ignorat quisquam. is ornauit ingenium tuum diuinis laudibus, me prorsus assentiente: nam quid, Magio, dicam? qui te, qualem ipse antea in omni sermone praedicauerat, talem nobis uideri, mirabiliter ob eximiam in te beneuolentiam, fortasse etiam iudicij sui caussa, laetabatur. Nimirum habet hoc nobilitas, ut, quamcumque se in partem dederit, insigne

signe

signe quiddam praestet. sed, quo libentius de spatio curriculoq. maiorum plerique deflectunt, eo praestantiorem apud omnes homines & gloriam, & gratiam, si qui cursum tenent, assequuntur. quod tibi gaudeo contigisse: qui cum multis tum naturae, tum fortunae donis abundares, natus in ciuitate, orbis terrarum olim domina, nunc religionis, pietatis, iustitiae domicilio, ortus ex ea familia, cuius nomen praeclaris partum & studijs, & factis, multis iam saeculis per omnes gentes fama disseminauit: tamen, quasi haec ad te non pertineant, id agis, ut una te nobilitet uirtus, &, quantum honestatis a maioribus tuis accepisti, tantum ipse posteris relinquas. quod etsi difficillimum est, praesertim his temporibus, cum aduersentur multa, &, ut uides, ad inania quaedam, neglecta solida gloria, mores incubuerint: tamen a te, freti prudentia, & ingenio tuo, freti etiam constantia, summa omnia exspectamus. Quae porro laudabilior industria, quae cura praestantior, quam quae in animi cultu consumitur? cum scilicet id quaerimus, ne quando impendentem fortunae uim, optimarum artium praesidio muniti, pertimescamus; ne iactemur huc, & illuc, uel cupiditate, uel metu: sed in tantis uitae quasi tempestatibus, tranquillissimo, ac iucundissimo litterarum portu perfruamur? quae qui non uidet, nec de adipiscenda uirtute, quae rationis absolutio est, assidue cogitat; nae ille eo ipso rationis munere, quo uno ceteris praestamus animantibus, in-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

dignus est. quod quidem semper sensi; licet, quo contendi, non peruenerim. te & sentire idem, & posse consequi quod uis, intelligo. quod si de praemijs cogitas, quae proposita sint, uides, aeternum decus, & bonorum amor; quem debes omnibus rebus anteponere: equidem in eo summam felicitatem ab adolescentia constitui. ex quo quanti faciam amicitiam tuam, quem nemini aut probitate, aut studio liberalium doctrinarum audio concedere, facile potes intelligere: idq. ut re ipsa aliquando experiaris, operam dabo. Vale, & Iulium Pogianum, familiarem tuum, praestantem omni laude uirum, ac Hieronymum Lippomanum, eximia spe summae uirtutis adolescentem, salutes, rogo, meis uerbis diligenter. Venetijs.

OCTAVIANO. FERRARIO
Mediolanum. 11

NOLI putare, me tantum amici tui προβλήμασι tribuisse, ut adhuc rem ducerem. nam, etsi de illius ingenio, doctrinaq. semper optime sensi, idq. primum litterarum tuarum testimonio, post etiam iudicio meo commotus: tamen de tuo libro ita iudico, nihil fieri posse non modo eruditius, in quo meam de studijs tuis opinionem aequauit industria tua, uerum etiam elegantius: quod ab excellentibus in philosophia uiris, qualem te iam omnes praedicant, hodie non admodum exspectatur. Quid igitur obstitit, cur non aggrederer? caussam si quaeris;

de

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

de qua te, si res pateretur, celatum uellem: pituita, repente commota, satis per se molesta, mox etiam, cum tussis accessisset periculosa, moram iniecit: biduum iacui, medico non admisso, accurata uictus ratione contentus: in qua tu quantum ponas, ignoro; ego utilissimam experior. nunc, quae supersunt morbi reliquiae, do operam, ut eas depellam. quod eadem, ut spero, abstinentia consequar. Filio iam, & domesticis omnibus recte est. Liber tuus, quemadmodum ex paginis, & diebus rationem duco, uideo fore, ut idibus Sext. aut plane absolutus ab operarijs nostris, aut inibi sit. itaque uelim significes, quot ad te eius exempla, & cui dari uelis. chartam probabis: habet enim amplitudinem, & elegantiam: spero, item reliqua. mitterem Io. Antonio, bibliopolae uestro; sed homo est, quod inter nos dictum sit, paullo ad rem attentior, quam uellem. nisi remittat aliquid de sua consuetudine, uix puto inter nos posse conuenire. uerumtamen quid ad nos? utamur alio, qui se praebeat aequiorem in transigendo, deinde bonum uirum in fide praestanda. quod totum prudentiae tuae committo. Vale. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EIDEM, Mediolanum. 12

Ego uero nihil minus uolo, quam, nisi uacas, a te responderi. nam, etsi mirifice delector ingenio tuo, cuius imaginem in ijs, quae a te scribuntur, epistolis magna saepe cum animi mei iucunditate contemplor: tamen, ne me putes in ea haeresi esse, quae ad se ipsam refert omnia, aliorum caussa minimum laborat. cogito ualetudinem tuam: cogito maximarum doctrinarum studia: amicis, & propinquis horae dandae sunt: inuitat humanitas; pietas cogit: cur ego te ista uelim deserere tam laudabilia, tamq. necessaria, studium ut expleas meum crebritate litterarum, quod expleri tamen nullo modo potest? De libro, teneo iam quid uelis. Typis, quos probas, & charta, qua uis, utemur. initium fieri antea quam redierit is, qui totam officinae curam sustinet, omnino uix potest. erat autem in Forum Iulij, sui negotij caussa, profectus. eius porro diligentiam cum in charta, tum in toto hoc genere utilem, & necessariam esse, saepe sum expertus. quo aequius hoc, quidquid spatij interponitur, uterque nostrum ferre debet. atque etiam, ne quid celem, paullo eram conturbatior, aegrotante filio, quem de tribus unum habeo reliquum. O mi Ferrari, quantam tu debes philosophiae gratiam, quae te a tot curis ad iucundissimum uitae genus abduxit. quamquam fortasse hoc melius: & in agendo positam esse uirtutem, ne tui quidem Peri-

pa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

pateticinegant. sed haec omitto. In pecuniae permutatione agnosco tuam in me beneuolentiam, pae ne dixi liberalitatem. quod si arcae meae consultum aeque omnes uellent; quanto mecum ageretur commodius. nunc, mihi crede, secus est, nec me tamen reclamante. Vale. Cruceio, & Caprae salutem plurimam. Venetijs.

IO. ANTONIO. TVRONEO
Vrbinum. 13

S I *quisquam est, qui ex aduersa bonorum uirorum fortuna solicitudinem capiat; eorumq. mederi studeat incommodis; eum ego me esse profiteor. sed, cum ad opem ferendam nihil mihi suppetere praeter uoluntatem intelligo; sic afficior, ut me ipso miserius esse nihil putem. quod si antea sensi, certe id in tuo potissimum casu mihi contigisse, nisi uel meam consuetudinem ignoras, uel ignorari a me tuum ingenium, tuam probitatem putas, debes opinari. Quamquam cum recordor, & eadem saepe accidisse optimis uiris, & ubique uirtutem honestissimum habere domicilium; nec fieri numquam, ut calamitas etiam gloriae sit; nec ullum in te dedecus, aut facinus turpe conferri; cum hoc aeterna naturae lege, unde humanae leges, tamquam ex archetypo, describuntur, sancitum esse uideatur, ut uim ui liceat repellere, & sua cuique incolumitas prima sit: haec inquam, memoria, & cogitatione dum pertracto; id quod, quasi solatium quaerens, saepe libenterq.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

benterq. facio; lenitur aliquantum doloris acerbitas, atque etiam tibi, quantum licet, in medio dolore gratulor: cui nisi loci mutatio grauis est; cetera, quae uideris amisisse, leuiter ferenda esse censeo. In loco autem quid te torqueat? species urbis? at ea, quae ad oculos pertinent, nemo umquam sapiens neque in malis, neque in bonis esse duxit: & ego, qui longe a sapientia disto, haec tamen prorsus non amo inania, solitudine fruor, quantum possum: in hac mihi uiuo, & Deo: quod unum est beate uiuere. Amicorum consuetudo? quid? absentes non diliguntur? non, si uolumus, & quoties uolumus litterarum sermone coniungimur? equidem, postea quam discessisti, nescio quo modo crebrius etiam, quam cum aderas, de te soleo cogitare: & mihi scito amicorum spectra, praesertim quos uirtus, & integritas commendat, esse iucundissima. sin utilitatem aliquam, tuis necessariam rationibus, cogitas, non dubito, quin istuc, quidquid iacturae factum est, breui maioribus etiam commodis resarciatur. Nec uero, si me audies, utilitatem ullam cum ea doctrina conferes, quam tu auges quotidie in isto otio, neminem curans, praeter te ipsum: quod hic certe non contigit. magnum est, studia posse colere quae uelis, & quantum uelis; tibi uni sementem iacere, tibi uni fructum colligere. at quem fructum? cui nec imber immoderatus, nec aestus, nec ulla calamitas noceat, nec suauitatem detrahat, sed augeat, quae cetera omnia corrumpit, dies. Quod si tibi,

bi,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

bi, multorum philosophorum exemplo, uitam in patria ducere, ob doctorum hominum paucitatem, non perplacet: an dubitas, quin te ista cura nos amici tui, si quid noster in te amor, si quid pietas ualebit, aliquando liberemus? quod tamen eiusmodi est, ut non tam laetandum uideatur, cum euenerit, quam non dolendum, si sero, uel si etiam numquam eueniat. nos enim in delectu rerum saepe fallimur: errore mentis tamquam salutaria, quae noxia sunt, adsciscimus: unus euenta rerum prospicit, unus igitur nostra consilia gubernet, ac moderetur Deus. cui si te totum permiseris; si minimum in te ipso, in eo posueris omnia: mihi crede, ex istis molestiarum fluctibus emerges; nihilq. posthac aut mali metues, aut boni frustra cupies: multa etiam, quae non cupies, nullis accersita laboribus, aut studijs, ad te sua sponte confluent. Ego tibi opera, cura, diligentia, quae numquam in me desiderabis, fortasse etiam consilio prodesse aliquid possum: Rasarius, qui publicam personam gerit, etiam auctoritate adiuuabit; quem licet existimem, quantum ualet, tantum tua caussa uelle; tamen, suadeo, litteris eum interdum appelles; rogesque, ut respiciat fortunas tuas, & aliquid eis, atque adeo multum cogitationis impertiat. Caluino, optimo uiro, mihiq. uetere beneuolentia coniunctissimo, amoris, & studij erga te sum ipse optimus testis: sed aetas iam obstat, quo minus ea, quae res postulat, obire, & exsequi possit omnia. itaque, nisi me fallit opinio, totum

tum

tum in Rasario est. nam ego, ut scis, uel infirmitate ualetudinis, uel diuturna iam consuetudine, & uoluntaria quadam desidia, loca publica non admodum frequento: quo familiaritates intermitti, & ex eo amicitias, si quae penitus uirtute non haerent, paullatim dissui necesse est: testimonium tamen iudicij de te mei nullo loco deerit. et de doctrina quidem, ut spero, fidem faciet oratio nostra: eloquentiam uero, in qua tibi quantum tribuam, cum alij, tum omnium modestissimus, & ingeniosissimus adolescens, Franciscus Vianellus a me saepe audijt, tua scripta facile probabunt. Vale. Venetijs.

FEDERICO . GALLO
Vrbinum 14

ITERVM *iam te purgas, quod in discessu tuo, menses fere quattuor absuturus, ad me non adieris, quem, ut opinor, tui cupidum ac peramantem cognoueras. ego autem, etiam si repentinam illam discedendi necessitatem litteris minus excusasses; tamen, uide, quam faueam amicitiae nostrae, & quam non stricto iure tecum agam; numquam mihi persuaderi passus essem, hoc abs te salutationis officium uel nostri obliuione, uel contemptu, uel ulla omnino inhumanitate tua fuisse praetermissum. quare accipio excusationem tuam: speroque, te operam daturum, ne utaris ea posthac: idq. mihi scito fore iucundissimum. nam, cum semper dilexerim plurimum, a quo primum die mihi*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

cognitus eſt, parentem tuum; cui te cupio, & ſpero ſimillimum fore in ijs artibus, quibus honeſtius, aut glorioſius eſſe nihil poteſt: tum uero ſtudia tua, ingenium, quiq. lumen, & ornamentum ingenij ſunt, mores ita me tibi adiunxerunt, ut omnibus te laudibus libenter cumulem, nihil de te, quod indecorum, aut turpe uideatur, ne ſuſpicari quidem uelim. Equidem mirifico tenebar deſiderio tui, tum, ut mandata darem, de quibus ageres cum parente tuo; tum etiam, ut, quo tibi ſtudiorum genere totam aeſtatem in patria traducendam ſtatueres, a te ipſo cognoſcerem: ut uel ex optima tuorum conſiliorum ratione uoluptatem caperem; uel, ſi quid contra ſentirem, indicarem ſententiam meam. quamquam, cum domi habeas, unde diſcas, & unde praeclara quaeque ſumas; neque te meis, neque cuiuſquam egere praeceptis intelligo. uerumtamen uerus amor latere non poteſt; oſtentat ſe, ubi etiam minime opus eſt. Ac tu quidem percommode feceris, ſi, quod coram non licuit, fortunae potius culpa, quam tua, id tibi agendum per litteras exiſtimabis, ut aliquid de quotidiana tua tum lectione, tum etiam, ſine qua lectio paene inanis eſt, ſcriptione ſignifices. non enim te puto uel deſidiae quidquam loci relinquere, uel ijs leuitatibus, in quibus plerique adoleſcentes inſaniunt, operam perdere. ſcis, quod ſapientiſſimi homines prodiderunt, imitatricem boni uoluptatem falſa ſpecie decipere, illecebram eſſe turpitudinis, eſcam malorum omnium, qua capitur aetas improuida, nec ſe ca-

ptam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ptam sentit, nisi cum imprudentiae poenas luit. atque hoc in genere labi, & errare, cum ceteris turpe sit, ijs uidetur esse turpissimum, quibus ad amplectendam honestatem praecepta non defuerunt. &, praecepta si ualent, quae tibi ego, pro meo in te singulari studio, deesse non patiar: quanto plus ualere exempla aequum est, praesertim quae posita ante oculos sunt, quae tibi numquam intueri non licet, quaeq. familiae tuae quantam quotidie laudem pariant, facile potes intelligere? itaque non a te mediocre aliquid, sed summa omnia exspectari, nec exspectari solum, sed exigi etiam quasi debita, debes cogitare. quae si praestas; laetitia quidem parentes tuos, quibus potissimum, & patriae natus es, afficies incredibili, te ipsum autem perpetuis instrues, maximisq. bonis; nec illa timebis externa, quae casus, & fortuna inuehit; sed, a te ipso pendens, nullis obiectus iniurijs, firmissimo artium optimarum praesidio munitus, uitam deges beatissimam, aeternamq. posteris tui nominis memoriam relinques. Vale. Venetijs.

OCTAVIANO. FERRARIO
Mediolanum. 15

O PRAECLARAM παλινῳδίαν. at ego, tuarum litterarum memoria, contuleram in eum perpetuo quodam studio, quidquid praestare poteram officij, operae, diligentiae. nec me tamen paenitet, eo processisse, unde nunc tu ipse paene reuocas. mutare autem consuetudinem, praesertim in benemerendo, uix

licet.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

licet. nam illa superiora, si doctrinae non uis, in quo me fefellit opinio, humanitati certe dedimus. nunc dandum esse aliquid constantiae, ne nostrum damnemus institutum, profecto uides. uerum absit iam hoc argumentum a litteris nostris: ualeant ea, quae iucunditatem non habent, quam equidem non modo ex tuis elegantissimis epistolis, uerum etiam cum ipse ad te scribo, capere mirificam soleo. nihil est tanti, quod cum sermonibus nostris permutari debeat. nec, de nobis ipsis quod scribamus, deesse umquam patietur mutui amoris abundantia. De libris tuis, dedi negotium homini domestico, ut a peritis de ratione uecturae cognosceret, eosq. quamprimum istuc mitteret. quod ille, ut est omnibus fere iucunda negligentia, fortasse nondum fecit. urgebo litteris, & mandata renouabo. Suilla farcimina curaturum te significas: in quo amo uoluntatem tuam: quod autem addis, non ante, quam extremo mense; ne, cum recentia sint, inclusa corrumpantur; consilium probo: &, quoniam uestra istius generis opsonia, qui palato sapere putantur, sine exceptione laudant; nec artes quaestuosas officinae temere dediscunt; puto fore suauissima. Sed audi, quod esse totum aliud intelliges, idest aliquanto magis ad me pertinere. κακοστόμαχοι sumus, & cruditate laboramus. id quidem a pueritia: sed auxit uitium assiduus litterarum usus: quo adempto, quae nobis, qui uulgaria contemnimus, delectatio, uel potius quae uita superest? quare ignosce, si mihi non impe-

ro:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ro: quod ne tu quidem, opinor, facis. quaesitum inter medicos est, ecquid adiumenti aquae sulphureae potus afferre posset. uarie sentientibus, recusaui; ne, quod aiunt, de sorte etiam in dubium uenirem. de gutta capiti instillanda sermo fuit. ne hoc quidem placuit: ne memoriam periclitarer. uentum denique ad uictus rationem. praebui me facillimum, quidquid uellent. in primis radicem probarunt, quae Irios uocatur: quam condiri apud uos egregie, ferunt. eam igitur, quod tuo commodo fiat, uelim perquiras, inuentamque, & mediocri uasculo diligenter inclusam, cures aliqua ratione perferendam. quidquid erogaueris, bona fide, cui uoles, hic numerabitur. Alexandri ὑπόμνημα nondum ab eo, cui frater commodauerat, extorqueri potuit: nec ego ursi uehementer, posteaquam, non ab Aphrodisiensi, cuius in eo libro mentio fit, sed a posteriore Alexandro scriptum cognoui: quod etiam χαρακτὴρ declarat. Vale, & Cruceio, Capraeque, communibus amicis, familiaribus tuis, quos utinam aliquando complectar, salutem plurimam. Patauij.

IO. BAPTISTAE. RASARIO Venetias. 16

AMO te uehementer de Ferrarij epistola: quae mihi ita placuit, ut nihil umquam legerim libentius. sane caussam suam diligenter agit, & mihi quidem egregie probat. quamquam multis iam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

annis eam imbibi animo de illius ingenio, doctrinaq. opinionem, ut errare nihil credam, si quis multorum rationibus unam eius auctoritatem anteponat. quam tibi quoque sententiam probari, cum intellexerim antea; cumque, ut uere dicam, hoc ipso nomine plurimum accesserit ad beneuolentiam in te meam: cupio te nunc ne leuissime quidem a te ipso diffidere; idq. mihi tum facile, pro eo iudicio, quod de tua uirtute semper habui, tum etiam, pro meo erga Ferrarium singulari studio, libenter persuadeo. Sed, ut redeam ad epistolam; uides, quam erudite, quam ingeniose disputet; quam tecum amice, quamq. (ut apertus, nec ulla tectae simulationis labe suffusus eius animus est,) ingenue, & simpliciter agat. alienatae uero a te uoluntatis, cum caussa nulla subsit, ne signa quidem ulla in eius litteris mihi uideor agnoscere. de quo quia te non nihil ex epistola tua sensi laborare; nec iniuria: uetus inter uos amicitia fuit, eritque, ut spero, uitae aequalis, maximis illius in te meritis, ex tua mihi praedicatione cognitis, non uulgaribus tuis in illum officijs culta: purgabo te apud eum primis litteris accuratissime; nec ab illo probata damnasse, aut omnino in dubium reuocasse, sed quaesisse non nulla tamquam a magistro tuo, ueteremq. in eo consuetudinem retinuisse, si uolueris, ostendam. non dubito, quin, si qua ei de tuo sensu, quod equidem uix opinor, suspicio haesit, amoueat, ac se tibi quam primum restituat. noui hominis lenitatem: bene-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

uolentiam in te uidi: isq. meae in te beneuolentiae fons, ea primum origo fuit. nec enim, quae de te olim ad me scripserit, possum obliuisci, nec, si possim, uelim. Illud a te, mi Rasari, si quid nostra etiam caussa uis, etsi necesse non arbitror, tamen uehementer peto, &, si pateris, rogo, non ut optimum uirum, doctissimum hominem, Ferrarium, tuae laudis auctorem, quando is tibi ad philosophiam aditus aperuit, uiamq. muniuit, obserues, ac diligas; quod a te fieri, certo scio; sed ut in omnibus officijs, quae ad illius non modo dignitatem, sed etiam uoluntatem pertinebunt, certare mecum uelis. in quo te mihi parem esse percupio, uinci numquam patiar. Vale, & Magium nostrum, singulari adolescentem ingenio, tibi pro sua doctrina, mihi pro meo in eum non mediocri studio deditum, saluta. Patauij.

HAEC dictaui, ut soleo, filio meo: nam, ut scriberem ipse mea manu, neque per medicum licebat, nec sane stomachi ferebat imbecillitas.

ANTONIO. ROLANDO 17

STVDIVM tuum in exhauriendis mandatis meis, celeritas in rescribendo, quorum ego a te alterum pro nostra coniunctione exspectabam, alterum autem pro tuis occupationibus postulare uix audebam, magnam habent significationem amoris in me tui: cui quidem, si paribus non licebit officijs, pari saltem ut amore respondeam, operam

dabo:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

dabo: nec dubito, quin consequar: atque etiam quod mihi uel iniurato uelim credas, me iam esse consecutum intelligo. qui enim, tua quae fuerint erga me officia, meae quae sint partes, ignorare possum, aut non assidue cogitare? Ego, Rolande, quo primum die, cũ lectissimo adolescente, familiari tuo, itemq. meo, ✻, accessisti ad me, dilexi mores tuos, in quibus ingenui multum pudoris, qui probitatis index est, multamq. prudentiam elucere uidi. paucis diebus, cum de nostris delectationibus, idest de communibus litterarum studijs, colloqueremur, probasti mihi ingenium, doctrinamq. tuam, & ad meam de te opinionem, ✻ testimonio excitatam, plurimum addidisti. postea facile inter nos exorta familiaritas: uel quod multis in rebus nostri sensus congruere uiderentur, & latentis quaedam naturae uis animos utriusque coniungeret: uel quod assiduitas tua paene quotidiana, usus q. domesticus nihil amicitiae nostrae deesse pateretur. Me deinde Venetias rationes meae, te non ita multo post Lutetiam uocarunt studia tua. manet amor tamen, in me quidem is, qui fuerat praesente te, uigetq. memoria tui, nec locorum, aut temporum interuallis umquam euanescet. quod nisi me tuae laudis magna quaedam cupiditas teneret; angerer, quod abes, &, ut audio, absuturus es: sed, uersari te in ista eruditorum hominum celebritate, frui consuetudine, doctrinaq. Hadriani Turnebi, quem iampridem omnes cantant, ego orno, quantum possum, in sermonibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

meis, nisi uehementer gaudeam; te non amem, nec, quem ames ipse, quod in primis cupio, dignus sim. Quare nostra etiam caussa contende, ut, quo consilio Lutetiam petiuisti, id quam maxime, quamq. licet celerrime consequaris. refer ad nos illa praeclara, quorum gratia discedendum tibi a tuis, perferenda longi itineris incommoda, asperrimarum alpium perpetuis obsessa niuibus iuga non sine magno periculo superanda existimasti. Quo de genere tecum agam breuibus; quia, sensus cum optime tuos habeam cognitos, non dubito, quin saepe tibi ueniat in mentem, ex ista urbe, quo, tamquam ad amplissimum artium ingenuarum mercatum libenter omnes confluunt, inanem redire, quam non deceat. Quod si te, studio cognitionis incensum, cetera, quae istic habes plurima, liberalium doctrinarum adiumenta deficerent: unus tamen idem ille, quem paullo ante nominaui, qui praeter ceteros cum litteris humanitatem, Graeca cum Latinis, antiquae philosophiae scientiam, quod e scriptis eius facile cognouerim, cum elegantiore doctrina coniunxit, unus, inquam, tibi instar esse omnium Turnebus, unus & suo te commouere exemplo, & suis adiuuare plurimum documentis, consilijsq. posset. cuius ut a latere, quoad hominis permittet humanitas, ne umquam discedas, & istam urgeas occasionem, diuinitus datam, adipiscendae uirtutis, si tu is esses, qui naturam humanam sola perfici uirtute nescires, hortarer etiam atque etiam: idq. libenter tri-

buerem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

buerem amicitiae nostrae: sed cauendum intelligo, ne γλαῦ κ' εἰς Ἀθήνας; cum tu ibi sis, unde ad alios praeclara instituta, unde laudabilis uitae ratio, & sapientia fere manat omnis. Viam, & rationem Latine scribendi, obsecro, mi Rolande, cur a me petis, cum is, quo ego uno magistro sum usus, & tibi, & omnibus Cicero pateat? an tu me uel huius generis reconditum aliquod tenere artificium putas, a quo longe absum, uel, si tenerem, posse fieri, ut ab ullo, praeterquam ab hoc ipso, cognouerim? nec tamen, utiliter quaedam praecipi, & ad artem posse redigi, negabo: sed mihi ne tantnm oneris imponis, cui nec a domesticis curis otij multum est, & id ipsum, quod est, uel amicis officij caussa, uel ualetudini necessario tribuitur? Scripsi olim de meis exercitationibus nescio quid, a nobilissimo uiro, bonarum artium patrono, Stephano Saulio rogatus: & fortasse digitum ad eum fontem intendi, quo si accesseris, non dicam equidem istam eloquentiae sitim explebis, sed, ut arbitror, nihil inde non purum, nihil inquinatum hauries. exstat ea, cum alijs edita, epistola. si uidebitur, leges: aut, si legisti, & quaeris amplius; a me cur exspectes, quem respirare negotia non sinunt, hoc quidem tempore non est: pete ab istis, qui uacant, optimis & scribendi, & iudicandi magistris. De Laertio, &, quid egisti, pergratum est; &, quod acturum te ostendis, id si praestabis, maximam inibis a me gratiam. Turnebus, ut me plurimum diligat, quod certe mu-

tuo faciet, exopto: plurimum ut mihi tribuat, quod litterae tuae significant, non postulo. quid enim ego sum? aut, si esse aliquid uideor, prae illo tamen quid sum? non enim χάλκεα χρυσείοις umquam conferam, ne cum Homerico Glauco errem; sed χρύσεα χαλκείοις anteponam semper. Ille est, cui iure omnia tribuantur, qui iam peruenerit eo, quo nobis adspirare non licet. Saluta eum meis uerbis, cum ueterrimo amico meo spectatae uirtutis, & industriae uiro, Carolo Stephano. Vale. Venetijs.

CAROLO. SIGONIO

Patauium. 18

E GI *diligenter, quod mandaueras. praecise negauit, ac uisus etiam nonnihil moleste ferre. sed, mihi crede, huius generis paene magistro, uestri sensus non congruerent. nihil morosius. o multa in omnibus intolerabilia: quae nobis tamen, mi Sigoni, qui a libris nescio quid plus, quam ceteri, sapere didicimus, ferenda sunt. quamquam tibi quidem, pro tua prudentia, atque etiam pro superioris uitae perpetua consuetudine, nihil difficile. Sed, Patauij te nunc esse, in celeberrimo Italiae theatro, ubi spectatur, & notatur acerrime, quidquid agas, quidquid dicas, & saepe mihi, nec umquam sine aliquo metu in mentem uenit. sic sunt, qui amant: omnia cupiunt, omnia timent. Vides, quo te in loco tua uirtus, quanta omnium exspectatione, constituerit. nihil mediocre praestandum est, nec, ut cum alijs,*

quibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

quibus te iam doctrina, industriaq. antecelluisse omnes iudicant, sed ut tecum ipse certes, teq. ipsum, si licet, uincas, omniq. laudis genere cumules, elaborandum. quae, cum, ad quem scribam, considero; & cum mihi singularem tuam rectissimis in studijs cupiditatem, ac diligentiam propono; mirifice laetor; nec me tamen paenitet hoc nostrae necessitudini tribuisse, ut ea legas a me scripta, quae minime necessaria duxerim. Hesternum diem puto te mutuis cum Pace Scala sermonibus iucundissime traduxisse: quem uolo a te amari plurimum: uel quod ab illo te quoque amari plurimum sensi: uel quod eo nihil humanius, nihil amabilius. praeterea, quod te uehementer mouebit, multis nominibus ego illum in oculis fero: nec in eo riuales habeo paucos. Faloppio nostro si discessum meum excusaueris, cum uxoris morbus urgeret; gratissimum erit. nec tamen diutius hic me commoraturum puto. tanti nihil est, ut uobis carere possim. Interim uale, &, si uacat, scribe, non accurate, sed, ut ego nunc, quidquid in buccam: ne pereat omnino fructus nostrorum sermonum: quem si litterae restituent; paullo feram leuius absentis tui desiderium: cuius igniculum, e cubiculo meo cum discederes, sentire coepi: nec deinde tuum spectrum discessit ab oculis meis. Venetijs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

MARCO . ANTONIO MVRETO Romam.

19

Gavdeo, *mi Murete, quod profectò etiam me tacentē existimas, te nauare operam Regibus, ingeniumq. tuum, quod ego semper unice dilexi, extuliq. laudibus, a tanto Pontifice, & ab uniuerso Cardinalium Collegio uehementer probari. nam, si qui aliter sentiunt: quamquam quis est, qui aliter sentire possit? uerumtamen si qui fortasse reperientur, quos liuor impediat, quo minus recte ac sincere iudicare possint; de ijs laborandum non erit: cum te praesertim ille noster, quem sequuntur multi, sed ille praeter ceteros, qui nobis quasi* μητίετα ζεὺς *debet esse, non mediocriter ornet, atquę diligat. Haec altera tua oratio priorem illam uel aequat, uel uincit, sententiarum, uerborum, ordinis praestantia. quo in officio, ac munere cupio te pergere. simul enim perges in expedita maximeq. directa gloriae uia, per quam processisti iam longissime, nemine praecurrente, me fauente plurimum. De tua in me beneuolentia, cum recordor meam, dubitare non possum. meum in te animum expertus iam es; eundem si & esse nunc, & perpetuo futurum arbitraris, non fallam opinionem tuam. nam & mea non solum consuetudo, sed etiam natura ita postulat: & tu perficis eas laudes, quarum principia me olim, exspectantem id, quod praestare te nunc ui-*

deo,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

deo, in tui amorem impulerunt. Habeo ſummas gratias, quas agi a te cupio, Archiepiſcopo Beccatellio: eumq. meo nomine, ut quam licebit officioſe, quamq. plurimum ſalutes, ualde rogo. ✱, ut ſcribit ad amicos, floret honoribus in patria, carus Imperatori, iucundus omnibus. noſti humanitatem, & ingenium: doctrinam auxit a diſceſſu tuo, quantum uix credas: itaque ſumma omnia de illo adoleſcente ſperare nobis licet. Duareni obitu, de quo heri primum a Germano homine, qui ex Gallia recens uenerat, accepi, damni plurimum in iure ciuili factum eſt. equidem dolui uel tua cauſſa, quod eum a te amari ſenſeram. quamquam haec, ſi ferret humanitas, prorſus dolenda non eſſent. quid enim proficimus? angi quidem grauius, neque communis condicionis neceſsitas concedit, & uitae commutatio, breuiſsimae cum aeterna, miſerrimae cum beatiſsima, ualde uetant. Ego nunc, quod acceptum diuinae benignitati refero, quodq. tibi puto fore iucundiſsimum, ualetudine utor ſatis commoda, oculis quidem optimis, quod aliquot annis non contigit. itaque, cum otium non ferrem, (ſcis enim me quieſcere non poſſe) commentarios in reliquas Ciceronis epiſtolas coepi texere: &, ut initia ſunt, prorſus induſtria non οἴχεται. abſolui, ut mihi quidem uidetur, maiorem partem, ideſt tres primos libros, &, extra ordinem, octauum. in quibus, ut dixi iam, niſi me communis φιλαυτία decipit, non uidetur opera male collocata. Habebis in clauſula

de

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

de Petro Fabro, tuo dicam, an meo? ita me triduo cepit, sibiq. deuinxit ingenio, humanitate, prudentia. plane uixi, quam diu mecum fuit: nec mediocri sum amore discedentem prosecutus: nae tu, si nihil praeterea mea caussa uelles, qui & uis, & egisti iam plurimum, tamen hoc uno munere, quod auctus per te sum tam ornati adolescentis amicitia, meis omnibus in te studijs, quae tu merita uocas, optimam gratiam retulisti. Vale. Venetijs.

HIERONYMO. CAPILVPO EPISCOPO. FANENSI 20

SANE postulabat mea peruetus in te obseruantia, ex ingenij tui praeclaris orta monumentis, ut aliquid ad te litterarum darem: sed me dignitas tua semper, & persona deterruit, uerentem, ne, talem uirum, tantarum rerum occupatione distentum, inanibus appellare litteris, pudentis hominis non esset. nunc, ut uere dicam, paene accuso modestiam meam, quod, dum cogito ad te scribere, nec tamen consilium explico, interea tua fecit singularis humanitas, ut anteuerteres. quamquam cur ego apud te, maximarum uirtutum laude praestantem, ad quas mihi adspirare non licet, plus residere officij moleste feram, cum praesertim hoc ipsum amoris in me tui, quo equidem antiquius nihil habeo, non obscurum argumentum esse uideatur. Quocirca, ut interdum me pudet pudoris mei, quod nihil ad te scribere sim ausus, cum tamen maxime cuperem:

sic ista tuae uoluntatis erga me declaratione, istis etiam laudibus, quibus me ornat epistola tua, mirifice delector. noli enim existimare, si quid umquam meis laboribus ac uigilijs non contemnendum praestiti, me fructum ullum, aut mercedem praestantiorem exspectasse, quam quae ex tuo, tuiq. similium iudicio, ac testimonio percipitur. quod si assequor, triumpho. sin, quod suspicari facilius possum, ita me laudas, ut quasi deficientem in cursu tua uoce impellas; ne sic quidem uulgari me munere obstringis, cum ad cohortandum, atque incitandum, si ulla res, certe tua plurimum ualeat auctoritas. itaque enitar, ne tu me non bonum tuarum litterarum interpretem fuisse putes. incumbam enim paullo acrius ad ea, quae qui possidet, iure laudem fert. Tibi uero, quod ad me tam humaniter scripseris, quodq. ultro ipse mihi diu exoptatum ad tuam amicitiam aditum aperueris, si, quam debeo, gratiam referre non potero, habebo saltem, ut priores officij partes re potius tibi, quam studio & uoluntate concedam. Vale. Venetijs.

NICASIO. CASLETANO 21

QVANTVM *mihi uoluptatis attulerant litterae tuae, summae tum humanitatis, tum etiam doctrinae notis insignes: tantum postea doloris, ac molestiae, erepta ob aduersam ualetudinem respondendi facultate, suscepi. non enim aut is ego sum, cui quidquam prius officio sit; aut eum te esse ex*

lit-

litteris cognoui, cuius amicitia contemnenda potius, quam appetenda uideatur. sed omitto uel testimonium, quod apud me ponderis, sicuti debet, habet plurimum, uel uoluntatem, cui libenter omnia tribuerem: ipsa, quam ad me misisti, epistola, quid est, quod impetrare non possit? scripta primum humanissime, cum beneuolentiam in me tuam significes, meam exoptare uidearis: deinde ita eleganter, ac diserte, (ne uiuam, si mentior) ut ego tibi in hac eloquentiae laude comparem sane paucissimos, anteferre debeam neminem. Quare cum istam animi tui singularem in me amando, atque etiam laudando liberalitatem libenter amplector: tum uero, me tibi parem in utroque uoluntatem reddere, idq. non tam officij tui magnitudine prouocatum, quam iudicio facere, uelim existimes. Tu uideris, quid de me sentias, & quo me loco reponendum statuas: non enim ita laudem aspernor, praesertim quae ab ijs, de quibus bene omnes existimant, proficiscitur, ut, quam de studijs meis opinionem suscepisti, eius deponendae, aut imminuendae, tibi auctor esse umquam uelim. Ego, quod ad me attinet, si qua tui dabitur facultas ornandi, plena manu tuas uirtutes ad caelum tollam: studio quidem, & amore ne uincar, & enitar, ut soleo, diligenter, &, ut spero, consequar. praesentem scilicet mutui sermonis suauitatem longinquitas aufert: litteris tamen, si ualebo, quod adhuc non contigit, ne prorsus

sus abesse uideamur, operam dabo. Vale, & meo salutem. Venetiis.

IVLIO. BELLOGRADO Vtinum. 22

AMABAM *te antea, mi Iuli, quod esses eo patre natus, cuius excellentem probitatem, atque doctrinam non praesentes modo, sed longinqui etiam praedicant, ego summam in me humanitatem saepe sum expertus: nunc, ista indole, isto te ingenio praeditum esse cum intelligam, ut paternam uirtutem, tamquam amplissimum patrimonium, non modo conseruare, uerum etiam augere possis; an dubitas, quin omnia in te studia libentissime conferam? quibus addam officia, cum licebit: &, ut saepe liceat, exopto. Perge, adolescens egregie, mihi carissime, in isto ad laudem cursu. uiam inuenisti, quae te ad immortalitatem feret, directam, expeditam, a uulgi erroribus longe remotam. quo tibi nomine gratulor, mihi gaudeo plurimum, &, ut perpetuo gaudeam, futurum confido. species enim uirtutis eximia, quo propius eam adspexeris, eo te commouebit magis, et amorem sui mirabilem excitabit. interim contemplare actiones prudentissimi uiri parentis tui: ad eius te imitationem totum finge, atque conforma; ut haurias ab eo laudem tuam, quam capere uberiorem ex nulla disciplina potes. Me uelim existimes omnibus de te maxima polliceri, & in te amando, si patrem excipias, nemini concedere.*

Filius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

Filius meus te ſibi maioris fratris loco ducit; nec ullum tui ornandi, quantum in ipſo erit, locum praetermittet. Vale.

HIERONYMO. SERIPANDO CARDINALI. CREATO Romam. 23

A QVO *primum tempore aliquid ſapere, ideſt a uulgi opinionibus diſſentire coepi, ſemper ita iudicaui, multo eſſe optabilius, multoq. praeſtantius, conſequi uirtutem ipſam, quam ornamenta uirtutis. itaque nunc, allato de tua dignitate nuncio, quem hic ingenti laetitia boni omnes exceperunt, non ſane tua cauſſa magis, quã antea, pro communi quidem Eccleſiae bono, cui tãtum ex honore tuo praeſidij, tantum ſplendoris acceſſerit, magnopere ſum laetatus. tu enim is es, cuius animus haec humana numquam ſpectauerit, ſemper omnem ſpem, omnemq. gloriam, ac felicitatem in uno Deo, & in illa caeleſti uita, recte, ac laudabiliter agentibus propoſita, collocarit. Cui ſunt occultae mirabiles illae tot annorum cogitationes, actiones, conciones tuae? quae ſi obſcura fuiſſent, uno illo facto illuſtrarentur maxime, cum illa Praefecturae generalis inſignia, quae libẽter omnes aſſumunt, multo ipſe libentius depoſuiſti. Quocirca non equidem magis, quia Cardinalis nunc es, quam quia ſemper ita uixiſti, ut Cardinalium Collegio digniſsimus eſſes, & mihi, & omnibus laetandum intelligo. nec uero ſingularem, ac diuinam Pij IV.*

Ponti-

Pontificis Max. sapientiam admirari, & efferre laudibus umquam desinam, qui uexatam assiduo prauarum opinionum impetu, nec mediocri periculo fluctuantem Christianae reip. nauem, auctoritatis, & doctrinae tuae pondere constituendam putauerit. itaque non iam illas a septemtrione horribiles procellas, a quibus antea naufragium impendere uidebatur, posthac timebimus. Pio IV. gubernante, quod utinam diuina benignitas diuturnum esse patiatur, tua, Seripande, tuorumq. similium ope, summa tranquillitate perfruemur. id & speratur, iam indicto Concilio, quod unicum tantis malis eximia superiorum Pontificum sapientia remedium inuenit: &, mihi quidem si contigerit, ut ad eam diem spiritum ducere liceat, cum sublatas in perpetuum exitiosi dissidij caussas, unam in communi salute uoluntatem, unum gregis uniuersi pastorem, ac moderatorem uideam; satis me uixisse arbitrabor, & plane laetus ex hac uita discedam. Interim fruar exspectatione; & tibi, tuisq. uirtutibus, quas omnes laudant, utinam imitari multi uellent, eam, quam debeo, obseruantiam, beneuolentiamq. praestabo. Vale. Venetijs.

ALOYSIO. ESTENSI CARDINALI. CREATO Ferrariam. 24

MVLTA, & magna Principibus uiris, inter quos, Aloysi praestantissime, tua praecipue nobilitas

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

tas elucet, ad studium eximiae laudis adiumenta suppetunt: quae si comitatur uoluntas, excellunt facile, sic, ut ad immortalitatis praemia, cum quibus non opes, non imperia sapientes comparant, expedita quadam, & quasi compendiaria uia perueniant. Hoc tibi contigisse, cum omnes antea faterentur, grauissimum accessit Pij IV. Pontificis Max. testimonium, qui te, diu expetitum, paene recusantem, non rogantem quidem certe, in amplissimum Cardinalium Collegium, ipso maxime comprobante Collegio, summa bonorum laetitia, proxime cooptauit. Restat, quod futurum nemo dubitat, & tua superior uita pollicetur, ut istum honorem pro tua, maiorumq. tuorum dignitate administres. quod facile consequeris, si te, quidquid statues, quidquid ages, Cardinalem esse cogitabis, idest ex eo Ordine, unde maximi, ac praepotentis Dei Vicarij, rectores humani generis, Pontifices deliguntur. Locum tenes, quem summa dignitas illustrat, & in quo nullum neque dictum, neque factum obscurum esse possit. nec tibi aut a natura quid quam, aut a fortuna denegatum est, quo minus amplissimo te dignum sacerdotio praebeas. operosum alijs, & perdifficile sit, ut est omnino, ac semper fuit, recte, & laudabiter agere: Aloysio Estensi, in tanta ingenij, animiq. praestantia, tam propensa ad honestum uoluntate, tantis etiam opibus, quis aditum uerae laudis non patere, quis aeternae uiam gloriae non esse facillimam existimet? Gaude

igitur

igitur tam excellenti bono; & incumbe totus in eam curam, ut antiquum familiae tuae decus, per tot saecula, tot Ducum, tot Regum, & Imperatorum uirtute partum, non tueare solum, uerum etiam uehementer augeas. nam nunc quidem eo tantum nomine tibi gratulamur, quod simul cum isto honore praeclaram saepe exercendae uirtutis occasionem accepisti. cumulabitur laetitia, & erit aptior gratulandi locus, cum haec honorum insignia, quae multis oneri fuisse constat, iustitia, pietate, omniq. beneficentiae genere ita sustinebis, ut & optimi Pontificis iudicio, & bonorum exspectationi, qua nulla maior umquam fuit, egregie satisfacias. quod euenturum breui, omnes confidunt: ego, pro meo in te singulari studio, quasi iam euenerit, praesenti gaudio cupiditatis meae fructum capio. Vale. Venetijs.

IO. BAPTISTAE. SARACIO
Ferrariam 25

S E M P E R *equidem existimaui, quod tu quoque sentis, doctissime Saraci, non minimum fortunae praestare uirtutem; in qua etiam una satis esse ad bene beateq. uiuendum putarunt multi: tamen incidunt quaedam tempora, cum ipsi etiam habenda fortunae gratia uideatur. quod mihi nunc gaudeo contigisse. nam cum, aliquot abhinc annis, consentiens multorum sermo, eximias ingenij tui suauitates assidue praedicantium, in eam me uoluntatem,*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

ac mentem adduxiſſet, ut diligerem te uehementer, & colerem: caſu accidit proximis diebus, ut auctoritas tua, magnis atque perpetuis erga Principes tuos meritis, uirtutibusq. parta, expedire me haerentem, atque impeditum perdifficili negotio poſſet. hoc ego fortunae meae non uulgare beneficium eſſe duco. alterum eſt tuae uirtutis, quod, cum tibi meam cupiditatem uir egregius, omniumq. humaniſsimus, Paulus Sacratus oſtendiſſet, contuliſti ſtatim ad rationes meas ſtudia tua, ſpemq. noſtram, iam prope languentem, atque abiectam, erexiſti, & confirmaſti promiſsis primum, deinde etiam officijs tuis. quo quidem in me ſingulari merito, quibus tibi uerbis gratias agam, plane non reperio. uincit enim, uincit prorſus, optime Saraci, ingenium meum humanitas tua. ſed hoc ipſo fit uirtus illuſtrior, cum in eos beneficia conferuntur, qui ſatisfacere non modo ipſa re, ſed ne uerbis quidem ullo modo poſſint: quod tibi perſuaſum eſſe quis dubitet, qui conſuetudinem bene merendi tuam, a praeſtanti quadam natura ortam, liberalium doctrinarum ſtudio mirabiliter auctam, cognouerit? uerumtamen, quando mihi non ſimul cum facultate uoluntas quoque eripitur remunerandi, nonnihil in moleſtia gaudeo, & fruor tacitus officij conſcientia, nec tamen futurum deſpero, ut, quae mihi nunc ad grati animi ſignificationem deeſſe uerba ſentio, eadem aliquando abundent, in tua benegnitate apud alios praedicanda. Interim ſine me hoc impetrare ab humanitate tua, ut multo maiorem eſ-

ſe

se putes obseruantiam, ac beneuolentiam in te meam, quam ullo umquam a me exprimi, ac declarari officio possit. quod si, ut spero, facies; mihi crede, praesentem gratiam, quam ex primis Sacrati mei litteris absolutam exspecto, haud paullo maiore gratia cumulaueris. Cupio, nisi graue est, a te salutari meis uerbis Ioannem Baptistam Pignam. Vale. Venetijs.

PAVLO. SACRATO
Ferrariam. 26

SOLET interdum euentus esse gratior, quam caussa, interdum etiam caussa, quam euentus. me delectauit utrumque pariter in litteris tuis. nam, et ut Latine ad me scriberes, homo tum domesticis curis, tum etiam sedandis, ut audio multorum controuersiis assidue distentus, certe amor impulit, atque humanitas: & epistola tua ita mihi ornate, ita copiose omnes non modo animi, uerum etiam ingenij tui partes expressit, ut nihil umquam legerim libentius. Ego tibi antea, optime Sacrate, tribuebam sane multa, quae pauci consequuntur, prudentiam, integritatem, doctrinam, maxime uero praestantem quandam ad excolendas officijs amicitias & uoluntatis, & naturae propensionem: istam uero orationis exornandae facultatem, quae cum multi temporis, magnaeq. uidetur esse industriae, tum uero, ut ego sentio, atque usu etiam didici, ab

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

intimo quodam, planeq. recondito depromitur artificio, uix putabam tibi inter diuersa plane studia posse contingere. sed uidelicet id me fefellit: quod ingenium tuum communibus metiebar exemplis: nec mihi ueniebat in mentem, auunculi tui Cardinalis, Iacobi Sadoleti, praeceptis, & consuetudine domestica aditum tibi ad omnem gloriam esse patefactum. nam, cum ille cunctis uirtutibus, quas laudabit posteritas omnis, assequetur fortasse nemo, bonorum, ac sapientium iudicio uirorum excelluerit: hac tamen in primis Latine scribendi laude ita floruit, ut ueteres illos propemodum aequauerit, nos quidem, per eandem uiam cupientes excurrere, longe reliquerit. sed, ut ex epistola tua coniicio, conseruabis hoc quasi patrimonium, familiae uestrae proprium; & haec tibi communis hereditas erit cum patrueli fratre tuo, Paulo Sadoleto, quem omnes homines ad egregia quaeque natum intelligunt. Equidem in hoc mihi ipse primum gratulor, qui tibi harum litterarum, quibus nescio an quidquam non modo humanius, uerum etiam ornatius esse posit, caussam dederim. nam Iosephum Fasinardum, quem ob eius doctrinam, & mores egregios uehementer amo, oblitum arbitror modestiae suae, cum de me loqueretur, & utrumque uestrum in eo consensisse, ut ille, te libenter audiente, pro ueris falsa narraret, aut certe ueris plurimum affingeret; tu illi, plena manu, ut saepe prodigus amor est, ea, quae prorsus non agnosco, in me conferenti,

renti, pro tuo in me ſtudio libenter, & facile crederes. utinam quidem, qui uobis nunc eſſe uideor, is aliquando eſſe poſſim: quod quia ſperare non licet, ne cur optem quidem eſt. Meus in te animus (quid enim praeterea pollicear?) officio erit, mihi crede, ſingulari: quaeq. a te in meis rebus opera, atque beneuolentia nauatur, perpetuo quodam erga te ſtudio ita compenſabitur, ut mihi nemo omnium, excepto amore domeſtico, te uno carior, aut iucundior umquam eſſe poſſit. Franciſcus Morandus, cuius ego contubernio, & quotidiana conſuetudine mirifice delector, uir egregius, nec iuris tantum ciuilis peritia, ſed poetica etiam laude, & litterarum elegantia uehementer excellens, mutuo te diligit, &, qua ego tuis uerbis eum ſalutem imperti ui, eandem tibi ut eius nomine his litteris adſcriberem, diligenter mandauit. Tu ſaluere plurimum a me iubeas Io. Baptiſtam Saracium, deditum ſemper optimis diſciplinis, maximeq. cupidum ornandae uirtutis, itemq. ✠ quem uidi nunquam, amo tamen ſic, ut mihi te riualem eſſe uix patiar. Vale. Venetijs.

FRANCISCO. ROBORTELLIO Bononiam. 27

MAGNAM *habeo gratiam Hieronymo Seripando, optimo Cardinali, omniumq. uirtutum gloria praeſtantiſſimo, quod ab aliqua nos ob imitationem uirtutis exorta ſimultate ad ſummam bene-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

uolentiam, coniunctionemq. traduxerit. te quidem cum eximia doctrinae opinione, quam apud omnes merito consecutus es, humanitatis laudem uelle coniungere, tum mea caussa laetor, qui tua consuetudine nimium diu molestissime carui, meaeq. in te perpetuae uoluntatis ipse mihi egregie sum conscius; tum uero, quod inter te, & Sigonium meum, uiros tales, & plane duo nostrae Italiae lumina, non optime conuenire, ferendum uix erat. itaque, cum de nostra auctore Seripando reconciliata gratia ex ipsius Sigonij litteris cognouissem; feci statim, quae meae partes erant, ut animo te complecterer, meq. tibi, leuiter antea, nec sane mediocri cum dolore immutatum, libentissime totum restituerem. A te peto, non ut me mutuo diligas, quod te iam facere, perpetuoq. facturum certo scio: sed ut officijs etiam ita mecum certare uelis, quibus & cupide uincam, & uincar tamen non inuitus, ut nihil omnino neque de mea in te uetere obseruantia, neque de tua in me beneuolentia detractum esse uideatur. quamquam hoc, tua fretus bonitate, & sapientia, cum sperauerim antea, nunc ut plane confidam, litterae tuae fecerunt, ad hominem bene doctum, & utriusque nostrum amantissimum, Raphaelem Cyllenium proxime conscriptae: quibus in litteris partim de me, quo sum mirifice laetatus, amantissime loqueris, partim etiam typos Graecos fratris mei, nescio qua culpa amissos, benignissime mihi polliceris, ac defers. Ego, mi Robortelle, istam uehemen-

ter

ter amo uoluntatem, quam tibi certe emetior: liberalitate uero tua etsi delector maxime, tamen, cur utar, non est; cum officinam satis ampla & pereleganti huius generis copia magnis iam sumptibus instruxerim. tibi tamen, quia de commodo meo tua sponte cogitaueris, quod sine summo erga me amore fieri profecto non potuit, aeque debeo, ac si rem omnium maximam meo pernecessario tempore detulisses. quod si a me paria, ac multo etiam praestantiora in omnibus rebus, quas ad tuae laudis, tuiq. commodi partem aliquam pertinere intelligam, studia, & officia exspectabis; numquam te fallam. atque huius quidem testem promissi, & quasi loco foederis, quod a me uiolari numquam patiar, hanc esse apud te epistolam uolo. Camillum Palaeottum, cuius excellentem humanitatem, coniunctam pari uirtute, non dubito quin praeclare cognitam habeas, & communem amicum, dignum Romulo parente filium, Pompilium Amasaeum, rogo te, salutes meis uerbis diligenter. Vale. Venetijs.

ALEXANDRO. CRISPO 28

Habet hoc uirtus, ut amicitias nullo intercessore conciliet. itaque, cum de studijs tuis, & incredibili quadam ad liberales artes uoluntatis propensione, ex Sebastiani Leonis, familiaris mei, litteris cognouissem: dilexi te statim, idq. ut intelligeres, uehementer optaui. nunc, quando opinio-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

nem meam de ingenio tuo susceptam epistola tua confirmat; ego quoque aliquanto magis ad te amandum impellor. quod uero etiam in amore mihi respondeas, tuamq. operam, curam, & auctoritatem nullo umquam loco defuturam promittas: utrumque facio plurimi, & esse perpetuum cupio. quod ut confidam, tua probitas facit, multorum sermonibus, praecipue uero Leonis nostri testimonio cõprobata. Hic ego hortarer, pro mea in te summa beneuolentia, ut acrius te ad omnem laudis cupiditatem incitares. sed neque industria tua cuiusquam indiget praeceptis: nec te res ulla magis ad gloriam accendet, quam nobilitas tua, quam, non dubito, quin saepe mente & cogitatione contempleris. tantum igitur te rogabo, ut istum teneas, quem coepisti, cursum, nec te umquam aut uoluptas, quae adolescentibus maxime suis blanditijs, et ficta boni specie perniciosas insidias tendit, aut fucatus rerum humanarum splendor a studio uirtutis, idest a uera, solidaq. gloria deducat. Vale, & Leoni nostro, doctissimo atque optimo uiro, dic salutem meo nomine plurimam. Venetijs.

SCRIPSIT. HANC. ROGATVS
A. NOBILISSIMO. VIRO 29

CVM in summis molestijs, quibus me fortasse immerentem fortuna uexat, quae quidem tibi satis notae sunt, unicum mihi solatium fuerit beneuolentia tua, quam opinabar me singulari quadam

ac perpetua erga te obseruantia, & studio quodam incredibili consecutum: eo me solatio magna ex parte priuatum esse, ex eo sermone, quem habuit mecum proxime Drusus tuus, uehementer doleo. quod quidem eo patior acerbius, quia, si posset augeri amor in me tuus, augeri potius debere pro mea in te egregia uoluntate, maximisq. studijs, existimabam. quid enim, a quo primum tempore aditus mihi patuit ad amicitiam tuam, de te senserim, ipse mihi optime sum conscius: quid uero praedicauerim, testes habeo, non leuissimos homines, sed praestantes uiros, eosq. minime paucos, quorum auctoritas, & probata uita uel sine iureiurando facile fidem facere possit. quae cum recordor, magnam ex officio meo uoluptatem capio: propter ea quod nihil umquam mihi grati animi memoria iucundius aut est, aut umquam erit. &, quamquam animum tuum non nihil immutatum Drusi uerba significabant; cum ego perpetuitatem amoris tui exspectauerim; eamq. tanti fecerim, ut ex omnibus rebus humanis nihil paene pluris aestimauerim: tamen, non ut animatus nunc in me sis, sed ut antea fueris, in omni mea uita iucundissime cogitabo; quaeq. in amicitia colenda a doctissimis uiris constantiae tributa laus est, eam ut omnino consequar, enitar quantum in me erit: non quod tua uirtus cuiusquam hominis laudationem, uel tua fortuna cuiusquam opes, aut merita desideret: sed profecto apud sapientissimo homines, quem ego te in nume-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

numerum refero, significatio bonae uoluntatis, etiam si merita non habet, pro meritis tamen est. Te uero, Principem egregium, omniumq. uirtutum apud omnes homines, maximeq. apud omnes Principes laude florentem, praeterea ista ornatum dignitate, quae ad omnem laudem tacita quadam cohortatione uidetur impellere, figmentis commoueri hominum improbissimorum, & alienis fortasse bonis inuidentium, prorsus aequum non est. Quid enim? an ego tam prauus esse possim, ut optimo uiro coner umquam in sermone detrahere? an tam stultus, ut, qui mihi multis rebus prodesse, multis etiam obesse possit, eum indignissimis lacessam iniurijs? an tam ingratus, ut, cuius erga me summam humanitatem, ac benignitatem senserim, de eo quidquam cogitem, aut etiam loquar iniquius? Quid honor meus? an apud me nullius est ponderis? ille uero mihi uel ipsa uita carior adhuc fuit, eritq. in posterum. ita sum a puero educatus, ita natus: ita etiam didici ab exemplis maiorum meorum. an igitur honor meus tantam ferre posset inconstantiam? ille certe cum omnes maculas, tum hanc, quae turpissima est, leuitatis, & intemperantiae, respuit, ac reformidat. Quare, si peccarem in te, magne Princeps, simul in me ipsum peccarem. quorum alterum ab officio meo, alterum a uoluntate nimis abhorreret. Quod igitur neque committere debeo, neque possum, id mirarer equidem a te credi; si

plane, quae ad me delata sunt, uera omnia putarem. sed primum haud libenter id credo, quod iniucunditatem, ac solicitudinem affert animo meo: deinde, quod indignum uidetur bonitate tua, quam ego, ut maxime omnium habeo cognitam, ita maxime omnium efferre laudibus ubique soleo: postremo, quod cum ipsa ueritate pugnat. Quod autem, quiddam etiam de liberalitate mea gloriose a me iactatum, ijdem comminiscuntur: impudens mendacium est, ac, ne alijs utar argumentis, te ipso teste falsum. nam, fuisse me tui perstudiosum, omnia tibi, tuisque, quae potuerim, obsequia, atque officia praestitisse, uere dixeris, & multi sciunt: quo tamen ipse nomine gloriari non soleo; contentus ipsa re sum: uerum fuisse me, cui multa desunt, in te, qui cunctis rebus abundas, liberalem, & de meis riuulis paene aridis affluxisse aliquid ad tuos uberrimos fontes, certe nemo dixerit; nec, si quis diceret, ego agnoscerem. Hoc igitur uno, quod inanissimum esse constat, reliqua, mihi obiecta, refelluntur. patent insidiae maleuolorum: infirmatur, ut saepe solet, a se ipsa, & suo quasi gladio iugulatur improbitas. itaque recreor paullulum in acerbissima molestia: ut etiam hoc sperem, si qua uoluntatis tuae facta mutatio sit, quod quia meritus minime sum, ideo minime possum credere, me tamen ab humanitate tua facile impetraturum, ut te mihi totum restituas. nec enim decet, apud talem uirum, tantumq. Principem, natura

bonum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

bonum, iudicio, & consuetudine optimum, consilijs & artibus locum esse hominum perditorum. quam mihi spem ut confirment litterae tuae, peto a te pro mea peruetere non solum erga te, uerum etiam erga tuos omnes obseruantia: idq. a te summa tua, tuaeq. familiae dignitas postulat. Vale.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20

EPISTOLARVM PAVLI. MANVTII

LIBER. SEXTVS

FRANCISCO. RICHARDOTO EPISCOPO. ATREBATEN. I

CVM antea tibi, ex hominis mihi amicissimi, tuiq. studiosissimi, singularis uiri, Octauij Pantagathi, sermone tribuebam plurimum, ac te, nondum mihi de facie notum, colere tamen, & diligere non uulgariter coeperam: tum uero, ut legi orationem tuam, nuper habitam in Synhodo Cameracensi, qua nescio an quidquam adhuc uiderim praestantius; dici uix potest, quantum ad meum de te iudicium, quantum etiam ad amorem accesserit. uidi enim, ut in tabella pictam, atque expressam, ingenij, doctrinaeq. tuae imaginem excellentem: quam intuens, amore tui sum incensus incredibili, sic, ut ardentius esse nihil possit. &, quamquam assiduis distinebar curis; feci tamen; studio scilicet impulsus; ut his tibi litteris aliquam uoluntatis in te meae significationem darem. nam, etsi tu is es, cuius uirtutes, quasi pleno theatro spectatae, iam ita notae sint, ut nec augeri cuiusquam praeconio, nec minui uituperatione possint: me tamen ita animatum esse uelim existimes, ut, cum multi certatim te ornent laudibus, ego tamen in eo uel prin-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.4.20